

Cathrine Fossdal

Parker i byen

En casestudie av hvordan Gåsaparken, Stiftsgårdsparken og Iladalen park er planlagt, utformet, brukt og opplevd

Masteroppgave i Fysisk planlegging

Veileder: Helge Hillnhütter

Juni 2020

Cathrine Fossdal

Parker i byen

En casestudie av hvordan Gåsaparken,
Stiftsgårdsparken og Iladalen park er planlagt,
utformet, brukt og opplevd

Masteroppgave i Fysisk planlegging
Veileder: Helge Hillnhütter
Juni 2020

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for arkitektur og design
Institutt for arkitektur og planlegging

Kunnskap for en bedre verden

MASTEROPPGAVE 2020

TILGJENGELIGHET: ÅPEN

FAGOMRÅDE: Fysisk planlegging	DATO: 10.06.2020	ANTALL SIDER: 132	VEDLEGG: 9
----------------------------------	---------------------	----------------------	---------------

TITTEL:

Parker i byen: En casestudie av hvordan Gåsaparken, Stiftsgårdsparken og Iladalen park er planlagt, utformet, brukt og opplevd

UTFØRT AV:

Cathrine Fossdal

EKSTRAKT:

Byvekst og fortetting gjør at byens felles uterom blir stadig viktigere for flere mennesker. Parker utgjør de grønneste utendørsområdene i byen. I tillegg til å ha gunstige helseeffekter for mennesker, kan de bidra positivt til naturmangfoldet og fremtidig klimatilpasning. For at mennesker skal ta i bruk byrommene, er det samtidig viktig at de oppleves om attraktive og tilgjengelige av befolkningen. Når man står ovenfor utvikling av tettere bystrukturer blir det å forstå hvordan mennesker bruker og opplever områder utendørs følgelig viktig.

Denne oppgaven tar for seg hvordan planleggingen og utformingen av tre byparker i Trondheim har innvirket på menneskers bruk og opplevelser av dem. De tre parkene det blir sett nærmere på er Gåsaparken, Stiftsgårdsparken og Iladalen park. Oppgaven er en flercasestudie som er basert på dybdeintervjuer med ansatte i kommunen og i private firmaer. I tillegg er det blitt benyttet dokumentstudie, samt fokuserte intervjuer og observasjoner i parkene.

Funnene i studien viser planleggingen og utformingen av parkene har ført til at områdene i dag blir brukt på noe ulike måter. Samlet sett stemmer den faktiske bruken, og slik parkene opprinnelig var planlagt, likevel forholdsvis godt overens. Mens Gåsaparken ble mest brukt til ulike oppholdsaktiviteter, var nødvendige gjennomfartsaktiviteter mest fremtredende i Stiftsgårdsparken. I Iladalen park var turgåing det dominerende aktivitetsformen. Tilstedeværelsen av vann, et komfortabelt sittemøblement, naturmangfold, trygge omgivelser og et behagelig lokalklima er alle faktorer som jevnt over viste seg å være gunstige for kvaliteten til byrommene. Selv om det riktignok kom frem noen kritiske bemerkninger, har den innsatsen som er blitt lagt ned av kommunen og private aktører i planleggingen og utformingen, stort sett hatt en positiv innvirkning på menneskers bruk og opplevelser av de tre parkene.

STIKKORD: Byvekst, fortetting, grønnstruktur, byparker, byrom, planlegging, utforming, vann, sittemøblement, naturmangfold, trygghet, lokalklima, byplanlegging, landskapsarkitektur	VEILEDER: Helge Hillnhütter
	VEILEDER UTENFOR INSTITUTTET:
	UTFØRT FOR:

**NORGES TEKNISK-NATURVITENSKAPELIGE UNIVERSITET
FAKULTET FOR ARKITEKTUR OG DESIGN
INSTITUTT FOR ARKITEKTUR OG PLANLEGGING**

INSTRUKS FOR MASTEROPPGAVEN

Besvarelsen leveres under fullt navn og med erklæring fra kandidaten om at hun/han har utført arbeidet selvstendig.

Kandidaten skal redegjøre for hvem hun/han har rådført seg med, faglitteratur som er brukt og eventuell annen assistanse.

.....

ERKLÆRING

Jeg erklærer med dette at jeg har fulgt gjeldende instruks for utarbeidelse av masteroppgaven ved Fakultet for arkitektur og design, NTNU

Trondheim, 10.06.2020

Cathrine Fossdal

Forord

Denne oppgaven markerer avslutningen min på masterstudiet i Fysisk planlegging ved NTNU. Det hele har vært en veldig lærerik prosess, der jeg føler at jeg har fått mye ny kunnskap. Selv om det tidvis også har vært krevende, har det samlet sett vært en fin opplevelse der jeg har fått mange nyttige erfaringer som jeg vil ta med meg videre i karrieren.

Det er flere jeg ønsker å takke i forbindelse med arbeidet med denne masteroppgaven. Først og fremst vil jeg takke Helge Hillnhütter som har vært veilederen min. Takk for alle gode faglige råd og for støtte underveis i prosessen. Videre ønsker jeg å takke familie og venner – både i Trondheim og andre steder i landet som har bidratt til å gjøre årene mine som student så fine som det de har vært. En ekstra takk til Audun og Solveig for lesing av korrektur. Til sist vil jeg rette en stor takk til alle deltagerne som har tatt seg tid til å stille opp som informanter. Takk for gode refleksjoner og for å ha gitt meg et innblikk i hvordan Gåsaparken, Stiftsgårdsparken og Iladalen park har vært planlagt, utformet, brukt og opplevd.

Trondheim, juni 2020

Cathrine Fossdal

Sammendrag

Fossdal, C. (2020) *Parker i byen: En casestudie av hvordan Gåsaparken, Stiftsgårdsparken og Iladalen park er planlagt, utformet, brukt og opplevd*. Masteroppgave. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.

Et flertall av verdens befolkning bor i dag i urbane områder. Denne veksten er forventet å fortsette i årene som kommer – noe som vil skape både muligheter og utfordringer. Samtidig er mange byer blitt mer kompakte. Byvekst og fortetting gjør at byens felles uterom blir stadig viktigere for flere mennesker. Det finnes imidlertid flere ulike typer byrom, og der disse kan inneha ganske forskjellige funksjoner. Parker er de grønneste rommene i byen. I tillegg til å ha gunstige helseeffekter for mennesker, kan de også bidra positivt til naturmangfoldet og fremtidig klimatilpassning. Formålet med denne masteroppgaven har vært å finne ut av hvordan planleggingen og utformingen av tre byparker i Trondheim har innvirket på menneskers bruk og opplevelser av dem. De tre parkene det blir sett nærmere på er Gåsaparken, Stiftsgårdsparken og Iladalen park. Målet er at funnene kan bidra til at både disse grøntområdene, men også andre byrom, i fremtiden utvikles på måter som både tar hensyn til mennesker og miljø.

Oppgaven er en flercasestudie som er basert på dybdeintervjuer med ansatte i kommunen og i private firmaer. I tillegg er det blitt benyttet dokumentstudie, samt fokuserte intervjuer og observasjoner i parkene. Empirien blir diskutert opp mot teori om byparker og gode byrom for mennesker. Diskusjonen er fokusert på planleggingen av parkene, intensjonene bak utformingen av parkene, menneskers bruk av parkene, samt menneskers opplevelser av parkene. I studien kom det frem at planleggingen og utformingen av parkene har ført til at områdene blir brukt på ganske forskjellige måter. Mens Gåsaparken mest ble anvendt til ulike oppholdsaktiviteter, ble Stiftsgårdsparken i større grad brukt til gjennomfart. Også i Iladalen park var det et mange som gikk igjennom, uten å stoppe opp. Flertallet av disse var imidlertid ute og gikk tur – snarere enn å utføre nødvendige aktiviteter slik tilfelle var i Stiftsgårdsparken. Samlet sett stemte den faktiske bruken og slik parkene opprinnelig var planlagt, forholdsvis godt overens. Den innsatsen som er blitt lagt ned av kommunen og private aktører i utformingen, har stort sett hatt en positiv effekt på både bruken og opplevelsen til deltagerne. Tilstedeværelsen av vann, et komfortabelt sittemøblement, naturmangfold, trygge omgivelser og et behagelig lokalklima, er alle faktorer som jevnt over viste seg å være gunstige for kvaliteten til byrommene. Samtidig som det også kom frem noen kritiske bemerkninger – og da i noe større grad om Stiftsgårdsparken enn om de to andre parkene, ble parkene stort sett ansett som positive tilskudd til Trondheim by.

Abstract

Fossdal, C. (2020) *City Parks: A Case Study of How Gåsaparken, Stiftsgårdsparken and Iladalen Park Are Planned, Designed, Used and Experienced*. Master Thesis. Norwegian University of Science and Technology.

The majority of the world's population lives in urban areas. In the years to come, this trend is expected to continue – leading to both opportunities and challenges. At the same time, many cities have become denser. Urbanization and densification cause outdoor public spaces to become increasingly important to people. At the same time, there are several different types of urban spaces, and where these may have quite different functions. Parks make up the greenest spaces in cities. In addition to having great health benefits for humans, they often contribute positively to biodiversity and future climate adaptation. The purpose of this study is to explore how the planning and design of three city parks in Trondheim have influenced people's use and experience of them. The three parks chosen are Gåsaparken, Stiftsgårdsparken and Iladalen park. The aim of the thesis is to contribute to favorable developments of these areas, as well other urban spaces, where both people and environment is taken into consideration.

The thesis is a multiple-case study based on in-depth interviews with employees in the municipality and in private companies. In addition, document studies, focused interviews and observations have been conducted. The discussion of the empirical findings is based on theory concerning city parks and urban spaces for people. The discussion is focused on the planning of the parks, the intentions behind the design of the parks, people's use of the parks, as well as people's experience of the parks. It became apparent that the differences in planning and design between the parks has led to them being used in various and unique ways. While Gåsaparken is mostly used for various recreational activities, Stiftsgårdsparken is to a greater extent used as a shortcut for pedestrians. Many walked directly through Iladalen park as well. However, most people in Iladalen park were exercising or on a recreational walk – in contrast to the necessary transportation activities found in Stiftsgårdsparken. Overall, the way the parks are being used coincide well with what they were planned for. The efforts made by the municipality and the private companies have generally had beneficial effects on the users experience of the parks. The presence of water, comfortable seating furniture, biodiversity, safe surroundings and a pleasant local climate, were all factors that proved to be favorable for the quality of the urban spaces. While some critical comments were made – and to some greater extend about Stiftsgårdsparken than the other two cases, the parks were mostly regarded as positive supplements to the city of Trondheim.

INNHold

FORORD	VII
SAMMENDRAG	IX
ABSTRACT	XI
FIGURLISTE	XV
TABELLISTE	XVII
1 INNLEDNING	1
1.1 Bakgrunn for valg av tema	1
1.2 Problemstilling	3
1.3 Studieområdene	3
1.3.1 Gåsaparken	4
1.3.2 Stiftsgårdsparken	6
1.3.3 Iladalen park	7
1.4 Oppgavens struktur.....	9
2 TEORI	11
2.1 Byparker	11
2.1.1 Et historisk tilbakeblikk på byparker.....	11
2.1.2 Byparker i dag	12
2.1.3 Grønnstruktur i arealplaner.....	17
2.2 Gode byrom for mennesker	20
2.2.1 Hvordan vi opplever rom.....	20
2.2.2 Opphold og sosialt liv.....	22
2.2.3 Trygghet	27
2.2.4 Lokalklima og årstidsvariasjoner.....	29
2.2.5 Oppsummerende kvalitetskriterier	32
2.3 Oppsummering av teori	33
3 METODE	35
3.1 Valg av flercasestudie som metode	35
3.2 Fremgangsmåte for innsamling av data.....	36
3.2.1 Dybdeintervju	36
3.2.2 Fokuserte intervjuer.....	38
3.2.3 Dokumentstudie.....	41
3.2.4 Observasjon	42

3.3	Etterarbeid og analyseprosessen.....	45
3.4	Etiske betraktninger.....	46
3.4.1	Informert samtykke	47
3.4.2	Konfidensialitet	48
3.4.3	Pålitelighet, gyldighet og generaliserbarhet	48
3.5	Metodiske betraktninger.....	50
4	EMPIRISKE FUNN OG DISKUSJON.....	51
4.1	Gåsaparken	51
4.1.1	Planlegging.....	51
4.1.2	Utforming	55
4.1.3	Bruk.....	62
4.1.4	Opplevelse	70
4.2	Stiftsgårdsparken	75
4.2.1	Planlegging.....	75
4.2.2	Utforming.....	79
4.2.3	Bruk.....	88
4.2.4	Opplevelse	95
4.3	Iladalen park.....	101
4.3.1	Planlegging.....	101
4.3.2	Utforming.....	105
4.3.3	Bruk.....	113
4.3.4	Opplevelse	121
5	KONKLUSJON.....	127
5.1	Forslag til videre forskning	131
	REFERANSELISTE.....	133
	VEDLEGG.....	
	Vedlegg 1: Informasjonsskriv	
	Vedlegg 2: Intervjuguide dybdeintervjuer.....	
	Vedlegg 3: Transkripsjoner av fokuserte intervjuer fra Gåsaparken.....	
	Vedlegg 4: Transkripsjoner av fokuserte intervjuer fra Stiftsgårdsparken.....	
	Vedlegg 5: Transkripsjoner av fokuserte intervjuer fra Iladalen park.....	
	Vedlegg 6: Beskrivelse av observasjoner i Gåsaparken.....	
	Vedlegg 7: Beskrivelse av observasjoner i Stiftsgårdsparken.....	
	Vedlegg 8: Beskrivelse av observasjoner i Iladalen park.....	
	Vedlegg 9: Kart over parkene som ble brukt under dybdeintervjuene.....	

Figurliste

Figur 1.1 Lokasjonen til Gåsaparken, Stiftsgårdsparken og Iladalen park.....	4
Figur 1.2 Fakta om Gåsaparken.	4
Figur 1.3 Gåsaparken.	5
Figur 1.4 Stiftsgårdsparken	6
Figur 1.5 Fakta om Stiftsgårdsparken	7
Figur 1.6 Fakta om Iladalen park	7
Figur 1.7 Iladalen park	8
Figur 2.1 Tak, vegger og gulv i et byrom.....	21
Figur 2.2 Kanteffekten.	23
Figur 2.3 Sosoiptetal og sosiofugal orientering.....	24
Figur 2.4 Forholdet mellom aktivitetstyper og omgivelsenes kvalitet	26
Figur 2.5 Tilstrekkelig opplyste byrom styrker ofte tryggheten.....	29
Figur 2.6 Mennesker oppholder seg ofte i solrike deler av byrom.....	30
Figur 2.7 12 kvalitetskriterier for gode byrom	32
Figur 3.1 Været i Trondheim 16. mars 2020.....	44
Figur 4.1 Alternative veiføringer over Bakklandet på 1960-tallet	52
Figur 4.2 Bebyggelse på Bakklandet som ble revet på 1970-tallet	52
Figur 4.3 Reguleringsplan fra 1994 som omfatter området der Gåsaparken ligger.	54
Figur 4.4 Gåsaparkens utforming.....	56
Figur 4.5 Grusstranden og større steiner langs vannkanten.....	57
Figur 4.6 Benker øst i parken	58
Figur 4.7 Amfiet.....	58
Figur 4.8 Buskbeplantningen mot gata er forholdsvis lav	60
Figur 4.9 Bygningen i sørøst og vegetasjonen her	61
Figur 4.10 Observasjoner i Gåsaparken klokken 09:00, 12:00, 15:00, 18:00 og 21:00	64
Figur 4.11 Antall personer som gikk, satt, stod, syklet og lekte i Gåsaparken.....	65
Figur 4.12 Hvor ofte informantene i de fokuserte intervjuene pleier å bruke Gåsaparken.	70
Figur 4.13 Hvor godt informantene i de fokuserte intervjuene liker Gåsaparken på en skala fra 1-10. 70	
Figur 4.14 Hvilke endringer informantene i de fokuserte intervjuene kunne ønske seg i Gåsaparken. 71	
Figur 4.15 Hva informantene i de fokuserte intervjuene liker spesielt godt ved Gåsaparken.....	71
Figur 4.16 Cicignons byplan fra 1681.....	75
Figur 4.17 Stiftsgårdsparken i år 1920	76
Figur 4.18 Reguleringsplan fra 1981 som omfatter området der Stiftsgårdsparken ligger	78
Figur 4.19 Stiftsgårdsparkens utforming.....	79
Figur 4.20 Fontenen	80

Figur 4.21 Benker i nord	82
Figur 4.22 Benker.....	82
Figur 4.23 Lekeapparat og benk i barnestørrelse	86
Figur 4.24 Hjørnet i sørøst og vegetasjonslabyrinten.....	87
Figur 4.25 Observasjoner i Stiftsgårdsparken klokken 09:00, 12:00, 15:00, 18:00 og 21:00	90
Figur 4.26 Antall personer som gikk, satt, stod, syklet og lekte i Stiftsgårdsparken	91
Figur 4.27 Hvor ofte informantene i de fokuserte intervjuene pleier å bruke Stiftsgårdsparken	95
Figur 4.28 Hvor godt informantene i de fokuserte intervjuene liker Stiftsgårdsparken på en skala fra 1-10.....	95
Figur 4.29 Hvilke endringer informantene i de fokuserte intervjuene kunne ønske seg i Stiftsgårdsparken.....	96
Figur 4.30 Hva informantene i de fokuserte intervjuene liker spesielt godt ved Stiftsgårdsparken.....	96
Figur 4.31 Hus langs Ilabekken i 1896.....	101
Figur 4.32 Flyfoto av området der Iladalen park i dag ligger fra år 1986	102
Figur 4.33 Reguleringsplan fra 2004 som omfatter området der Iladalen park ligger	104
Figur 4.34 Reguleringsplan fra 2006 som omfatter området der Iladalen park ligger	104
Figur 4.35 Utforming av Iladalen park.....	106
Figur 4.36 Ilabekken.....	107
Figur 4.37 Dammen.....	107
Figur 4.38 Benk øst for elva.....	108
Figur 4.39 Amfiet i nord.....	109
Figur 4.40 Tett vegetasjon mot ballplassen.....	112
Figur 4.41 Høy blokkbebyggelse i bakgrunnen	113
Figur 4.42 Observasjoner i Iladalen park klokken 09:00, 12:00, 15:00, 18:00 og 21:00.....	116
Figur 4.43 Antall personer som gikk, satt, stod, syklet og lekte i Iladalen park	116
Figur 4.44 Hvor ofte informantene i de fokuserte intervjuene pleier å bruke Iladalen park.	120
Figur 4.45 Hvor godt informantene i de fokuserte intervjuene liker Iladalen park på en skala fra 1-10	121
Figur 4.46 Hvilke endringer informantene i de fokuserte intervjuene kunne ønske seg i Iladalen park	122
Figur 4.47 Hva informantene i de fokuserte intervjuene liker spesielt godt ved Iladalen park.....	122
Figur 5.1 Gåsaparken	
Figur 5.2 Stiftsgårdsparken	
Figur 5.3 Iladalen park	

Tabelliste

Tabell 3.1 Informanter i Gåsaparken.....	39
Tabell 3.2 Informanter i Stiftsgårdsparken.....	39
Tabell 3.3 Informanter i Iladalen park.....	39
Tabell 4.1: Hvordan informantene i de fokuserte intervjuene pleier å bruke Gåsaparken	66
Tabell 4.2 Hvordan informantene i de fokuserte intervjuene opplever Gåsaparken	71
Tabell 4.3 Hvordan informantene i de fokuserte intervjuene pleier å bruke Stiftsgårdsparken	91
Tabell 4.4 Hvordan informantene i de fokuserte intervjuene opplever Stiftsgårdsparken.	96
Tabell 4.5 Hvordan informanter i de fokuserte intervjuene pleier å bruke Iladalen park.....	117
Tabell 4.6 Hvordan informantene i de fokuserte intervjuene opplever Iladalen park.	121

1 INNLEDNING

Denne masteroppgaven tar for seg hvordan planleggingen og utformingen av tre byparker i Trondheim har innvirket på menneskers bruk og opplevelser av dem. De tre parkene det blir sett nærmere på er Gåsaparken, Stiftsgårdsparken og Iladalen park. I dette første innledningskapitlet presenteres bakgrunnen for valg av tema, problemstillingen, studieområdene, samt oppgavens struktur. Først vil det bli redegjort for bakgrunnen for valg av tema. Deretter vil hovedproblemstillingen og de tilhørende underproblemstillingene bli fremlagt. Videre gis en beskrivelse av studieområdene, før det til sist vil bli gitt en oversikt over oppgavens struktur.

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Et flertall av verdens befolkning bor i dag i urbane områder. Denne veksten er forventet å fortsette i årene som kommer – noe som vil skape både muligheter og utfordringer (Gehl, 2010a). Samtidig er mange byer blitt stadig mer kompakte (Kommunal- og moderniseringsdepartementet [KMD], 2018). Dette gjelder også her til lands, hvor det er et uttalt nasjonalt mål at mer utbygging bør skje innenfor allerede etablerte tettsteder og bysentre (Regjeringen, 2017). Til sammen fører denne byveksten og fortettingen til at byens felles utearealer er blitt stadig viktigere for flere mennesker (Trondheim kommune, 2016a). Private utendørsområder forsvinner eller reduseres gjerne når folk bor tettere – noe som gjør de offentlig tilgjengelige arealene svært sentrale for menneskers aktivitet utomhus (Miljøverndepartementet, 1998). Byrommene fungerer vanligvis som hovedarenaene for bylivet. Gjennom disse har man mulighet til å påvirke folks sosiale og fysiske liv. Rommene kan fungere som viktige sosiale møteplasser til både hverdag og fest, og har potensiale til å kunne stimulere til mer utendørs aktivitet og fysisk mobilitet blant befolkningen. Det finnes imidlertid mange ulike typer byrom, og der disse kan inneha ganske forskjellige funksjoner (KMD, 2018).

Parker er de grønneste rommene i byen (KMD, 2018). Ofte vil disse være de best tilgjengelige delene av grønnstrukturen, og bidra til at mennesker kan oppleve naturkvaliteter til tross for at de bor sentralt til. Parker betraktes gjerne som viktige da det å oppholde seg i naturrike omgivelser både kan påvirke menneskers fysiske og psykiske helse på en positiv måte (Miljødirektoratet, 2014). I tillegg vil tilstedeværelse av bynatur ofte kunne være fordelaktig med tanke på naturmangfold og fremtidig klimatilpasning (KMD, 2018). Selv om byrom altså kan spille en avgjørende rolle for å skape et godt liv for mennesker i byen, er det samtidig viktig

at rommene oppleves som attraktive og tilgjengelige av befolkningen for at slike potensial skal kunne realiseres (Gehl, 2010a). Å forstå hvordan mennesker bruker og opplever utendørsområder blir følgelig viktig når man står ovenfor utvikling av tettere bystrukturer (KMD, 2018). Både kommunen, og også ofte private aktører, har i dag et sentralt ansvar når det kommer til planlegging og utforming av byens uterom (Trondheim kommune, 2019a). Formålet med denne masteroppgaven er å se nærmere på hvordan disse aktørenes opprinnelige tanker omkring slike forhold, har innvirket på den faktiske bruken og opplevelsen av tre utvalgte parkområder i Trondheim. De tre parkene det er blitt valgt å se nærmere på er Gåsaparken, Stiftsgårdsparken og Iladalen park. Målet er at funnene kan bidra til at både disse grøntområdene, men også andre byrom, i fremtiden utvikles på måter som både tar hensyn til mennesker og miljø.

Bakgrunnen for valg av tema bunner i en interesse jeg har for byplanlegging og landskapsarkitektur – en interesse som også har blitt styrket gjennom masterstudiet i Fysisk planlegging. Jeg er spesielt interessert i hvordan fysiske omgivelser utendørs påvirker oss som mennesker, og hvordan man kan planlegge og utforme byrom på en mest mulig hensiktsmessig måte. I tillegg er jeg veldig opptatt av tilstedeværelsen av grønne elementer i bystrukturen. På mange måter ble derfor temaet for masteroppgaven bestemt først, før Gåsaparken, Stiftsgårdsparken og Iladalen park ble utvalgt som studieområder. Årsaken til at valget likevel omsider falt på akkurat disse parkene, skyldtes en kombinasjon av forskjellige aspekter. For det første har jeg besøkt alle de tre parkene ved en rekke anledninger tidligere, og vært nysgjerrig på de bakenforliggende tankene omkring planleggingen og utformingen. For det andre er parkene tilgjengelige for offentligheten og har beliggenhet i nærheten av der jeg selv bor. Følgelig var det relativt enkelt for meg å få tilgang til å studere dem. For det tredje innehar parkene en del fellestrekk. For eksempel ligger samtlige forholdsvis sentralt til i Trondheim, er offentlig tilgjengelige, samt inneholder både grønne og blå elementer. Samtidig er de også noe ulike fra hverandre. Blant annet har de noe forskjellig størrelse, de omkringliggende omgivelsene er noe annerledes, i tillegg til at de grønne og blå elementene er noe varierende fra park til park. Denne kombinasjonen av likheter og ulikheter anså jeg som særlig interessant å se nærmere på.

Av tidligere studier som er gjennomført, finnes det en del undersøkelser som på ulike måter har tatt for seg utendørsområder i Trondheim. Disse har imidlertid hovedsakelig fokusert på byrom som er dominert av hardere flater (se for eksempel Tønnesen (2011), Trondheim kommune (2016b) og Walberg (2015)). Det er imidlertid ingen studier innenfor fagfeltet fysisk

planlegging som har sett på hvordan Gåsaparken, Stiftsgårdsparken eller Iladalen park er blitt planlagt, utformet, brukt og opplevd. Fra og med 2016 har riktignok Trondheim kommune gjennomført undersøkelser av hvordan mennesker bruker diverse byrom i sentrumsområdet av byen. Målet med disse byromsundersøkelsene er at de ved systematisk oppfølging over tid vil kunne gi mer kunnskap om hvordan rommene kan forbedres (Trondheim kommune, 2016b). Selv om den nyligste byromsundersøkelsen fra 2019 også inkluderte Stiftsgårdsparken, går ikke disse undersøkelsene i dybden på den bakenforliggende planleggingen og utformingen slik denne masteroppgaven gjør. I tillegg er det noe ulike fremgangsmåter og tilnærminger som blir benyttet. Gåsaparken og Iladalen park har for øvrig ikke vært omfattet av disse undersøkelsene (Trondheim kommune, 2019b).

1.2 Problemstilling

Med bakgrunn i de overnevnte refleksjonene, teori og empiri som er blitt samlet inn, er det i denne masteroppgaven blitt definert følgende hovedproblemstilling:

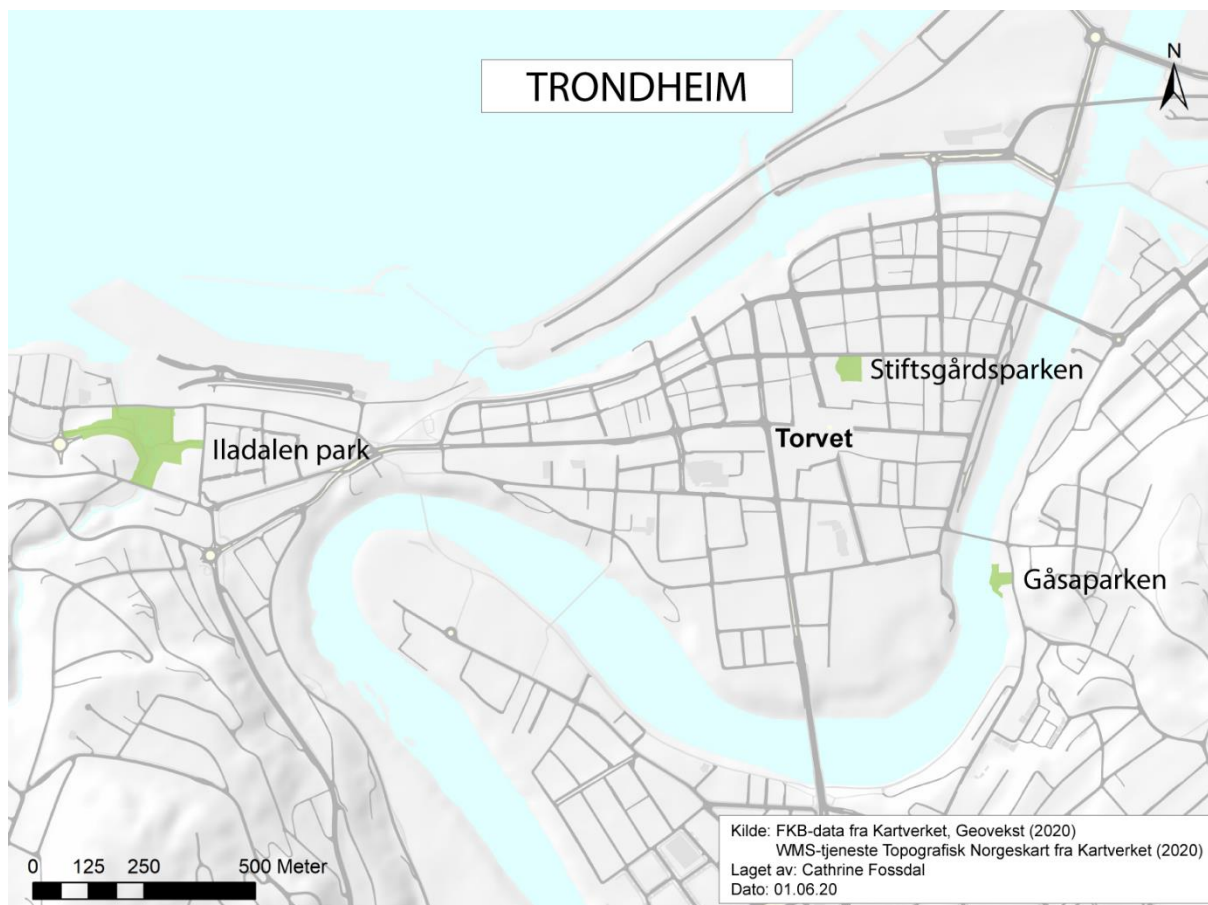
Hvordan har planleggingen og utformingen av Gåsaparken, Stiftsgårdsparken og Iladalen park innvirket på menneskers bruk og opplevelser av dem?

For å tilnærme meg denne hovedproblemstillingen, er det blitt valgt å gå nærmere inn på fire underproblemstillinger. Disse fire underproblemstillingene danner grunnlaget for diskusjonen i oppgaven og er definert på følgende måte:

1. Hvordan har parkene vært planlagt?
2. Hva har vært intensjonene bak utformingen av parkene?
3. Hvordan bruker mennesker parkene?
4. Hvordan opplever mennesker parkene?

1.3 Studieområdene

Både Gåsaparken, Stiftsgårdsparken og Iladalen park ligger forholdsvis nært sentrumsområdet i Trondheim by. Fra torvet, som på mange måter utgjør selve midtpunktet i bykjernen, er det i luftlinje om lag 500 meter til Gåsaparken, 100 meter til Stiftsgårdsparken og 1,5 kilometer til Iladalen park (se figur 1.1) (Norgeskart, u.å.). De tre parkene innehar som tidligere nevnt en del fellestrekk, samtidig som det også er en del aspekter som skiller dem fra hverandre. I det følgende vil det bli gitt en kort presentasjon og fremvist noen fotografier av de forskjellige parkene, slik at leseren kan få et nærmere innblikk i studieområdene.

Figur 1.1 Lokasjonen til Gåsaparken, Stiftsgårdsparken og Iladalen park.

1.3.1 Gåsaparken

Gåsaparken har beliggenhet på Bakklandet i Trondheim. Dette er en bydel som strekker seg langs Nidelva, og der parken er lokalisert helt nede langs breddene av denne. I dag er Gåsaparken et av få steder i byen som har tilgjengelig strandsone langs elva (Norske landskapsarkitekters forening [NLA], u.å.a). Bakklandet er et område som karakteriseres av brosteinsbelagte gater og gammel, lavereliggende trehusbebyggelse (Trøndelag fylkeskommune, u.å.). Hovedsakelig består stedet av boliger, men også kaféer, restauranter og en og annen butikk finnes her. Gåsaparken har et areal på 1,7 dekar (Miljødirektoratet, 2020a). Den siste større opprustningen ble ferdigstilt i 2016 (NLA, u.å.a). Området, som er karakterisert som er rekreasjons- og friluftslivsområde (Miljødirektoratet, 2020a), innehar ganske mange ulike elementer. Både større planflater, benker, et amfi, blomsterbed, en grusstrand, lekeapparater, en trapp og utsikt mot Nidelva preger parken.

Fakta Gåsaparken

Sted: Bakklandet

Arealstørrelse: 1,7 daa

Siste større opprustning: 2016

Områdetype: Rekreasjons- og friluftslivsområde

Sentrale elementer: Plenflater, benker, amfi, blomsterbed, Nidelva, lekeapparater, grusstrand og trapp.

Figur 1.2 Fakta om Gåsaparken. Kilde: Miljødirektoratet (2020a), NLA (u.å.a).

Figur 1.3 Gåsaparken. Bildet øverst til venstre viser deler av grusstranden. Bildet øverst til høyre viser en av flere benker i parken. Bildet i midten til venstre viser en av de større plenflatene. I bakgrunnen kan man også skimte et blomsterbed. Bildet i midten til høyre viser amfiet og trappekonstruksjonen ned mot Nidelva. Bildet nederst til venstre viser lekeområdet, mens bildet nederst til høyre gir en oversikt over Gåsaparken fra motsatt side av elva. Foto: Cathrine Fossdal (26.05.20).

1.3.2 Stiftsgårdsparken

Figur 1.4 Stiftsgårdsparken. Bildet øverst til venstre viser et lekeapparat. Bildet øverst til høyre viser en sti som leder frem til en vegetasjonslabyrint. Bildet i midten til venstre viser et blomsterbed og duer, mens man på bildet i midten til høyre kan se en statue av Kong Olav. Bildet nederst viser Stiftsgården, en fontene, benker og større trær. Foto: Cathrine Fossdal (26.05.20).

Stiftsgårdsparken er lokalisert svært sentralt til i det som betegnes som Midtbyen i Trondheim. I dag er parken hovedsakelig omkranset av handels- og næringsvirksomhet. Samtidig finnes det også enkelte boliger i nærheten. Stiftsgårdsparken ligger i tilknytning til Stiftsgården. Dette er en bygning som ble bygget på slutten av 1700-tallet. I dag utgjør den nordens største trepalé (Bratberg, 2012), i tillegg til å være Trondheims offisielle kongebolig (Det norske kongehus,

Fakta Stiftsgårdsparken

Sted: Midtbyen

Arealstørrelse: 3,2 daa

Siste større opprustning: 1997

Områdetype: Rekreasjons- og friluftslivsområde

Sentrale elementer:

Stiftsgården, store trær, fontene, blomsterbed, Kong Olav-statue, lekeapparat, labyrint og benker.

Figur 1.5 Fakta om Stiftsgårdsparken. Kilder: Bratberg (2012), Miljødirektoratet (2020b).

2019). Selv om arkitekten er ukjent, regnes Stiftsgården som et av hovedverkene i norsk arkitektur gjennom tidene (Bratberg, 2012). Når det gjelder Stiftsgårdsparken, er denne nært koblet til Stiftsgården. I likhet med Gåsaparken, er også Stiftsgårdsparken i dag karakterisert som et rekreasjons- og friluftslivsområde. Sistnevnte park er imidlertid noe større, med et areal på 3,2 dekar (Miljødirektoratet, 2020b). Den siste større oppgraderingen skjedde i 1997 (Bratberg, 2012). Fremtredende elementer i parken inkluderer Stiftsgården, større trær, en fontene, blomsterbed, statue av Kong Olav, et kroneformet lekeapparat, en vegetasjonslabyrint, samt benker.

1.3.3 Iladalen park

Når det til sist kommer til Iladalen park, har denne beliggenhet i bydelen Ila – som er et stykke lenger bort fra sentrumsområdet enn der hvor Gåsaparken og Stiftsgårdsparken er lokalisert. Bebyggelsen rundt består for det meste av boliger, men også en del industri- og næringsvirksomhet finnes her (Rosvold, 2019). Iladalen park har et noe større areal enn de to andre parkene, i og med at den er på om lag 20,4 dekar (Miljødirektoratet, 2020c). Sentralt i Iladalen er Ilabekken. Denne renner igjennom hele parkarealet, fra sør mot nord. Omtrentlig midt i området flater den ut i en dam. Andre fremtredende elementer i parken inkluderer en steinlabyrint, volleyballbane, ballplass, benker, to amfier, bro, større planflater, steinskulpturer, samt en bygning ved navn «Rødhuset». Den siste større oppgraderingen ferdigstiltes i 2008 (Trondheim kommune, 2010). Også dette området er i dag karakterisert som et rekreasjons- og friluftslivsområde (Miljødirektoratet, 2020c).

Fakta Iladalen park

Sted: Ila

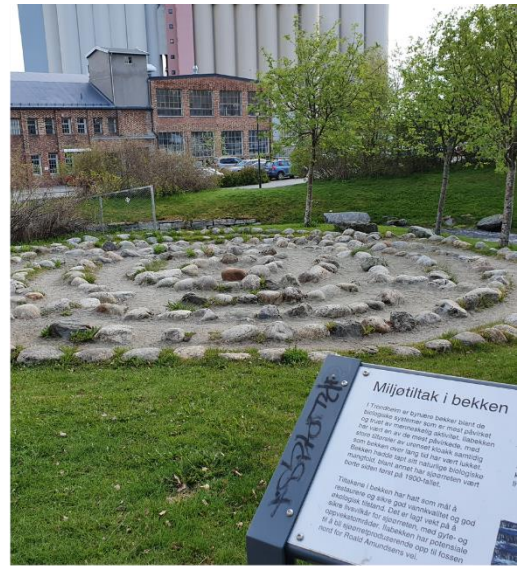
Arealstørrelse: 20,4 daa

Siste større opprustning: 2008

Områdetype: Rekreasjons- og friluftslivsområde

Sentrale elementer: Ilabekken, steinlabyrint, sandvolleyballbane, ballplass, benker, skulpturer, bro, amfier, plenflater og «Rødhuset».

Figur 1.6 Fakta om Iladalen park: Kilder: Miljødirektoratet (2020c), Rosvold (2019), Trondheim kommune (2010).

Figur 1.7 Iladalen park. Bildet øverst til venstre viser Ilabekken. Bildet øverst til høyre viser steinlabyrinten. Bildet i midten til venstre viser sandvolleyballbanen. I bakgrunnen kan ballplassen skimtes. Bildet i midten til høyre viser dammen, mens bildet nederst til venstre viser en av steinskulpturene. Bildet nederst til høyre viser «Rødhuset» og noe av broen som strekker seg over bekken. Foto: Cathrine Fossdal (26.05.20).

1.4 Oppgavens struktur

Denne masteroppgaven består av til sammen fem kapitler. I dette innledende kapitlet er bakgrunn for valg av tema, problemstillingen og de tre studieområdene blitt presentert. I kapittel to vil det bli gått inn på den avendte teorien. Det er blitt lagt vekt på teorier om byparker og gode byrom for mennesker. I de førstnevnte teoriene er fokuset på den historiske utviklingen til byparker gjennom tidene, byparker i dag, og hvordan grønnstruktur kan sikres i arealplantypene kommuneplanens arealdel og reguleringsplaner. Når det gjelder teorier om gode byrom for mennesker, er hvordan vi opplever rom, opphold og sosialt liv, trygghet, lokalklima og årstidsvariasjoner, samt oppsummerende kvalitetskriterier vektlagt. I kapittel tre presenteres og vurderes metoden som er blitt benyttet for å samle inn og analysere data. Som overordnet metode er flercasestudie blitt valgt. Videre er oppgaven basert på dybdeintervjuer med ansatte i kommunen og i private firmaer som har vært involvert i, eller som i alle fall har god kjennskap til, planleggingen og utformingen av en eller flere av parkene. I tillegg er det blitt benyttet dokumentstudie, samt fokuserte intervjuer og observasjoner i parkene. Kapittel fire tar for seg empiriske funn og diskusjon. I diskusjonen er det blitt fokusert på planleggingen av parkene, intensjonene bak utformingen av parkene, menneskers bruk av parkene, samt menneskers opplevelser av parkene. Videre er funnene blitt organisert etter følgende seks hovedkategorier: Planlegging, vann, sitteplasser, plante- og dyreliv, trygghet og lokalklima. Oppgaven ender med en konklusjon i kapittel fem, der diskusjonen oppsummeres og knyttes opp mot problemstillingen.

2 TEORI

I dette kapitlet presenteres den anvendte teorien i masteroppgaven. Med bakgrunn i den fremsatte problemstillingen, som tar for seg hvordan planleggingen og utformingen av Gåsaparken, Stiftsgårdsparken og Iladalen park har innvirket på menneskers bruk og opplevelser av dem, er det blitt lagt vekt på teorier om byparker og gode byrom for mennesker. Når det gjelder teorier om byparker, vil det først bli tatt et historisk tilbakeblikk på byparker gjennom tidene. Deretter vil det bli gitt en beskrivelse av byparker i dag. Her vil det bli gått inn på tre aspekter ved parker; henholdsvis friluftsliv og rekreasjon, naturmangfold, samt støy og vannforvaltning. Til sist blir det sett på hvordan grønnstruktur kan sikres i arealplantypene kommuneplanens arealdel og reguleringsplaner. I andre halvdel av teorien vil det bli presentert mer generelt hva som utgjør gode byrom for mennesker. Her vil det bli gått inn på hvordan vi opplever rom, opphold og sosialt liv, trygghet, lokalklima og årstidsvariasjoner, samt noen oppsummerende kvalitetskriterier. Kapitlet avsluttes med en kort oppsummering av den fremlagte teorien.

2.1 Byparker

2.1.1 Et historisk tilbakeblikk på byparker

Opp gjennom historien har det vært ulike forestillinger om hva en park er. Også i dag finnes det flere ulike typer parker, og der disse kan ha stor variasjon både når det kommer til utforming og innhold. Når det gjelder parker i byer, ble de første byparkene man kjenner til laget i antikkens urbane sivilisasjoner. Selv om det riktignok fantes unntak, var mange av de tidlige parkene forbeholdt de mest velstående i samfunnet. Parkene uttrykte gjerne velferd og prestisje, og ble i utgangspunktet kun benyttet av en eksklusiv elite. De første byparkene i Europa bestod eksempelvis av middelalderske jaktparker for den rojale overklassen. Disse var gjerne omgitt av høye murer for å holde uvedkomne mennesker ute og viltet inne. Utover andre halvdel av årtusenet ble det imidlertid opprettet flere parker i byer også for allmennheten. Etter hvert som byene vokste, ble mange av de tidligere private rojale parkene gjort tilgjengelig for alle bybeboere (Jones og Wills, 2005). I tillegg ble det anlagt en rekke nye parker. Mye av årsakene til dette kan spores tilbake til industrialiseringen på 1700-tallet. Først på denne tiden ble betydningen av tilgang til naturmessige omgivelser for hele bybefolkningen for alvor satt i fokus (Jørgensen og Stabel, 2010).

Industrialiseringen førte til at mange mennesker flyttet til byene for å ta seg jobb på de nyoppstartede fabrikkene. Samtidig som bylivet på denne tiden for mange representerte

optimisme og modernitet, førte den raske veksten i bybefolkningen også til svært dårlige leveforhold for mange. Tettheten på boliger var vanligvis høy, og de sanitære forholdene var ofte elendige. I tillegg var luftkvaliteten flere steder av svært dårlig kvalitet da luftforurensning var et utbredt problem (Jones og Wills, 2005). Totalt sett resulterte dette igjen i helseplager og økt smittefare ved sykdom og epidemier. Som en følge av dette ble det i de fleste byer i løpet av 1800-tallet etablert offentlige parker og spaserveier for å stanse denne negative utviklingen. Parkene skulle gi hele bybefolkningen tilgang på frisk luft og grønne omgivelser (Jørgensen og Stabel, 2010). Mye vekt ble lagt på å skape naturopplevelser og skjønnhetsverdier inne i byen. I tillegg fikk man nå også et sterkere sosialt fokus med de offentlige parkene. En viktig målsetning var at parkene skulle være lett tilgjengelige for alle bybeboere uansett hvor de bodde (Bruun, 2020). Parkene skulle i tillegg være med på å fremme respekt og forståelse på tvers av de forskjellige sosiale lagene (Jørgensen og Stabel, 2010). Ofte hadde man også moralske baktanker med opprettelsen av parkene, der man mente at det å tilrettelegge for rekreative aktiviteter i naturlige omgivelser kunne bidra til at innbyggerne levde mer moralske liv (Jones og Wills, 2005).

Et annet aspekt som også førte til opprettelsen av mange nye offentlige parker på 1800-tallet, var et ønske fra ledere i samfunnet om å skape nasjonal og regional stolthet. Etter hvert som de urbane områdene vokste seg større, ble det anlagt flere parker som skulle være med på å underbygge byers identitet og rykte. Kort fortalt var altså en sentral tanke på 1800-tallet at tilstedeværelsen av mer natur i byen ville være fordelaktig for å skape et bedre liv for alle byens innbyggere. Naturen ble sett på som noe positivt, og som et viktig tilskudd til det menneskeskapt bylandskapet. Selv om innholdet og formuttrykket til byparker nødvendigvis vil kunne variere, innehar likevel mange byparker i dag mange av de samme miljømessige og sosiale intensjonene som det byparker på 1800-tallet hadde. Av den grunn anser man gjerne at den moderne byparken oppstod nettopp i dette århundre (Jones og Wills, 2005). Samtidig har det også skjedd en del endringer. Blant annet har dagens klimautfordringer i stadig større grad bidratt til at opparbeidelsen av utendørsområder har måttet skje på naturens premisser. Hvordan byene våre utvikler seg har stor betydning for de klimamessige utfordringene vi i dag står ovenfor – noe som naturlig nok også har fått innvirkning på hvordan parkene våre planlegges og utformes (Jørgensen og Stabel, 2010).

2.1.2 Byparker i dag

En bypark kan i dag defineres som «...en offentlig park i et byområde» (Bruun, 2020, avsn. 1). På et generelt grunnlag er parker grøntområder som har en forholdsvis høy tilretteleggingsgrad

for både ferdsel og opphold. De inneholder gjerne elementer som beplantning, plenareal og vannpartier, og utformingen er ofte basert på historie og tradisjon (Miljødirektoratet, 2014). Selv om parker kan kreve relativt hyppig drift og vedlikehold, kan en park også være et naturområde som har en forholdsvis enkel opparbeidelse (KMD, 2018). Forekomst av natur i byer kan ha flere positive effekter på både mennesker og miljø. Blant annet kan naturen være viktig for å støtte opp under friluftsliv og rekreasjon. I tillegg kan tilstedeværelse av natur bidra positivt til naturmangfoldet og ha betydning for støy og vannforvaltning (Miljødirektoratet, 2014). Da disse aspektene blir ansett som særlig relevante for problemstillingen, vil de bli gått noe nærmere inn på i det følgende. Samtidig er det viktig å huske på at parker ikke automatisk vil gjøre omgivelsene i byer bedre (Jacobs, 1961). Dersom parkene for eksempel er dårlig opparbeidet og vedlikeholdt (KMD, 2018), eller har en ugunstig lokalisering, vil de som alle andre uterom stå i fare for å bidra negativt, snarere en positivt, til byområder (Jacobs, 1961).

Friluftsliv og rekreasjon

De grønne strukturene i byer kan ha sentrale helsefremmende effekter. Ettersom tettheten i byer har økt mange steder de siste årene, vil tilstedeværelse av grønne områder kunne være svært viktig for å sikre at mennesker kommer i kontakt med natur i hverdagen (Nordh og Østby, 2013). Det å oppholde seg naturen kan påvirke både menneskers fysiske og psykiske helse på en positiv måte (Miljødirektoratet, 2014). Blant annet vil det kunne være med på å legge til rette for fysisk aktivitet og rekreasjon (Nordh og Østby, 2013). Folk foretrekker ofte å gå tur i grønne områder (KMD, 2018), og naturen gir gjerne inspirasjon og mulighet for fysisk aktivitet. Ifølge Miljødirektoratet (2014) er naturen og nærmiljøet den arenaen folk flest foretrekker i hverdagen når det gjelder å være fysisk aktive. Når det gjelder den rekreative effekten til naturen, er denne knyttet til at mennesker i dagliglivet ofte blir oversvømt med informasjon. Å ta imot all denne informasjonen og å navigere i den kan føre til mental tretthet. Denne trettheten kan gjøre det vanskeligere å konsentrere seg og den mentale innsatsen kan bli dårligere. Det å oppholde seg i naturrike omgivelser kan derimot være gunstig for å hente seg inn igjen fra mentale anstrengelser (Kaplan, Kaplan og Ryan, 1998). Ifølge Miljødirektoratet (2014) er et fellestrekk ved grøntområder at de nettopp skal være steder man skal kunne søke til for å koble av i en ellers hektisk hverdag.

På mange måter har friluftslivet den senere tiden beveget seg bort ifra det tradisjonelle «ut på tur» i skog og mark, til å nå også omfatte det å ta i bruk grøntområder og uterom i nærområdet til fysisk aktivitet og rekreasjon (KMD, 2018). Kommunal- og moderniseringsdepartementet (2018) beskriver urbant friluftsliv som en type friluftsliv der man veksler mellom å befinne seg

i grønne og urbane omgivelser. Forbindelser av ulike typer utendørsområder slik som parker, gater og havnepromenader, kan følgelig være med på å legge til rette for det urbane friluftslivet. Miljødirektoratet (2014) peker i tillegg på viktigheten av å inneha en sammenhengende grønnstruktur, da også en sammenkobling av ulike typer grønne arealer ofte er hensiktsmessig for å oppnå gode friluftslivforhold. Selv om fokuset i denne oppgaven er på enkeltområder, bør man altså også planlegge grøntområder som del av en mer overordnet struktur (KMD, 2018). Til tross for at tilstedeværelse av natur i byer ofte blir sett på som positivt, er det samtidig sentralt å påpeke at forskjellige mennesker vil kunne ha ulike preferanser når det kommer til grønne arealer slik som parker. Dette gjelder både mennesker seg imellom, men også en og samme person vil kunne ha ulike ønsker og behov til forskjellige tider. Som en følge av dette bør byer inneha et mangfold av ulike typer grøntarealer, slik at det finnes et variert tilbud til hele bybefolkningen (Kaplan, Kaplan og Ryan, 1998).

Naturmangfold

Et av hovedformålene med grønnstrukturen er å ivareta naturmangfold (Miljødirektoratet, 2014). Naturmangfoldloven (2009, § 3) definerer naturmangfold som «biologisk mangfold, landskapsmessig mangfold og geologisk mangfold, som ikke i det alt vesentlige er et resultat av menneskers påvirkning». Grøntområder i byer er viktige leveområder for mange plante- og dyrearter. Selv om naturmangfoldet vanligvis er relativt lavt i urbane strøk, ligger flere byer i dag i områder hvor det opprinnelig var et forholdsvis rikt naturmangfold. Veksten i norske byer sammen med økt konsentrasjon av bebyggelsen, har imidlertid mange steder ført til et stort press på arealer som er viktige for naturmangfoldet. I enkelte områder er det bare noen få arter som evner å tilpasse seg livet i selve kjernen av byer, da disse ofte er preget av færre grøntområder og trær. Samtidig vil mange av artene i urbane strøk gjerne ha en relativt bred geografisk utbredelse, i tillegg til at man vanligvis finner et ganske høyt antall av enkelte artsgrupper her. Til tross for dette finnes det likevel ofte verdifullt naturmangfold i byer som man bør forsøke å ta vare på og videreutvikle (Miljødirektoratet, 2014). Et rikt naturmangfold er gjerne ikke bare gunstig i naturmessig forstand, men åpner vanligvis også opp for flere positive naturopplevelser for mennesker (KMD, 2018).

En rekke faktorer vil være innvirkende på naturmangfoldet i byer. Når det gjelder enkeltområder, kan det trekkes frem at innsalg av stedegen og variert natur gjennomgående bør bevares for å ivareta naturmangfoldet. For å få til dette, anbefaler Miljødirektoratet (2014) at man forsøker å begrense terrenginngrep. Naturen på et sted bør vanligvis spares istedenfor å raseres, for deretter å lage en ny. Dette skyldes at naturen bruker forholdsvis lang tid på å

reetablere et naturmangfold. Eksempelvis vil det gjerne ta lang tid før det utvikles døde trær og død ved som trefall – noe som blant annet er viktig for livsoppholdet til mange fugler og insekter. Nyplantet vegetasjon kan i tillegg ofte være preget av innførte arter som naturlig ikke hører hjemme her. Selv om de fleste innførte arter ikke er skadelige, er det imidlertid noen av dem som kan utgjøre en trussel mot naturmangfoldet. Derom man likevel må gjøre terrenginngrep, er det gjerne gunstig å ta vare på overflatemassene på stedet og legge opp til en naturlig revegetering. Da den øverste delen av jordsmonnet ofte inneholder relativt mye frø og planterester, vil dette kunne legge til rette for at stedegen vegetasjon kommer opp igjen når massene gjenlegges (Miljødirektoratet, 2014).

Vegetasjonen som finnes på et sted, kan være av ulik høyde og dermed danne forskjellige vegetasjonssjikt. Med sjikting menes hvor mange vegetasjonsnivåer som finnes over hverandre fra bakken og opp til toppen av de høyeste trærne. Antallet sjikt og hvilken høyde disse innehar, kan brukes til å beskrive vegetasjonstilstanden i et område (Artsdatabanken, 2014). At grøntområder innehar en mangfoldig og flersjiktet vegetasjon med en variert horisontal strukturering, vil ofte være fordelaktig med tanke på naturmangfoldet (Miljødirektoratet, 2014). Vanligvis operer man med fire ulike vegetasjonssjikt. Mens tresjiktet omfatter vegetasjon over to meter, slik som trær og busker, betegner busksjiktet vegetasjon under to meter, men over 30 centimeter. Dette kan for eksempel være mindre busker eller trær. Feltsjiktet er på sin side vegetasjon under 30 centimeter, slik som gress og urter, mens bunnsjiktet innehar vegetasjon som lav og mose (Universitetet i Oslo [UiO], 2018). Til sist kan det legges til at større grøntarealer også vanligvis er bedre egnet til å ta vare på mange arter, sammenlignet med mindre. Dette skyldes at flere plante- og dyrearter ofte har reproduksjons- og oppholdsområdene sine her. Samtidig bør det være en variert sammensetning av ulike typer grøntområder på et sted. På samme måte som ulike mennesker vil foretrekke forskjellige grøntområder, vil nettopp variasjon også være sentralt når det kommer til å ivareta og videreutvikle naturmangfoldet (Miljødirektoratet, 2014).

Støy og vannforvaltning

Grønnstrukturen kan ha en viktig funksjon i forbindelse med å tilby stille områder i tettbebygde strøk. I tillegg kan den bidra til den lokale vannforvaltningen. Når det gjelder førstnevnte aspekt, fremhever Miljødirektoratet (2014) at særlig grønnstrukturen bør være med på å sikre at man kan oppleve lite støyende områder i byer. Støy kan komme fra mange ulike kilder, og der støy fra enkelte kilder kan oppleves som mer negativt enn fra andre. Også den omkringliggende konteksten vil kunne innvirke på opplevelsen av støy. En forholdsvis mye

støypåvirket park som ligger skjermer til, kan eksempelvis oppleves som et stille sted sammenlignet med omgivelsene. Hadde den samme parken derimot vært lokalisert i et annet og mindre støyende område, kunne imidlertid den samme støyen ha opplevdes som mye mer ubehagelig. Mennesker opplever i tillegg lyd forskjellig. På et generelt grunnlag kan man likevel si at det særlig er støy fra trafikken som bidrar til de største støyproblemene i byer. Samtidig er det mulig å iverksette tiltak for å bekjempe denne støyen – enten ved å fjerne eller redusere støykilden selv, eller ved å skjerme områder fra støykilden. Trær og annen vegetasjon har i seg selv en relativt liten effekt på faktisk målbar støyreduksjon. Likevel kan det ofte ha en gunstig psykologisk innvirkning, ved at vegetasjon generelt gir en mer positiv opplevelse av omgivelsene. I kombinasjon med andre støyavskjermingstiltak, slik som blant annet støyvoller og skjermer, har vegetasjon av den grunn potensial til å øke den opplevde effekten av støydemping (Miljødirektoratet, 2014).

Grønnstrukturen kan videre være sentral i forbindelse med overvannshåndtering (KMD, 2018; Miljødirektoratet 2014). Grøntområder kan bidra til å både fordøye, infiltrere og rense overvann. Slik sett kan arealene blant annet fungere som en buffer ved ekstreme nedbørshendelser. Dette kan igjen begrense problemer knyttet til flom, og føre til at kapasiteten til avløpsnett ikke overskrives. I mange tilfeller vil det å begrense andelen tette flater i byområder være en svært effektiv måte å redusere intense avrenningssituasjoner på. Asfaltflater kan eksempelvis unngås eller erstattes med mer porøse eller vanngjennomtrengelige flater. Flere steder er det også mulig å styre avrenning ved store nedbørshendelser til grøntområder. Når flomsituasjoner først oppstår, og terrengets kapasitet til å ta imot regn overskrives, bør det ifølge Miljødirektoratet (2014) finnes trygge veier i terrenget som vannet kan ledes bort i. Med tanke på at tilfeller av ekstreme nedbørshendelser er forventet å øke i årene som kommer som en konsekvens av klimaendringene, kan grønnstrukturen følgelig bli et svært viktig element for å kunne håndtere utfordringer knyttet til dette i fremtiden.

Grøntområder som ligger lavt i terrenget, har variert vegetasjon og porøse og dype overflatemasser, vil ofte i forholdsvis stor grad kunne bidra til å forsinke avrenning. Tiltak i grønnstrukturen for å forbedre den lokale overvannshåndteringen inkluderer eksempelvis anleggelse av fordrøyingsbassenger i naturlige lavbrekk, tilførsel av absorberende grus- og jordmasser i flate grøntområder, samt nyplanting og videreutvikling av vegetasjon. I tillegg vil gjenåpning av bekker som tidligere var lagt i rør kunne øke fordrøyingskapasiteten i et område (Miljødirektoratet, 2014). Mange bekker er i dag lagt i rør under bakken i byer. I hovedsak er dette blitt gjort for å oppnå en effektiv arealutnyttelse og for å føre forurenset vann bort fra

overflaten. Imidlertid ser man flere steder at bekker som er lagt i rør, sammenlignet med åpne bekker, skaper kapasitetsproblemer ved store nedbørsmengder. Til sammenligning vil åpne bekker ofte kunne fungere godt som flomdempende tiltak og være mer robuste når det gjelder å transportere overvann bort fra særlig utsatte områder (Miljødirektoratet, u.å.).

Overvannsløsninger vil ikke bare kunne begrense risikoen for flom. Å inkludere vann i områder slik som parker vil også kunne være med på å styrke naturmangfoldet, samt tilføre positive opplevelsesverdier (Miljødirektoratet, 2014). Vann fungerer vanligvis som et berikende element i byer (KMD, 2018; Whyte, 2001). Å legge til rette for gode oppholdsarealer i nærheten av vann kan ofte øke attraktiviteten til et område (KMD, 2018). Vannet kan forekomme i mange ulike former; fra fontener og bekker, til små fosser og større bassenger. Mennesker verdsetter gjerne både utseende og følelsen av vann. Følgelig mener Whyte (2001) at man bør designe vannanlegg som man både kan se på, og som samtidig gjør at mennesker kan komme i fysisk kontakt med vannet. Et annet positivt aspekt ved vann er lyden av det. Lyden av vann oppleves generelt av mange som hyggelig. Den kan fungere avslappende og bidra til at områder føles stillere, selv om vannet i seg selv lager forholdvis mye lyd. Lyden fra vann kan overdøve ellers plagsom lyd, slik som for eksempel støy fra nærliggende biltrafikk. Også andres samtaler kan bli vanskeligere å høre. Selv om mange mennesker er i nærheten, kan man følgelig ofte snakke relativt høyt med samtalepartneren sin og samtidig inneha en følelse av privatliv (Whyte, 2001).

2.1.3 Grønnstruktur i arealplaner

Den viktigste loven for bruk og forvaltning av arealene her til lands er plan- og bygningsloven (Falkanger, Reusch og Solvik, 2017). Formålsparagrafen i loven fremsetter følgende overordnede formål som loven skal ivareta: «Loven skal fremme bærekraftig utvikling til det beste for den enkelte, samfunnet og fremtidige generasjoner» (plan- og bygningsloven, 2008, § 1-1). I plan- og bygningsloven finnes et sett virkemidler som kan benyttes i arealplaner for å sikre eller legge til rette for videreutvikling av grønnstrukturen og andre grønne områder (Miljødirektoratet, 2014). I det følgende vil det bli gått nærmere inn på hvordan grønnstruktur kan sikres i to arealplantyper på det kommunale nivået; henholdsvis i kommuneplanens arealdel og i reguleringsplaner (plan- og bygningsloven, 2008). På dette nivået skiller man gjerne ut områder slik som enkeltparker (Miljødirektoratet, 2014).

Kommuneplanens arealdel

I tråd med § 11-1 i plan- og bygningsloven (2008), skal alle kommuner ha en kommuneplan. Denne skal blant annet inneholde en arealdel. Ifølge plan- og bygningsloven (2008, § 11-5) skal

arealdelen «...angi hovedtrekkene i arealdisponeringen og rammer og betingelser for hvilke nye tiltak og ny arealbruk som kan settes i verk, samt hvilke viktige hensyn som må ivaretas ved disponering av arealene». Arealdelen skal inkludere alt areal i kommunen og vise sammenhengen mellom fremtidig samfunnsutvikling og arealbruk. Den skal omfatte både plankart, planbeskrivelse og planbestemmelser (plan- og bygningsloven, 2008, § 11-5). Kort fortalt er kommuneplanens arealdel slik sett en overordnet plan, der det er angitt hva arealene innenfor kommunens grenser faktisk skal brukes til (Trondheim kommune, 2020a).

I § 11-7 i plan- og bygningsloven (2008) listes det opp seks arealformål som plankartet i kommuneplanens arealdel i nødvendig utstrekning skal vise. Disse formålene kan etter behov deles inn i underformål, men der disse må være i tråd med de angitte underformålene i paragrafen. Grønnstruktur er i dag definert som et av de seks hovedformålene i loven. Parker, naturområder, turdrag og friområder, er på sin side angitt som underformål av hovedformålet grønnstruktur. Til samtlige arealformål er det anledning til å angi tilhørende bestemmelser og retningslinjer (plan- og bygningsloven, 2008). Grønnstruktur ble definert som et nytt hovedformål i plan- og bygningsloven av 2008 (Miljødirektoratet, 2014). I de foregående lovene, blant annet fra 1985 og 1965, var med andre ord ikke dette formålet fremsatt som et eget hovedformål (bygningsloven, 1965; plan- og bygningsloven, 1985). I dagens plan- og bygningslov skal arealformålet grønnstruktur i praksis bidra til å videreutvikle og sikre sammenhengende grønndrag, opparbeidede grøntområder, samt ulike små og store naturområder i byggesoner. Utearealer som er knyttet til bestemte utbyggingsområder slik som boliger, anses som oftest ikke som en del av grønnstrukturen, da grønnstrukturen skal ivareta mer generelle rekreasjons- og naturinteresser (Miljødirektoratet, 2014).

I tillegg til å kunne angis som et hovedformål, kan grønnstruktur også defineres som et hensyn som skal ivaretas uavhengig av arealformål etter dagens plan- og bygningslovgivning (Miljødirektoratet, 2014). I nødvendig utstrekning skal kommuneplanens arealdel vise hensyn og restriksjoner som har betydning for bruken av areal. Hensyn og forhold som inngår i § 11-8 i plan- og bygningsloven (2008), kan markeres som hensynssoner i arealdelen med tilhørende bestemmelser og retningslinjer (Miljødirektoratet, 2014). I § 11-8 listes det opp seks hensynssoner som kan fastsettes. Deriblant finner man følgende sone: «Sone med særlig hensyn til landbruk, reindrift, mineralressurser, friluftsliv, grønnstruktur, landskap eller bevaring av naturmiljø eller kulturmiljø» (plan- og bygningsloven, 2008 § 11-8). For samme areal kan det angis flere hensynssoner. Hensynssoner kan også gå over flere forskjellige arealformål, og er ikke nødt til å ha sammenfallende grenser med underliggende formål. Hensynssone

grønnstruktur kan slik sett fungere som et supplement til arealformålet grønnstruktur, i form av at grønnstrukturen i dette tilfelle kan fremgå som et hensyn som skal ivaretas ved det gjeldene formålet (Miljødirektoratet, 2014).

Kommuneplanens arealdel er ved kommunestyrets vedtak juridisk bindende for nye tiltak eller utvidelse av eksisterende tiltak (plan- og bygningsloven, 2008, § 11-6). Dette betyr at tiltak må være i overenstemmelse med arealformål, samt bestemmelser knyttet til arealformål og hensynssoner. Det er også mulig å angi generelle planbestemmelser til kommuneplanens arealdel. Disse kan vedtas uavhengig av arealformål (plan- og bygningsloven, 2008, §11-9). I likhet med de andre bestemmelsene, er også de generelle planbestemmelsene juridisk bindende. Til sammen impliserer dette at dersom en mer detaljert plan skal utarbeides, slik som en reguleringsplan, må denne prinsipielt være i tråd med kommuneplanens arealdel. Likevel er det mulig å søke om dispensasjon. Kommunen har anledning til å gi varig eller midlertidig dispensasjon fra bestemmelser fastsatt i, eller i medhold av, plan- og bygningsloven (plan- og bygningsloven, 2008, § 19-1 – § 19-4).

Reguleringsplan

I plan- og bygningsloven (2008, § 12-1) defineres en reguleringsplan på følgende måte: «Reguleringsplan er et arealplankart med tilhørende bestemmelser som angir bruk, vern og utforming av arealer og fysiske omgivelser». Ved kommunestyrets vedtak er også reguleringsplaner juridisk bindende for nye tiltak eller utvidelse av eksisterende tiltak (plan- og bygningsloven, § 12-4). Når det gjelder hovedformål og hensynssoner i reguleringsplaner, er disse de samme som for kommuneplanens arealdel. Unntaket er at det i reguleringsplaner åpnes opp for nye underformål og at et av de seks hovedformålene kan splittes opp. I tillegg kan arealformålene kombineres innbyrdes, samt med hensynssoner. I § 12-7 listes det opp hvilke forhold det i nødvendig utstrekning kan angis bestemmelser om knyttet til arealformål og hensynssoner i reguleringsplaner (plan- og bygningsloven, 2008, § 12-5 – § 12-7).

Reguleringsplaner kan utarbeides som områdereguleringer eller detaljreguleringer. Felles for begge disse plantypene er at de vanligvis angir en mer detaljert arealbruk enn den man finner i kommuneplanens arealdel (Miljødirektoratet, 2014). Områderegulering anvendes av kommunen når man finner at det er behov for å angi mer detaljerte områdevis avklaringer av arealbruk, eller der det i kommuneplanens arealdel er krav om slik plan. Denne typen reguleringsplan utarbeides av kommunen, men der kommunen har mulighet til å overlate til andre myndigheter eller private å utarbeide områdereguleringforslag (plan og bygningsloven,

2008, § 12-2). Detaljregulering brukes på sin side for å følge opp kommuneplanens arealdel, og eventuelt etter at det er fastsatt krav til det i en vedtatt områderegulering. Både private, organisasjoner, tiltakshavere og andre myndigheter har rett til å fremme forslag til denne formen for reguleringsplan. Detaljreguleringsplaner må likevel utarbeides av fagkyndige (plan- og bygningsloven, 2008, § 12-3).

Områdereguleringer og detaljreguleringer er viktige verktøy for å sikre oppfølging av kommuneplanens arealdel og detaljene i grønnstrukturen. I reguleringsplaner, sammenlignet med i kommuneplanens arealdel, er det ofte aktuelt å differensiere grønnstrukturformålene mer. Med andre ord vil det gjerne være mer vanlig å for eksempel benytte underformålet «park» i en reguleringsplan, og det mer overordnede hovedformålet «grønnstruktur» i kommuneplanens arealdel. På reguleringsplannivå kan det ofte også være hensiktsmessig å ivareta hensyn fra arealdelen gjennom å benytte arealformål og tilhørende bestemmelser. Dette skyldes at det generelt er større muligheter til å angi detaljeringer i førstnevnte plan, sammenlignet med i sistnevnte. På kommuneplannivå kan grønnstrukturen eksempelvis legges inn som en hensynssone med tilhørende retningslinjer, mens man ved en senere regulering kan benytte arealformålet grønnstruktur for å sikre grønnstrukturen på en juridisk bindende måte. Til sist kan det nevnes at det foruten arealformålet grønnstruktur, også kan være aktuelt å anvende andre arealformål for å sikre blå og grønne områder i både reguleringsplaner og i kommuneplanens arealdel. Selv om hovedfokuset her har vært på arealformålet grønnstruktur, er for eksempel arealformålet «idrettsanlegg», som er et underformål av hovedformålet «bebyggelse og anlegg», eller arealformålet «friluftsområde», som er et underformål av hovedformålet «bruk og vern av sjø og vassdrag, med tilhørende strandsoner», også mulige å benytte for å sikre slike interesser (Miljødirektoratet, 2014).

2.2 Gode byrom for mennesker

2.2.1 Hvordan vi opplever rom

I byer utgjør byrommene alle offentlig tilgjengelige uterom. Med andre ord inngår også byparker i denne mer generelle benevnelsen. På mange måter kan byrom betraktes som mellomrommene i byen. Samtidig er det viktig at disse rommene ikke bare eksisterer, men også oppleves som gode å være i. Fungerer byrommene godt kan de både være med på å fremme bruk og gi mennesker positive opplevelser (KMD, 2018). Et byrom kan oppleves på mange forskjellige måter av ulike mennesker. Den sinnsstemningen vi er i, om vi er alene eller sammen med andre, samt individuelle holdninger, er alle eksempler på aspekter som vil kunne innvirke på

opplevelsen vår. Når det gjelder å utforske mer allmenne sider ved opplevelsen av byrom, kan det være fordelaktig å bygge på hva sansene forteller. I tillegg til uterommets egenskaper og vår evne til å tolke det vi registrerer, er sanseintrykk svært innvirkende på menneskers opplevelse av rom (Lorange, 1984).

Ifølge Gehl (2010a, s. 43) er mennesket kort fortalt «...et lineært frontalt og horisontalt orientert gådyr». Sagt med andre ord er menneskets sanseapparat primært rettet fremover og tilpasset en horisontal, langsom ferdsel rett frem. Både de såkalte distansesansene; å høre, lukte og se, og de såkalte nærsansene; å føle og smake, er viktige sanser mennesker har for å oppleve omgivelsene (Gehl, 2010a). Synssansen er likevel vanligvis den fremste sansen vi har for å oppleve rom, men der de andre sansene kan påvirke denne opplevelsen (Lorange, 1984). Mens samtlige sanser først tar inn over seg inntrykk for fullt på avstander mellom 0-7 meter, gjør synet oss i stand til å ta inn over oss omgivelser som ligger ganske mye lenger unna. Allerede ved en avstand på 300-500 meter kan man for eksempel skille mennesker fra andre objekter, dog riktignok ikke i detalj (Gehl, 2010a). Vanligvis opplever vi omgivelsene våre i øyehøyde (KMD, 2018). I og med at synet vårt hovedsakelig er rettet fremover, og ofte litt nedover for å oppdage hindringer når vi går, er omgivelsene i disse høydene ofte svært innvirkende på hvordan vi oppfatter en situasjon (Gehl, 2010a). Samtidig vil øyehøyden mellom mennesker kunne variere. Den ulike øyehøyden over bakken mellom barn og voksne vil for eksempel kunne bidra til at disse fokuserer på ulike deler av omgivelsene (Lorange, 1984).

På samme måte som rommene innendørs innehar gulv, vegger og tak, kan man også snakke om at utendørsrommene har sine varianter av disse elementene (se figur 2.1). En gressplen kan for eksempel utgjøre gulvet i en park, veggene kan bestå av bygninger, mens himmelen utgjør taket. Samtidig påpeker Lorange (1984) at sammenligningen mellom utendørs- og innendørsrom ikke er helt liketil. Utendørsområder er nemlig oftere enn innendørsområder fult av vekslende og glidende overganger. Følgelig kan det av og til være vanskelig å avgjøre hvor et element slutter og et annet begynner. Gulvet kan eksempelvis være brutt opp i forskjellige nivåer og flater med trapper og murer, mens veggene kan bestå av både trær, murer og fjernere fjellsider. Taket utgjøres imidlertid alltid av himmelen. Vekslinger i utendørsrommets innbyrdes forhold mellom gulv, vegger og tak, kan gi vidt

Figur 2.1 Tak, vegger og gulv i et byrom.
Laget av: Cathrine Fossdal.

forskjellige romopplevelser. Når man står mellom høye hus i smale, trange gater og kun ser en liten del av himmelen, vil man kunne få en helt annen følelse enn i et stort og åpent område. Ifølge Gehl (2010a) burde dimensjonene i byrom være i en menneskelig skala. Med dette mener han at et roms skala burde være tilpasset menneskets sanser, adferd og bevegelsesmuligheter (Gehl, 2010a). I alle tilfeller vil det å ta hensyn til de tre dimensjonene lengde, bredde og høyde når det kommer til forholdet mellom byrommets gulv, vegger og tak, være avgjørende for å skape den romopplevelsen man er ute etter (Lorange, 1984).

Ifølge Lorange (1984) kan uterom tolkes som enten positive eller negative rom. Positive uterom er rom som er klart definerte, og der grensene eller veggene til rommet er lette å få øye på. Slike rom oppstår særlig når veggene består av bygninger, men forekommer også når naturen utgjør veggene (Lorange, 1984). Når vegger omslutter et byrom og gir det en definerende form, kan det være med på å skape en følelse av omsluttethet – en følelse mennesker vanligvis foretrekker (Jacobs, 1961). I negative uterom mangler derimot slike klare, ytre avgrensninger. Dette kan for eksempel være rom som utgjøres av spredtliggende høyhus i et forholdsvis ensformig og flatt landskap (Jacobs, 1961; Lorange, 1984). Også Alexander *et al* (1977) peker på at byrom som oppleves som positive ofte har klare grenser. Han legger imidlertid til at de byrommene mennesker hovedsakelig synes å trives best i, er delvis omsluttete – i form av at de ikke oppleves som hverken for åpne eller for lukkede. Trolig henger dette sammen med primitive menneskelige instinkter. Rom som innehar disse egenskapene synes å skape en følelse av trygghet, da man både har mulighet til å ha en forholdsvis god oversikt over rommet, samtidig som man også har anledning til å komme seg ut av rommet og inn i andre.

2.2.2 Opphold og sosialt liv

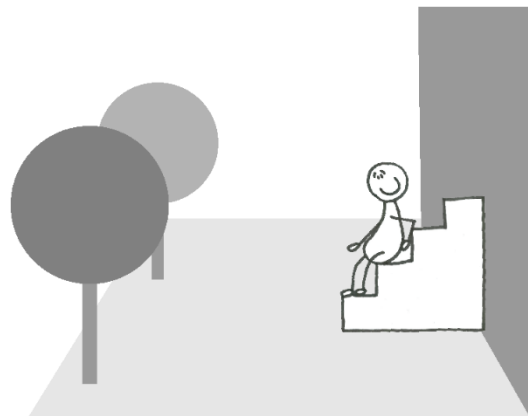
Det som ofte tiltrekker mennesker mest i et byrom, er tilstedeværelsen av andre mennesker (Whyte, 2001). Utsikt til andre mennesker står i en særstilling som hovedattraksjon når det kommer til attraktive steder å oppholde seg (Gehl, 2010a). Både det å befinne seg blant og å se på andre personer, oppfattes av de fleste som attraktivt. På grunn av dette vil det i byrom ofte være en tendens til at folk klynger seg sammen og befinner seg forholdsvis nært hverandre. De stedene i et rom hvor fotgjengere passerer et sittested, er eksempelvis også de stedene hvor folk mest sannsynlig vil sitte. Selv om utsikt til andre mennesker er viktig (Whyte, 2001), vil de fysiske forholdene i byrommet også være svært avgjørende for bruken av det. Når det gjelder fysiske aspekter vil det på et overordnet nivå ofte være gunstig å legge til rette for ulike typer aktiviteter i et og samme byrom. Ved at byrom inviterer til forskjellig type bruk, vil det også kunne være med på å tiltrekke mange ulike mennesker. Totalt sett vil dette vanligvis øke bruken

av byrommet, i tillegg til å redusere risikoen for at det står tomt gjennom deler av dagen. En åpen grus- eller gressflate vil for eksempel kunne være en arena for mange ulike aktiviteter. Eventuelt kan forskjellige deler av byrommet være rettet mot mer spesifikk, men likevel differensiert, bruk (KMD, 2018). Samtidig er det viktig at man finner løsninger som skaper færrest mulig konflikter. Dersom dette ikke skjer, kan man ende opp med å miste deler av spekteret av brukergrupper som opprinnelig var tiltenkt.

Kanteffekten

Dersom man ønsker å bruke noe tid i et rom, søker som oftest folk seg til kantene av rommet (se figur 2.2) (Gehl, 2010a). Svært sjeldent ser man mennesker som oppholder seg i midten av et stort, tomt byrom over lengre tid (Whyte, 2001). Gehl (2010b, s. 137) betegner denne opphopingen langs kantene som *kanteffekten*. Grunnen til at folk trives godt langs kantene, skyldes at man her kan ha et stillferdig og diskre opphold uten å stå i veien for andre. Herfra kan man observere aktivitetene som foregår i rommet, samtidig som man har kontroll over egen rygg. I tillegg er det som oftest også et bedre lokalklima langs kantene (Gehl, 2010a). Videre gir kantene muligheter for å støtte seg til noe, både psykisk og fysisk. De færreste mennesker ønsker å signalisere at de venter alene, og står man langs en kant har man i alle fall noe å lene seg mot. De kantene som vanligvis fungerer best, er de som har fasadedetaljer, inventar eller utstyr som fungerer som støttepunkter for opphold.

Møbler, søyler eller trapper langs en kant er eksempler på elementer som kan underbygge et sted som særlig godt å være (Gehl, 2010a). Også objekter som statuer eller flaggstenger som *ikke* er plassert langs kantene av rom, kan fungere som støttepunkter og signalisere at et sted er veldefinert for opphold (Gehl, 2010a; Whyte, 2001). I byrom uten kanter, vil imidlertid som oftest oppholdsaktiviteter ha svært dårlige vilkår (Gehl, 2010a).

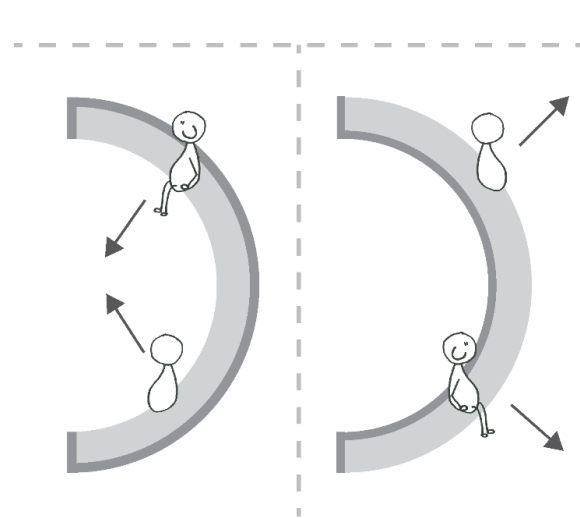
Figur 2.2 Kanteffekten. Mennesker trives ofte langs kantene (Gehl, 2010a) Laget av: Cathrine Fossdal.

Sittemuligheter

Muligheter for å kunne sette seg ned vil ofte innvirke positivt på menneskers bruk av utendørsområder (Whyte, 2001). For at mennesker skal kunne oppholde seg i et byrom over lengre tid, er det gjerne avgjørende at det innehar sittemuligheter. Dersom man tenker å bli i rommet en stund, er det imidlertid ikke nok at det bare er mulig å sette seg ned – det må være

komfortabelt også. Først når det er behagelig å sette seg, og man aller helst har en attraktiv utsikt i tillegg, vil folk som oftest begynne å bruke mer tid der. Hvor mennesker velger å sette seg ned kan deles inn i to hovedkategorier; henholdsvis primære og sekundære sittemuligheter. De primære sittemulighetene utgjøres av faktisk sittemøblement, slik som benker og stoler av ulikt slag. De sekundære sittemulighetene er på sin side stort sett alt annet det er mulig å sette seg på, som for eksempel trapper, monumenter eller selve bygulvet. Mens eldre og mennesker som skal oppholde seg i et byrom over lengre tid gjerne foretrekker et komfortabelt sittemøblement med armlener, ryggstøtte og god materialbruk på sitteflatene, vil derimot barn og personer som skal ha et kortere opphold kunne sitte hvor som helst. Selv om de primære sittemulighetene som oftest er mer komfortable, har de sekundære sittemulighetene den fordel at de gjennom hele året er trapper, monumenter og bygulv, samtidig som de på travle dager med stor etterspørsel kan gi et verdifullt tilskudd til byens samlede tilbud av sitteplasser (Gehl, 2010a).

Sociopetal og sociofugal er benevnelse som brukes for å beskrive omgivelser som enten hemmer, eller fremmer, sosial interaksjon mellom mennesker. Mens sociopetale omgivelser legger til rette for sosial kontakt ved å orientere mennesker mot hverandre, vil sociofugale omgivelser på den andre siden gjøre sosial kontakt vanskeligere ved at mennesker orienteres fra hverandre (Meagher og Marsh, 2017). Et sociopetalt design vil ofte kjennetegnes av en inkluderende form. Ifølge Hopper (2007, som sitert i Mørch, 2014, s. 34) kan dette designet beskrives som «...en innoversnevret sirkulær form med en omtrentlig størrelse på ca. to til fire meter i diameter». Sett i sammenheng med sittegrupper, kan et sociopetalt versus et sociofugalt design illustreres med to benker som er utformet som en halvsirkel. Mens sitteplassene på den

Figur 2.3 Sosoipetal og sosiofugal orientering. Laget av: Cathrine Fossdal. Inspirasjon: Mørch (2014, s. 34).

sociopetalt formede benken vil peke innover, vil de på den sociofugalt formede benken peker utover (se figur 2.3). For menneskene som sitter på benken som er orientert innover, vil det være forholdsvis enkelt å få øyekontakt med andre på grunn av den naturlige orienteringen til kroppen og at ansiktene peker mot hverandre. For menneskene som sitter på den andre benken, vil den naturlige orienteringen til kroppen derimot være fra hverandre, og der ansiktene peker i hver sin retning. Øyekontakt mellom dem blir

i så måte vanskeligere, noe som gjør det mer utfordrende for dem å komme i kontakt med hverandre.

Gjennom å benytte et sociopetalt design kan man altså skape en naturlig setting for kontakt mellom mennesker. Kontakten kan bestå av alt fra direkte kontaktformer som samtaler, til indirekte kontaktformer som en følelse av en inkluderende atmosfære og nærhet til det sosiale livet. En sociofugal strukturering vil på sin side kunne legge til rette for mer privatliv, et større mangfold av brukere, samt en mer naturlig setting for opphold uten kontakt med omkringliggende sosiale aktiviteter eller mennesker. Ofte kan det være hensiktsmessig å inneha en kombinasjon av sociopetalt og sociofugalt designede sitteplasser i et rom, da dette kan øke sannsynligheten for å inkludere et større mangfold av brukere (Hopper, 2007, som sitert i Mørch, 2014, s. 34-35). På et generelt grunnlag mener Whyte (2001) at byrom bør inneha mange forskjellige typer sittemuligheter. Folk burde få velge selv hvor de har lyst til å sette seg ned – enten det er i sola, i skyggen, alene, i grupper, eller nært eller fjernt noe. Som en følge av dette mener han at ulike sittevalg bør bli bygget inn i selve designet av rommet. Foruten benker og stoler, vil dette implisere og gjøre ulike elementer, som for eksempel murer og trapper, mulige å sitte på. Et annet alternativ er å tilby løse stoler som brukeren selv kan plassere der han/hun vil. Både Gehl (2010a) og Whyte (2001) mener at løse stoler ofte kan være et svært godt valg av sittemøblement når det kommer til å øke bruken av et byrom, da de gir mennesker fleksibilitet til å tilpasse sitteplassen etter egne ønsker og behov. Løse stoler kan flyttes rundt, for eksempel for å få tilgang til bedre solforhold, utsikter, for å sette seg alene, eller for å forme sosiale sittegrupper. I tillegg innehar mange stoler både armlener og ryggstøtte – noe som også gjør dem komfortable å bruke over lengre tid (Whyte, 2001; Gehl, 2010a).

Tre typer utendørsaktiviteter

En rekke forhold er innvirkende på typen utendørsaktiviteter i et byrom. En av de sentrale faktorene er de fysiske omgivelsene. De fysiske omgivelsene påvirker aktivitetene på mange ulike måter og i ulik grad. Med bakgrunn i dette hevder Gehl (2010a) at alle aktiviteter utendørs forenklet sett kan deles inn i tre hovedkategorier; henholdsvis nødvendige-, valgfrie-, og sosiale aktiviteter. Hver av disse kategoriene stiller ganske forskjellige krav til omgivelsene. Kjernen i Gehl (1996) sin argumentasjon er at når offentlige uterom er av dårlig kvalitet, er det hovedsakelig nødvendige aktiviteter som vil finne sted. Når kvaliteten til uterommene derimot er god, vil forekomsten av valgfrie og sosiale aktiviteter være relativt høy. Slik sett vil man basert på observasjon av menneskers aktiviteter i et byrom kunne få en indikasjon på kvaliteten til de fysiske omgivelsene (se figur 2.4).

	Kvalitet på de fysiske omgivelsene	
	Dårlig	God
Nødvendige aktiviteter	●	●
Valgfrie aktiviteter	●	●●●
Sosiale aktiviteter	●	●

Figur 2.4 Forholdet mellom aktivitetstyper og omgivelsenes kvalitet.
Laget av: Cathrine Fossdal. Inspirasjon: Gehl (1996, s. 13).

Når det gjelder nødvendige aktiviteter, omfatter dette aktiviteter som så å si alle mennesker i større eller mindre grad er nødt til å gjøre i hverdagen – slik som å vente på bussen, gå til og fra skole eller arbeid, eller gjøre ærender (Gehl, 1996). Hovedvekten av aktivitetene i denne gruppen er knyttet til gåing. I og med at aktivitetene er nødvendige, er forekomsten av dem bare i noen grad påvirket av det ytre miljø. De nødvendige aktivitetene vil foregå gjennom hele året

og nesten under alle forhold. De er så å si uavhengige av de fysiske omgivelsene, da deltagerne ikke kan velge om de vil gjennomføre dem eller ikke. Som tidligere nevnt er det stort sett bare nødvendige aktiviteter som vil forekomme i utendørsområder av dårlig kvalitet. Når uterommene derimot er av god kvalitet, vil de nødvendige aktivitetene finne sted med omtrentlig lik frekvens. Imidlertid vil man da ofte bruke noe lengre tid på å gjennomføre dem, da de fysiske forholdene er bedre. I tillegg, og mer sentralt, er likevel det at spekteret og frekvensen av valgfrie og sosiale aktiviteter i disse tilfellene vil være forholdsvis høy. Valgfrie aktiviteter omfatter aktiviteter som mennesker deltar i hvis de har et ønske om å gjøre det, og dersom stedet og tiden muliggjør det. De foregår stort sett bare når både mer vedvarende forhold, slik som bygningskulturer og veier, og mer flyktige forhold, slik som været, er gunstige. Denne kategorien inkluderer aktiviteter som for eksempel det å sitte og nyte solen, stoppe opp og se på omgivelsene rundt seg, eller å ta seg en gåtur for å få frisk luft (Gehl, 1996).

Når det til sist kommer til de sosiale aktivitetene, er dette aktiviteter som avhenger av andre menneskers tilstedeværelse i offentlige rom. Sosiale aktiviteter inkluderer for eksempel barn som leker sammen, samtaler mellom mennesker, ulike fellesaktiviteter, samt mennesker som hilser på hverandre i forbifarten. Den mest utbredte formen for sosial aktivitet er likevel passive kontaktformer, i form av at man hører og ser andre mennesker på avstand. Karakteren på de sosiale aktivitetene avhenger av den spesifikke konteksten. Mens det nær arbeidssteder og boligområder gjerne oppstår forholdsvis omfattende former for sosial aktivitet, slik som samtaler, hilsener og lek som en følge av at folk kjenner hverandre eller har felles interesser, kan man eksempelvis i bysentre og i bygater finne mer overfladiske varianter. Et flertall av

kontaktformene er her gjerne passive, i form av at man hører og ser et stort antall ukjente mennesker. Samtidig kan slike passive kontaktformer være utgangspunkt for mer omfattende former for sosial aktivitet. Ifølge Gehl (1996) springer de sosiale aktivitetene i så å si alle tilfeller ut fra aktiviteter som er koblet til enten valgfrie eller nødvendige aktiviteter. Dette skyldes at folk i utøvelsen av de valgfrie eller nødvendige aktivitetene er i det samme rommet, møter hverandre, passerer hverandre eller bare er innenfor samme synsfeltet som andre mennesker. Når valgfrie eller nødvendige aktiviteter gjennom ulike tiltak blir gitt bedre forhold, vil følgelig også sosiale aktiviteter som oftest bli støttet gjennom de samme tiltakene.

2.2.3 Trygghet

At mennesker føler seg trygge, er sentralt for om de velger å ferdes og oppholde seg i byrom. Trygghet kan imidlertid ha flere dimensjoner. Blant annet kan det dreie seg om trygghet i forbindelse med trafikken, eller trygghet i forbindelse med kriminalitetsforebygging (Gehl, 2010a). I denne sammenheng er det sistnevnte aspekt det vil fokuseres på. Til tross for at politiet har en viktig rolle når det kommer til å bidra til ro og orden i byer, mener Jacobs (1961) at det likevel først og fremst er byrommene og de som bruker dem som er aktive deltagere i å skape sikre versus usikre utendørsområder. Et av hennes sentrale poenger er at byrom som er mye brukt av mennesker, uansett om disse er bekjente eller fremmede, vanligvis også er rom det er trygt å være i. På den andre siden vil forlatte byrom ofte være det motsatte. Med utgangspunkt i dette kan det listes opp en del kvaliteter som et byrom bør inneha for det det skal være sikkert. For det første bør det være en klar avgrensning mellom hva som er offentlige og hva som er private områder i byen. Offentlige og private arealer bør med andre ord ikke gli over i hverandre (Jacobs, 1961). At det er en klar markering av private- og offentlige territorier, kan styrke og presisere den enkeltes opplevelse av trygghet og en følelse av å høre til. Fysiske markeringer slik som skilt, porter eller gjerder kan være med på å tydeliggjøre hvor de offentlige rommene slutter og de private begynner. Det samme kan for eksempel beplantning, trapper eller skifte i belegning. På denne måten kan de lokale understreke at dette er mitt eller vårt område, mens de som kommer utenfra opplever at de nå er på besøk hos andre på deres arealer (Gehl, 2010a).

For å skape trygge byrom er det for det andre viktig å ta hensyn til orienteringen og designet på bygningene omkring byrommet. Ved å sikre at de på innsiden av bygningene har mulighet til å se ut på byrommet utenfor, vil man kunne bidra til å øke antallet øyne på rommet. En forutsetning er da at bygningene ikke vender ryggen mot byrommet, med snarere innehar vinduer som binder sammen rommene ute og inne (Jacobs, 1961). I tillegg til at mennesker som følger med på hva som foregår utenfor vil kunne være med på å gjøre byrom tryggere, vil også

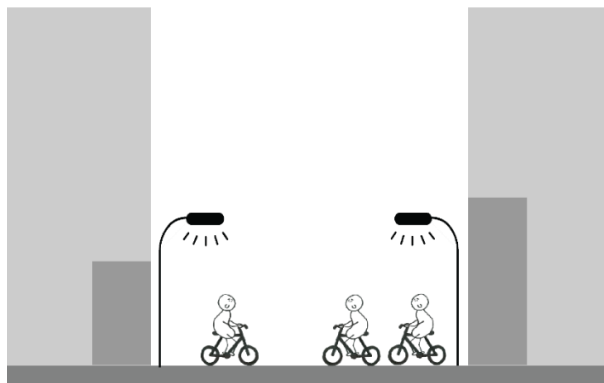
lys fra vinduer kunne gi et betryggende signal til dem som er ute om at det er mennesker i nærheten. Selv om det ikke nødvendigvis skulle befinne seg mennesker innendørs, vil likevel det å la noe lys stå på kunne gi en betryggende følelse. Samtidig er det ofte vesentlig for trygghetsopplevelsen at de lysende vinduene befinner seg på eller nært bakkeplan. Det er denne delen av bygningene man er tettest på når man ferdes i byen. Det er også fra de nederste etasjene at mennesker inne i byggene enklest kan følge med på hva som foregår utenfor vinduene – og omvendt (Gehl, 2010a).

Et tredje aspekt som er essensielt for tryggheten i byrom, er at det befinner seg mennesker i selve byrommet nærmest kontinuerlig. At det så å si alltid befinner seg mennesker i rommet er både viktig får å opprettholde antallet øyne, og for å gjøre det mer interessant for menneskene på innsiden av de nærliggende bygningene å se ut. Svært få setter pris på å se på et tomt byrom over lengre tid, men der de fleste heller blir underholdt av ulike byromsaktiviteter. For å tiltrekke folk til et område er det imidlertid nødvendig å skape byrom som folk trives i og har lyst til å oppsøke. Foruten selve byrommets design, kan det ifølge Jacobs (1961) i så måte være lurt å inneha en forholdsvis tett bystruktur med en blanding av funksjoner. Bygninger som brukes på mange ulike måter, og med en forholdsvis høy utnyttelsesgrad, vil ofte kunne føre til at forskjellige brukergrupper ankommer og forlater byrommet til ulike tider. For eksempel kan et byrom først bli besøkt av nærboende folk som lufter hunden tidlig om morgenen. Deretter ankommer arbeidere som krysser byrommet på vei til jobb, før personer som skal gjøre ærender i butikker dukker opp utover formiddagen. Tidlig på ettermiddagen kan det hovedsakelig være folk som spiser lunsj som kommer til områdets restauranter og kaféer, før foreldre i permisjon drar til den lokale lekeplassen med barna. Senere på ettermiddag kommer barn på vei hjem fra skolen og voksne på vei hjem fra arbeid, før området til sist om kvelden besøkes av personer som skal på stedets utesteder eller er ute og går kveldstur (Jacobs, 1961).

For å ivareta trygghet og bruk av områder på mørke deler av døgnet, bør for det fjerde belysning brukes aktivt (Miljødirektoratet, 2014). At byrom er tilstrekkelig opplyste, er et tiltak som gjerne bidrar til økt sikkerhet (se figur 2.5). Samtidig påpeker Jacobs (1961) at det ikke er lyset i seg selv som primært gjør byrom trygge. Kriminelle handlinger kan også skje i godt opplyste områder. Det er gjennom at belysning ofte tiltrekker et større antall øyne, at lys er med på å gjøre byrom trygge å være i. Et godt lys kan tiltrekke og berolige mennesker til å gå utendørs når det er mørkt ute, og slik sett bidrar de med sine egne øyne i rommet. Videre vil et godt lys også forsterke hvert par med øyne, i form av at man da kan se på lengre avstand enn om omgivelsene var mørkbelagte. Likevel er det altså i bunn og grunn tilstedeværelsen av andre

mennesker som hovedsakelig er med på å skille trygge versus utrygge områder fra hverandre. Hvert tillagte sett med øyne, og hver økning i deres rekkevidde, vil vanligvis gjøre steder tryggere. Ofte skal det ikke mange tilfeller av kriminalitet til før folk begynner å bli redde for å bevege seg utendørs i visse områder. Og jo flere som frykter disse områdene, og jo færre

Figur 2.5 Tilstrekkelig opplyste byrom styrker ofte tryggheten (Jacobs, 1961). Laget av: Cathrine Fossdal.

mennesker som følgelig bruker dem, jo mer usikre blir de. På den andre siden vil byrom der det allerede oppholder seg mange mennesker sannsynligvis tiltrekke seg ytterligere flere – både fordi mennesker finner det attraktivt å følge med på andres aktiviteter, men også fordi disse byrommene som en følge av dette ofte oppleves som trygge å være i (Jacobs, 1961).

2.2.4 Lokalklima og årstidsvariasjoner

Hvordan lokalklimaet og årstiden er på et sted, er andre forhold som vil kunne innvirke på menneskers bruk og opplevelse av byrom. Når det gjelder førstnevnte aspekt, vil det i planleggingen og utformingen av byrom være sentralt å ta hensyn til lokale klimaforhold (KMD, 2018). Gehl (2010a) trekker et skille mellom det han betegner som makro-, lokal-, og mikroklimaet. Mens makroklimaet er det generelle, regionale klimaet, er lokalklimaet, klimaet slik det fremtrer iblant annet byer og bebygde områder. Det lokale klimaet modereres av elementer som bygninger, landskap og beplantning. Til sist er mikroklimaet det faktiske klimaet rundt for eksempel en benk, i en gate eller i et hjørne av et rom. I en gitt situasjon kan makro-, lokal- og mikroklimaet være svært forskjellig. På et og samme tidspunkt kan eksempelvis kalde vinder feier over en region, mens lokalklimaet i parker og andre byrom likevel kan være ganske behagelig, dersom de ligger i le for vinden og har innstråling av sol. En del av disse byrommene kan samtidig ha enkeltområder som ligger i skyggen – og slik sett føre til at deler av rommet oppleves som mindre komfortabelt å være i enn andre.

En rekke klimatiske faktorer vil være innvirkende på om vi opplever et byrom som godt å være i eller ikke. Både lufttemperatur, vindavkjøling, luftfuktighet og innstråling av solvarme er elementer som påvirker oss. I tillegg vil også mer personlige faktorer som fysiologiske forskjeller, påkledning og om man er i bevegelse eller ikke, kunne ha betydning. Om været anses som godt eller ikke avhenger også av situasjonen, årstiden og stedet (Gehl, 2010a). Mange vil for eksempel kunne velge å sette seg ned utendørs den første varme dagen på våren, selv om

en tilsvarende temperatur lengre ut på sommeren kan oppleves som altfor kald. Det samme er ofte tilfelle den første varme dagen etter en lengre periode med kulde og regn. Til tross for disse variasjonene, er det samtidig mulig å peke på noen lokalklimatiske trekk som det generelt er fordelaktig å legge til rette for (Whyte, 2001).

Hvordan et byrom er orientert i forhold til sola, er et aspekt som ofte har svært stor betydning for bruken av det. Mennesker velger ofte å sette seg utendørs selv når det er forholdsvis kaldt ute, med forbehold om at man blir eksponert for solens varme stråler. Et byrom som innehar mye sol, vil følgelig ofte bli brukt mer enn et rom som ligger i skyggen store deler av dagen. Menneskene i byrommet vil i tillegg gjerne oppholde seg i ulike deler av rommet, avhengig av hvor strålene treffer (se figur 2.6). Som en følge av dette fremhever Whyte (2001) at det å orientere byrom mot sør – altså i den retningen hvor solen står høyest på himmelen – ofte kan være et svært lurt tiltak for å få flere til å bruke byrommet. I tillegg til orienteringen, vil også de omkringliggende omgivelsene ha innvirkning på hvor mye sol som treffer. Dersom et byrom er omkranset av høye bygninger som kaster lange skygger, vil dette naturligvis kunne virke begrensende på solforholdene. På den andre siden vil også omgivelsene i enkelte tilfeller kunne bidra til at flere solstråler treffer rommet. Enkelte bygg kan eksempelvis reflektere store mengder lys på grunn av fasadematerialer som glass og rustfritt stål. På denne måten kan byrom som tidligere kun lå i skyggen, også bli tilført solstråler gjennom nybygg. Selv om riktignok enkelte mennesker også her nord kan foretrekke skyggefulle omgivelser – særlig på varme sommerdager for å kjøle seg ned – vil man måtte anta at det på våre breddegrader vil oppleves som aller mest attraktivt å oppholde seg i solrike omgivelser. Samtidig som man skal ta hensyn til ulike menneskers preferanser, bør man derfor som en generell rettesnor som oftest forsøke å utnytte solstrålene på et sted best mulig (Whyte, 2001).

Figur 2.6 Mennesker oppholder seg ofte i solrike deler av byrom (Whyte, 2001). Laget av: Cathrine Fossdal.

I tillegg til at solen står forholdsvis lavt på himmelen, er det også ofte svært vindfullt her til lands (Gehl, 2010a). Mennesker trives imidlertid gjerne best i områder med lite vind. Vinden kan kjennes kald og ubehagelig, noe som gjør at folk vanligvis søker til lite vindfulle områder (Whyte, 2001). På større, åpne arealer der terrengoverflaten er jevn, vil vinden vanligvis ha fritt tilløp. Dersom terrenget derimot er mer ujevnt – for eksempel i form av at enkelte

bygninger er til stede, vil dette kunne skape friksjon og dempe vinden noe. Vindhastigheten kan ytterligere reduseres hvis terrenget er enda mer ujevnt, slik tilfelle blant annet kan være i områder med mange lave, tettliggende hus. Sistnevnte kombinasjon kan gi så sterk friksjon at det nesten blir vindstille mellom bygningene, da vindene ledes over bebyggelsen. På den andre siden kan den motsatte situasjonen skapes ved å føre opp høye, frittstående hus (Gehl, 2010a). Slike områder oppleves gjerne som svært kalde og trekkfulle. Dette skyldes for det første at man her ikke vil være beskyttet mot den lokale vinden (Whyte, 2001). For det andre kan de høye bygningene selv frembringe stor trekk nedover langs sidene deres, og slik bidra til å forsterke vindhastigheten langs bakken (Gehl, 2010a; Whyte, 2001). Klimaet rundt slike høyhus vil følgelig kunne bli betydelig kaldere og mer forblåst enn de omkringliggende omgivelsene – og dermed gjøre det mindre behagelig å oppholde seg der (Gehl, 2010a).

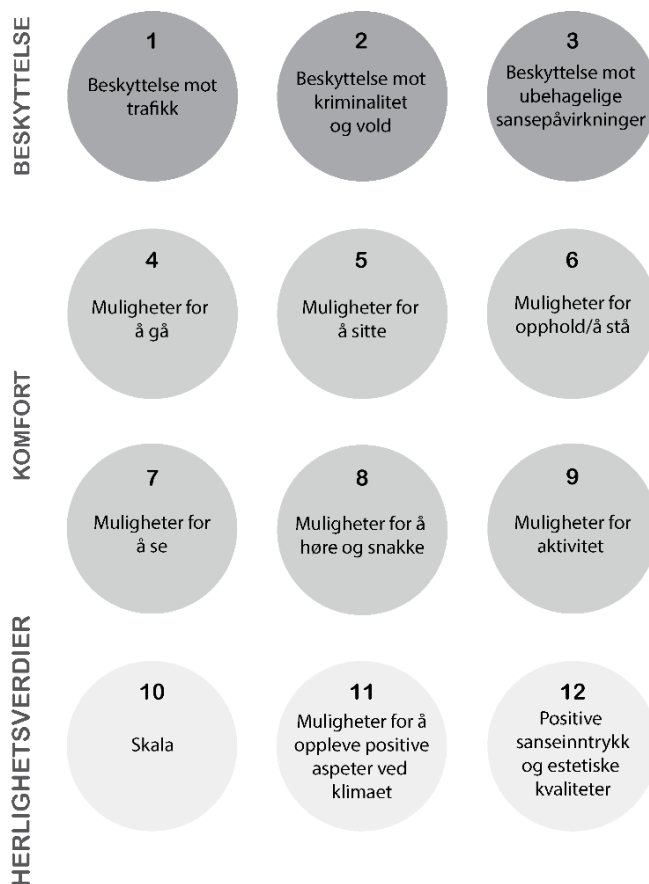
En bys struktur vil altså både kunne være med på å hemme, men også fremme, vindfulle områder (Whyte, 2001). I et byrom som ligger utsatt til for vind, er det likevel mulig å iverksette mindre tiltak for å dempe vindpåvirkningen. Å sette opp levegger er et eksempel (KMD, 2018). Et annet er å plante vegetasjonsbelter for å avdempe kraftige vindkast (Miljødirektoratet, 2014). Ved å ta hensyn til vindforhold, og å orientere og utforme byrommene og de omkringliggende bygningene slik at rommene er best mulig skjermet, vil man kunne gjøre sesongen for bruk av utendørsområder lengre. Samtidig kan det enkelte steder kjennes behagelig å oppholde seg i områder med noe vind – særlig på varme og solfylt dager. Poenget er uansett at man må vurdere vindforholdene i hvert enkelt tilfelle, men der det ofte her nord vil være fordelaktig å utforme byrom som innehar lite eller ingen vind (Whyte, 2001). Ved å på et generelt grunnlag tilpasse byrommene til alle aspekter ved de lokale klimaforholdene, er det mulig å dempe virkningene av uønskede klimapåvirkninger – og tilsvarende å utnytte de verdsatte delene ved klimaet optimalt. Da klima kan ha en forholdsvis stor innvirkning på bruken av byrom, er det viktig å ta hensyn til dette i planleggingen og utformingen av alle typer utendørsområder (Gehl, 2010a).

Et uteområde som fungerer godt på sommerhalvåret, kan være mindre funksjonelt på vinterhalvåret (Jørgensen og Stabel, 2010). Ifølge Kommunal- og moderniseringsdepartementet (2018), bør byrom her til lands vanligvis planlegges for helårsbruk. De bør gi innbyggerne opplevelser av årstidsvariasjoner, og kunne brukes både om våren, sommeren, høsten og vinteren. Ofte har man imidlertid særlig sommeren i tankene når man legger til rette for utendørsaktiviteter. Med tanke på at det også er flere måneder med vinter i året, er det viktig at man i tillegg har tenkt over hvordan byrom kan være attraktive når det ikke er varmegrader ute. I alle de fire årstidene finnes det ulike ressurser som kan utnyttes. Våren byr eksempelvis på

vårblomstring og snøsmelting, mens sommeren kan gi varme og frodig vegetasjon. Mens våren slik sett kan være en årstid for turer og andre utendørsaktiviteter, kan sommeren by på bading, uteliv og soling. Når det gjelder høsten, kan trær og planter på denne tiden få fine høstfarger, mens vinteren kan være preget av is og snø. Sykling, turer og naturopplevelser kan være typiske høstaktiviteter, mens vinteren er årstiden for akebrett, skøyter og skigåing. På vinterhalvåret kan eksempelvis kommunen kjøre opp skiløyper i grøntområder og parker, mens vann kan brukes som skøytebaner. I andre områder kan det være mer aktuelt å strø eller brøyte bakken. Uansett vil det kunne være fordelaktig å dra nytte av de ulike årstidenes kvaliteter, da dette totalt sett kan øke bruken av byrom gjennom året (KMD, 2018).

2.2.5 Oppsummerende kvalitetskriterier

Når man planlegger og utformer byrom er det viktig å ta hensyn til de spesifikke forholdene i hvert enkelt tilfelle. Lokale særtrekk og det enkelte steds kvaliteter bør ofte brukes som en ressurs i utformingen da det kan styrke identitet og tilhørighet (KMD, 2018). Samtidig kan det også fremsettes noen generelle anbefalinger. Gehl (2010a) har listet opp 12 kvalitetskriterier som han mener bør være til stede for at et byrom skal inneha god kvalitet (se figur 2.7).

Kriteriene oppsummerer på mange måter hva som utgjør gode byrom for mennesker. Kriteriene er inndelt i tre hovedkategorier; henholdsvis beskyttelse, komfort og herlighetsverdier. Når det gjelder førstnevnte, mener Gehl (2010a) at man skal føle seg trygg mot trafikken og være beskyttet mot vold og kriminalitet. I tillegg skal byrommene beskytte mot ubehagelige sansepåvirkninger, slik som vind, regn, varme, forurensning, støv og støy. Når det kommer til komfort, omhandler dette at man både skal kunne gå, sitte og ha et behagelig stående opphold i rommet, dersom man skulle ønske det. Videre bør man skape muligheter for å se, muligheter for å høre og snakke, samt muligheter for

Figur 2.7 12 kvalitetskriterier for gode byrom. Laget av: Cathrine Fossdal. Inspirasjon: Gehl (2010a, s. 249) og Sherling (2018, s. 30).

aktivitet. Dette impliserer blant annet at byrom bør ha interessante utsikter, et lavt støynivå og invitere til aktivitet. Når det til sist kommer til herlighetsverdier, går dette ut på at rommet må være dimensjonert i en skala tilpasset mennesker. Man bør videre kunne nyte aspekter ved klimaet, i tillegg til at byrommet bør inneha positive sanseintrykk og estetiske kvaliteter.

Dersom man ser på noen av verdens best fungerende byrom, vil man ifølge Gehl (2010a) kunne oppdage at samtlige tolv kvalitetskriterier er oppfylt. Samtidig fremhever han at noen kriterier likevel er mer vesentlige å oppfylle enn andre. De viktigste behovene, mener han, er at mennesker er beskyttet mot de negative sidene ved klimaet og føler seg trygge i omgivelsene. Dersom disse behovene ikke er oppfylt, kan det ha lite å si om noen av de andre kriteriene er innfridd. Neste steg vil være å sikre at byrommet tilbyr god komfort gjennom å legge til rette for å kunne å gå, stå, sitte, se, høre, snakke og drive med aktivitet. For at man virkelig skal kunne nyte oppholdet, er det dessuten viktig å sikre at utformingen er dimensjonert i en menneskelig skala, at mennesker kan ta inn over seg de positive sidene ved klimaet, samt at omgivelsene er estetisk utformet og gir positive sanseintrykk.

2.3 Oppsummering av teori

I dette kapitlet er det blitt gjennomgått teori om byparker og gode byrom for mennesker. Kort oppsummert er det blitt gjort rede for den historiske utviklingen til byparker, byparker i dag, samt hvordan grønnstruktur kan sikres i arealplantypene kommuneplanens arealdel og reguleringsplaner. Selv om innholdet og formuttrykket til parker nødvendigvis vil kunne variere, innehar likevel mange byparker i dag flere av de samme miljømessige og sosiale intensjonene som det byparker på 1800-tallet hadde (Jones og Wills, 2005). Samtidig har det også skjedd en del endringer, og der friluftsliv og rekreasjon, naturmangfold, og støy og vannforvaltning i dag er viktige aspekter ved tilstedeværelsen av mange parker. For å sikre og legge til rette for grønnstruktur og andre grønne områder i byer, finnes det i plan- og bygningsloven et sett med virkemidler som kan benyttes i arealplaner, slik som kommuneplanens arealdel og reguleringsplaner (Miljødirektoratet, 2014). Når det gjelder gode byrom for mennesker, er det blitt lagt vekt på teorier om hvordan vi opplever rom, opphold og sosialt liv, trygghet, lokalklima og årstidsvariasjoner. Det er også blitt presentert noen oppsummerende kvalitetskriterier. Alt i alt vil en rekke aspekter være innvirkende på om byrom oppleves som gode å være i eller ikke. Samtidig som det er viktig å ta hensyn, og gjerne dra nytte av, de lokale forholdene i hvert enkelt tilfelle når man planlegger og utformer byrom (KMD, 2018), er det i denne delen av teorien likevel blitt fremsatt noen generelle anbefalinger når det kommer til å skape gode byrom for mennesker.

3 METODE

I dette kapitlet blir det redegjort for metoden som ble brukt for å samle inn og analysere data. Kapitlet er delt inn i fem hoveddeler. Først vil det bli gitt en beskrivelse av valget av flercasestudie som metode. Deretter vil det bli gått inn på fremgangsmåten som ble anvendt for å samle inn data. Her vil både bruken av dybdeintervju, fokuserte intervjuer, dokumentstudie og observasjon bli nærmere omtalt. Videre vil etterarbeid og analyseprosessen, samt etiske betraktninger bli presentert. Til sist vil det bli gått inn på noen metodiske betraktninger. Her blir det gjort en evaluering av metoden som er blitt brukt.

3.1 Valg av flercasestudie som metode

En metode blir gjerne forstått som en måte å samle inn data og analysere data på. Avhengig av hvilke problemstillinger som er stilt, vil forskjellige metoder kunne være mer eller mindre hensiktsmessige å benytte seg av (Yin, 2018). I denne masteroppgaven er det blitt valgt å anvende casestudie som overordnet metode. Mens enkelte regner casestudier som en av flere kvalitative metoder, er det andre som forstår den som en egen metode som står utenfor paraplyen av både kvantitative og kvalitative metoder. Sistnevnte begrunnes særlig med at data i casestudier vanligvis innhentes ved hjelp av flere underordnede metoder. Disse kan være av både kvantitativ og kvalitativ art. Samtidig opprettholder man i casestudier ofte et holistisk perspektiv, og der man gjerne går i dybden på casen(e) man studerer (Yin, 2018). I denne studien er det blitt valgt å kun anvende kvalitative metoder. Mer spesifikt er det blitt benyttet dybdeintervjuer, fokuserte intervjuer, dokumentstudier og observasjoner. Kort fortalt søker man ved kvalitative metoder vanligvis etter forståelse og innsikt, og der dataene som oftest er i tekstform. Ved kvantitative metoder er det på den andre siden vanligvis søken etter forklaring og oversikt som er hovedfokuset, og der dataene som oftest er i tallform (Tjora, 2017).

Sentrale kjennetegn ved casestudier er at man gjerne utforsker nåværende fenomener i sin virkelige kontekst, at adferd som oftest ikke blir manipulert, samt at hovedproblemstillingene vanligvis er formulert som «hvorfor»- eller «hvordan»- spørsmål (Yin, 2018). Med bakgrunn i dette og de fremsatte problemstillingene, blir følgelig casestudie ansett som en passende betegnelse på denne på masteroppgaven. I tillegg vil den kunne karakteriseres som en flercasestudie, i form av at Gåsaparken, Stiftsgårdsparken og Iladalen park utgjør hver sin case. Fordelen med flercasestudier, sammenlignet med enkeltcasestudier, er at de kan fremstå som mer robuste og overbevisende. Videre er det i et ellers likt utvalg muligheter for å avdekke forskjeller mellom casene. Det å ta for seg flere caser vil på den andre siden kunne være mer

ressurskrevende. Av den grunn vil man gjerne ikke kunne gå like mye i dybden på de enkelte casene, dersom man har tidsmessige- eller økonomiske begrensninger (Yin, 2018).

3.2 Fremgangsmåte for innsamling av data

3.2.1 Dybdeintervju

Intervjuer er en av de mest utbredte datageneringsmetodene. Det finnes imidlertid flere forskjellige former for intervju. I denne masteroppgaven har jeg valgt å benytte meg av såkalte dybdeintervjuer og fokuserte intervjuer. Når det gjelder førstnevnte, er ifølge Tjora (2017, s. 113) formålet med dybdeintervjuer «...i hovedsak å skape en situasjon for en relativt fri samtale som kretser rundt noen spesifikke temaer som forskeren har bestemt på forhånd». Denne typen intervju bærer som oftest preg av en samtale mellom intervjuer og informant, og der det er meningen at informanten skal reflektere omkring egne erfaringer, holdninger og meninger knyttet til forskningstemaet. I denne oppgaven er det blitt gjort et strategisk utvalg av informanter knyttet til intervjuene. Kort fortalt betyr dette at man velger ut informanter som av forskjellige årsaker vil kunne uttale seg på en reflektert måte om det aktuelle temaet (Tjora, 2017). I dette tilfelle satte jeg som et kriterium at personene skulle være, eller i alle fall ha vært, ansatt i kommunen eller i private rådgivningsselskaper. Videre skulle de ha vært involvert i, eller ha god kjennskap til, planleggingen og utformingen av en eller flere av parkene. Formålet med intervjuene var kort fortalt å få innsikt i disse aktørenes erfaringer og meninger omkring planleggingen og utformingen av Gåsaparken, Stiftsgårdsparken og Iladalen park.

Når det gjelder antallet informanter, anbefaler Tjora (2017, s. 143) som hovedregel å avslutte når man opplever en såkalt *metning*. Dette vil si at man er kommet til et punkt der det ved flere intervjuer ikke synes å komme frem nye momenter (Tjora, 2017). I denne oppgaven ble det til sammen gjennomført fem dybdeintervjuer. Av disse utgjorde tre av dem intervjuer med kommunen – og der hver enkelt samtale dreide seg om henholdsvis Gåsaparken, Stiftsgårdsparken eller Iladalen park. Totalt sett ble tre forskjellige informanter fra kommunen intervjuet. Når det gjelder de private aktørene, ble det snakket med to ulike informanter i to forskjellige firmaer. Mens den ene hadde kjennskap til Stiftsgårdsparken, hadde den andre kjennskap til Iladalen park. Det ble også forsøkt å komme i kontakt med et tredje firma som hadde vært involvert i planleggingen og utformingen av Gåsaparken. Dette lyktes imidlertid ikke. Likevel opplevde jeg at de intervjuene jeg faktisk fikk gjennomført, alt i alt gav en god innsikt i den planleggingen og utformingen som hadde funnet sted. De aller fleste samtalepartnerne mine var landskapsarkitekter, men en hadde også arkitektfaglig bakgrunn.

Måten det ble gått frem på for å komme i kontakt med potensielle informanter, skjedde primært via e-post. Ettersom jeg ikke kjente noen aktuelle deltagere fra før, startet rekrutteringen med at veilederen min sendte en mail til en person han hadde kjennskap til i kommunen. Denne personen gav meg videre tips og kontaktinformasjon til andre aktuelle informanter ved samme arbeidssted. Da disse hadde sagt seg villige til å stille opp, ble det av dem gitt ytterligere flere forslag til ansatte i private selskaper som det kunne være hensiktsmessig å snakke med. Etter hvert ble også personene i de private firmaene kontaktet av meg – nok en gang via mail. Med bakgrunn i dette må rekrutteringen av informanter i denne delen av prosjektet kunne sies å ha foregått gjennom den såkalte «snøballmetoden». Dette er en metode der man starter med et lite utvalg førstekontakter. Deretter vokser antallet kontakter seg gradvis større ved at forskeren får tips til nye informanter – først via førstekontaktene og deretter også eventuelt via andre kontakter (Tjora, 2017, s. 135).

Før dybdeintervjuene ble gjennomført, ble det utformet en intervjuguide (se vedlegg 2). Denne var inndelt i fire hovedtemaer, der det henholdsvis ble innhentet bakgrunnsinformasjon og stilt spørsmål om planlegging, utforming og fremtiden til parkene. Den samme intervjuguiden ble brukt ved samtlige dybdeintervjuer. Grunnen til dette var for at det skulle bli enklere å sammenligne svarene om de ulike parkene. Som intervjuguiden i vedlegg 2 viser, ble det satt opp en del forhåndsdefinerte spørsmål. Samtidig ble det også stilt noen oppfølgingsspørsmål underveis, samt at spørsmålene til en viss grad ble tilpasset det enkelte intervjuet etter hvert som samtalen utviklet seg. Generelt ble det lagt til rette for at informantene fikk mulighet til å gå i dybden der de hadde mye å fortelle. Videre ble det også åpnet opp for at de kunne bringe inn temaer som nødvendigvis ikke var tenkt på i forkant. Delvis ble dette gjort gjennom å stille åpne spørsmål. I tillegg ble det også satt av en god del tid til hvert intervju, slik at man hadde en forholdsvis romslig tidsramme. Nettopp et kjennetegn ved dybdeintervjuer er at de innehar en slik form fleksibilitet. Dette kan blant annet lede samtalen over på momenter som forskeren på forhånd ikke hadde forutsett, men som kan vise seg å være svært relevante og spennende for den videre forskningsprosessen (Tjora, 2017).

Dybdeintervjuene var strukturert slik at jeg startet med å stille noen forholdsvis konkrete og enkle oppvarmingsspørsmål. Dette ble gjort for å innhente en del bakgrunnsvariabler, men også for å gjøre informantene trygge i intervjusituasjonen. Videre ble spørsmålene som dannet selve kjernen i intervjuet stilt. Disse krevde noe mer refleksjon og gikk i større grad i dybden. Til sist ble det fremsatt noen enklere avrundingsspørsmål. Disse rettet blikket mer mot fremtiden, og der det ble lagt vekt på å skape en behagelig avslutning på samtalen. Oppbygningen av

dybdeintervjuene fulgte i hovedsak Tjora (2017) sine anbefalinger for strukturering av dybdeintervjuer. Stort sett opplevde jeg at intervjuguiden fungerte godt. Det som imidlertid var litt utfordrende, var at flere av spørsmålene viste seg å overlappe i informantenes svar. Delvis skyldes nok dette at jeg hadde satt opp en forholdsvis stor mengde med spørsmål. Grunnen til at jeg valgte å gå relativt bredt ut, var for å få frem hvilke fokusområder som var mest interessante å konsentrere seg om. Riktignok hadde jeg lest meg opp på en god del teori og sett igjennom tidligere studier på forhånd som gav meg en viss pekepinn på hva jeg ville finne ut av. Samtidig var det også en del jeg ønsket å utforske underveis i samtalene. Videre opplevde jeg det som en stor trygghet å ha såpass mange spørsmål. Det gjorde at jeg følte meg mer sikker på at svarene kom til å dekke alt jeg lurte på, i tillegg til at jeg hadde oppfølgingsspørsmål i bakkant dersom den jeg snakket med hadde lite å fortelle.

Dybdeintervjuene ble gjennomført fra slutten av februar til begynnelsen av mars 2020. Hvert intervju tok omtrentlig en time, og der samtlige intervjuer fant sted på informantenes egne arbeidsplasser. Grunnen til dette skyltes delvis at jeg anså dette som praktiske steder for informantene å møtes. I tillegg gjorde det at informanter enklere kunne vise meg dokumenter de hadde liggende. I flere av intervjuene hadde personene for eksempel med seg plantegninger. Dette gjorde det lettere å snakke omkring ulike sider ved parkene. Også jeg selv hadde med meg et kart over studieområdene for å få en bedre forståelse av dem (se vedlegg 9). Et annet hjelpemiddel jeg benyttet meg av, var lydopptaker. Ifølge Yin (2018) kan dette være gunstig å anvende da det gir en mer korrekt gjengivelse av samtalene enn det notattaking vil gjøre. I tillegg påpeker Tjora (2017) at det ofte fører til at forskeren i større grad kan konsentrere seg om intervjusituasjonen, og fokusere på å skape en god kommunikasjon der. Før hvert intervju startet, forsikret jeg meg om at var greit for informanten at intervjuet ble tatt opp på lyd. Det ble også opplyst om hvordan lydopptakene ville oppbevares, hvordan dataene ville brukes, samt når de skulle slettes. Selv om bruk av lydopptaker også kan ha sine utfordringer, for eksempel i form av at utstyret svikter, at bakgrunnsstøy gjør det vanskelig å høre hva som blir sagt, eller at informanter begrenser seg når de vet at intervjuet tas opp (Tjora, 2017), opplevde jeg ikke dette som noe problem i mitt tilfelle.

3.2.2 Fokuserte intervjuer

Fokuserte intervjuer har vanligvis en noe kortere varighet enn det dybdeintervjuer har. Dersom man ønsker å komme relativt kjapt inn på informanters erfaringer, holdninger og meninger, kan denne formen for intervju være gunstig å benytte seg av. Ifølge Tjora (2017) bør fokuserte intervjuer videre vurderes dersom det ikke er særlig følsomme eller vanskelige temaer som tas

opp, om tillitt mellom informant og forsker kan etableres forholdsvis raskt, samt dersom temaet man undersøker er svært avgrenset. I denne oppgaven ble det valgt å benytte fokuserte intervjuer med mennesker som befant seg i parkene mens observasjonsdelen av studien fant sted. Formålet med intervjuene var å finne ut av hvordan personer bruker og opplever parkene. Grunnen til at de fokuserte intervjuene og observasjonen ble gjennomført samtidig, skyldtes delvis ressursmessige aspekter. Samtidig ble det også gjort med bakgrunn i at det forhåpentligvis ville gjøre det enklere å sammenligne informantens utsagn med den aktiviteten som faktisk ble observert. Spørsmålene i intervjuene var likevel i større grad rettet mot den mer generelle bruken og opplevelsen mennesker hadde av parkene – for å på den måten få et nærmere innblikk i hvordan mennesker vanligvis bruker og opplever områdene.

Tabell 3.1 Informanter i Gåsaparken.

Informanter i Gåsaparken	Alder	Kjønn
1	20-29 år	Kvinne
2	20-29 år	Mann
3	20-29 år	Mann
4	30-39 år	Kvinne
5	30-39 år	Kvinne
6	30-39 år	Kvinne
7	40-49 år	Mann
8	40-49 år	Kvinne
9	50-59 år	Kvinne
10	60-69 år	Kvinne

Sett bort ifra kriteriet om at informantene skulle være til stede i parken den dagen jeg observerte, var det eneste kravet at personene var voksne over 18 år. Tabell 3.1, 3.2 og 3.3 gir en oversikt over informantene jeg snakket med. Som det fremkommer av tabellene, ble det totalt gjennomført ti fokuserte intervjuer i hver park. Det samlede antallet endte følgelig opp på tretti stykker. Selv om ytterligere flere intervjuer nok kunne gitt et enda bedre bilde av menneskers bruk og opplevelser, anså jeg til slutt at jeg hadde nådd en form for *metning* (Tjora, 2017). Generelt ble det lagt vekt på å snakke med en variert sammensetning av informanter med tanke på kjønn og alder. Til tross for dette fokuset, ble det likevel noen

Tabell 3.2 Informanter i Stiftsgårdsparken.

Informanter i Stiftsgårdsparken	Alder	Kjønn
1	20-29 år	Kvinne
2	20-29 år	Kvinne
3	20-29 år	Mann
4	30-39 år	Kvinne
5	40-49 år	Mann
6	40-49 år	Mann
7	50-59 år	Kvinne
8	60-69 år	Mann
9	60-69 år	Mann
10	70-79 år	Kvinne

Tabell 3.3 Informanter i Iladalen park.

Informanter i Iladalen park	Alder	Kjønn
1	20-29 år	Kvinne
2	20-29 år	Kvinne
3	20-29 år	Mann
4	20-29 år	Kvinne
5	30-39 år	Mann
6	30-39 år	Mann
7	30-39 år	Kvinne
8	40-49 år	Kvinne
9	40-49 år	Mann
10	60-69 år	Mann

skjevheter i materialet i forbindelse med disse faktorene. I Gåsaparken kom jeg blant annet i kontakt med noen flere kvinner enn menn. I samtlige parker snakket jeg også med en noe større andel yngre mennesker, sammenlignet med personer i de øvre aldersklassene. Selv om dette kan ha hatt noe innvirkning på dataene, fikk jeg samtidig inntrykk av at informantene i stor grad gjenspeilte den faktiske alderssammensetningen i områdene denne dagen.

Måten jeg gikk frem på for å komme i kontakt med potensielle deltagere, var ved å spørre mer eller mindre tilfeldige mennesker i parkene om de hadde anledning til å stille opp på et kort intervju. De aller fleste sa ja til dette, og jeg opplevde ikke at det var noe problem å komme i kontakt med nok informanter. I likhet med informantene fra dybdeintervjuene, kjente jeg ingen av informantene fra de fokuserte intervjuene fra før. I de fokuserte intervjuene ble det ikke anvendt lydopptaker. I stedet ble samtlige svar skrevet ned for hånd for å gjøre prosessen enklest mulig. Intervjuene ble videre lagt opp med en varighet på om lag fem til ti minutter. Grunnen til dette var at jeg tenkte at et kortere intervju forhåpentligvis ville gjøre det enklere folk å takke ja til å snakke med meg, da jeg ikke tok opp for mye av tiden deres. I tillegg muliggjorde det at jeg fikk tid til å snakke med flere informanter enn det jeg ellers ville ha rukket med lengre intervjusekvenser.

På grunn av intervjuenes forholdvis korte varighet, ble det ikke utformet en like omfattende intervjuguide som ved dybdeintervjuene. Til sammen ble det bare stilt bare stilt seks spørsmål. Disse gjengis nedenfor:

1. *Hvor godt liker du denne parken på en skala fra 1-10?*
2. *Kan du fortelle litt om hvordan du pleier å bruke denne parken?*
3. *Hvor ofte pleier du å bruke parken?*
4. *Kan du fortelle litt om hvordan du opplever denne parken?*
5. *Hvilke endringer i parken kunne du ønske deg?*
6. *Hva liker du spesielt godt ved parken?*

Som det fremkommer av intervjuguiden, omhandlet spørsmålene i de fokuserte intervjuene menneskers bruk og opplevelser av parkene. For å gjøre det enkelt å sammenligne informantenes svar, ble samtlige spørsmål stilt til alle deltagerne. Tidvis ble det også trukket inn oppfølgingsspørsmål dersom det var aspekter jeg ønsket å høre mer om. Mens noen av spørsmålene i intervjuguiden var åpne, var andre mer konkrete. I tråd med Tjora (2017) sine anbefalinger, startet jeg igjen med å stille et forholdvis enkelt spørsmål i starten. Deretter kom spørsmål som krevde mer refleksjon. Til sist ble intervjuet avrundet med et spørsmål som forhåpentligvis bidrog til å skape en behagelig avslutning på samtalen.

Grunnen til at jeg ønsket å gjennomføre de fokuserte intervjuene i selve parkene, var for at informanter bedre skulle kunne beskrive og illustrere bruken og opplevelsen de har av områdene. I flere av intervjuene kommenterte eksempelvis informanter på konkrete aspekter i omgivelsene som var med på å utdype svarene deres. I tillegg var det på denne måten også enklere å forsikre meg om at jeg kom i kontakt med mennesker som faktisk hadde kjennskap til parkene. Samtidig kan det nok tenkes at de jeg snakket med hadde et over gjennomsnittlig positivt forhold til områdene, da de hadde valgt å benytte seg av dem i første omgang. Hadde man intervjuet personer i Trondheim mer generelt, kan det nok tenkes at enda mer nyanserte aspekter hadde kommet frem. Ifølge Tjora (2017) kan fokuserte intervjuer i en slik spontan variant som dette, gjerne med fordel anvendes i sammenhenger der informantene befinner seg i situasjonen som skal undersøkes. I fokuserte intervjuer, der man intervjuer personer om den konteksten de befinner seg i, får man ofte direkte tilgang til en form umiddelbar kommentering av situasjoner mens de utspiller seg. Tjora (2017) peker på at dette vanligvis gir svært gyldige data. Da jeg i tillegg mente at temaet mitt ikke var særlig følsomt eller vanskelig, at tillitt mellom meg informantene kunne etableres relativt raskt, samt at temaet jeg undersøkte var forholdsvis avgrenset, anså jeg valget av fokuserte intervjuer som en gunstig metode å benytte i denne delen av prosjektet.

3.2.3 Dokumentstudie

I dokumentstudier analyserer man vanligvis allerede eksisterende dokumenter (Tjora, 2017). Dette er en datagenereringsmetode hvor man kan skaffe seg informasjon om saksforhold som er nedtegnet på bestemte steder, på bestemte tidspunkt og med bestemte formål. Følgelig er det ofte viktig å sette dokumentene inn i en kontekst. For eksempel kan det være lurt å tenke over hvem som har skrevet dem, når de er skrevet, hvor de er skrevet, til hvilke lesere og med hvilket formål. Dokumenter gir gjerne et tidsbilde og et innblikk i tidligere hendelser. Av den grunn kan de bidra til å styrke den historiske følsomheten i prosjekter. Man kan studere flere ulike dokumenter, men der man som oftest benytter seg av verk som er produsert for andre formål enn forskningsmessige aktiviteter (Tjora, 2017).

I denne studien startet arbeidet med dokumentstudien på et relativt tidlig tidspunkt. Årsaken til dette var fordi jeg ønsket å bruke informasjon som kom frem her, som bakgrunnsteppe i designet av de videre undersøkelsene. I studien ble dokumentene primært benyttet som tilleggsdata. Dette betyr at dokumentdataene er blitt anvendt i tillegg til data som er innhentet gjennom andre forskningsmetoder (Tjora, 2017). Hovedsakelig er det arealplaner og andre dokumenter som beskriver planleggingen og utformingen av de ulike parkene som har vært av

interesse. Når det gjelder arealplaner, er det først og fremst någjeldende kommune- og reguleringsplaner det er blitt sett nærmere på, da disse sier noe om intensjonene som har ligget bak parkarealene slik de fremstår i dag. Samtidig er det også blitt gått noe lengre tilbake i tid, ved å lete opp dokumenter som beskriver utviklingen til parkområdene i et historisk perspektiv. Generelt er det blitt benyttet en rekke ulike dokumenter. Mange av disse er blitt hentet fra kommunens nettsider, men en del informasjon er også kommet frem fra andre kilder. Blant annet er nettiden til Norske landskapsarkitekters forening blitt benyttet en del. Sammen med dybdeintervjuene med kommunen og de private aktørene, gav alt i alt disse undersøkelsene meg et forholdsvis godt innblikk i den planleggingen og utformingen som har funnet sted.

3.2.4 Observasjon

Enkelt forklart kan man si at man «...med observasjoner studerer det folk gjør, mens man i intervjuer studerer det folk sier (at de gjør)» (Tjora, 2017, s. 53). Dersom man er interessert i å finne ut av hvordan mennesker handler i visse sammenhenger, kan det med andre ord være hensiktsmessig å anvende observasjon som datagenereringsmetode. Foruten å dra på befaringsfor å se på områdenes utforming, ble det i dette forskningsprosjektet valgt å benytte observasjon for å finne ut av hvordan mennesker bruker de ulike parkene. Videre var tanken at også dette, sammen med de fokuserte intervjuene, kunne gi noen indikasjoner på hvordan parkene ble opplevd. I tillegg til at observasjon altså ble benyttet med tanke på problemstillingen, er en fordel ved denne metoden at man kan få tilgang til situasjoner som deltagere ikke har tolket først. Videre har ifølge Tjora (2017) observasjoner et stort potensial når man undersøker noe som er knyttet til en spesifikk situasjon – noe da denne oppgaven også gjør. Til sist hadde jeg forholdsvis enkelt tilgang til denne formen for datagenerering. Da alle tre parkene er offentlig tilgjengelige, var det også av ressursmessige hensyn ganske uproblematisk å få til.

Situasjoner man observerer vil alltid være komplekst sammensatte hendelser som inneholder svært mange elementer. For å unngå en overveldende mengde med data, og for å snevre inn fokuset, valgte jeg av den grunn å kun fokusere på noen få aspekter. Før jeg gikk i gang med observasjonene, utformet jeg en form for observasjonsguide som skulle være retningsgivende for feltarbeidet (Tjora, 2017). Foruten å notere ned værforhold, bestemte jeg meg for å rette oppmerksomheten mot hvilke aktiviteter personene i parkene foretok seg, hvor deltagerne befant seg, hvor mange som var til stede, samt kjønns- og alderssammensetningen til disse. Eksempelvis valgte jeg blant annet å se på hvor mange som henholdsvis gikk, satt, stod, syklet og lekte. Dersom det var deltagere som gjennomførte flere av disse aktivitetene under besøket, valgte jeg å presentere dem i den kategorien som jeg anså som hovedaktiviteten deres. Denne

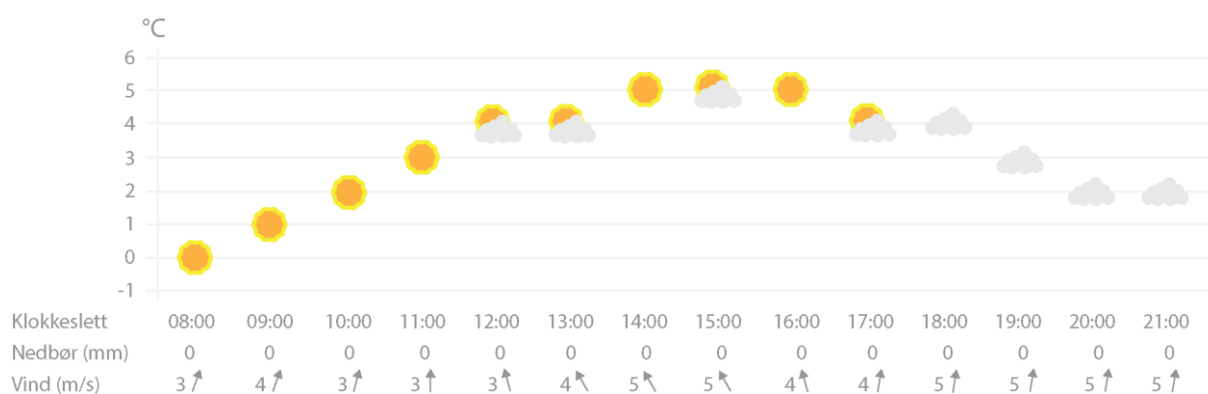
delen av studien var delvis inspirert av Trondheim kommunes byromsundersøkelse (Trondheim kommune, 2016b). Som hjelpemiddel under observasjonene hadde jeg både med meg en notatbok og en utskrift av et flyfoto av hver av parkene. Flyfotoene ble hentet fra Norge i bilder (2019), og er de samme som presenteres i kapittelet som tar for seg empiriske funn og diskusjon. Flyfotoene gjorde det enklere for meg å tegne inn nøyaktig hvor de ulike menneskene i parken befant seg. I notatboken ble det på sin side skrevet ned tilleggsnotater. I tråd med Tjora (2017, s. 91) sine anbefalinger ble feltnotater som inneholdt løpende beskrivelser, i form av hva jeg «visste» hadde skjedd, så godt det lot seg gjøre atskilt fra inntrykk og tolkninger, i form av hva jeg «trodde» hadde skjedd.

Samtlige observasjoner fant sted mandag den 16. mars 2020. Grunnen til at alle observasjonene ble gjennomført den samme dagen, skyldtes at det på denne måten skulle bli enklere å sammenligne bruken og opplevelsen av parkene seg imellom. I den praktiske gjennomføringen, valgte jeg å observere i hver park ved fem ulike tidspunkt gjennom dagen. Dette skjedde mellom klokken 08:00-09:00, 11:00-12:00, 14:00-15:00, 17:00-18:00 og 20:00-21:00. For å forenkle presentasjonen av dataene, blir det ellers i oppgaven omtalt som om observasjonene fant sted klokken 09:00, 12:00, 15:00, 18:00 og 21:00. Hver observasjon foregikk i 15 minutter. Ved å benytte meg av sykkel som hjelpemiddel, muliggjorde dette at jeg rakk å forflytte meg mellom områdene innfor den timen jeg hadde satt av til rådighet til hver observasjonssekvens. Grunnen til at den første observasjonen startet mellom klokken 08:00-09:00, skyldtes at jeg antok at en del mennesker vanligvis ville være på vei til jobb eller andre ærender rundt denne tiden. Samtidig var også et viktig aspekt at Stiftsgårdsparken ikke ble åpnet opp før klokken 08:00 om morgenen. Stengingen av Stiftsgårdsparken skjedde videre igjen klokken 21:00 om kvelden (Trondheim kommune, 2020b) – noe som også gjorde det ganske naturlig å avslutte observasjonene ved dette tidspunktet. Samtidig var det også en del butikker i områdene som stengte klokken 20:00 – noe som jeg tenkte gjorde det sannsynlig at en del ville være på vei hjem igjen ved dette tidspunktet.

Mandag den 16. mars 2020 var generelt en dag med mye fint vær (se figur 3.1). Sola skinte fra mer eller mindre skyfri himmel gjennom hele dagen. Vinden var heller ikke særlig sterk, og temperaturen varierte fra 0°C til 5°C (Yr, 2020). I Gåsaparken og i Stiftsgårdsparken var bakken helt bar. Snøen hadde smeltet noen dager i forveien, og bare et lite lag med haggel var til stede ved den første observasjonen klokken ni om morgenen. I Iladalen park var det derimot noe mer snø- og isbelagt. Selv om mye av bakken også her var bar, var det enkelte deler som var ganske glatte å bevege seg på. I kapittel fire blir bilder fra observasjonsdagen fremvist sammen med de

empiriske funnene og diskusjonen, for å gi et best mulig inntrykk av forholdene på observasjonstidspunktet. Ifølge Tjora (2017) muliggjør ulike tider og ulike steder forskjellige former for datagenerering. Data fra observasjonsstudier er med bakgrunn i dette ofte svært situasjonsavhengige. Grunnen til at nettopp midten av mars måned ble valgt å observere i, skyldes delvis tidsmessige begrensninger med masteroppgaven. Samtidig tenkte jeg også at mars kunne gi et interessant bilde av bruken av parkene når det ikke er full vinterkulde eller full sommervarme ute. Da de fleste dagene i året tross alt ligger mellom disse to ytterpunktene temperaturmessig, anså jeg at man kunne identifisere bruksmåter som var gjeldene for store deler av året på dette tidspunktet. Også det at observasjonene ble gjennomført på en mandag, skyldtes at jeg ønsket å fange opp en mest mulig hverdagslig bruk. Videre går solen på denne delen av året ned mellom klokken 18:00 og 19:00 (Yr, 2020). På denne måten fikk jeg også anledning til å observere hvordan parkene ble brukt og opplevd på mørkere deler av døgnet.

Når det gjelder hvilken observatørrolle jeg inntok, veklset denne mellom å være av en fullstendig deltagende og en interaktiv variant. Førstnevnte rolle betegner Tjora (2017) som en aktiv og skjult form for observasjon. Her deltar forskeren i situasjonen som blir studert på lik linje med andre som befinner seg i den samme situasjonen. Den interaktive varianten er på sin side en synlig form for observasjon, der de som observeres vet at forskeren er observatør. Her kan forskeren ha en mer eller mindre aktiv eller passiv rolle. Begrepet «interaktiv», viser til at det vil være noen grad av interkasjon mellom de som observeres og den som observerer (Tjora, 2017). Mesteparten av tiden forsøkte jeg å innta en fullstendig deltagende observatørrolle, der de som ble observert ikke visste at de ble det. Grunnen til at jeg tilstrebet dette, var for å forsøke å forhindre at tilstedeværelsen min påvirket deltagerens oppførsel i særlig grad (Tjora, 2017). Stort sett valgte jeg å sitte, stå eller gå rundt i parkene mens jeg noterte ned hva som foregikk rundt meg. Ettersom jeg ikke anser dette som særlig uvanlig i et offentlig tilgjengelig byrom, og det ikke var åpenbart hva jeg skrev ned, antar jeg at dette lyktes i de fleste tilfeller.

Figur 3.1 Været i Trondheim 16. mars 2020. Laget av: Cathrine Fossdal. Kilde: Yr (2020).

Samtidig kan det naturlig nok ha vært enkelte som fattet mistanke. Noen kan ha lagt ekstra merke til at jeg noterte mens jeg kikket meg rundt, og slik sett ha antatt at jeg forsket på noe. Alt i alt oppfattet jeg likevel ikke at det var mennesker som i særlig grad lot seg påvirke av dette. Uansett om deltagerne vet at de observeres eller ikke, fremhever imidlertid Tjora (2017) at det i større eller mindre grad alltid vil skje noen form for påvirkning mellom observatøren og de som observeres. I de tilfellene der jeg valgte å sette meg ned på en benk, kan dette eksempelvis ha hindret andre fra å sette seg der. Også dersom jeg ble stående en tid på et sted, kan dette ha gjort at mennesker valgte å oppholde seg i andre områder enn det de ellers ville ha gjort. Til tross for at man har tatt en del beslutninger om hvilken observatørrolle man skal innta på forhånd, fremhever Tjora (2017) at man gjerne ikke kan ha full kontroll over egen rolle til enhver tid. Da man som observatør ofte kastes inn i situasjoner som konstant utspiller seg, vil observatørrollen kunne endre seg – både fra deltager til deltager og over tid.

3.3 Etterarbeid og analyseprosessen

Før arbeidet med analysen starter, kan det være hensiktsmessig å ha de empiriske dataene i tekstform (Tjora, 2017). Som en følge av dette, valgte jeg å transkribere både dybdeintervjuene og de fokuserte intervjuene rett i etterkant av at samtalene var gjennomført. Særlig i tilfellet med de fokuserte intervjuene, anså jeg det som gunstig å renskrive notatene så fort som mulig for å miste minst mulig informasjon. Da det ikke alltid er like lett å vite nøyaktig hva som vil være de viktige aspektene, valgte jeg å gå for en forholdsvis detaljert gjengivelse av intervjuene. På denne måten ble det enklere å på et senere tidspunkt vurdere hva som faktisk var mest hensiktsmessig å ha med (Tjora, 2017). Selv om riktignok ikke alle detaljer ble notert ned, ble både det som ble sagt, og av og til også det som kom frem gjennom andre uttryksmåter, stort sett transkribert ordrett. I de fokuserte intervjuene ble det dog gjort noen flere tilpasninger i språket. Da jeg kun brukte penn og papir her, og notatene mine således fikk en noe stikkordspreget form, gikk jeg i ettertid over disse for å skrive ut mer fullstendige setninger. Språket fikk da et noe mindre muntlig preg. I vedlegg 3, 4 og 5 er transkripsjoner av de fokuserte intervjuene lagt ved. Notatene fra observasjonene ble på sin side ikke særlig bearbeidet i etterkant. Da jeg hadde forholdsvis god tid mellom observasjonstidspunktene, gjorde dette at jeg fikk skrevet ned ganske fyldige kommentarer der og da.

Når jeg i ettertid gikk over til analysen, brukte jeg i tråd med Yin (2018) sitt forslag først noe tid på å se etter mønstre og interessante innsikter i dataene. Blant annet uthevd jeg formuleringer eller skrev en liten kommentar til meg selv i margen, dersom jeg kom over spennende aspekter. Neste steg i analysen gikk ut på å benytte en generell strategi inspirert av

Yin (2018). Ifølge Yin (2018) kan en måte å gå videre frem på, være å organisere dataene med utgangspunkt i teori. Et annet forslag er å strukturere dataene ved å anvende en empirinær tilnærming. I mitt tilfelle valgte jeg å kategorisere dataene med utgangspunkt i en blanding av teori jeg hadde lest og hva som gikk igjen i empirien. Ut ifra dette endte jeg til slutt opp med seks hovedkategorier. Disse tok henholdsvis for seg vann, sitteplasser, plante- og dyreliv, trygghet, og lokalklima. Jeg opprettet også en kategori som omhandlet planlegging. For å gjøre det enklere å finne frem i det kategoriserte datamaterialet, ble de ulike kategoriene tilegnet hver sin farge. Mens for eksempel tekst som dreide seg om plante- og dyreliv ble fargelagt i grønt, ble tekst om lokalklima fargelagt i oransje. Foruten dette, ble datamaterialet også med bakgrunn i problemstillingen skilt etter følgende fire hovedtemaer; planleggingen av parkene, intensjonene bak utformingen av parkene, menneskers bruk av parkene, samt menneskers opplevelser av parkene. Etter at de generelle strategiene er presentert, retter Yin (2018) fokuset mot en del analytiske teknikker. En av de analytiske teknikkene han trekker frem er «pattern matching». Denne teknikken blir definert på følgende måte: «Analyzing case study data by comparing or matching the pattern based on the collected data with a pattern defined prior to data collection» (Yin, 2018, s. 287). I denne masteroppgaven er mønstre i dataene blitt sammenlignet med mønstre som presenteres i teoridelen av oppgaven. Igjen knytter disse mønstrene seg til de seks hovedkategoriene presentert over.

3.4 Ethiske betraktninger

Ifølge Tjora (2017) bør en form for etisk sans være implisitt i all forskning. Dette gjelder også utover de formelle juridiske kravene som stilles til forskningsvirksomhet. Aspekter som respekt, gjensidighet, tillitt og konfidensialitet er forhold som må prege kontakten forskeren har med samtlige deltagere i prosjektet. Samtidig som man forsøker å innhente et best mulig datagrunnlag, er et viktig poeng at ingen deltagere skal komme til skade som en følge av forskningen. Selv om et godt utgangspunkt for å utøve en etisk god forskning er vanlig høflighet, stilles det dog høyere etiske krav til forskning enn det som vanligvis oppstår i andre sosiale sammenhenger. I og med at maktrelasjonen mellom forsker og deltager ofte er usymmetrisk, at man gjerne bryter «brått og brutalt» inn på andre personers arenaer, samt at resultatene fra forskning offentliggjøres, er det sentralt at forskeren alltid reflekterer over etiske aspekter (Tjora, 2017, s. 46-48). I arbeidet med denne masteroppgaven har jeg lagt stor vekt på etikk. Foruten at prosjektet er blitt meldt inn til Norsk senter for forskningsdata [NSD], og at andre formelle juridiske krav er blitt fulgt – for eksempel i form av at det er blitt innhentet

tillatelse til å anvende flyfotoutsnitt fra Norge i bilder av rettighetshaverne (Kartverket, 2019), har jeg hele tiden vært bevisst på å gjennomføre forskningen på en etisk forsvarlig måte.

3.4.1 Informert samtykke

Ulike datagenereringsmetoder byr vanligvis på ulike etiske utfordringer. Uavhengig av valg av metode, er likevel et av de viktigste etiske prinsippene knyttet til informert samtykke. Mer spesifikt betyr dette at alle forskningsprosjekter som forutsetter aktiv deltagelse fra personer, eller der det er en viss risiko for belastning på mennesker, som hovedregel først skal igangsettes etter at deltagerne har gitt sitt samtykke til dette (Tjora, 2017). For at samtykke skal være gyldig, må det være informert, frivillig, spesifikt og utvetydig. Dette vil si at deltagerne må forstå hva samtykket gjelder og hvilke konsekvenser deltagelse i forskningen får. I tillegg må det ikke være noen tvil om deltagerne har sagt seg villige til å være med i forskningen (Norsk senter for forskningsdata [NSD], 2020a). For å sikre informert samtykke i denne masteroppgaven, ble det utformet et informasjonsskriv i tråd med NSD sin veiledende mal (se vedlegg 1) (NSD, 2020b). Denne ble sammen med den tilhørende samtykkeerklæringen sendt på mail til samtlige dybdeintervjuinformanter i god tid før selve intervjuene fant sted. I tillegg ble en utprintet versjon tatt med selve intervjuene. På denne måten fikk personene mulighet til å lese over informasjonen en gang til, og eventuelt stille spørsmål dersom det var noe de lurte på, før de skriftlig skrev under på at de samtykket til å delta.

Når det gjelder de fokuserte intervjuene, ble det her innhentet muntlig samtykke. Informantene ble også denne gangen informert om studien og hva deltagelse ville innebære. Når det kommer til skjulte observasjoner i offentlige rom, er det imidlertid nærmest en umulig oppgave å skulle informere alle som er til stede (Tjora, 2017). Selv om informert samtykke er den klare hovedregelen, kan det være aktuelt å la være å innhente dette i visse situasjoner. Dette gjelder blant annet under omstendigheter der opplysningene som behandles ikke er særlig sensitive, der forskeren ikke har direkte kontakt med deltagere, samt der forskningen i tillegg har en nytteverdi som tydelig overskrider ulempene som deltagerne påføres. På åpne arenaer, slik de tre parkene jeg undersøker er, er det vanligvis aksept for at observasjon kan finne sted uten at forskeren må informere om dette. Dette unntaket gjelder dog som oftest ikke dersom opptaksutstyr blir benyttet – hvilket jeg da heller ikke gjorde i observasjonsdelen av studien (Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora [NESH] (2016).

3.4.2 Konfidensialitet

Konfidensialitet innebærer at informasjon deltagere gir, ikke videreformidles på måter som kan bidra til å identifisere dem (NESH, 2016). For å sikre anonymiteten til de som deltok i dybdeintervjuene og de fokuserte intervjuene, ble det benyttet fiktive navn i både transkripsjonene og i den ferdige masteroppgaven. I oppgaven omtales for eksempel informantene fra dybdeintervjuene som virksomheten de jobber for, og da henholdsvis som «kommunen» eller «det private firmaet». Informantene fra de fokuserte intervjuene er på sin side blitt gitt en nummerering, samt kategorisert i aldersgrupper på ti år (se tabell 3.1, 3.2 og 3.3). Ellers valgte jeg å stort sett transkribere på bokmål, og utelate eller omskrive utsagn i alt tekstlig materiale som kunne gjøre at informanter ble gjenkjent. Under dybdeintervjuene ble som tidligere nevnt lydopptaker benyttet. Ifølge Tjora (2017) knytter det seg særlige etiske hensyn til hvordan man håndterer data som er samlet inn gjennom opptaksutstyr. I dette tilfelle ble lyden tatt opp med mobiltelefonen min. Dette skjedde etter at det var avklart med NSD og behandlingsansvarlig institusjon at dette var greit. Lydopptaket var så lenge det befant seg på mobiltelefonen beskyttet med passord. Etter at transkripsjonene var gjennomført, ble lydopptaket slettet. For å forsikre meg om at jeg likevel husket hvilken dybdeintervjuinformant de forskjellige fiktive navnene var koblet til, for eksempel dersom noen skulle ønske å trekke seg, ble det opprettet en koblingsnøkkel. Denne bestod av et kryptert og passordbeskyttet Word-dokument, der informantens fiktive og virkelige navn var koblet sammen. Word-dokumentet ble oppbevart på en minnepenn som var lagret separat fra det øvrige datamaterialet. Koblingsnøkkelen ble slettet ved prosjektets slutt.

3.4.3 Pålitelighet, gyldighet og generaliserbarhet

Pålitelighet, gyldighet og generaliserbarhet er kriterier som vanligvis brukes som indikatorer på forskningens kvalitet. Når det gjelder førstnevnte, handler pålitelighet om hvorvidt det finnes en klar sammenheng gjennom hele prosjektet. For å styrke påliteligheten peker Tjora (2017) på viktigheten av at det blir redegjort for hvordan forskningsarbeidet er blitt preget av forskerens posisjon og engasjement. Da kvalitativ forskning alltid vil være påvirket av den som utfører studien, vil det å være åpen om disse forholdene være sentralt. I den sammenheng er transparens viktig – altså at forskeren presenterer og diskuterer aspekter slik som hvordan undersøkelsen er blitt gjennomført, hvilke valg som er blitt tatt, hvordan rekruttering av deltagere har foregått, hvilke teorier som er blitt benyttet, samt om det oppstod noen problemer underveis. Målet er at de som leser oppgaven skal få så god innsikt i studien at de kan ta stilling til forskningens kvalitet. I arbeidet med denne masteroppgaven har jeg forsøkt å reflektere over hvordan jeg selv

har hatt innvirkning på forskningsprosessen. Selv om det selvsagt ikke vil være mulig å trekke frem alle innvirkningsfaktorer, har jeg så langt det har latt seg gjøre forsøkt å forklare hvordan de presenterte resultatene er fremkommet (Tjora, 2017).

Når det gjelder gyldighet, omhandler dette at det er en logisk sammenheng mellom prosjektets problemstilling, utforming og funn. Med andre ord dreier det seg om funnene i forskningen faktisk er svar på de spørsmålene man i utgangspunktet stilte. Ifølge Tjora (2017) kan et forskningsprosjekts gyldighet testes i dialog med forskersamfunnet. I praksis betyr dette at forskeren forholder seg bevisst til aktuelle teorier, perspektiver og tidligere forskning som er blitt utført med samme metoder og/eller innenfor samme tema (Tjora, 2017). For å styrke gyldigheten i dette prosjektet, har jeg gjennom hele forskningsprosessen forholdt meg bevisst til annet relevant materiale fra ulike kilder. Jeg har tenkt nøye igjennom hvilken teori jeg har ønsket å anvende for å tilnærme meg problemstillingen på en mest mulig hensiktsmessig måte. Det samme gjelder de metodologiske valgene mine. Ved å samle inn data gjennom flere ulike, men likevel aktuelle, metoder, har dette forhåpentligvis vært med på å styrke de fremsatte konklusjonene (Yin, 2018). Mens funnene fra dybdeintervjuene og dokumentstudien på den ene siden henger sammen, og underbygger hverandre omkring planleggingen og utformingen, henger funnene fra de fokuserte intervjuene og observasjonene på den andre siden sammen, og underbygger hverandre omkring bruken og opplevelsen.

Generaliserbarhet dreier seg til sist om hvorvidt funnene i en studie også har relevans utover de tilfeller som faktisk er undersøkt (Tjora, 2017). I motsetning til såkalte statistiske generaliseringer, der målet er å ekstrapolere sannsynligheter til visse universer, er man vanligvis i casestudier opptatt av analytisk generalisering. Sistnevnte er en form for generalisering der man fokuserer på å utvide og generalisere teorier (Yin, 2018). Særtrekk ved både forskningsdesignet og meg selv som forsker, har naturlig nok innvirket på resultatene i denne oppgaven. Gåsaparken, Stiftsgårdsparken og Iladalen park har i tillegg vært planlagt og utformet på sine egne måter, og der unike personer har deltatt for å finne ut av hvordan parkene brukes og oppleves. Selv om det følgelig vil være noen begrensninger med tanke på i hvor stor grad funnene kan gjelde også i andre sammenhenger, har parkene også visse karakteristikk som andre typer byrom innehar. Da analysen er delt opp etter hovedkategoriene planlegging, vann, sitteplasser, plante- og dyreliv, trygghet og lokalklima, vil for eksempel dette kunne bidra til å gi innsikt i hvordan andre byrom kan utvikles med tanke på slike faktorer. Selv om flere typer byrom vil kunne være aktuelle, vil nok først og fremst byparker som er lokalisert i lignende områder være særlig relevante å sammenligne med.

3.5 Metodiske betraktninger

Sett i ettertid kunne en del valg som ble tatt underveis, muligens ha blitt gjort noe annerledes. For det første kunne jeg gjerne ha gjennomført et pilotintervju før jeg gikk i gang med dybdeintervjuene. På denne måten kunne jeg ha fått testet ut intervjuguiden, og muligens fjernet noen av spørsmålene som i særlig grad viste seg å overlappe (Yin, 2018). Videre skulle jeg gjerne ha snakket med flere eldre mennesker under de fokuserte intervjuene. Datamaterialet herfra fikk som tidligere nevnt en noe overvekt av særlig yngre deltagere. Samtidig gjenspeilte dette utvalget på mange måter også de menneskene som faktisk var til stede i parkene på observasjonsdagen. Ellers hadde jeg synes det hadde vært spennende og observert over enda flere dager. Kanskje ville dette ha bidratt til å gi et mer nyansert bilde av menneskers bruk og opplevelse av studiestedene. Samtidig så jeg også verdien av å bare ta for meg én dag. Da arbeidet med masteroppgaven pågikk over en begrenset tidsperiode, gjorde dette at jeg kunne konsentrere meg om færre faktorer – og følgelig få et nærmere innblikk i disse aspektene.

Grunnen til at det ikke ble foretatt enda flere observasjoner, hang også sammen med at observasjonene og de fokuserte intervjuene ble gjennomført i en periode da koronaviruset akkurat hadde brutt ut i Norge. Dette gjorde at studien måtte forenkles noe. Som en følge av viruset gjaldt visse retningslinjer i samfunnet for hvordan man blant annet skulle opptre i det offentlige rom. Eksempelvis ble mennesker på dette tidspunktet oppfordret til å holde minst én meters avstand til andre, unngå store folkemengder, og ellers være mest mulig hjemme (Helsenorge, 2020a). Skoler, barnehager og en del virksomheter hadde også på denne tiden stengt, slik som frisører, optikere og fysioterapeuter (Helsenorge, 2020b; Helsenorge, 2020c). Likevel var fremdeles de aller fleste butikker, restauranter og kaféer i Trondheim åpne. På et senere tidspunkt ble retningslinjene endret – først til det strengere før man etter hvert slapp noe mer opp. I tillegg til å påpeke at jeg selv holdt god avstand til alle i parkene, også til de jeg intervjuet, kan nok disse forholdene ha hatt en del å si både for hvor mange som var til stede i parkene, hvem som var til stede, og hvordan disse personene brukte områdene på observasjonsdagen. Foruten at folk tilsynelatende holdt noe mer avstand til hverandre, og at det ikke var fullt så mange eldre ute, opplevde jeg imidlertid ikke at parkene ble brukt på vesentlig andre måter enn det de ellers ville blitt på en tilsvarende dag. Selv om det ikke er lett å si nøyaktig hvordan koronaviruset har innvirket på funnene, mener jeg likevel at studien er et bidrag til hvordan både disse parkene, men også andre byrom, bør planlegges og utformes i fremtiden.

4 EMPIRISKE FUNN OG DISKUSJON

I dette kapitlet presenteres de viktigste funnene fra dybdeintervjuene, de fokuserte intervjuene, dokumentstudien og observasjonene som er blitt gjennomført. Videre vil disse funnene bli diskutert i lys av teorien som ble fremlagt i kapittel to. Med bakgrunn i hovedproblemstillingen og de fire underproblemstillingene, er funnene blitt organisert etter fire hovedtemaer; henholdsvis planleggingen av parkene, intensjonene bak utformingen av parkene, menneskers bruk av parkene, samt menneskers opplevelser av parkene. Hver enkelt park vil stegvis bli tatt for seg. Når det gjelder planleggingen og utformingen av parkene, er data om dette hovedsakelig blitt innhentet gjennom dybdeintervjuene og dokumentstudien. Data om mennesker bruk og opplevelser er primært blitt innhentet fra de fokuserte intervjuene og observasjonene.

4.1 Gåsaparken

4.1.1 Planlegging

Gåsaparken har som tidligere nevnt beliggenhet på Bakklandet i Trondheim. Dette er en bydel som strekker seg forholdsvis langt tilbake i tid, og der den første bebyggelsen ble etablert tilbake på 1600-tallet (Rosvold, 2020a). Bakklandet har i stor grad vokst frem på middelaldersk vis, bestemt av tilgjengelig plass på elvebredden og elvas krumminger (Grankvist, 2017). I dag følger tomtegrenser og gatenettet av den grunn hovedsakelig de naturlige topografiske forutsetningene. Det at bebyggelsen har vokst frem mer spontant og tilfeldig, uten noen form for overordnet regulering, gjør at bydelen står i forholdsvis sterk kontrast til det mer strengt regulerte sentrumsområdet (se figur 4.1 og figur 4.16) (Trøndelag fylkeskommune, u.å.). Mange av bygningene på Bakklandet er i dag klassifisert som bevaringsverdige av kommunen. Bydelen domineres av lavereliggende trehus fra første halvdel av 1800-tallet, og innehar i tillegg en bryggerekke som delvis er fra 1700-tallet. Bakklandet, inkludert Gåsaparken, er med andre ord et område som kommunen er svært opptatt av å ta vare på (Trondheim kommune, 2013). Slik har det imidlertid ikke alltid vært. På slutten av 1900-tallet forelå det nemlig planer om at Bakklandet skulle rives for å gjøre plass til byens nye hovedvei. Figur 4.1 viser en skisse av alternative veiføringer som ble tegnet opp i generalplanen for Trondheim fra 1965. Selv om mange bygninger som en følge av dette ble kjøpt opp av kommunen og revet eller ble stående å forfalle, ble likevel bydelen, blant annet takket være iherdig innsats fra beboere, likevel reddet (Kittang, 2006).

Store deler av Gåsaparken ligger i dag på tomter hvor det tidligere var bebyggelse. Blant annet lå det en korkefabrikk her som ble revet i 1973 – altså omkring tiden da hele bydelen stod i fare

Figur 4.1 Alternative veiføringer over Bakklandet på 1960-tallet. Deler av området der Gåsaparken i dag ligger, kan sees helt nederst til høyre på bildene. Kilde: Generalplanen for Trondheim 1965, som sitert i Kittang (2006, s. 229).

for å jevnes med jorden (se figur 4.2) (Bakklandet, u.å.). Da denne bebyggelsen ble fjernet, ble arealene til parken lenge liggende ubebygget. Som en følge av dette, utviklet etter hvert stedet seg til å bli et attraktivt grøntområde for bydelen. Velforeningen på Bakklandet, Bakklandet og Lillegårdsbakken Velforening, engasjerte seg over lang tid for å sikre at hele grøntområde

Figur 4.2 Bebyggelse på Bakklandet som ble revet på 1970-tallet (Bakklandet, u.å.). Til høyre ses bebyggelsen som tidligere lå der Gåsaparken i dag ligger. Bygningen til venstre ligger der fremdeles. Foto: Ukjent. Kilde: Trondheim Byarkiv (2009).

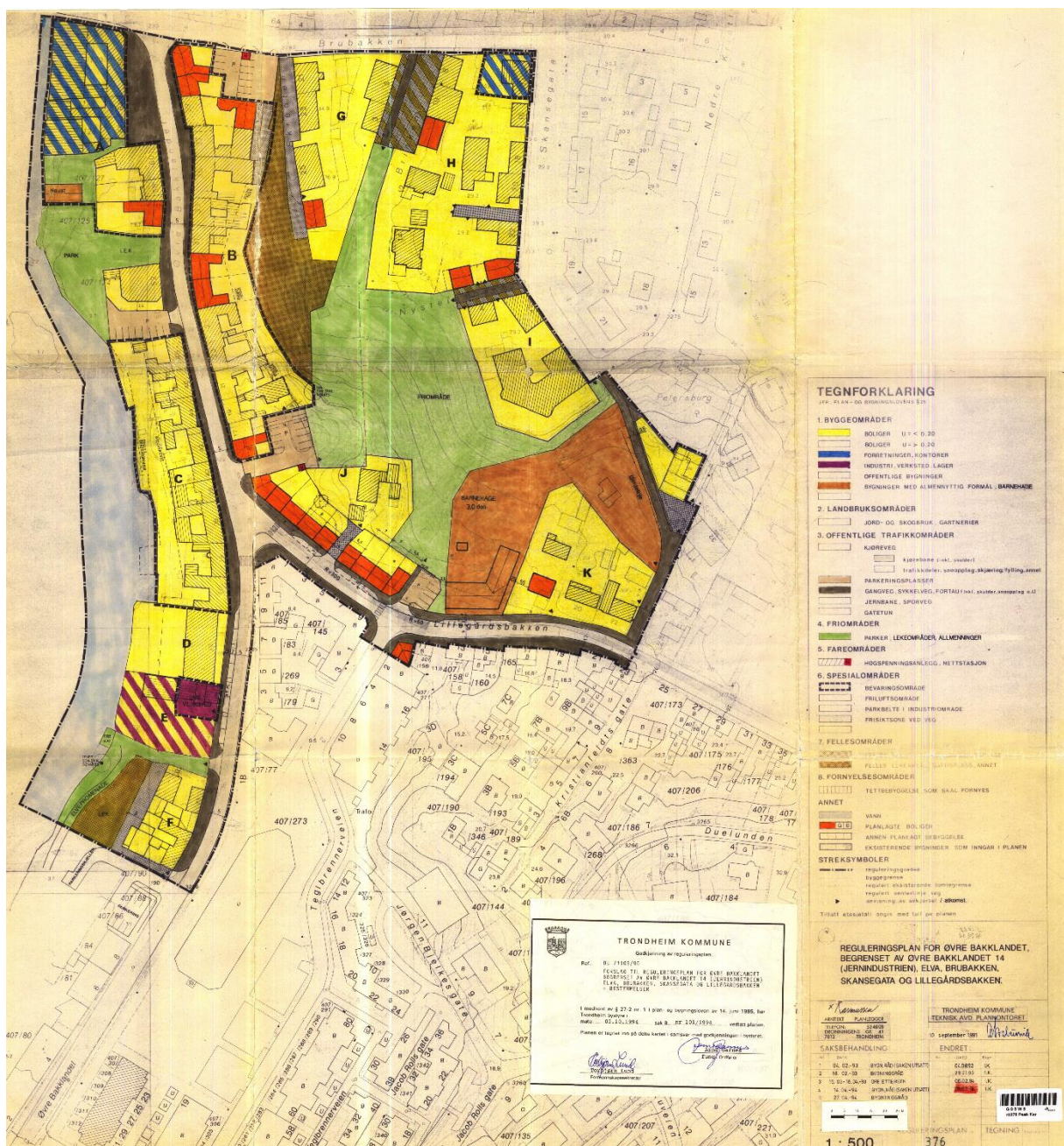

skulle forbli et friområde. Fra 1994 forelå det imidlertid planer om at det skulle bygges bolig på deler av tomta lengst mot øst. Dette året gav nemlig Trondheim kommune deler av arealet over til private eiere i bytte mot den såkalte «Skydsstasjonen». Lovnaden var at de nye eierne skulle få bygge hus på eiendommen. Da de nye eierne skulle til å bygge, ombestemte imidlertid politikerne seg. Ved hjelp av statlige tilskuddsmidler kjøpte kommunen tilbake tomta i 2013, med det formål å sikre viktige friluftsområder for offentligheten (Helle, 2016). Et par år senere, i 2015, gikk man i gang med opprustning av parken. Opprustningen tok et års tid, og i 2016 ble parken ferdigstilt etter å ha blitt oppgradert for totalt 2,7 millioner kroner (NLA, u.å.a).

I dybdeintervjuet med Trondheim kommune, beskriver kommunen i dag Gåsaparken som en grønn og intim liten plass. Den ligger i tillegg i et veldig flott område med fin utsikt mot Nidelva og Nidarosdomen. Dagens park er ifølge kommunen planlagt som et område man kan bruke på litt ulike måter. Blant annet er det blitt bygget en lekeplass, satt ut en del benker, i tillegg til at det er opparbeidet plenarealer. Parken er ikke først og fremst tenkt som noen ferdselsåre, men heller som et friluft- og rekreasjonssted der man kan oppholde seg over lengre tid. Kommunen forteller: «Det er jo en plass å stikke innom, og slå seg ned». Samtidig er det naturlig nok også mulig å bruke parken til å bare gå igjennom. Parken har adkomst i både nord, øst og sør – noe som gjør at man kan velge å gå innom den, istedenfor å bevege seg ute i den tilgrensende gata i øst. Dette blir dog en omvei. I tillegg til dette, skal parken også til en viss grad bidra til å støtte opp under naturmangfoldet og den lokale vannforvaltningen. Selv om ikke dette er blant hovedfunksjonene til området, har også planleggingen vært preget av dette.

Som nevnt i teorikapitlet, er bruken og reguleringen av arealene i Norge bestemt av plan- og bygningsloven (plan- og bygningsloven, 2008). I loven finnes et sett med virkemidler man kan benytte i arealplaner for å sikre eller legge til rette for videreutvikling av grønnstrukturen og andre grønne områder (Miljødirektoratet, 2014). Figur 4.3 viser den seneste reguleringsplanen som omfatter Gåsaparken. Denne trådte i kraft i 1994 (Trondheim kommune, 1994a) – altså samtidig som Trondheim kommune gav deler av arealet over til private eiere (Helle, 2016). Som det fremkommer av den grønne fargen på plankartet, er mesteparten av området der Gåsaparken i dag ligger regulert til friområde – og nærmere bestemt park. Noe av området skal også brukes til lek. Øst i dagens parkområde kan man samtidig se det gule arealet som er regulert til byggeområde for boliger, og det røde området hvor den planlagte boligen var tenkt til å være. Hadde denne delen av planen blitt realisert, hadde altså Gåsaparken hatt et vesentlig mindre areal enn det den har i dag.

Det brune arealet i parken på plankartet, viser videre at det var planlagt et naust i området. Ifølge de tilhørende retningslinjene og bestemmelsene, var hensikten å bruke naustet som lokale for aktiviteter knyttet til båtbruk, og der grøntarealet nord for naustet skulle inngå som båtopptrekksplass (Trondheim kommune, 1994b). I likhet med boligen i øst, er imidlertid heller ikke naustet til stede i dagens parkområde. Samtidig er det verdt å nevne at det på tiden da denne reguleringsplanen ble laget, var den foregående plan- og bygningsloven fra 1985 som var den gjeldene. I loven fra 1985 var ikke grønnstruktur definert som et eget hovedformål, slik det er i dagens plan- og bygningslovgivning fra 2008 (plan- og bygningsloven, 2008). Likevel var det altså mulig i reguleringsplaner å avsette grønne arealer til hovedformålet «friorråder»,

Figur 4.3 Reguleringsplan fra 1994 som omfatter området der Gåsaparken ligger. Kilde: Trondheim kommune (1994a).

og videre benytte «park» og «lek» som underformål, slik man har gjort i denne reguleringsplanen (plan- og bygningsloven, 1985).

Når det kommer til den någjeldende arealdelen i kommuneplanen for Trondheim, har denne en varighet fra 2012-2024. I de generelle bestemmelsene til planen finner man i § 2.3, som omhandler kommuneplanens forhold til reguleringsplaner, at alle reguleringsplaner som er vedtatt etter 1. oktober 2011, gjelder foran denne utgaven av kommuneplanens arealdel (Trondheim kommune, 2014a). Med andre ord vil dette si at kommuneplanens arealdel for 2012-2024, gjelder foran den nyeste reguleringsplanen som omfatter Gåsaparken, da denne er fra 1994. I og med at oppgraderingen av parken skjedde fra 2015-2016, var altså arealdelen gjeldene foran reguleringsplanen også på dette tidspunktet. Når det gjelder Gåsaparken, er dette området i dag klassifisert som hovedformålet grønnstruktur i kommuneplanens arealdel (Trondheim kommune, 2014b). I de tilhørende retningslinjene og bestemmelsene til plankartet, finner man i § 33.1 følgende bestemmelse for arealformålet grønnstruktur: «Tiltak for å fremme friluftslivet, turveier og områder for lek og rekreasjon kan tillates dersom viktige økologiske funksjoner blir opprettholdt. Andre tiltak tillates ikke». Videre er det spesifisert at områder som er klassifisert som grønnstruktur, enten er offentlige eller inngår i sammenhengende grøntdrag (Trondheim kommune, 2014a, s. 22). Gåsaparken er ellers omfattet av en hensynssone og enkelte bestemmelsesområder (Trondheim kommune, 2014b). Poenget i denne sammenheng er likevel først og fremst å fremheve at parken gjennom arealdelen i dag er en juridisk sikret del av grønnstrukturen i Trondheim. Da både arealformål og bestemmelser er formelt bindende ved kommunestyrets vedtak, må alle nye tiltak eller utvidelse av eksisterende tiltak være i overenstemmelse med disse (plan- og bygningsloven, 2008).

4.1.2 Utforming

Når det gjelder intensjonene bak utformingen av Gåsaparken, var en av hovedårsakene til at man gikk i gang med opprustningen i 2015, å lette adkomsten til Nidelva. Mer spesifikt var det en tidligere trapp i grøntområdet som ledet ned til vannet (NLA, u.å.a). I intervjuet forteller kommunen at denne imidlertid ble ansett som svært utrygg. Trappen var gammel og i ganske dårlig forfatning. Når man da først måtte gjøre noe med denne, fikk man også øynene opp for potensiale parken ellers kunne ha – blant annet med tanke på beliggenheten ut mot elva. Som en følge av dette ble det satt i gang flere tiltak for å gjøre parken mer attraktiv:

[Den overordnede målsetningen med oppgraderingen av parken] var for å sikre den perla som er der da, og å gjøre den mer sikker. Den var jo overmoden med tanke på den trappa da, som var skummel. Det var ei gammel trapp, og den var så utrygg at den til slutt ble avstengt, med bånd og slikt. Hvis man da fikk

oppgradert og sikret den, tenkte vi at det også ville føre til en større bruk av parken. At man da ikke ville oppfatte området som en skummel plass å være (Intervju, kommunen).

Da den gamle trappen ble fjernet, valgte man å føre opp en ny betongtrapp i omtrentlig samme område for å fremdeles sikre besøkende adkomst til vannet. I tillegg til dette, ble det også gjort en del tiltak i forbindelse med stien i nord. Også dette hadde til hensikt å sikre en tryggere og bedre tilgjengelighet til elva. Kommunen beskriver den tidligere stien som for bratt og smal, slik at den for mange var uegnet å anvende. Dagens sti ligger på omtrentlig samme sted som den forrige, men der den nye stien med oppgraderingen ble lagt om noe for å gjøre stigningen slakere. Stien ble også gjort noe bredere (Helle, 2016). I tillegg til dette valgte man, i likhet med stiene i resten av parken, å anvende et grusdekke som for de fleste er lett å ta seg frem på. På denne måten er det nå mulig for mennesker å komme ned til vannet, selv om man ikke skulle klare å gjøre dette via den nye trappen. Ved enden av stien, nede langs vannkanten, ligger det en liten strand. På denne er det lagt ut noen store steiner i to rekker. Ifølge kommunen har disse steinene både som funksjon å hindre utvasking, samt å fungere som sitteplasser for parkens besøkende (se figur 4.5).

Figur 4.4 Gåsaparkens utforming. Laget av: Cathrine Fossdal. Kilde: Egne befaringer; Norge i bilder (2019), ©Kartverket. Kilde bakgrunnsbilde: FKB-data fra Kartverket, Geovekst (2020).

Det å sikre en bedre og tryggere kontakt med vannet, har altså vært et svært sentralt element når det kommer til utformingen av Gåsaparken. Som nevnt i teorikapitlet, fungerer vann ofte som et berikende opplevelseselement i byrom (KMD, 2018). Mennesker verdsetter gjerne både utseende og følelsen av vann (Whyte, 2001). I Gåsaparken har man lagt til rette for begge disse aspektene, gjennom at man her både har mulighet til å skue ut over elva, men også å

Figur 4.5: Grusstranden og større steiner langs vannkanten. Foto: Cathrine Fossdal (16.03.20).

komme helt ned å kjenne på vannet. I tillegg til å fungere som et opplevelseselement, kan også grøntområder bidra til å både fordøye, infiltrere og rense overvann (Miljødirektoratet, 2014). Ved at Gåsaparken hovedsakelig består av porøse og vanngjennomtrengelige flater, i tillegg til å inneha en god del vegetasjon, kan parken slik sett også være med på å begrense problemer knyttet til flom. Selv om intensjonen fra kommunens side har vært å dra nytte av elva som en positiv verdi, legger de samtidig til at Nidelva også er en skummel elv. Elva innehar farlige strømmer og ulykker har funnet sted. Som en følge av dette har man derfor også valgt å sette opp skilting i parken, der man advarer mot bading.

For at mennesker skal kunne oppholde seg i et byrom over lengre tid, er det ofte avgjørende at det innehar sittemuligheter (Gehl, 2010a). Når det kommer til sitteplasser i Gåsaparken, har nettopp hovedintensjonen bak utplasseringen av disse vært å innby til opphold. Flere av sitteplassene er orientert i retning av elva. Blant annet er det plassert en sittegruppe med et bord og to benker ved enden av stien som leder ned mot vannet. I forbindelse med den nye betongtrappen ble det videre laget et amfi. Også dette er orientert i retning elva. Det samme er samtlige av de andre benkene i parken, med unntak av de to benkene lengst øst. Kommunen forteller at parken fikk tilført en del nye benker i forbindelse med oppgraderingen. De eneste benkene som var til stede fra før, var de fire benkene i midten av arealet. Parken har på det nåværende tidspunkt totalt ni benker. De fleste benkene innehar en eller annen form for ryggdekning. Riktignok er det bare de to benkene ved gressflaten i øst som er plassert direkte inntil en bygningsvegg (se figur 4.6). Flere av benkene står likevel inntil en eller annen form for kant. To av benkene i midten av området har for eksempel en buskbeplantning i ryggen, mens benken lengst sør står inntil et gjerde. Ifølge Gehl (2010a) kan gjerne en slik plassering langs kanter være gunstig, da mennesker som oftest trives godt i disse delene av byrom.

Figur 4.6: Benker øst i parken.
Foto: Cathrine Fossdal (16.03.20).

Samtidig er benkene også plassert forholdsvis nært stiene i rommet. Dette skyldes naturlig nok at parken i seg selv er ganske liten, og at sitteplassene slik sett automatisk vil være i nærheten av bevegelseslinjene i rommet. Med forbehold om at mennesker anvender disse, kan en slik plassering uansett være fordelaktig, da mennesker ofte liker å oppholde seg i nærheten av andre (Whyte, 2001).

Når det kommer til primære og sekundære sittemuligheter, utgjør samtlige av benkene primære sittsteder. Det samme gjør til en viss grad amfiet. Også dette har som hovedfunksjon at mennesker skal kunne sette seg ned på det. I likhet med benkene innehar amfiet sitteflater i tre. I motsetning til benkene, har imidlertid ikke amfiet tilsvarende ryggstøtte (se figur 4.7). Riktignok er det på den ene raden mulig å lene ryggen inntil raden ovenfor. Dette er likevel ikke like behagelig som å sitte på benkene. Noen av benkene har i tillegg armlener. For at mennesker skal kunne bli sittende en stund, er det ifølge Gehl (2010a) ofte ikke nok at det bare er mulig å sette seg ned – sitteplassene må være komfortable også. Kommunen bekrefter dette utsagnet: «Når du setter opp sitteplasser, så er det jo viktig at du har noe med ryggstøtte og armlene og sånt». Samtidig er det selvsagt også mulig å sette seg ned på mer sekundære sitteplasser i Gåsaparken, slik som på plenflatene, på kanter, eller på de store steinene nede ved vannet. På et generelt grunnlag er det mulig å sette seg på mange ulike steder i parken. På denne måten kan den enkelte selv bestemme hvor han/hun har mest lyst til å tilbringe tiden sin. Det at mennesker kan tilpasse sitteplassen til egne ønsker og behov er ofte svært gunstig for bruken av et byrom, ifølge både Gehl (2010a) og Whyte (2001).

Når det gjelder sociopetalt og sociofugalt designede sitteplasser, må en del av benkene kunne sies å være orientert slik at de naturlig orienterer ansikter mot hverandre, mens andre bidrar til å orientere ansikter fra hverandre. Når det gjelder førstnevnte, er sittegruppen med bord og to benker nede ved vannet,

Figur 4.7: Amfiet. Foto: Cathrine Fossdal (16.03.20).

designet på en slik måte at den er med på å fremme sosial kontakt. Det samme er i noen grad også de tre benkene som er plassert inne i den ovale formen i midten av parken. I og med at ansiktene her bare i noen grad er orientert mot hverandre, og at også avstanden mellom benkene er ganske stor, er det likevel noe usikkert i hvor stor grad disse sitteplassene faktisk er med på å fremme sosial interaksjon. De resterende benkene har alle et sosiofugalt design, i form av at de naturlig orienterer ansikter fra hverandre. På den andre siden kan dette være med på å legge til rette for mer privatliv, et større mangfold av brukere, samt en mer naturlig setting for opphold uten kontakt med omkringliggende sosiale aktiviteter og mennesker (Hopper, 2007, som sitert i Mørch, 2014, s. 34-35).

Grøntområder er viktige leveområder for mange plante- og dyrearter (Miljødirektoratet, 2014). Gåsaparken er et grøntområde som innehar et noe variert plante- og dyreliv. Blant annet er det en del trær til stede i parken, i tillegg til busker, blomsterbed og åpne plenflater. De fleste trærne befant seg i parken også før oppgraderingen trådte i kraft, ifølge kommunen. Kun et tre helt nede ved vannet ble fjernet, og ellers er to nye kommet. De to nye trærne er plassert rett i bakkant av benkene i midten av området. Også plenflatene øst og nord i parken var til stede før oppgraderingen, men der man gjorde noen tiltak med plenen nord i parken for å gjøre den mindre hellende (Helle, 2016). Med andre ord har man altså forsøkt å ta vare på en del av den eksisterende vegetasjonen i området, istedenfor å fjerne den, for deretter å plante ny. Dette er ofte gunstig for naturmangfoldet (Miljødirektoratet, 2014). Det meste av buskbeplantningen er imidlertid nyplantet. Det samme er blomsterbedet øst i parken. Mens man har forsøkt å anvende en del stedegen vegetasjon, er det også en del planter som naturlig ikke hører hjemme her. Dette gjelder blant annet planter i blomsterbedet hvor det er plantet ut mange forskjellige stauder. Samtidig har man i blomsterbedet spesielt valgt ut blomster som humlene liker. Disse blomstene inneholder mye pollen og nektar, og skal i tillegg lukte veldig godt (Helle, 2016).

Vegetasjonen i parken har forholdsvis ulik høyde over bakken. Det finnes vegetasjon som kan klassifiseres i all de fire sjiktkategoriene – noe som også ofte er svært gunstig med tanke på naturmangfoldet (Miljødirektoratet, 2014; UiO, 2018). Samtidig forteller kommunen at man i utformingen av Gåsaparken har lagt forholdsvis stor vekt på de opplevelsesmessige verdiene ved plante- og dyrelivet. Nede ved vannet oppholder det seg for eksempel en del ender. Ved at man har sørget for at man enklere skal kunne komme seg ned til elva, har man også lagt forholdene bedre til rette for at man kan komme i kontakt med disse. I valg av vegetasjon har man videre tenkt mye på å ha en variert sammensetning av planter, slik at vegetasjonen skal oppleves som fin til ulike årstider. Blant annet vil en del av beplantningen blomstre på ulike

tidspunkt. I tillegg er det en del vintergrønt til stede, og enkelte av trærne vil om høsten få vakre høstfarger. Til tross for at intensjonen er at parken skal være fin gjennom hele året, påpeker samtidig kommunen på at Gåsaparken selvsagt blir ekstra frodig på sommerhalvåret. Det gjelder eksempelvis blomsterbedet, som på denne tiden er tenkt til å være en fargeklatt i parken med blomster i mange forskjellige nyanser.

Hvordan man har tenkt omkring vegetasjon i parken, henger videre sammen med et ønske om å gjøre Gåsaparken til en trygg park å oppholde seg i. Blant annet trekker kommunen frem hekken øst i parken, og hvordan høyden på denne er tenkt til å gjøre det mulig for passerende ute i gata å se inn i parken. Kommunen forteller om formålet med denne hekken:

Før opparbeidelsen, så var det ikke noe sånn avgrensende beplantning ut mot gata her. Den hekken, den har jo som funksjon å avgrense parken mot gata da. At den skaper en ramme rundt parken. Men samtidig så skal den ikke være så høy at det føles skummelt å være her. Hadde det vært høy vegetasjon her så hadde det vært mye større sjanse for at det kunne skjedd noe inne i kroken her. Så det at hekken er gjort såpass lav er jo blant annet med tanke på at det skal bli tryggere. Du skal liksom kunne se over den, og ut mot elva og Nidarosdomen på den andre siden [...]. Den lave høyden på hekken gjør også at du fra gata kan skimte at det er en fin utsikt frempå her. Det kan kanskje også gjøre at folk får litt mer lyst til å gå innom parken for å se nærmere på den [...]. Det er jo et veldig fint gløtt ut der, når du går i gata, så ser det jo veldig fint ut. Og det frister jo litt å gå bort å se hva som er der.

Det at man har valgt å ha en relativt lav buskbeplantning (se figur 4.8), vil altså kunne være med på å legge til rette for flere øyne i rommet – både gjennom at mennesker fra gata vil kunne se inn i parken, men også ved at flere kanskje velger å ta turen inn i parken når de først passerer forbi den. Ifølge Jacobs (1961) er nettopp tilstedeværelsen av andre mennesker det som først og fremst er med på å gjøre byrom trygge. Hvert tillagte sett med øyne, og hver økning i deres rekkevidde, vil vanligvis være med på å gjøre områder tryggere. I Gåsaparken er det satt opp

Figur 4.8: Buskbeplantningen mot gata er forholdsvis lav.
Foto: Cathrine Fossdal (16.03.20).

en del belysning som kan bidra til å forsterke synsrekkevidden når det er mørkt ute. Til sammen er det satt opp fem lysmaster, i tillegg til en pullert ved siden av betongtrappen. Det at det er belysning til stede, gjør at man bedre kan ta seg frem i parken på kvelds- og nattestid, samtidig som mennesker også enklere kan få øye på hverandre. Et annet tiltak for å gjøre parken tryggere, er ifølge kommunen blitt iverksatt

ved adkomsten i nord. Før oppgraderingen stod det en benk her. Denne ble imidlertid brukt en del av rusmisbrukere – noe som førte til at enkelte opplevde dette som en noe ubehagelig plass å være. Av den grunn valgte man ved oppgraderingen å fjerne denne benken, og istedenfor erstatte den med et sykkelstativ. Tanken bak er at det nå skal være mindre tilrettelagt for å oppholde seg her over lengre tid, og at det slik sett blir mindre naturlig å «gjemme seg» i denne delen av parken.

Når det til sist kommer til lokalklimaet, er Gåsaparken en park som har forholdsvis gode solforhold. Parken er vendt i en sørvestlig retning, og sola står inn i store deler av byrommet fra formiddagen til den går ned om kvelden. Forholdet mellom parkens lengde, bredde og høyde, er på en slik måte at de omkringliggende veggene ikke skaper særlige skygger i rommet. Riktignok bidrar særlig den to-etasjers bygningen i sørøst til at sola ikke skinner inn på et enda tidligere tidspunkt – noe som gjør at mye av parken ligger i skyggen om morgenen og tidlig om formiddagen. Da det ellers er få elementer som skygger for sola, må likevel parken kunne sies å være en relativt solrik park. For å få til dette, har man i utformingen blant annet vært opptatt av at ikke vegetasjonen skal kaste særlige skygger. Mye av den høyere vegetasjonen er eksempelvis plassert i kantene av rommet. Videre er de to nyplantede trærne i midten av parken intensjonelt holdt lave for at de ikke skal gi mye skygge i bakkant. Kommunen forteller: «De er ganske små de trærne [i midten av parken] da, så de ikke skal skape noe mye skygge». Tanken med å holde vegetasjonen forholdsvis lav, er også for at man slik sett skal kunne dra nytte av utsikten mot elva på en best mulig måte (NLA, u.å.a). Den delen av parken som er mest skyggefull er den sørøstre delen. Dette skyldes både den tidligere nevnte bygningen, men dette er også et område hvor det er plassert fem ganske høye trær (se figur 4.9). Trærne var til stede også før oppgraderingen, men der man da valgte å beholde disse. På grunn av de skyggefulle omgivelsene har man imidlertid valgt å ikke

ha noe underplantning her, da dette hadde hatt ganske dårlige vekstvilkår, ifølge kommunen: «Vi har jo ikke noe underplantning her, under de store trærne. For det hadde nok kommet til å vokse ganske dårlig da. Det er veldig skyggefullt».

På de nordlige breddegrader setter mennesker ofte pris på mest mulig solrike omgivelser (Gehl, 2010a). Hvordan et

Figur 4.9: Bygningen i sørøst og vegetasjonen her.
Foto: Cathrine Fossdal (16.03.20).

byrom er orientert og utformet i forhold til sola, har ofte mye å si for bruken av det (Whyte, 2010). I tråd med dette har man i Gåsaparken stort sett forsøkt å dra mest mulig nytte av solstrålene. Likevel er det også steder man kan søke seg til, dersom man for eksempel på en varm sommerdag skulle foretrekke å være i skyggen. I tillegg til at bygningen og trærne i sørøst gir noe skygge, vil også en del av de andre trærne som er plassert rundt forbi kaste skygger i bakkant. Når det gjelder vindforhold i parken, er disse relativt beskjedne. Selvsagt kan det i Gåsaparken, som på de fleste andre steder i Norge, tidvis være vindfullt. Kommunen forteller likevel at man i utformingen ikke har tatt særlig hensyn til vinden, da dette ikke ble opplevd som problematisk. Parken er på alle sider utenom i vest, omkranset av forholdsvis tett og lavtliggende bebyggelse. En slik kombinasjon kan ifølge Gehl (2010a) ofte være svært gunstig med tanke på å dempe vind. I områder med mange lave, tettliggende hus kan friksjonen gjerne blir så sterk at det nærmest blir vindstille mellom bygningene. Det at vindforholdene er såpass rolige, vil uansett kunne være nok et gunstig aspekt ved parken, da mennesker her til lands som oftest trives best i områder med lite vind (Whyte, 2001).

4.1.3 Bruk

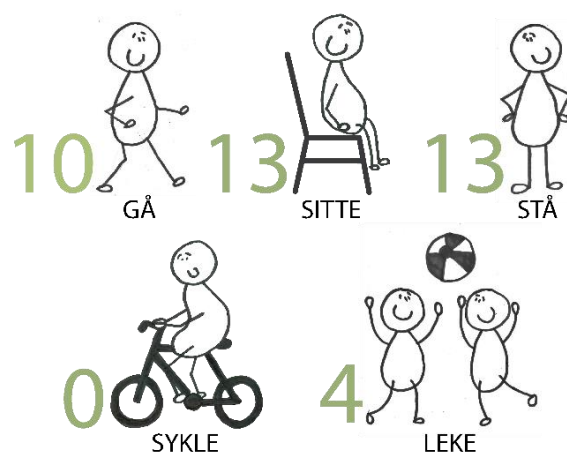

Figur 4.10 Observasjoner i Gåsaparken klokken 09:00, 12:00, 15:00, 18:00 og 21:00 mandag 16. mars 2020. En tilhørende og mer dyptgående beskrivelse av de forskjellige observasjonene finnes i vedlegg 6. Laget av: Cathrine Fossdal. Kilde bakgrunnsbilder: Norge i bilder (2019), ©Kartverket.

For å finne ut av hvordan mennesker bruker Gåsaparken, ble det observert i parken en hel dag. I tillegg ble det gjennomført ti fokuserte intervjuer med personer som befant seg i parken den samme dagen. Over er observasjonene ved de ulike observasjonstidspunktene presentert. Som figur 4.10 viser, oppholdt det seg mennesker i Gåsaparken ved samtlige observasjoner, med unntak av ved den siste observasjonen klokken ni om kvelden. Totalt var det inno-

Figur 4.11 Antall personer som gikk, satt, stod, syklet og lekte i Gåsaparken. Laget av: Cathrine Fossdal.

41 personer i periodene hvor det ble observert. Av disse var 15 menn, 14 kvinner og 12 barn. Både barn, voksne og eldre var til stede, men med en overvekt av barn og voksne. Personene i parken holdt på med ganske ulike aktiviteter. Mens noen befant seg nede ved vannet og matet endene, var det andre som lekte i lekeapparatene eller satt på benkene rundt omkring. Ytterligere andre ble stående å se på utsikten, eller gikk igjennom parken uten å stoppe opp. De fleste som gikk igjennom den, så ut som om de var ute og gikk tur. Samlet sett var det ti personer som ble registrert som gående, tretten som sittende, tretten som stående, og fire som lekende. Ingen personer ble registrert som syklende (se figur 4.11). Alt i alt var det altså et stort flertall av dem som var til stede som brukte parken til opphold, sammenlignet med dem som brukte den som en gjennomfartsåre.

Når det gjelder de fokuserte intervjuene, gav også informantene her uttrykk for at de pleier å bruke parken på ganske ulike måter. Tabell 4.1 viser en oversikt over forskjellige aktiviteter informantene nevnte når de ble spurt om hvordan de pleier å bruke Gåsaparken. Som det fremkommer av tabellen, var det også i denne sammenheng en god del mennesker som trakk frem at de pleier å se på eller mate ender. Mange sa også at de pleier å sette seg ned, ha med seg mat og/eller drikke, eller gå tur igjennom parken. Det å leke i lekeapparatene og å se på utsikten, ble også trukket frem av flere. Selv om det selvsagt kan være at informantene også bruker parken på andre måter, viser likevel også disse dataene ganske klart at deltagerne hovedsakelig anvender parken primært til opphold, fremfor gjennomfart. Fire stykker nevnte riktignok at de pleier å gå tur eller gå gjennom parken, men der de samme informantene legger til at de vanligvis bruker parken til noe lengre opphold også.

Tabell 4.1: Hvordan informantene i de fokuserte intervjuene pleier å bruke Gåsaparken.

Bruk av Gåsaparken	Nevnes av informant										Totalt
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Se på og/eller mate ender		X				X			X	X	4
Være med familie/venner									X		1
Se på andre mennesker									X		1
Ha med mat og/eller drikke	X			X	X	X	X		X		6
Sette seg ned	X		X	X			X	X	X		6
Gå tur			X		X			X			3
Gå tur med hund								X			1
Rekreasjon					X		X				2
Slappe av		X					X				2
Ta bilder		X									1
Se på utsikten			X				X				2
Leke i lekeapparatene						X				X	2
Gå gjennom			X			X					2
Lese bok	X										1

Det at både personene fra observasjonene og de fokuserte intervjuene bruker parken mest til opphold, stemmer godt overens med slik kommunen opprinnelig hadde planlagt at parken skulle anvendes. Sammenlignet med planleggingen av parken, og at man hovedsakelig hadde forestilt seg at den skulle være et sted for opphold, må altså planleggingen og den faktiske bruken kunne sies å være ganske i overensstemmelse med hverandre. Menneskene i parken holdt i tillegg på med ganske ulike aktiviteter under observasjonene – noe også informantene i de fokuserte intervjuene gav uttrykk for at de pleide å gjøre. At mennesker skulle bruke parken på forskjellige måter, var også blant intensjonene bak planleggingen. Samtidig er det i Gåsaparken lagt til rette for at man skal kunne anvende den til å bare gå igjennom også. Selv om dette ikke har fremstått som hovedformålet med parken, både observert og snakket jeg med mennesker som fortalte at de også pleide å bruke parken på denne måten.

Som observasjonene viser, var det flere personer som gjennom dagen befant seg nede ved elva. Det at man har utformet parken på en slik måte at man forholdsvis enkelt kan ta seg ned til vannkanten med den nye betongtrappa og stien, kan ha vært med på å bidra til at mange valgte å oppholde seg i dette området. De fleste som var nede ved vannet enten stod eller satt. Et par gikk også tur. Felles for mange var imidlertid at de enten så på eller matet endene. Flere av informantene i de fokuserte intervjuene fortalte også at de pleier å se på eller mate endene når de er i parken. En informant forteller: «Jeg pleier å være her med barnebarna for å mate endene [...]. Når vi er ute og går tur uten barnebarna, pleier vi også av og til å komme innom her for å mate dem» (Kvinne, 60-69 år). Ut ifra dette virker det altså som om vannet, som er et element mennesker ofte liker å både se og ta på, har vært med på å tiltrekke folk til denne delen av

parken (Whyte, 2001). Samtidig har også tilstedeværelsen av fugler vært innvirkende på at flere mennesker oppholdt seg her. Som tidligere nevnt kan også naturmangfold, i likhet med vann, være med på å gi mennesker positive opplevelsesverdier (KMD, 2018). Selv om det ikke nødvendigvis er snakk om et mangfold av dyrearter i dette tilfelle, virker likevel endene å utgjøre et svært positivt tilskudd til parken.

Når det kommer til hvor folk ellers valgte å stå og å sitte, kan også dette ha sammenheng med at mennesker opplever vann som et attraktivt element (Whyte, 2001). En av informantene fra de fokuserte intervjuene fortalte at han ofte pleier å sette seg ned et sted hvor han kan se elva: «Det [hender] at jeg stopper opp og setter meg ned her. Da pleier jeg å sette meg et sted hvor jeg ser vannet» (Mann 20-29 år). Selv om de ikke nevnte Nidelva eksplisitt, var det også flere andre informanter som trakk frem at de pleier å se på utsikten når de er i Gåsaparken. Dette ble på mange måter bekreftet av observasjonene. Mange av menneskene som var til stede på observasjonsdagen, hadde nettopp plassert seg slik at de kunne få øye på utsikten mot Nidelva og Nidarosdomen. Flere satt eller stod og kikket ut over denne – enten alene eller sammen med andre mennesker.

Når det gjelder sitteplasser, er flere av benkene plassert slik at de naturlig orienterer seg mot elva. Slik sett har man på mange måter lagt til rette for at det er Nidelva man ser, når man først velger å sette seg ned et sted. De fleste personene som valgte å sette seg denne mandagen, valgte å gjøre det på en av de ni benkene. Av de tretten personene som satt, var det elleve av dem som satte seg på en benk. En satt også i amfiet. Med andre ord var det først og fremst de primære sitte plassene som ble benyttet. Årsaken til dette kan henge sammen med komforten på de primære sittestedene – som i motsetning til de sekundære sitte plassene både har tre som sitteunderlag, ryggstøtte, og i noen tilfeller også armlener. Den ene personen som valgte å sette seg på en sekundær sitteplass, var en som satt på en av de store steinene nede ved vannet. Ifølge kommunen er riktignok en av intensjonene med disse at folk også skal kunne bruke dem til å sitte på. Samtidig er steinene også tiltenkt å ha andre funksjoner – fremfor å bare være steder hvor folk kan sette seg ned.

I og med at parken er såpass liten, og at så å si alle benkene har en eller annen form for ryggdekning, er det vanskelig å si om kanteffekten (Gehl, 2010a) og det at mennesker liker å oppholde seg i nærheten av andre (Whyte, 2001), har hatt noe å si for den observerte bruken av Gåsaparken. Da størrelsen og utformingen av parken gjør at menneskene automatisk vil befinne seg forholdsvis nært hverandre, i tillegg til å være ved en eller annen form for vegg, kan jeg ikke ut fra observasjonene trekke noen konklusjoner omkring hvordan disse forholdene har

innvirket på bruken. Det jeg imidlertid klarte å observere, var at mange av dem som satt på benkene oppholdt seg alene, uten å være i kontakt med andre. Unntaket var et par som kom gående sammen inn i rommet, for deretter å sette seg på benken ved lekeplassen. I tillegg ble sittegruppen med bord og to benker brukt til sosiale sammenkomster. Ikke ved noen anledninger var det personer som satt alene på denne plassen. Det at de enkeltstående benkene kun har plass til noen få personer, kan være en av årsakene til at de som var alene eller bare et par stykker, valgte å benytte seg av disse. I tillegg kan den sociofugale orienteringen på noen av benkene, der ansikter naturlig peker fra hverandre (Hopper, 2007, som sitert i Mørch, 2014, s. 34-35), ha bidratt til at det ikke oppstod mer interaksjon. Eventuelt kan også personene som satt på disse stedene intensjonelt ha valgt nettopp disse plassene, fordi de ikke ønsket kontakt med andre.

Da det kun var én person i løpet av dagen som satte seg på benkene i midten av parken, kunne jeg ikke observere om disse benkenes noe sociopetale orientering, der ansikter naturlig peker mot hverandre (Hopper, 2007, som sitert i Mørch, 2014, s. 34-35), hadde innvirkning på sosial kontakt. Trolig vil det at benkene bare i noen grad er vendt mot hverandre, og at avstanden mellom dem er ganske stor, likevel gjøre kontakt mellom mennesker vanskelig her. Nede ved sittegruppen med bord og to benker, kan nok på den andre siden det sociopetale designet ha bidratt til å fremme sosial kontakt. Personenes ansikter er her naturlig vendt mot hverandre, og menneskene som satte seg på dette stedet interagererte åpenbart. Samtidig så det ut som samtlige av disse kjente hverandre fra før, og at de også på grunn av antallet i gruppen valgte denne plasseringen. Om sittegruppen kunne ha bidratt til at også personer som ikke kjente hverandre fra tidligere kunne ha kommet i kontakt med hverandre, er likevel usikkert.

På observasjonsdagen var det ganske få mennesker til stede tidlig på dagen, før det gradvis tok seg oppover mot klokken 15:00. På dette tidspunktet var det vesentlig flere som brukte parken, enn ved de andre observasjonene. Ved observasjonen klokken ni om kvelden, var det imidlertid ingen til stede. Grunnen til dette kan naturlig nok kunne være sammensatt. Det at det ved dette klokkeslettet var blitt mørkt ute, kan nok likevel ha vært en av årsakene. Riktignok var det en god del belysning i parken, og også lys fra de omkringliggende omgivelsene var med på å lyse rommet opp noe. Likevel var parken forholdsvis mørkbelagt på dette tidspunktet – noe som kan ha ført til at folk opplevde det som utrygt å bevege seg her. At byrom er tilstrekkelig opplyste, er som tidligere nevnt gjerne et tiltak som bidrar til økt sikkerhet, da det både kan gi flere øyne i rommet og øke rekkevidden til disse (Jacobs, 1961).

En interessant observasjon var at en god del mennesker bevegde seg ute i den paralleltgående gata klokken ni om kvelden, men der ingen av disse da valgte å ta turen innom Gåsaparken.

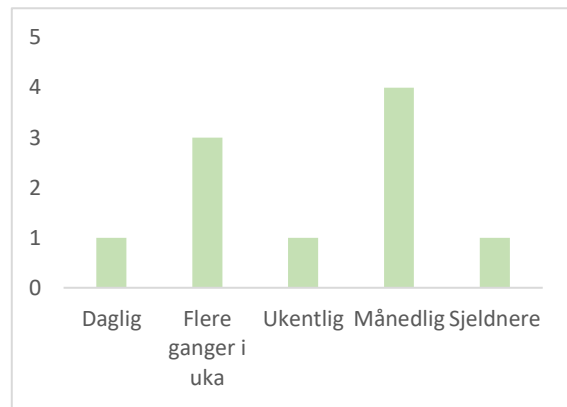

Grunnen til dette kan skyldes at Bakklandet er en bydel med en forholdsvis tett bystruktur med en blanding av funksjoner. I tillegg ligger området relativt nært bykjernen, hvor bygningene i enda større grad brukes på ulike måter og utnyttelsesgraden er høy. En slik bygningsstruktur kan ifølge Jacobs (1961) være svært gunstig med tanke på trygghet. Det kan legge til rette for at forskjellige brukergrupper ankommer og forlater byrom til ulike tider, og slik sett opprettholdes antallet øyne på rommet gjennom døgnet. Samtidig er det også noen elementer som skiller Gåsaparken og den tilgrensende gata fra hverandre. Det som kanskje er den største ulikheten når det kommer til trygghet, er at man i gata har orientert og designet bebyggelsen slik at de som er på innsiden av bygningene har mulighet til å se ut på byrommet utenfor. Det befinner seg i tillegg vinduer langs bakkeplan, og flere av disse var lyssatte under observasjonen. Dette var både med på å kaste ekstra lys på byrommet utenfor, og å skape transparens mellom ute og inne. Selv om det riktignok er noen få vinduer som også henvender seg mot Gåsaparken, er dette vesentlig færre enn ute i gata. Da bebyggelsesforhold som dette kan være med på å gjøre byrom mer eller mindre trygge (Jacobs, 1961), kan muligens også dette være noe av årsaken til at folk valgte å bevege seg ute i gata, fremfor å gå inn i parken.

En annen årsak til at det ikke befant seg så mange i parken på morgenen og om kvelden, sammenlignet med gjennom resten av dagen, kan henge sammen med lokalklimatiske forhold. Temperaturen var noe lavere ved både første og siste observasjon, sett i forhold til de andre observasjonstidspunktene (Yr, 2020). I tillegg lå store deler av parken i skyggen frem til et stykke ut på formiddag. Først ved observasjonen klokken 15:00, befant så og si hele parken seg i sola. Dette var også tidspunktet hvor det var flest mennesker til stede, og sola var på sitt varmeste. Mennesker på de nordlige breddegrader liker som tidligere nevnt hovedsakelig best å oppholde seg i solrike og lite vindfulle omgivelser (Gehl, 2010a). I alle fall i mars, når temperaturen er relativt lav, må man kunne anta at det er svært få som ønsker å være i skyggen. Dette stemte også overens med observasjonene. Ved samtlige tidspunkt valgte menneskene som enten satt, stod eller lekte, å oppholde seg i de delene av parken hvor sola skinte. Når det gjelder vindforhold, var vinden generelt denne dagen forholdsvis svak i Trondheim (Yr, 2020). I parken tok den lite tak, og den kjentes hverken avkjølende eller ubehagelig.

Samlet sett kan nok de gode værforholdene ha bidratt til mennesker tok i bruk parken mer denne dagen, enn det de ellers ville ha gjort på en dag med dårligere vær. Under de fokuserte intervjuene ble informantene imidlertid også spurt om hvor ofte de pleide å bruke parken til vanlig. Figur 4.12 viser hva de svarte på dette. Mens noen sa at de pleide å være her flere ganger om dagen, var det andre som brukte den cirka en gang i måneden. Mange la imidlertid til at det

varierte en del hvor mye de pleide å bruke parken. Flere fortalte, slik som blant annet denne informanten, at de er her mest på sommerhalvåret: «Jeg bruker parken litt i perioder. Jeg bruker den mindre om vinteren, sammenlignet med om våren, sommeren og utover høsten» (Kvinne, 30-39 år). At personer bruker parken mer på visse tidspunkt gjennom året, fremfor andre, henger nok en god del sammen med lokalklimatiske forhold, og at vinteren generelt er en kaldere årstid fremfor våren, sommeren og høsten. Poenget er uansett at mennesker vil kunne ta i bruk parken på ulike måter og med ulik intensitet, avhengig av hvordan været er. Likevel tyder både observasjonene og de fokuserte intervjuene på at Gåsaparken først og fremst er en park folk bruker til opphold – fremfor å være et sted å gå igjennom, uansett om dette er på våren, sommeren, høsten eller vinteren.

Figur 4.12 Hvor ofte informantene i de fokuserte intervjuene pleier å bruke Gåsaparken.

4.1.4 Opplevelse

Når det gjelder menneskers opplevelse, ble informantene spurt om hvor godt de liker Gåsaparken på en skala fra 1-10. Videre ble de spurt om de kunne fortelle litt om hvordan de opplever parken, hvilke endringer de kunne ønske seg, samt hva de liker spesielt godt. Figur 4.13, tabell 4.2, figur 4.14 og figur 4.15, gir en oversikt over hva informantene svarte på disse spørsmålene. Som figur 4.13 viser, er Gåsaparken generelt en park som informantene gir uttrykk for at de liker godt. Dette inntrykket blir også bekreftet i tabell 4.2, hvor informantene forteller nærmere om hvordan de opplever parken. Blant annet er det her en god del som trekker frem at de opplever parken som et trivelig, koselig eller hyggelig sted. Informantene gir samtidig uttrykk for flere sider ved opplevelsen. Det som likevel går mest igjen, er at et flertall opplever parken som rolig. Andre informanter bruker også lignende benevnelser, slik som «fredfull», «avkoblende» eller «en pause i hverdagen». Flere av informantene utdyper dette ved at de opplever området som et sted med lite støy. Det at det ikke pleier å være så mange andre mennesker til stede, blir blant annet trukket frem som en av grunnene. En kvinne forteller: «Jeg opplever det som et rolig område. Det pleier ikke å være så mange andre folk her, så det oppleves fredfullt å være her» (Kvinne, 30-39 år). En annen kvinne sier det følgende: «Selv om det er en lekeplass her, opplever jeg likevel parken som rolig. Parken er såpass liten at det aldri blir mye bråk her fra større grupper» (Kvinne 30-39 år).

Figur 4.13 Hvor godt informantene i de fokuserte intervjuene liker Gåsaparken på en skala fra 1-10.

Tabell 4.2 Hvordan informantene i de fokuserte intervjuene opplever Gåsaparken.

Opplevelse av Gåsaparken	Nevnes av informant										Totalt
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Fin pause i hverdagen									X		1
Trivelig/koselig/hyggeilig		X			X				X	X	4
Fin utsikt				X	X		X	X	X		5
Fine blomster								X	X		2
Liker tilstedeværelsen av ender					X		X	X	X		4
Fint sted å sitte					X						1
Fint å se på elva					X						1
Rolig		X	X	X	X	X	X				6
Mange/nok benker		X			X	X					3
Liker at det er ulike høydenivåer					X	X					2
Åpen		X									1
Fredfull				X							1
Avkoblende				X							1
Fristed							X				1
En liten oase							X				1
Gode solforhold							X				1
Stort sett ryddig – kan være litt skrot						X					1
Fint at man kan komme ned til elva	X					X					2
Fint med ulike aktiviteter	X					X					2
Spennende med ulike nivåer og folk			X								1
Fint med ulike steder å sitte	X										1

Figur 4.14 Hvilke endringer informantene i de fokuserte intervjuene kunne ønske seg i Gåsaparken.

Figur 4.15 Hva informantene i de fokuserte intervjuene liker spesielt godt ved Gåsaparken.

Selv om flere trekker frem fraværet av støy som en grunn til hvorfor de opplever Gåsaparken som rolig, er det også en mann som sier at han opplever Nidelva som et element som er med på å gjøre parken til et rolig sted. Som nevnt i teorikapitlet kan støy komme fra mange ulike kilder, og der støy fra enkelte kilder vil kunne oppleves som mer negative enn fra andre (Miljødirektoratet, 2014). Lyden av vann oppleves generelt av mennesker som hyggelig. Det kan være et aspekt som fungerer avslappende og bidrar til at områder føles stillere (Whyte, 2001) – noe som altså stemmer godt overens med den sistnevnte informantens utsagn. Plasseringen til Gåsaparken kan være nok en faktor som gjør at parken oppleves som rolig. Som tidligere nevnt kan den omkringliggende konteksten også være innvirkende på opplevelsen av støy (Miljødirektoratet, 2014). Det at Gåsaparken ligger såpass sentrumsnært til, kan gjøre at omgivelsene i parken oppleves å stå i forholdsvis sterk kontrast til den mer negativt opplevde støyen inne i bykjernen. En mann trekker frem nettopp dette forholdet når han begrunner hvorfor han opplever parken som rolig: «Selv om parken ligger veldig bynært til, opplever jeg det som en rolig plass» (Mann, 20-29 år). Hadde parken derimot vært lokalisert i andre omgivelser, kan det være at den tilsvarende støyeffekten ikke hadde vært like stor.

Andre forhold som informanter trakk frem ved deres opplevelse, er at flere sier at de synes området har en flott utsikt, at det er fint at man kan se på eller komme ned til elva, samt at de liker tilstedeværelsen av ender. Figur 4.15 viser også at det var disse tre elementene som informantene hyppigst trakk frem når de ble spurt om hva de liker spesielt godt ved parken. Særlig det at man kan se på og/eller komme i kontakt med vannet, foreller nesten samtlige at de liker spesielt godt. På mange måter bekrefter disse svarene det som deler av observasjonen også viser – nemlig at en god del mennesker foretrakk å oppholde seg i nærheten av vannet og endene, eller hadde plassert seg på en slik måte at de kunne se ut over Nidelva og resten av utsikten. Slik sett er også flere av svarene fra de fokuserte intervjuene i overenstemmelse med Whyte (2001) sin teori om at mennesker både liker utseende og følelsen av vann, samt at naturmangfold, slik som blant annet tilstedeværelsen ender, kan være med på å gi positive opplevelsesverdier til et sted (KMD, 2018). Det at man i utformingen har lagt vekt på at man enkelt skal kunne komme seg ned til vannkanten og endene, og at man bevisst har holdt vegetasjonen lav slik at sikten mot vannet og Nidarosdomen ikke blir hindret, virker altså i stor grad å ha vært med på å bidra positivt til deltagerens opplevelse av Gåsaparken.

Til tross for at en del informanter opplever at Gåsaparken har mange eller tilstrekkelig med benker (se tabell 4.2), er det også en informant som sier at hun ønsker seg enda flere benker i parken (se figur 4.14). Når hun blir spurt om hvilke endringer hun kunne ønske seg, legger hun

til at hun også gjerne ville ha hatt flere bord. Likevel gir informantene alt i alt inntrykk av at de stort sett synes sitteplassene i dag fungerer godt. Ingen andre påpekte noen problemer knyttet til disse, og to personer trakk eksplisitt frem at de henholdsvis synes Gåsaparken er et flott sted å sette seg ned, og at det er fint at parken innehar ulike sittsteder. Når det gjelder vegetasjon, er det to informanter som sier at de synes det er fine blomster i parken. En forteller at han opplever parken som en liten oase: «Jeg opplever parken som et slags fristed. Som en liten oase» (Mann, 40-49 år). En fjerde trekker frem at det han liker spesielt godt ved parken er at den er såpass grønn. Det at man i utformingen har lagt en god del vekt på opplevelsesverdier knyttet til vegetasjonen, har altså bidratt positivt til disse informantenes opplevelser av området. Blant annet blir opparbeidelsen av det nye blomsterbedet, hvor man har fått tilført stauder i mange ulike farger, ansett som et bra tiltak. Samtidig er det også en informant som sier at hun gjerne kunne ha ønsket seg enda mer blomster og trær: «Jeg kunne ha ønsket meg flere blomsterbed. Generelt mer blomster og trær» (Kvinne 20-29 år). Uansett virker det som om tilstedeværelse av vegetasjon og det at Gåsaparken er et forholdsvis grønt sted, er noe som informanter overordnet setter stor pris på.

I de fokuserte intervjuene var det ingen informanter som nevnte at de opplever parken som et utrygt sted. De tiltakene som er gjort, blant annet med å holde vegetasjonen nær gata forholdsvis lav, fjerne benken i nord og erstatte den med et sykkelstativ, samt å sette opp belysning, virker altså å ha hatt en gunstig effekt. Når det videre kommer til lokalklimatiske forhold, var det én informant som sa at han synes parken hadde gode solforhold. En annen trakk frem at blant det han liker spesielt godt ved området, er at det er solfylt her: «Det jeg liker spesielt godt ved parken er at det er mange forskjellige nivåer å være på. Jeg liker også at parken ligger rett ved elva og at det er solfylt her» (Mann, 20-29 år). Igjen understøtter disse utsagnene det Gehl (2010a) påpeker; nemlig at mennesker vanligvis foretrekker omgivelser med mest mulig sol. Det at man i utformingen intensjonelt har plassert vegetasjonen slik at den kaster minst mulig skygge, har altså vært nok et tiltak som av informanter ansees som bra. Samlet sett var det ingen informanter som kommenterte noe negativ omkring lokalklimatiske forhold – hverken når det kom til sol eller vind. Alt i alt må derfor også tiltakene som er gjennomført i forbindelse med lokalklimaet kunne sies å ha vært svært vellykkede.

På et generelt grunnlag vil de fleste aktivitetene som ble observert i observasjonsdelen av studien, kunne kategoriseres som en enten valgfrie eller sosiale aktiviteter i tråd med Gehl (1996) sin klassifisering. Det samme kan aktivitetene som informantene nevnte i de fokuserte intervjuene, når de ble spurt om hvordan de pleier å bruke området. Mens valgfrie aktiviteter

impliserer aktiviteter som mennesker deltar i hvis de har et ønske om det, og dersom stedet og tiden muliggjør det, utgjør sosiale aktiviteter, aktiviteter som inkluderer kontakt mellom mennesker. Selv om det riktignok ble observert personer som bare gikk gjennom parken, uten å stoppe opp, vil også de fleste av disse trolig måtte klassifiseres i disse kategoriene. I motsetning til nødvendige aktiviteter, som er aktiviteter som så å si alle mennesker i større eller mindre grad er nødt til å gjøre i hverdagen (1996), oppfattet jeg at disse menneskene først og fremst gikk igjennom området fordi at de var ute og gikk tur eller trente. En del informanter i de fokuserte intervjuene, fortalte også at de pleide å bruke parken til å gå tur i. Samtidig var det et par stykker som nevnte at de vanligvis bare gikk igjennom området også. De utdypet imidlertid ikke hva de la i dette, og om dette primært var knyttet til valgfrie-, sosiale- eller nødvendige aktiviteter. Til tross for dette, og på bakgrunn av både observasjonene og de fokuserte intervjuene, må man likevel kunne si at Gåsaparken primært ble brukt til aktiviteter som kan kategoriseres som enten valgfrie eller sosiale – fremfor aktiviteter som kan kategoriseres som nødvendige.

Med tanke på at tilstedeværelse av valgfrie og sosiale aktiviteter, og ikke bare nødvendige aktiviteter, er et kvalitetskriterium for om rom oppleves som meningsfulle og attraktive å oppholde seg i, må altså også disse aspektene kunne sies å være med på å styrke funnet om at deltagerne stort sett opplever Gåsaparken som en god plass å være. Riktignok sa en del informanter at de kunne ønske seg endringer i parken. Foruten de som allerede er fremlagt, ble eksempelvis både det å få flere lekeapparater, å åpne en kafé, og å gjøre forandringer på veggen i sørøst, trukket frem. Når det gjelder sistnevnte aspekt, utdypet kvinnen (40-49 år) med dette utsagnet svaret sitt på følgende måte:

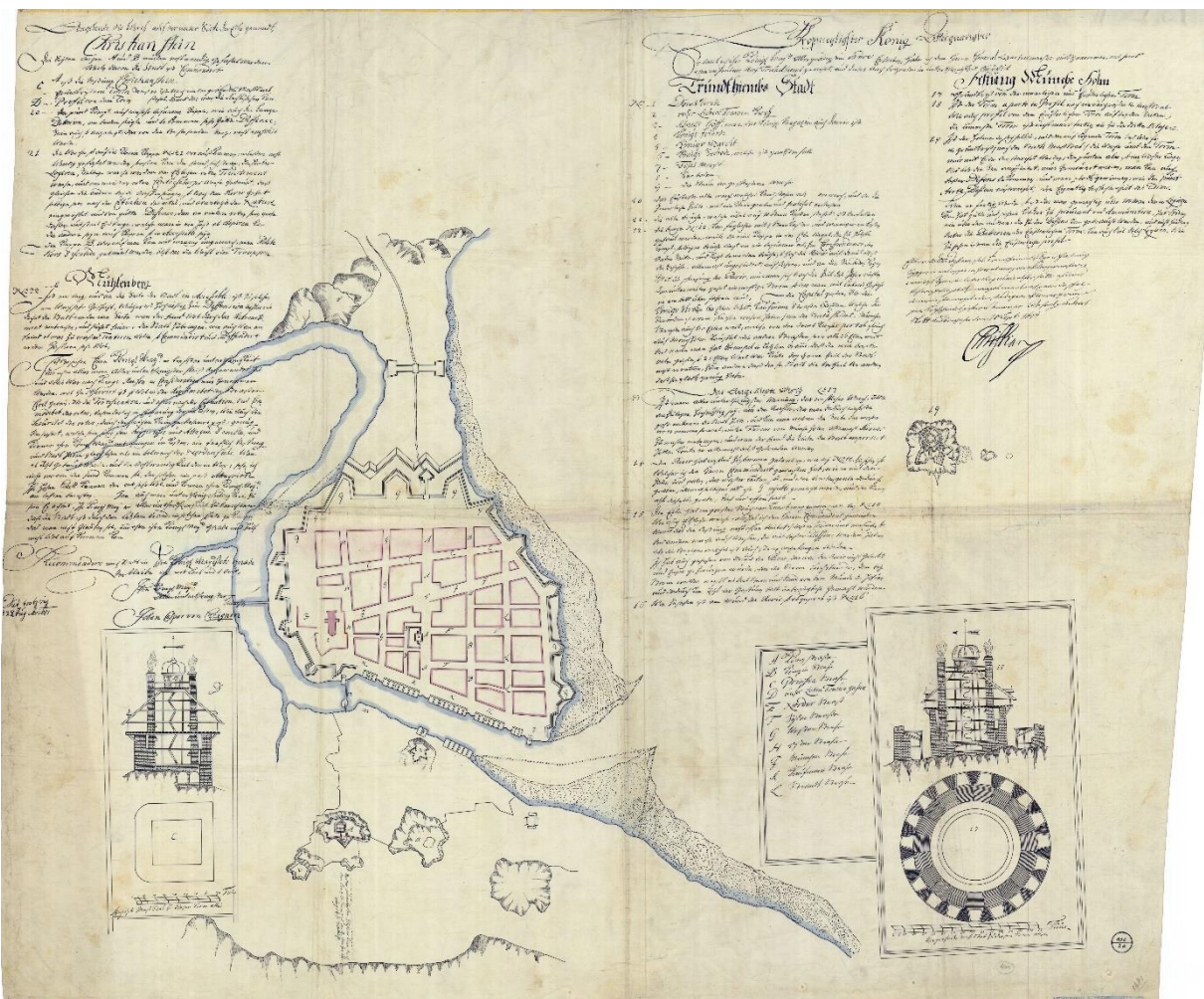
Jeg liker ikke veggen på det bygget [bygget sørøst i parken]. Jeg synes den er grå og trist og skitten. Derfor skulle jeg ha ønsket at de kunne ha endret på den. Jeg synes ikke at den passer inn i forhold til resten av Bakklandet.

Til tross for dette, er likevel inntrykket mitt at informantene totalt sett er svært fornøyde med hvordan parken i dag er blitt. Tre av informantene sa at de ikke kunne ønske seg noen endringer, og ellers var det stort sett bare positive aspekter som blir trukket frem når de ble spurt om hvordan de opplever området. Planleggingen og utformingen virker med andre ord å ha bidratt til at deltagerne i dag stort sett sitter igjen med en veldig positiv opplevelse av det å være til stede i Gåsaparken.

4.2 Stiftsgårdsparken

4.2.1 Planlegging

Stiftsgårdsparken er som tidligere nevnt lokalisert i Midtbyen, og ligger med dette svært sentralt til i sentrum av Trondheim. Tilbake i 1681 ble mye av Trondheim ødelagt i en voldsom brann (Grankvist, 2009). Som en følge av dette, ble det laget en ny byplan for deler av sentrumsområdet. Generalmajor Cicignon, som stod bak den nye planen, la vekt på å skape en bystruktur som var robust og fremtidsrettet. I motsetning til det tidligere middelalderske gatenettet, valgte han å tegne opp en barokk byplan preget av rette akser og et hierarki av gater (se figur 4.16) (Trondheim kommune, u.å.a). I tillegg åpnet de bredere hovedgatene opp utsynet mot sentrale motiver i de omkringliggende omgivelsene (Forsvarsbygg, 2016). Plankartet viste imidlertid kun et grovmasket gatenett. På denne måten overlevde til en viss grad det middelalderske gatesystemet, som en underdeling av de større kvartalene. En av de bredeste aksene ble trukket mellom Nidarosdomen og Munkholmen. Denne aksen, som i dag er kjent som Munkegata, utgjør barokkens «point de vue», i form av at man her innehar et langt

Figur 4.16 Cicignons byplan fra 1681. Kilde: Trondheim byarkiv (2010).

perspektiv med utsiktsmotiv (Trondheim kommune, u.å.a). Stiftsgården, som Stiftsgårdsparken ligger i tilknytning til, har i dag beliggenhet langs denne gata.

Stiftsgården ble bygget på slutten av 1700-tallet (Bratberg, 2012). I år 1800 ble den solgt til staten. Før dette hadde den vært privatboligen til geheimrådinne Cecilie Christine von Schøller, som var den som opprinnelig oppførte bygget (Det norske kongehus, 2019). Når det gjelder Stiftsgårdsparken, var denne opprinnelig Stiftsgårdens hage (Bratberg, 2012). Parken er om lag 300 år gammel, og utgjør med dette en av Norges eldste parker. Opp gjennom historien har Stiftsgårdsparken vært preget av ulike stiler. Rundt 1780 hadde den en barokkstil, før den fikk en utforming i engelsk landskapsstil på begynnelsen av 1900-tallet. Etter andre verdenskrig fikk den en enkel, sirkelformet plen. Den nåværende utformingen viser aspekter fra flere forskjellige historiske epoker (Miljødirektoratet, 2020d). Tidligere var Stiftsgårdsparken et privat, lukket område. Først på begynnelsen av 1900-tallet ble den åpnet opp for offentligheten. På denne tiden var parken et yndet grøntområde – særlig for byens eldre som brukte den som et stille fristed. Barn ble gjerne hysjet på, og bedt om å ta hensyn til pensjonistene som satt og hvilte på de mange benkene rundt omkring. Både blomster, grusganger, store lindetrær og en fontene var på dette tidspunktet til stede i parken (se figur 4.17) (Christiansen og Olsen, 2017).

Figur 4.17 Stiftsgårdsparken i år 1920. Bildet er tatt mot vest og viser deler av Stiftsgården, samt en tidligere fontene som var plassert nær midten av parken. Foto: Ukjent. Kilde: Nasjonalbiblioteket (2020).

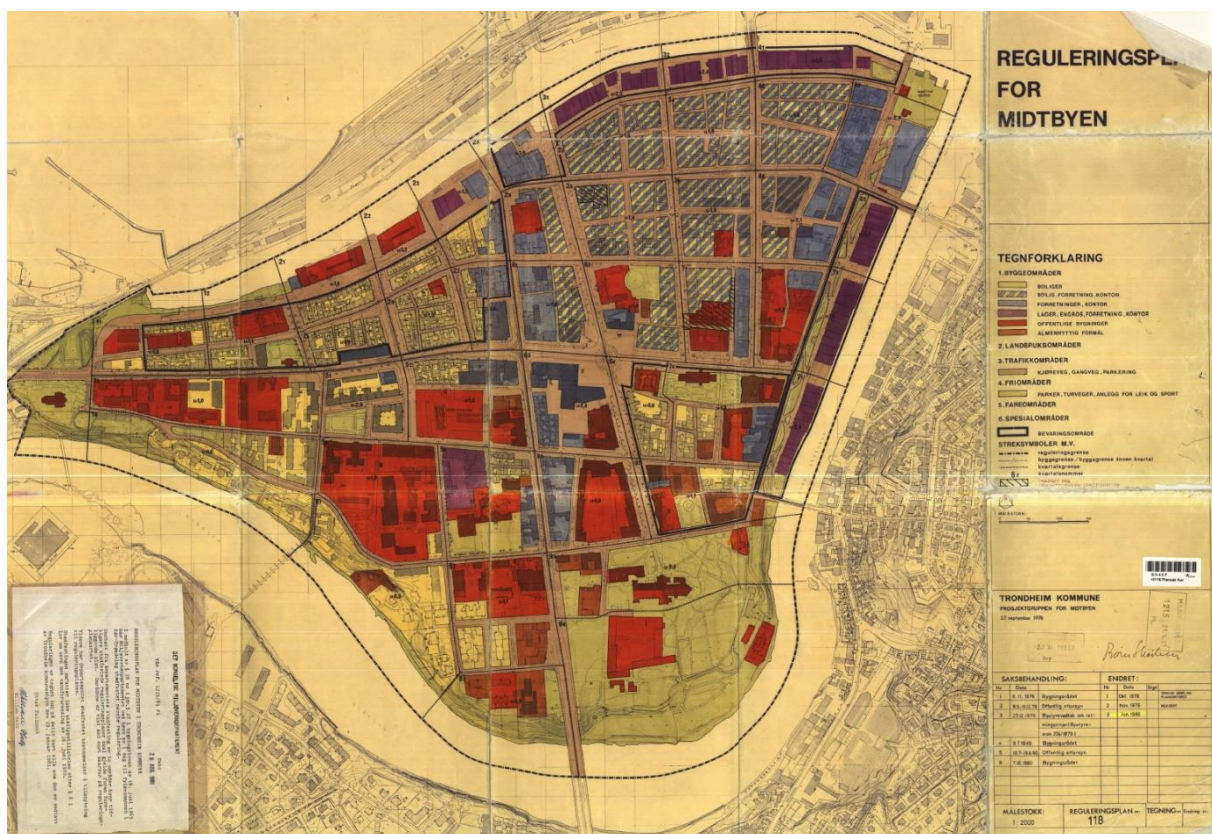

Det at allmennheten fikk ta i bruk parken, varte imidlertid bare frem til andre verdenskrig. Fra og med krigen tok tyskerne over Stiftsgården, og stengte med dette også byens innbyggere ute fra den tilhørende hagen. I Stiftsgårdsparken ble det gravd både skytestillinger og tilfluktsrom. De tidligere blomstene, benkene og grusgangene forsvant alle under okkupasjonen. Også den tidligere fontenen ble fjernet. Ved krigens slutt ble parken igjen åpnet opp for det generelle publikum. Omlagt 30 år senere, på 1980-tallet, ble den imidlertid nok en gang stengt. Parken hadde da i en lengre periode vært preget av uroligheter. Både slagsmål, ran og fyll var fremtredende, fremfor den ro og stillhet som en gang hadde rådet (Christiansen og Olsen, 2017). Til Trondheims tusenårsjubileum i 1997, ble parken igjen åpnet opp for allmennheten. Til samme anledning gjennomgikk den en reovering (Bratberg, 2012; Christiansen og Olsen, 2017). Denne renovasjonen, sammen med et nytt lekeanlegg og sittemøblement i barnestørrelse som ble oppført i 2019 (Grøtte, 2019), er blant de senere tiltakene av mer omfattende karakter som er blitt iverksatt i Stiftsgårdsparken.

I dybdeintervjuet med Trondheim kommune, beskriver kommunen i dag Stiftsgårdsparken som «et stille lite sted som du kan trekke deg tilbake i fra den travle byen». Parken er tenkt til å være en grønn oase (Mauland, 2016) – i motsetning til de omkringliggende omgivelsene som hovedsakelig er preget av harde flater. På samme måte som Gåsaparken, er også Stiftsgårdsparken planlagt som et område man kan bruke til ulike rekreasjons- og friluftslivsaktiviteter. Her finnes både benker, plenareal, et lekeapparat og en labyrint laget av vegetasjon. I tillegg er det plassert ut en fontene. Kommunen forteller at det ikke først og fremst er støyende aktiviteter man ønsker at skal foregå her. Man ser heller for seg at parken skal være «et sted for en stille stund». For eksempel trekker de frem at parken kan være et fint sted å ta med seg matpakken sin, eller kaffen man har kjøpt. Eventuelt er området også fint å besøke hvis man har med seg barn. Dette gjelder både enkeltfamilier, men det er også lagt til rette for at større barnehager skal kunne komme hit. I likhet med Gåsaparken, er også Stiftsgårdsparken tenkt til å være et oppholdssted. Samtidig forteller kommunen at Stiftsgårdsparken også er ment til å kunne brukes som en gjennomfartsåre. Etter tusenårsjubileet fikk Stiftsgårdsparken en ny inngang i sør (Trondheim kommune, 2006a). Sammen med den eksisterende inngangen i nord, gjør dette at man nå kan ta seg gjennom arealet på tilsvarende måte som i de paralleltgående gatene. Samtidig er Stiftsgårdsparken også i noen grad tenkt til å støtte opp under naturmangfold og den lokale vannforvaltningen. Selv om ikke dette er blant hovedfunksjonene til området, har også planleggingen av parken vært preget av dette.

Figur 4.18 viser den nyeste reguleringsplanen som omfatter Stiftsgårdsparken. Som det fremkommer av den grønne fargen på plankartet, er Stiftsgårdsparken her regulert til friområde, og videre park. I midten av parken kan man skimte den enkle, sirkelformede plenen som ble laget under andre verdenskrig (Miljødirektoratet, 2020d). Rett til venstre for parken sees den offentlige bygningen Stiftsgården i rødt. I likhet med reguleringsplanen for Gåsaparken, er også denne planen laget før den nyeste plan- og bygningsloven trådte i kraft. Planen er vedtatt i 1981 (Trondheim kommune, 1981) – altså nesten 30 år før den någjeldende loven ble iverksatt i 2008 (plan- og bygningsloven, 2008). På denne tiden var det bygningsloven fra 1965 som var den gjeldende. Heller ikke i denne, i likhet med loven fra 1985, er grønnstruktur definert som et eget hovedformål. Likevel var det mulig i reguleringsplaner å avsette arealer til hovedformålet «friområder». Videre var det anledning til å benytte «park» som underformål, slik man da har gjort i denne reguleringsplanen (bygningsloven, 1965; plan- og bygningsloven, 1985).

Gåsaparken og Stiftsgårdsparken er altså begge i de nyeste reguleringsplanene for sine respektive områder, regulert til park. Når det gjelder kommuneplanens arealdel, har denne som tidligere nevnt en varighet fra 2012-2024. I og med at planen gjelder foran reguleringsplaner vedtatt før 1. oktober 2011 (Trondheim kommune, 2014a, § 2.3), vil dette si at arealdelen også gjelder foran den nyeste reguleringsplanen som omfatter Stiftsgårdsparken, da denne er fra

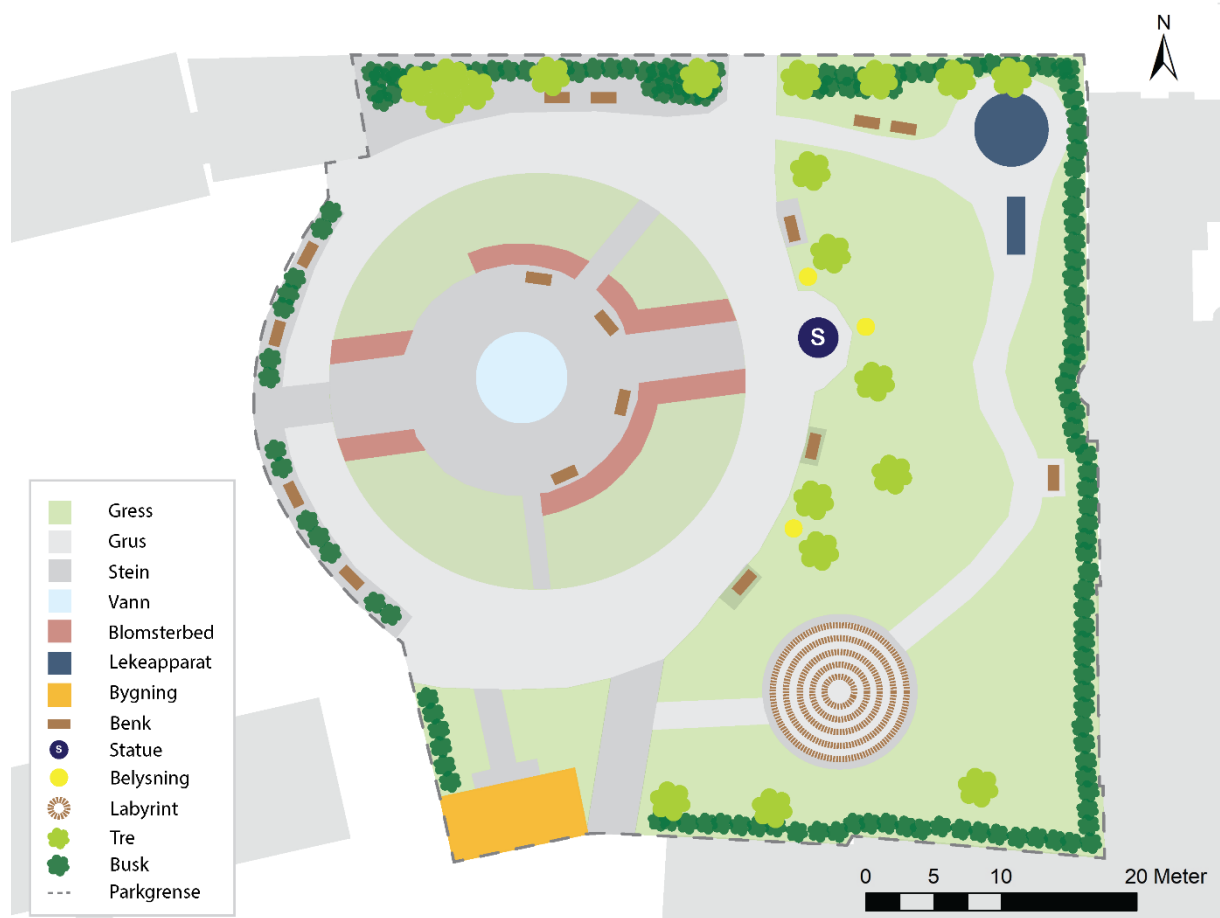

Figur 4.18 Reguleringsplan fra 1981 som omfatter området der Stiftsgårdsparken ligger. Kilde: Trondheim kommune (1981).

1980. I dag er Stiftsgårdsparken, i likhet med Gåsaparken, klassifisert som hovedformålet grønnstruktur i kommuneplanens arealdel. De tilhørende retningslinjene og bestemmelsene til dette arealformålet, er med andre ord de samme for disse to parkområdene. Stiftsgårdsparken og Gåsaparken er riktignok omfattet av noe ulike bestemmelsesområder og hensynssoner Trondheim kommune (2014b). Likevel er de altså begge juridisk sikrede deler av grønnstrukturen i Trondheim, da både arealformål og bestemmelser er formelt bindende ved kommunestyrets vedtak (plan- og bygningsloven, 2008).

4.2.2 Utforming

Når det gjelder intensjonene bak utformingen av Stiftsgårdsparken, har parken i dag en klassisk utforming preget av symmetri (se figur 4.19). Ved renoveringen i 1997, ble parken tilpasset historiske elementer, slik som opprinnelige akser, gjerder og vegetasjon (Trondheim kommune, 2006a). Noe av tanken bak dette, var å bringe området tilbake til slik det en gang hadde vært (Bratsberg, 2012). Sentralt i dagens Stiftsgårdspark er en sirkulær plass med en fontene i midten. Som det fremgår av figur 4.17, har parken også tidligere innehatt et slikt vannelement. Den nåværende fontenen er imidlertid av nyere dato, og en god del større en den som opprinnelig var der på begynnelsen av 1900-tallet. I tillegg er den tidligere skulpturen i vannet

Figur 4.19 Stiftsgårdsparkens utforming. Laget av: Cathrine Fossdal. Kilde: Egne befaringer; Norge i bilder (2019), ©Kartverket. Kilde bakgrunnsbilde: FKB-data fra Kartverket, Geovekst (2020).

Figur 4.20: Fontenen. Foto: Cathrine Fossdal (16.03.20).

blitt fjernet (Christiansen og Olsen, 2017). I dag består fontenen kun av et basseng, sammen med en installasjon som gjør at vann blir sprutet omlagt en meter opp i været (se figur 4.20). Kommunen forteller at fontenen utgjør et av de mest sentrale elementene i parken. Det er ut ifra denne, i tillegg til Stiftsgården, at flere av de andre aspektene er orientert. På spørsmål om hva kommunen vil si er det overordnede plangrepet eller konseptet med parken, svarer de det følgende: «Det er jo springvannet i midten. Eller fontenen i midten. Med benker og blomster rundt. [Også] symmetrien i forhold til selve Stiftsgården. Det er førende her».

Tilstedeværelsen av vann i Stiftsgårdsparken er hovedsakelig tenkt til å ha en opplevelsesmessig verdi. Det har både som formål å være et visuelt element, men også lyden og følelsen av det er ment til å ha positive effekter. Kommunen forteller: «Dette med vannet. Det er en egen dimensjon, ikke sant. Det er både visuelt og du hører det. Den rislingen fra fontenen [...]. Vann er jo også en magnet på unger». Kommunen legger til at selve lyden fra fontenen i seg selv ikke bare er tenkt til å oppleves som behagelig. Ideen er også at den skal være med på å stenge uønsket støy fra de omkringliggende omgivelsene ute. Selv om man ikke anser at støynivået er særlig høyt eller plagsomt, og man heller ikke har gjort andre tiltak for å skjerme parken mot dette, fremhever kommunen likevel at fontenen kan ha positiv effekt på forhold som dette. Samtidig legger de til at Trondheim kommune er ganske restriktive når det kommer til å ha vann i parker. Dette skyldes at det er forholdvis krevende å drifte slike anlegg. Det er både kostbart, i tillegg til at man trenger ganske mye ressurser for å holde det i gang. Av den grunn er det relativt få steder hvor man har valgt å ha slike installasjoner. De plassene hvor man likevel har lagt til rette for det, er det ifølge kommunen også veldig prioritert.

I likhet med Whyte (2001), fremhever altså kommunen de positive innvirkningene vann kan ha på mennesker. I tråd med Whyte (2001) sine anbefalinger, har man i Stiftsgårdsparken, på tilsvarende måte som i Gåsaparken, lagt til rette for at mennesker både skal kunne se og komme i fysisk kontakt med vannet. Mens vannet er naturlig til stede i Gåsaparken i form av elva, er imidlertid fontenen en installasjon som krever relativt mye ressurser. Vannet i Stiftsgårdsparken er i tillegg kun tilgjengelig på sommerhalvåret. Mens Nidelva renner langs Gåsaparken kontinuerlig, foruten dersom den skulle fryse til, har man i Stiftsgårdsparken valgt å stenge av

fontenen om vinteren. En annen forskjell er at vannet i Stiftsgårdsparken betraktes som mindre farlig enn det, det gjør i Gåsaparken. Mens man i sistnevnte park har satt opp skilting der man advarer mot bading, utgjør ikke fontenen i samme grad en slik trussel. Vannmengden i bassenget er forholdsvis lav, og det er meningen at selv barn skal kunne vasse i det.

I tillegg til at vann kan gi byrom gode opplevelsesverdier, kan som tidligere nevnt også grøntområder bidra til å fordøye, infiltrere og rense overvann (Miljødirektoratet, 2014). Ved at Stiftsgårdsparken, i likhet med Gåsaparken, hovedsakelig består av porøse og vanngjennomtrengelige flater, samt innehar en god del vegetasjon, kan parken slik sett være med på å begrense problemer knyttet til flom. Samtidig påpeker kommunen at man utover dette ikke har jobbet noe spesielt med overvann i forbindelse med Stiftsgårdsparken. Foruten en forsenkning i sørøst, der det tidvis kan bli ganske vått, har parken for øvrig et ganske flatt dekke. Det er ingen flomveier som går igjennom den (Trondheim kommune, u.å.b), og fontenen er ikke tenkt til å ha noen overvannsfunksjon – snarere tvert imot.

Selv om Stiftsgårdsparken også er tenkt som en gjennomfartsåre, er samtidig intensjonen at man skal kunne sette seg ned her. Totalt er det plassert ut seksten benker i parken. Samtlige ble tilført området til jubileet i 97. I midten av Stiftsgårdsparken befinner det seg fire benker i nærheten av fontenen. Alle disse er designet slik at man enkelt kan få utkikk til vannet. Også de andre benkene i parken er i større eller mindre grad orientert mot dette, men der man da kommer ekstra tett på her. I og med at benkene nært fontenen ikke innehar ryggstøtte, er det mulig å sitte begge veier på dem. Med andre ord kan man selv velge om man har mest lyst til å se på fontenen, eller vende seg utover mot resten av parken. I og med at valgfrihet i sittemuligheter ifølge Whyte (2001) ofte er et kvalitetstegn, kan slik sett dette være med på å innby til at mennesker med ulike preferanser setter seg her. Samtidig er det klart at nærheten til vannet er blant de sentrale årsakene til for hvorfor benkene ble plassert her i utgangspunktet. Kommunen forteller: «Det er jo en attraktiv plass å sitte. Det er sol her, og det er noe å se på».

Ingen av benkene nært fontenen innehar noen særlig form for ryggdekning. På sommerhalvåret vil riktignok beplantningen i det tilgrensende blomsterbedet vokse til, og med dette gi en viss grad av beskyttelse. Om vinteren er det imidlertid ingen aspekter i bakkant her. Med tanke på at mennesker ofte trives langs kantene av byrom (Gehl, 2010a), kan dette på den andre siden være en faktor som gjør disse sitteplassene noe mindre populære. Når det gjelder de resterende benkene i parken, er flere av disse plassert inntil en eller annen form for kant. De fire benkene helt i vest, står alle nært et forholdsvis høyt gjerde som avgrenser Stiftsgårdsparken fra Stiftsgården. Benken i øst står inntil en vegg bestående av relativt høye bygninger. Videre er

benkene i nord plassert ved et gjerde som skiller parken fra den nærliggende gata. Selv om dette gjerdet er laget i gitter – noe som gjør det forholdvis transparent, bidrar en del trær og busker i bakkant til at ryggen likevel er ganske beskyttet her (se figur 4.21). Når det gjelder de tre resterende benkene i parken (se figur 4.22), innehar imidlertid disse kun noen form for ryggdekning. Riktignok er det plassert en del trær og busker også i bakkant av disse. Ryggen

Figur 4.21: Benker i nord.
Foto: Cathrine Fossdal (16.03.20).

er likevel ikke beskyttet på tilsvarende måte. På den andre siden er det rimelig å anta at det her vil passere en del mennesker som bruker parken som gjennomfartsåre. Den tilgrensede grusstien er den raskeste veien gjennom parken – og vil slik sett kunne blir brukt av mennesker som ønsker å komme seg raskest mulig fra a til b. Da mennesker som oftest liker å oppholde seg i nærheten av andre (Whyte, 2001), kan altså dette fungere som et trekkplaster til disse sittestedene – og muligens veie noe opp for den manglende ryggdekningen.

Når det kommer til primære og sekundære sittemuligheter, utgjør samtlige av benkene i parken primære sittsteder. Det samme gjør den nye sittegruppen med benker og langbord som er tilpasset barn, samt benkene som er plassert inne i det nye lekeapparatet (se figur 4.23). Alle benkene i parken innehar noenlunde likt design – både i forhold til hverandre, men også med tanke på benkene i Gåsaparken. Samtlige er malt i oransje farge og har sitteunderlag i tre. Kommunen forteller at noe av årsaken til dette skyldes drift- og vedlikeholdsaspekter. Ved at man har samme type benker i flere deler av sentrumsområdet, kan man blant annet bruke like deler dersom noe skulle bli ødelagt. Samtidig er det også noen forskjeller. Ingen av benkene i Stiftsgårdsparken innehar eksempelvis armlener. Selv om de fleste har ryggstøtte, er det også

Figur 4.22: Benker. Foto: Cathrine Fossdal (16.03.20).

noen som mangler dette. En annen forskjell er at det plassert ut vesentlig flere benker i Stiftsgårdsparken, sammenlignet med i Gåsaparken. Dette til tross for at områdene har noenlunde likt areal. For at mennesker skal kunne bli sittende en stund, er det ifølge Gehl (2010a) ofte viktig at sitteplassene er komfortable. I Stiftsgårdsparken har man på

mange måter lagt til rette for dette ved å plassere ut en stor mengde med benker. Selv om komforten på enkelte deler av møblelementet ikke er like behagelig som i Gåsaparken, vil nok likevel det høye antallet veie mye opp for dette.

Når det gjelder sociopetalt og sociofugalt design, er en del av benkene orientert på en slik måte at de naturlig vender ansikter mot hverandre, mens andre bidrar til å vende ansikter fra hverandre. Når det gjelder førstnevnte, er sittemøblelementet til barn designet slik at det er med på å fremme sosial kontakt. Det samme gjelder i noen grad også benkene som er plassert rundt fontenen. Kroppen orienteres også her til en viss grad mot andres, når man sitter vendt mot bassenget. Avstanden fra benk til benk er imidlertid ganske stor. Fra den ene benken til den neste er det om lag fem meter. Mellom benken lengst sør og nord i sirkelen, er det nesten fjorten meter. I og med at avstanden er såpass stor, er det følgelig noe usikkert i hvor stor grad disse sitteplassene faktisk er med på å fremme sosial interaksjon. De resterende benkene i parken må på sin side alle kunne sies å ha et sociofugalt design (Hopper, 2007, som sitert i Mørch, 2014, s. 34-35). På et generelt grunnlag innehar Stiftsgårdsparken et mangfold av ulike sittesteder. Da flere sittemuligheter øker sjansene for at personer finner en plass de ønsker å slå seg ned, vil dette kunne være svært positivt for bruken av rommet (Gehl, 2010a; Whyte, 2001).

I likhet med Gåsaparken, er Stiftsgårdsparken et grøntområde som innehar et noe variert plante- og dyreliv. Blant annet er det en del trær til stede i parken, i tillegg til busker, blomsterbed og åpne plenflater. Når det gjelder trærne, er mange av disse svært gamle. Enkelte av de store lindetrærne, er eksempelvis mer enn to hundre år (Miljødirektoratet, 2020d). Selv om ikke alle er plantet direkte innenfor parkens grenser, er det flere av dem som er såpass store at de likevel strekker seg over området i høyden. Med tanke på at det å ta vare på eksisterende vegetasjon ofte er svært gunstig for naturmangfoldet (Miljødirektoratet, 2014), må det å bevare disse trærne kunne sies å være et viktig tiltak i så måte. Kommunen fremhever også selv hvor sentrale de store trærne er for å ta vare på en variert artssammensetning: «De store trærne er veldig viktige. [...] Altså [de store trærne] er kjempeviktige for det biologiske mangfoldet i parken».

Til tross for at man har bevart enkelte aspekter, ble også en del nytt tilført parken ved renoveringen i 97. Da flere av de tidligere elementene forsvant under krigen (Christiansen og Olsen, 2017), var det følgelig behov for fornyelse når parken til jubileet ble skulle tilpasses historiske elementer – blant annet når det gjaldt vegetasjon (Trondheim kommune, 2006a). Kommunen forteller samtidig at deler av Midtbyens grunn i dag er fredet. Dette gjelder også bakken under Stiftsgårdsparken, som i likhet med deler av det øvrige sentrumsområdet innehar middelaldergrunn. Som en følge av dette er det satt opp en del restriksjoner. Disse omhandler

for eksempel hva man får lov til og ikke når det kommer til nyplanting av trær. Kommunen forteller:

Også har du jo det dilemmaet i Trondheim da, at vi har så mye fredet middelaldergrunn. Det gir restriksjoner. [For eksempel] i forbindelse med planting av trær. For man vil ikke plante nye trær i middelaldergrunnen [...]. Man har egentlig ikke lov til å grave.

Kommunen legger til at man i dag ikke har planer om å plante nye trær i Stiftsgårdsparken. Samtidig forteller de at i og med at en del av trærne er såpass gamle, vil det i fremtiden kunne hende at noen av disse må skiftes ut. Selv om man da vil få en utfordring, er det likevel mulig å søke om dispensasjon – til tross for at dette ofte kan være ganske kostbart.

Vegetasjonen i Stiftsgårdsparken har noe ulik høyde over bakken. Det finnes vegetasjon som kan klassifiseres i alle de fire sjiktkategoriene – noe som ofte også er svært gunstig med tanke på naturmangfold (Miljødirektoratet, 2014; UiO, 2018). Selv om man er opptatt av å ta vare på et variert plante- og dyreliv, forteller kommunen at også de opplevelsesmessige sidene ved naturelementene ansees som viktig. I den sammenheng trekker de blant annet frem tilstedeværelsen av duer. Ifølge kommunen er det veldig mange duer som oppholder seg i parkområdet. Til tross for at man gjerne ønsker å ha et rikt fugleliv, er de ikke like begeistret for den mengden som nå befinner seg her. Foruten å gå ut over opplevelsen av parken direkte, trekker de for eksempel frem at avføring fra duene bidrar til at gresset gror dårligere. Ikke bare vil dette kunne gjøre det mindre fristende å slenge seg ned på det, men avføringen er også med på å viske ut skillet mellom gress og grus – og slik sett gjøre de naturlige ledelinjene mindre synlige. Ifølge kommunen er det flere personer som pleier å mate duene. Dette er da også noe av årsaken til hvorfor fuglene oppholder seg her i første omgang. Det er likevel ikke alle som er like opptatt av å se på fuglene. Enkelte virker også å gi dem mat først og fremst fordi at de tror at de er sultne:

Det ligger striper med havregryn her hver morgen. Og de skalkene fra Rema, sekkevis. Det som forundrer meg, det er at de på en måte tømmer posen med brødsmler, også går de. Så det er ikke den der kontakten med fuglene. Det er det at her tror man at det trengs mat (Intervju, Kommunen).

Matingen av fuglene er samtidig ikke bare med på å tiltrekke duer. Kommunen forteller at også måker, rotter og mus er blant artene som trekkes til området som en følge av dette. Myndighetene har enda ikke satt i gang tiltak for å begrense mengden med duer. I og med at fuglene oppleves som et relativt stort problem, har man likevel tenkt på om man skal sette opp skilt som signaliserer at det ikke skal mates duer i parken.

For å styrke opplevelsesverdien til Stiftsgårdsparken, har man videre lagt ned en god del ressurser i blomsterbedene rundt fontenen. Sammen med bassenget, utgjør ifølge kommunen dette bedet på mange måter selve smykket i parken. Etter tusenårsskiftet gikk Trondheim kommune flere steder bort ifra å benytte ensartede bed, til å i større grad begynne å blande flere sorter sammen. Dette gjaldt også i Stiftsgårdsparken (Mauland, 2016). Selv om noe av vegetasjonen i parken er stedegen, har man imidlertid ikke lagt særlig vekt på dette i bedene. Fokuset har heller vært på at plantene skal blomstre til ulike deler av sesongen, og at tema i beplantningen skal variere fra år til år. Dette er naturlig nok forholdsvis vedlikeholdskrevende, men der kommunen påpeker at Stiftsgårdsparken er et av de virkelig prioriterte byrommene på dette området. Samtidig fremhever kommunen at parken først og fremst er en sommerpark med tanke på vegetasjon. Parken er ment til å kunne brukes gjennom alle årstider. Likevel er det særlig på sommerhalvåret at beplantningen er på sitt mest frodige.

Hvordan man har tenkt omkring vegetasjon i parken, henger også sammen med et ønske om å gjøre Stiftsgårdsparken til en trygg park. Særlig trekker kommunen i denne sammenheng frem beplantningen mot gata i nord. Buskene og trærne som står her kan, når de vokser til, være med på å hindre sikten inn og ut av parken (se figur 4.21). Tidligere har man valgt å gjøre opprydninger i disse. Buskene er blitt holdt forholdsvis lave, og greiner på trær er blitt kappet bort. I det siste har man imidlertid vurdert om buskene fremdeles er noe for høye: «Altså det er jo det vi tenker på nå kan du si. At buskene er for høye. Så vi må gjøre det sjiktet lavere, slik at vi beholder innsynet i parken». I tråd med Jacobs (1961) sine anbefalinger, er man altså opptatt av tilstedeværelsen av andre mennesker for å gjøre byrommet trygt å være i. Dette gjelder også på kvelds- og nattestid når det er mørkt ute. Selv om det ikke bare skyldes sikkerhetsmessige hensyn, har man blant annet av den grunn valgt å stenge av parken på de mørkere delene av døgnet. Da området er innegjerdet er det mulig å holde folk ute – noe som nå gjennomføres fra klokken åtte om morgenen til klokken ni om kvelden (Trondheim kommune, 2020b).

Videre er det satt opp noe kunstig belysning. Kommunen forteller imidlertid at man gjerne kunne ønske å lyse opp området ytterligere. På det nåværende tidspunktet er det kun tre lyskastere til stede. Disse er plassert i bakken rundt statuen av Kong Olav. Riktignok er det en del belysning også i omgivelsene omkring: Både lys fra vinduer, lyktestolper og installasjoner på ytterveggen til Stiftsgården, er med på å lyse rommet opp noe. Likevel er det altså ingen flere lyseelementer til stede i selve parken. Foruten å for eksempel sette opp lyktestolper, kunne det ifølge kommunen ha vært en idé å ha mer lys i vinduene til fasadene i øst. På det nåværende tidspunktet er flere av disse vinduene teipet igjen, og kommunen beskriver generelt veggen som

en «mørk, død fasade» (se figur 4.24). Ikke bare ville mer lys kunne bidratt til å gjøre fasaden mer aktiv. I tråd med Jacobs (1961) sitt råd om å inneha lys i vinduer nært bakkeplan, vil muligens dette også kunne bidratt til å styrke tryggheten i rommet.

Kommunen forteller at det både har vært, og fremdeles er, en del rusmisbrukere som pleier å oppholde seg i parken. Da disse kanskje kan gjøre at stedet oppleves som mindre trygt, og følgelig fortrenge andre, har man forsøkt å legge vekt på å også få inn andre sosiale grupper. Et viktig tiltak for å få til dette, har ifølge kommunen vært å åpne opp for gjennomgangstrafikk. Ved å legge til rette for at flere fotgjengere benytter parken til å gå igjennom, har man blant annet forsøkt å styrke den sosiale kontrollen. Et annet tiltak har rettet seg mot installasjonen av det nye lekeapparatet, betegnet som «krona» (se figur 4.23). Kommunen forteller at lekeapparatet naturlig nok først og fremst er ført opp for å legge forholdene bedre til rette for barn. Samtidig kan konstruksjonen forhåpentligvis også være med på å få flere ulike grupper til å komme hit. Fra tidligere var det kun en vegetasjonslabyrint til stede. Selv om man også gjerne kunne ønske å utvikle leketilbudet enda mer, blir den nye installasjonen i dag ansett som å være et viktig tilskudd til parken. I dypdeintervjuet med det private firmaet som designet lekeapparatet, forteller de om utgangspunktet for prosjektet:

Vi skulle prøve å lage noen ting for barn i følge med foreldre. Sånn at liksom Midtbyen ble gjort mer attraktiv for små barn [...]. I det området her av parken [der lekeapparatet i dag står], så var man litt bekymret for hvem som oppholdt seg der. For det var liksom litt mer byens løse fugler som fant seg til rette borti kroken her. Og da ble det veldig mye mindre attraktivt for andre brukere. Så da var en del av tanken at ved å introdusere de tingene her, så tiltrakk man seg andre folk da, enn de som var her allerede. Det var jo ikke for å jage bort de som var der. Men ved at man liksom inviterer flere inn, så blir det brukbart for veldig mange andre enn de som brukte området fra før.

Når det til sist kommer til lokalklimaet, er Stiftsgårdsparken et område som ikke har fullt så gode solforhold som Gåsaparken. Riktignok skinner sola inn i deler av parken gjennom

Figur 4.23: Lekeapparat og benk i barnestørrelse.
Foto: Cathrine Fossdal (16.03.20).

mesteparten av dagen. Forholdet mellom parkens lengde, bredde og høyde er likevel slik at de omkringliggende veggene skaper en del skygger i rommet. Sammenlignet med Gåsaparken, som har et omtrentlig likt areal som Stiftsgårdsparken, er flere av veggene vesentlig høyere i sistnevnte park. Særlig gjelder dette veggene som utgjøres av de store trærne. Spesielt på sommerhalvåret, når

bladene har sprunget ut, kaster disse forholdsvis lange skygger i rommet. I tillegg er også flere av bygningene til tider med på å gjøre parken skyggefull. Kommunen forteller at man har måttet ta hensyn til dette, blant annet når det kommer til vegetasjon. Ifølge dem er det ganske krevende å få enkelte planter til å gro her, når det er såpass mørkt. Tidligere var det eksempelvis plantet en del tujaer rundt skulpturen av Kong Olav. Disse har man imidlertid vært nødt til å fjerne, da de ikke trivdes i de skyggefulle omgivelsene. Området med aller mest skygge befinner seg i hjørnet i sørøst (se figur 4.24).

Samtidig har man forsøkt å gjøre grep for å utnytte solstrålene best mulig. Enkelte av benkene er eksempelvis plassert slik at de fanger opp en god del sol. Det samme er det nye lekeapparatet. Det private firmaet forteller at en av grunnene til hvorfor lekeapparatet ble plassert nettopp i hjørnet i nordøst, var fordi at solforholdene her var relativt gode. Kommunen bekrefter dette:

Intervjuer: Hvordan har dere tenkt omkring sol- og skyggeforhold i parken, med tanke på utformingen?

Informant kommunen: Jo det har vi tenkt ganske mye på nå i forbindelse med plasseringen av den kronen. For det er mye skygge. Og det hjørnet der, hvor kronen er plassert, det er en av de plassene der det er mest sol da. Så det er jo ulempen med de store trærne, og de høye bygningene da.

Hvordan et byrom er orientert og utformet i forhold til sola, har ofte mye å si for bruken av det (Whyte, 2001). I tråd med dette har man i Stiftsgårdsparken forsøkt å tilpasse enkelte installasjoner så godt man kan med henblikk på solen. Samtidig ønsker man gjerne å bevare de store, gamle trærne – både med tanke på de opplevelsesmessige verdiene disse gir, samt funksjonen de har i forbindelse med naturmangfoldet. Når det gjelder vindforhold i parken, er det forholdsvis lite vind til stede. Kommunen forteller at man ikke har hatt noen utfordringer knyttet til vind, og ifølge det private firmaet kan parken beskrives som «lun». Det har derfor heller ikke vært relevant å tenke på aspekter knyttet til dette i utformingen. Parken er på samtlige sider omkranset av forholdsvis tett og lavtliggende bebyggelse – noe som ifølge Gehl (2010a) ofte er gunstig med tanke på vindavdemping. I og med at det også finnes mindre åpninger mellom byggene, er Stiftsgårdsparken riktignok ikke en vindstille park. Likevel kan det at vindforholdene ikke betraktes som særlig problematiske være fordelaktig for bruken og opplevelsen av den, da mennesker her til lands som oftest trives best i områder med lite vind (Whyte, 2001).

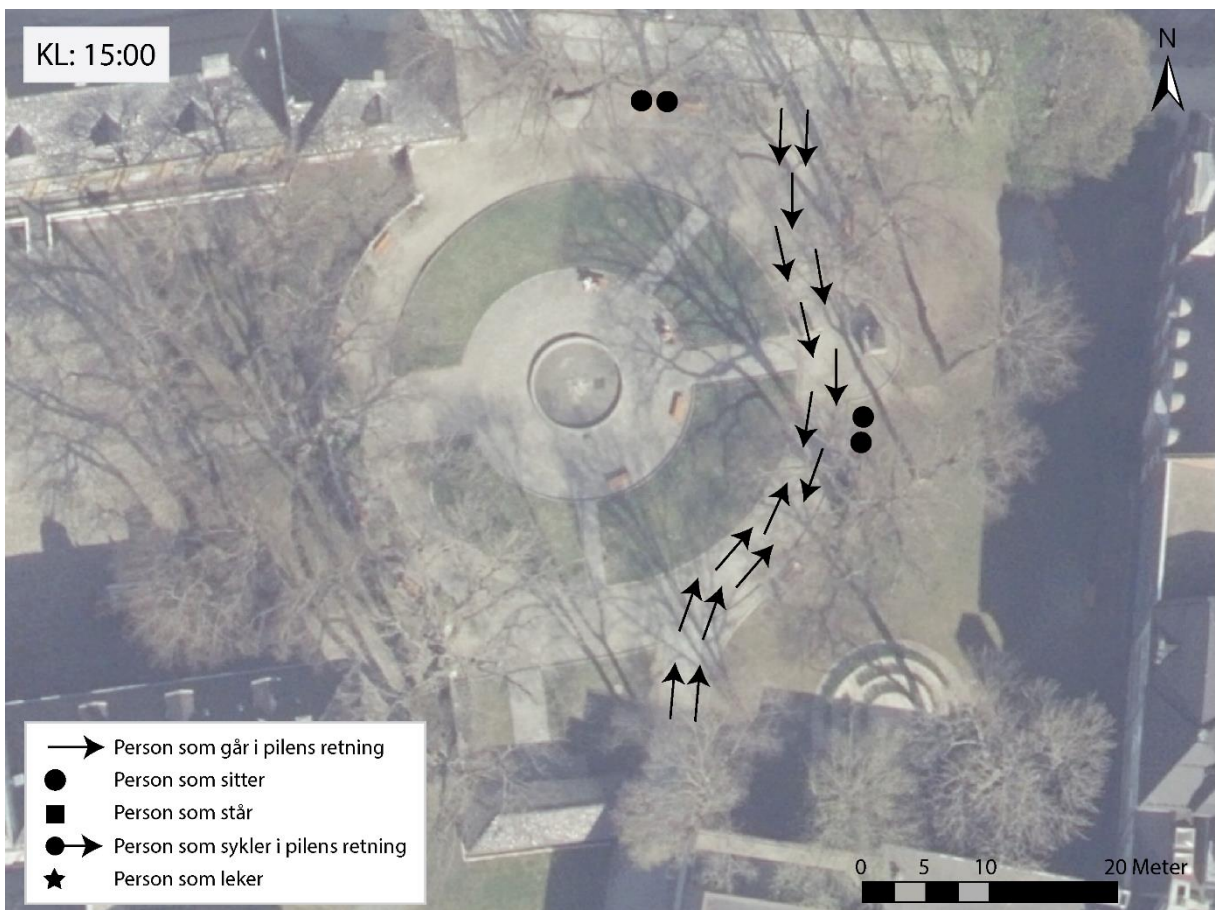

Figur 4.24: Hjørnet i sørøst og vegetasjonslabyrinten.
Foto: Cathrine Fossdal (16.03.20).

4.2.3 Bruk

Som figur 4.25 viser, oppholdt det seg mennesker i Stiftsgårdsparken ved samtlige observasjoner. Totalt var det innom 38 personer i periodene hvor det ble observert. Dette var et omtrentlig likt antall som i Gåsaparken, hvor 41 mennesker var til stede. Personene i Stiftsgårdsparken holdt imidlertid ikke på med fullt så ulike aktiviteter som i Gåsaparken. De aller fleste brukte Stiftsgårdsparken som et område å bevege seg igjennom, uten å stoppe opp. Riktignok var det enkelte som tilsynelatende var ute og gikk tur eller trente, mens andre var på vei til diverse ærender. Likevel var det et overveiende flertall som brukte parken som en eller annen form for gjennomfartsåre, sammenlignet med dem som oppholdt seg der over lengre tid. De fleste som gikk igjennom så ut som om de var på vei til diverse ærender. Videre var det noe færre barn til stede i Stiftsgårdsparken, enn i Gåsaparken. Til sammen ble det bare registrert to barn gjennom dagen. Når det gjelder kjønns sammensetningen, var det noe mer likt med 21 kvinner og 15 menn. Også i Stiftsgårdsparken var det imidlertid ganske få eldre. Samlet sett var det 32 personer som ble registrert som gående, 4 som sittende, 1 som stående, og 1 som syklende. Ingen mennesker ble registrert som lekende (se figur 4.26).

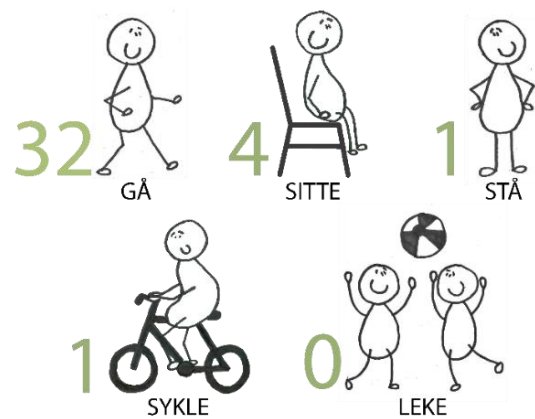

Figur 4.25 Observasjoner i Stiftsgårdsparken klokken 09:00, 12:00, 15:00, 18:00 og 21:00 mandag 16. mars 2020. En tilhørende og mer dyptgående beskrivelse av de forskjellige observasjonene finnes i vedlegg 7. Laget av: Cathrine Fossdal. Kilde bakgrunnsbilder: Norge i bilder (2019), ©Kartverket.

Når det gjelder de fokuserte intervjuene, gav informantene også her uttrykk for at de pleier å bruke parken på noenlunde tilsvarende måter. Tabell 4.3 gir en oversikt over hvilke forskjellige aktiviteter informantene nevnte når de ble spurt om hvordan de pleier å bruke Stiftsgårdsparken. Som det fremkommer av tabellen, var det også i denne sammenheng et stort flertall som trakk frem at de pleier å gå igjennom parken eller bruke den som en gjennomfartsåre. Av de ti informantene som ble spurt, var det kun én person som ikke nevnte at han vanligvis bruker parken på denne måten. En del informanter sa riktignok at de også anvender parken på andre måter. En informant fortalte eksempelvis at han pleier å lufte hunden her. En annen sa at hun bruker Stiftsgårdsparken som en lunsjplass. Sistnevnte informant legger imidlertid til at dette var mest tidligere. I likhet med de fleste andre, bruker også hun nå parken primært som et sted å gå igjennom:

Figur 4.26 Antall personer som gikk, satt, stod, syklet og lekte i Stiftsgårdsparken. Laget av: Cathrine Fossdal.

Da jeg tidligere jobbet i nærheten av parken pleide jeg å spise lunsj her. Stiftsgårdsparken var den parken som da var nærmest tilgjengelig fra arbeidsstedet mitt. Da fungerte den som en lunsjplass. I dag, når jeg ikke jobber der lenger, bruker jeg den som en gjennomfartsåre (Kvinne 20-29 år).

En annen mannlig informant forteller det følgende:

Jeg har bodd i Trondheim en god stund, og jeg kan nok telle på to hender hvor mange ganger jeg faktisk har satt meg ned her. Jeg bruker parken stort sett som en gjennomfartsåre. Det er liksom bare en snarvei som jeg går igjennom for å gå en annen trasé en dag (Mann 40-49 år).

Det at både personene fra observasjonene og de fokuserte intervjuene anvender parken mest som en gjennomfartsåre, stemmer til en viss grad overens med slik kommunen opprinnelig hadde planlagt at parken skulle brukes. Som tidligere nevnt er parken planlagt som et område man skal kunne gå igjennom. Samtidig fortalte kommunen at man også ser for seg at parken

Tabell 4.3 Hvordan informantene i de fokuserte intervjuene pleier å bruke Stiftsgårdsparken.

Bruk av Stiftsgårdsparken	Nevnes av informant										Totalt
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Gjennomfartsåre/gå igjennom	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	9
Lufte hunden			X								1
Sette seg ned							X		X		2
Mate duer									X		1
Spise lunsj	X										1

skal kunne brukes på ulike måter – deriblant til forskjellige oppholdsaktiviteter. Under observasjonene og de fokuserte intervjuene kom det riktignok frem at parken også ble brukt til noe lengre opphold. Oppholdene var i tillegg også av noe ulike karakter, og ingen av aktivitetene var særlig støyende – noe som var nok en bruksmåte kommunen hadde planlagt for. Likevel var det forholdsvis dominerende at parken i overveiende grad ble brukt som en gjennomfartsåre. Årsakene til dette kan naturlig nok henge sammen med flere faktorer. Selv om været var forholdsvis fint denne dagen, var det likevel ikke særlig varmt ute. Videre var ikke fontenen i drift på grunn av vinterstengning, og parken var heller ikke like frodig som om sommeren. Muligens ville man derfor kunne fått et noe annerledes resultat dersom studien ble gjennomført på et annet tidspunkt. Samtidig er det interessant å se at Gåsaparken i stor grad ble brukt til oppholdsaktiviteter den samme dagen. Av den grunn et det nok også andre forhold enn kun sesongmessige, som har virket inn på bruken av Stiftsgårdsparken.

Som observasjonene viser, var det ingen personer som gjennom dagen valgte å sette seg ned i nærheten av bassenget. En person ble riktignok stående en stund på en av gressplenene ved siden av fontenen. Likevel virket heller ikke dette oppholdet primært å være knyttet til et ønske om å være i nærheten av vann. Grunnen til at dette antas å være at fontenen ikke var i bruk på observasjonstidspunktet. Hadde studien vært gjennomført nærmere sommeren, hadde man muligens sett en større opphopning av mennesker her. Samtidig er parken relativt liten. Sammen med at fontenen er plassert nær midten av rommet, gjør dette at man fra så å si alle steder har mulighet til å få øye på bassenget – også når man bare går igjennom parken. Av den grunn er det heller ikke sikkert at man på sommerstid kunne ha observert om vannet hadde hatt en fremtredende betydning for ansamling av mennesker i visse deler av byrommet. Da mennesker gjerne opplever vann som et positivt opplevelseselement (Whyte, 2001), kan det imidlertid være at parken generelt tiltrekker en større mengde mennesker når fontenen er i drift. Muligens har disse da også et noe lengre opphold.

Når det gjelder sitteplasser, var det tre informanter som fortalte at de pleier å sette seg ned i parken. Dette gjaldt blant annet denne kvinnen: «Jeg bruker parken mest om sommeren. Da pleier jeg både å sitte her og å bruke den som en gjennomfartsåre» (Kvinne 50-59 år). Under observasjonene valgte to av fire personer som satte seg ned, å gjøre dette på en av benkene nord i området. Disse benkene innehar som tidligere nevnt ryggdekning i form av et gjerde. I tillegg har de vegetasjon i bakkant. Da mennesker ofte liker å oppholde seg langs kanter (Gehl, 2010a), kan dette ha vært noe av årsaken til hvorfor personene satte seg her. Samtidig ble det også observert at disse var veldig opptatt med å mate en del duer som hadde samlet seg rundt dem.

Som tidligere nevnt kan naturmangfold, i likhet med vann, ofte være svært attraktivt for mennesker (KMD, 2018). Også en av informantene fra de fokuserte intervjuene fortalte at han pleier å være i parken for å gi fuglene mat: «Jeg pleier å mate duene her nesten hver dag. Jeg får ikke sett familien min så ofte, så da synes jeg det er fint å ha fuglene å mate» (Mann, 60-69 år). Selv om kommunen ikke er like begeistret for tilstedeværelsen av duer, er det altså fremdeles noen som bruker parken nettopp med det formål å komme i kontakt med disse dyrene. Som jeg vil komme tilbake til i neste delkapittel, er det dog flere andre informanter som likevel er enig i kommunens syn.

De resterende personene som satte seg på observasjonsdagen, var to kvinner som satt på benken ved siden av statuen av Kong Olav. Benkene i dette området innehar ikke tilsvarende grad av ryggdekning som det mange av de andre benkene i parken har. På den andre siden har man her en relativt god utsikt mot Stiftsgården. I tillegg var det i direkte tilknytning til disse sitteplassene, at de fleste personene som beveget seg igjennom parken på observasjonsdagen passerte. Som det fremkommer av figur 4.25, valgte nesten samtlige som gikk igjennom parken å gjøre dette på stien som utgjør den raskeste veien igjennom området. Da mennesker vanligvis liker å oppholde seg i nærheten av andre (Whyte, 2001), kan dette, sammen med utsikten mot Stiftsgården, ha vært noe av årsaken til hvorfor de to kvinnene valgte akkurat disse benkene. En annen årsak kan knytte seg til komforten. Alle benkene som ble anvendt denne dagen, innehar sitteflater i tre og ryggstøtte. Selv om de mangler armlener, må likevel møblementet kunne sies å være av en forholdsvis komfortabel karakter – noe som er nok et kjennetegn på sitteplasser som gjerne innbyr til lengre opphold (Gehl, 2010a).

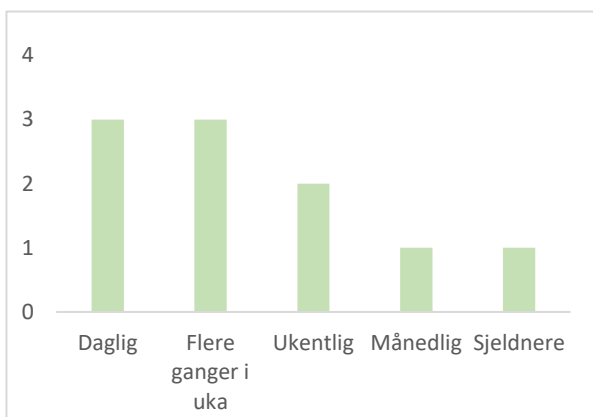
På observasjonsdagen var det desidert flest personer i parken klokken 15:00. Likevel var mengden mennesker gjennom dagen forholdsvis stabil. Unntaket var ved den siste observasjonen klokken 21:00. På dette tidspunktet var det kun én mann til stede. En årsak til dette, kan være knyttet til at det da var blitt mørkt ute. Riktignok bidrog en god del belysning i omgivelsene omkring, til å lyse opp området noe. For eksempel kom det inn en del lys fra lyktestolper ute i de tilgrensende gatene, samt fra vinduer i bygningene både i og rundt parken. I tillegg var Stiftsgårdens fasader opplyste. Stiftsgårdsparken selv var imidlertid ganske mørkbelagt. Ingen av de tre lysinstallasjonene rundt statuen av Kong Olav var heller slått på – noe som bidrog til å forsterke det mørke inntrykket ytterligere. Det at parken var forholdsvis lite opplyst, kan ha ført til at enkelte opplevde det som utrygt å bevege seg her. At byrom er tilstrekkelig opplyst, er som tidligere nevnt gjerne et tiltak som bidrar til økt sikkerhet, da det både kan gi flere øyne i rommet og øke rekkevidden til disse (Jacobs, 1961).

En annen interessant observasjon var at det i likhet med i Gåsaparken, var en god del mennesker som bevegde seg ute i den tilgrensende gata til Stiftsgårdsparken ved det siste registreringstidspunktet. Grunnen til dette kan skyldes at Midtbyen er et område med en forholdsvis tett bystruktur med en blanding av funksjoner. En slik bygningsstruktur kan ifølge Jacobs (1961) være svært gunstig med tanke på trygghet. Samtidig er det også noen elementer som skiller Stiftsgårdsparken og den tilgrensende gata fra hverandre. På samme måte som i den parallelltgående gata til Gåsaparken, er også flere av bygningene i gata nord for Stiftsgårdsparken orientert og designet på en slik måte at de som er på innsiden av bygningene har mulighet til å se ut på byrommet utenfor. Det befinner seg i tillegg vinduer langs bakkeplan, og flere av disse var lyssatte gjennom hele observasjonsdagen. Da bebyggelsesforhold som dette ifølge Jacobs (1961) kan være med på å gjøre byrom tryggere, kan muligens dette ha vært noe av årsaken til hvorfor folk primært valgte å bevege seg ute i gata, fremfor å gå inn i parken. I motsetning til i Gåsaparken, er det dog en god del flere vinduer til stede også i selve Stiftsgårdsparken. Særlig langs fasaden i øst, befinner det seg relativt mange vinduer. Selv om noen få av disse var slått på under observasjonen, var mesteparten likevel mørkbelagte. Av de få som var stod på, var det i tillegg flere som befant seg i de øverste etasjene. Det å ha hatt mer lys i denne fasaden – og særlig i vinduene langs bakkeplan, kunne nok, som også kommunen nevnte, ha vært en idé for å både gjøre denne veggen mer aktiv og for å styrke tryggheten i rommet.

En annen årsak til det befant seg såpass mange mennesker i parken klokken 15:00, sammenlignet med ved de andre tidspunktene, kan henge sammen med lokalklimatiske forhold. En vesentlig forskjell ved denne observasjonen, sett i forhold til de andre, var at en relativt stor andel av parken da lå i sola. Hverken klokken 18:00 eller klokken 21:00, innehadde parken sol. Om morgenen klokken 09:00, skinte bare noen få stråler inn. Klokken 12:00 var riktignok forholdsvis få deler skyggebelagte. Likevel var sola enda mer tilstede ved observasjonen tre timer senere. Mennesker på de nordlige breddegrader liker, ifølge Gehl (2010a), hovedsakelig å oppholde seg i solrike omgivelser. Dette stemte også godt overens med observasjonene. Samtlige personer som ble registrert som enten sittende eller stående, valgte å ha oppholdet sitt i de delene der sola skinte. Samtidig var det altså ganske få som oppholdt seg her over lengre tid i utgangspunktet. Muligens kan det at parken alt i alt er et ganske skyggefullt sted, være en årsak til dette. Samtidig ble observasjonsdelen av studien gjennomført på et tidspunkt da ingen av de større trærne innehadde blader. Når disse er spunget ut, vil trærne ytterligere være med på å skyggebelegge området – og med dette kanskje gjøre det enda mindre attraktivt å oppholde

seg her. Uansett vil nok det å dra mest mulig nytte av de solstrålene som finnes, og eventuelt også legge til rette for at flere treffer rommet, kunne fasilitere for at mennesker bruker mer tid i parken.

Figur 4.27 viser hva informantene svarte når de ble spurt om hvor ofte de pleier å bruke Stiftsgårdsparken. Som det fremkommer av tabellen, var det flere som fortalte at de pleier å bruke den hver dag. En del sa også at de er her flere ganger i uka. Generelt gav informantene uttrykk for at de bruker Stiftsgårdsparken oftere enn det informantene i Gåsaparken bruker dette arealet. Dette kan muligens henge sammen med at informantene i førstnevnte park i større grad bruker området til daglige gjøremål. Slike aktiviteter er man nødt til å gjennomføre så å si

Figur 4.27 Hvor ofte informantene i de fokuserte intervjuene pleier å bruke Stiftsgårdsparken.

uansett vær. Det at Gåsaparken på sin side mest ble brukt til lengre opphold – noe som vanligvis kan være mer sensitivt for variasjoner i værforhold (Gehl, 1996), kan muligens dette være noe av forklaringen på hvorfor informantene i Stiftsgårdsparken sier at de bruker dette området på en hyppigere basis.

4.2.4 Opplevelse

Når det gjelder menneskers opplevelse, ble informantene i forbindelse med de fokuserte intervjuene spurt om hvor godt de liker Stiftsgårdsparken på en skala fra 1-10. Videre ble de

Figur 4.28 Hvor godt informantene i de fokuserte intervjuene liker Stiftsgårdsparken på en skala fra 1-10.

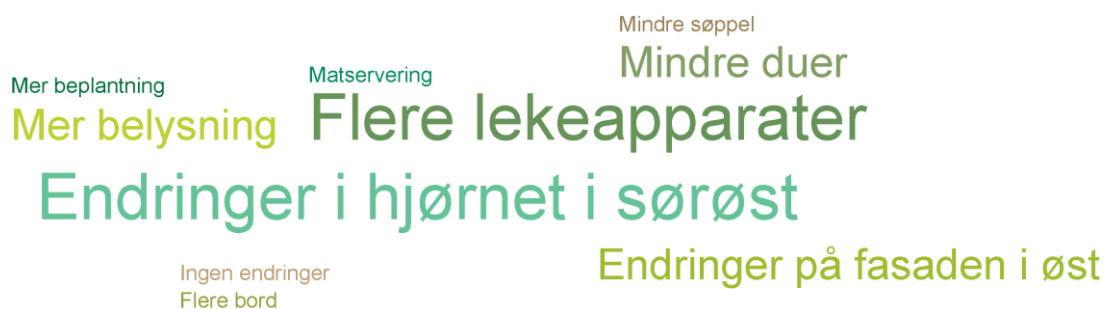
spurt om de kunne fortelle litt om hvordan de opplever parken, hvilke endringer de kunne ønske seg, samt hva de liker spesielt godt. Figur 4.28, tabell 4.4, figur 4.29 og figur 4.30, gir en oversikt over hva informantene svarte på disse spørsmålene. Som det fremkommer av disse illustrasjonene, er Stiftsgårdsparken generelt en park som informantene gir uttrykk for at de liker godt. Figur 4.28 viser at informantene i gjennomsnitt gav området en score på 7,3. Videre er det i hovedsak også positive aspekter som blir trukket frem i tabell 4.4. Halvparten av informantene sier eksempelvis at de opplever Stiftsgårdsparken som en fin park. Andre beskriver den som trivelig eller koselig. Informantene gir samtidig uttrykk for flere ulike sider ved opplevelsen. Enkelte av disse er også av mer negativ karakter.

Tabell 4.4 Hvordan informantene i de fokuserte intervjuene opplever Stiftsgårdsparken.

Opplevelse av Stiftsgårdsparken	Nevnes av informant										Totalt
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Ærverdig/royal/majestetisk					X		X			X	3
Rolig/stille					X		X			X	3
Trivelig/koselig		X								X	2
Liker det nye lekeapparatet	X					X			X	X	4
Liker fontenen		X		X						X	3
Fin	X		X	X		X			X		5
Fint med et grøntområde midt i byen			X								1
Preget av rusmismiljøet	X		X	X		X	X	X	X		7
Liker ikke så godt fuglene		X	X								2
En grønn lunge/grønn oase	X							X			2
Pustepause		X									1
Får ikke en parkfølelse pga størrelsen		X									1
Fint/greit med benker	X	X									2
Fristed		X						X			2
Utrygt pga tilstedeværelsen av rus				X		X					2
Mye skygge				X		X					2
Liker beplantningen				X							1
Liker ikke fasadene i øst				X							1
Ikke så godt vedlikeholdt på vinterstid				X							1
Fredfull							X		X		2
Liker tilstedeværelsen av duer									X		1
Liker tilstedeværelsen av trærne									X		1
Godt vedlikeholdt					X						1

Figur 4.29 Hvilke endringer informantene i de fokuserte intervjuene kunne ønske seg i Stiftsgårdsparken.

Figur 4.30 Hva informantene i de fokuserte intervjuene liker spesielt godt ved Stiftsgårdsparken.

Når det gjelder fontenen, er det tre personer som trekker frem at de opplever denne som et positivt tilskudd til parken. To sier at dette elementet er det de liker spesielt godt ved området. Dette gjelder blant annet denne informanten: «Det jeg liker best ved parken er fontenen når den er i drift. Jeg har alltid likt vann. Fontenen er visuelt veldig fin å se på» (Mann, 40-49 år). Også andre informanter sier at de synes fontenen er visuelt flott. Som tidligere nevnt kan likevel ikke vann bare være hyggelig å se på. Også følelsen og lyden av det kan oppleves som behagelig. Vann kan blant annet fungere avslappende og bidra til at områder virker stillere (Whyte, 2001). Selv om ingen knytter det til fontenen direkte, er det til sammen fire personer som forteller at de opplever Stiftsgårdsparken som rolig, stille eller fredfull. En informant sier også at dette er blant det hun liker spesielt godt ved stedet: «Jeg opplever parken som en rolig park. Et slags hvilepunkt når du er i Midtbyen. [...]. Det jeg liker spesielt godt ved parken er at den ligger ved en kongelig bygning og at det er rolig her» (Kvinne 70-79 år). I likhet med denne informanten, er det også flere andre som kontrasterer Stiftsgårdsparken mot omgivelsene rundt når de snakker om området – blant annet når det kommer til støy. Den omkringliggende konteksten vil ifølge Miljødirektoratet (2014) kunne være svært innvirkende på om et område oppleves som stille eller ikke. Da sentrumsområdet generelt er ganske støyende, vil med andre ord lydopplevelsen til deltagerne kunne ha vært ganske annerledes dersom parken var plassert på et mindre støypåvirket sted.

Det er ingen av informantene som kommenterer noe negativt omkring benkene i parken. To trekker spesifikt frem at de opplever dem som veldig greie. En sier imidlertid at hun gjerne kunne ha ønsket seg flere bord. Foruten bordet som tilhører sittegruppen for barn, synes hun at det i alle fall burde ha vært et bord til stede. Når det videre kommer til plante- og dyrelivet, er det flere informanter som generelt påpeker at de synes at det er fint med et grøntområde midt i byen. Informanter beskriver Stiftsgårdsparken både som en «grønn oase», en «grønn lunge», et «fristed» og som en «pustepause» fra resten av bylivet. Det som går hyppigst igjen når de blir spurt om hva de liker spesielt godt ved parken, er knyttet til vegetasjon. Mens enkelte peker på mer spesifikke vegetasjonselementer, er det andre som mer overordnet sier at de liker tilstedeværelsen av det grønne. Det som likevel nevnes oftest, er de store trærne. Denne informanten sier eksempelvis at hun liker stemningen disse skaper, og det at de er med på å skjerme parken: «Det jeg liker spesielt godt ved parken er de høye trærne. De skaper en stemning her. Man slipper på en måte litt unna omgivelsene rundt med de store trærne» (Kvinne 20-29 år). Den forholdsvis store innsatsen kommunen har lagt ned i vegetasjonen, virker med andre ord generelt å ha hatt en svært gunstig innvirkning på informanters opplevelse.

I de fokuserte intervjuene var det flere informanter, i likhet med kommunen, som kommenterte på duene i parken. Kommunen var som tidligere nevnt ikke særlig fornøyde med den mengden som nå har samlet seg her. Også enkelte informanter opplever duenes tilstedeværelse som problematisk. Her er uttalelser fra henholdsvis en kvinnelig og en mannlig informant:

Det er veldig mye duer her da. Det kan bli litt for mye. Det kan nesten ende opp med at jeg velger å ikke sitte her på grunn av det [...]. Det at folk gir mat til duene, og at det er så mye duer her, kan nok hindre folk i å bruke parken (Kvinne 20-29 år).

Ellers er det mye fugler her [...]. Fuglene her plager meg ikke så mye, men de ødelegger litt for hvordan det ser ut her med tanke på at parken blir skitten (Mann, 20-29 år).

I motsetning til i Gåsaparken, hvor endene ble opplevd som et svært positivt tilskudd, er det altså et ganske annerledes bilde som tegnes opp av fuglene i Stiftsgårdsparken. Duene blir i sistnevnte park i mye større grad ansett som et negativt element. Selv om plante- og dyreliv ofte kan være svært attraktivt for mennesker (KMD, 2018), er det altså ikke slik at dette nødvendigvis gjelder i alle tilfeller. På den andre siden både observert jeg og snakket med en person som satte stor pris på fuglene også i Stiftsgårdsparken. Også ved tidligere anledninger har jeg observert mennesker som har virket å trives i duenes selskap. Med andre ord virker ikke synet på duene å være fullt så ensidig, og der ulike mennesker har ulike preferanser når det kommer til å ha dem der eller ikke.

Et annet aspekt som informanter trakk frem som et noe negativt element, var tilstedeværelsen av rusmisbrukere. Hele syv av ti informanter fortalte at de opplever at Stiftsgårdsparken er preget av rusmiljøet i Trondheim. To stykker sa også spesifikt at de tenker at området kan oppleves som utrygt på grunn av dette:

Stiftsgårdsparken har jo alltid vært en ruspark. Jeg kan skjønne at folk kan tenke at det er en litt shady plass. Den har nok litt stigma på seg. Med tanke på sosial trygghet, så kan nok folk oppleve det som litt ekkelt å sitte her på grunn av rus (Mann 40-49 år).

Ellers har parken et rykte på seg som tilholdssted for byens løse fugler. Jeg føler meg ikke trygg i miljøet her. Det er ikke den første plassen jeg ville ha tatt med ungene til (Kvinne 30-39 år).

Til tross for dette, var det ingen informanter som kommenterte direkte på at de ønsker å fjerne rusmiljøet, når de ble spurt om hvilke endringer de kunne ønske seg i parken. En fortalte at han opplever at de fleste rusmisbrukerne er veldig greie. En annen mener at det er godt at de har en plass som Stiftsgårdsparken å trekke seg tilbake i. Likevel er det overordnede inntrykket til mange, at tilstedeværelsen av rus kan gjøre det mindre attraktivt for andre å oppholde seg her. På den andre siden var det flere som kommenterte på hvor godt de liker det nye lekeapparatet.

Noen kunne også gjerne ønske seg flere. Selv om det bare ble registrert to barn på observasjonsdagen, var den positive mottakelsen hovedsakelig knyttet til at informanter synes det var fint at man med dette fikk et bedre tilbud for barn i Midtbyen. Noen trakk imidlertid også frem at de tror dette kan ha vært et gunstig tiltak for å få en mer variert sammensetning av mennesker i parken. Dette gjaldt blant annet denne informanten:

Ellers synes jeg det er et artig grep med lekeapparatet de har satt inn. Det er fint at det er kommet opp. Likevel er det nok et spørsmål om hvor mange som faktisk har lyst til å ta i bruk parken med tanke på rusmiljøet. Men kanskje kan lekeapparatet fungere som trekkplaster for en litt annen målgruppe, sånn at man får litt ulike mennesker som oppholder seg her (Kvinne 20-29 år).

Diskusjonen omkring trygghet i Stiftsgårdsparken, er altså til en viss grad knyttet opp mot tilstedeværelsen av rusmiljøet i området. Samtidig var det også et par informanter som kommenterte på at de gjerne kunne ha ønsket seg mer belysning i parken. Belysning kan som tidligere nevnt være med på å gjøre områder tryggere (Jacobs, 1961). Selv om ingen av informantene direkte påpekte at de følte seg utrygge på grunn av mangel på belysning, var dette et aspekt enkelte gjerne skulle ha endret på. Videre var det informanter som kunne tenke seg å gjøre forandringer på fasadene i øst. En forteller at han synes man burde åpne opp fasaden mer. En annen sier at hun generelt ikke liker fasadene, og at spesielt denne delen av parken oppleves som ganske mørk. Til sist er det en tredje person som mer spesifikt påpeker at hun ikke liker glassbygget i fasaden. Hun synes ikke at dette passer inn i forhold til resten – noe man følgelig gjerne kunne ha endret på. Kort oppsummert er det altså noe ulike grunner til hvorfor informanter ønsker å gjøre endringer på østfasaden, men der det å inneha mer lys i vinduene på bakkeplan uansett kunne ha vært én idé.

Sammenlignet med Gåsaparken, er Stiftsgårdsparken en ganske skyggefull park. Noen av informantene kommenterte også på dette. Mens en sa at han generelt opplever at parken innehar mye skygge, var det en annen som mer spesifikt påpekte at hun særlig synes hjørnet i sørøst er skyggebelagt. Denne informanten sier at hun blant annet som en følge av dette, liker vestsiden av parken bedre enn østsiden: «Jeg liker vestsiden av parken godt [...]. Østsiden av parken synes jeg derimot ikke er så fin. Jeg liker ikke fasadene her og området er ganske mørkt. Det at halve parken er mørk gir et dårligere inntrykk» (Kvinne 30-39 år). Tilstedeværelse av mest mulig sol og minst mulig vind, vil som tidligere nevnt ofte være fordelaktig for bruken og opplevelsen av byrom (Gehl, 2010a). Samtidig er det ikke bare endringer knyttet til lokalklimatiske forhold informanter kunne ønske seg i dette hjørnet. En informant sier at hun generelt opplever hjørnet i sørøst som upersonlig. Hun synes ikke at det passer inn i forhold til

resten. En annen sier at hun synes labyrinten som er plassert her er kjedelig. Både hun og en annen informant foreslår å for eksempel heller etablere en matserveringsplass her. Ifølge dem kunne dette kanskje ha skapt mer varig liv, samt bidratt til å ta bort noe av ruspreget til parken.

En god del av aktivitetene som ble observert på observasjonsdagen vil kunne kategoriseres som nødvendige, i tråd med Gehl (1996) sin klassifisering. Det samme gjelder aktivitetene som informantene nevnte i de fokuserte intervjuene. Nødvendige aktiviteter kan for eksempel innebære det å gjøre ærender – som da var det jeg antok at en stor del av menneskene i parken drev med. Offentlige uterom som er dårlig kvalitet, vil ifølge Gehl (1996) hovedsakelig være preget av denne aktivitetsformen. Samtidig var det også flere av dem som bevegde seg igjennom området, som så ut som om de var ute og trente eller gikk tur. Flere av disse gikk i tillegg i par sammen med andre. Det at informanter sa at de pleide å gå igjennom parken eller bruke den som en gjennomfartsåre i de fokuserte intervjuene, kan i tillegg også implisere turer og trening. Videre både observert jeg og ble fortalt av informanter at de pleide å bruke Stiftsgårdsparken til ulike oppholdsaktiviteter. Med andre ord var det også en god del aktiviteter til stede som kan klassifiseres som valgfrie eller sosiale. Selv om andelen av disse var betydelig mindre enn i Gåsaparken, var altså også Stiftsgårdsparken i noen grad preget av variasjon. Likevel kan denne forskjellen tyde på at Stiftsgårdsparken er et byrom som innehar en noe dårligere kvalitet enn Gåsaparken – i alle fall på tidspunktet da observasjonen fant sted.

Det at deltagerne opplever at Stiftsgårdsparken innehar en noe dårligere kvalitet enn Gåsaparken, gjenspeiles også til en viss grad i det at informantene kunne ønske seg flere endringer i førstnevnte park, sammenlignet med i sistnevnte. Informantene snakket også generelt mer positivt om Gåsaparken enn om Stiftsgårdsparken, når de blir spurt om hvordan de opplever de respektive områdene. Til tross for dette, er likevel inntrykket mitt at også Stiftsgårdsparken alt i alt er en park deltagerne liker godt. En person sa blant annet at hun ikke kunne ønske seg noen endringer på stedet, og ellers ble parken i hovedsak snakket om i positive ordelag. Tre informanter beskrev for eksempel parken som «ærverdige», «royal» eller «majestetisk». Ikke bare er disse ordene i seg selv positivt ladete, men de er også med på å understreke det noe spesielle ved parkens tilknytning til Stiftsgården. En av informantene forteller: «Jeg synes Stiftsgården skaper en stemning her, med tanke på historien til bygget. Det skaper en majestetisk følelse» (Mann 40-49 år). Alt i alt er altså Stiftsgårdsparken en nokså godt likt park. Selv om den har noen utfordringer, virker planleggingen og utformingen stort sett å ha bidratt til at deltagerne sitter igjen med en positiv opplevelse av det å være til stede her.

4.3 Iladalen park

4.3.1 Planlegging

Iladalen park ligger som tidligere nevnt et stykke lenger bort fra sentrumsområdet enn der hvor Gåsaparken og Stiftsgårdsparken er plassert. I Iladalen park er Ilabekken et svært fremtredende element (Trondheim kommune, 2010). Bekken renner igjennom hele de sentrale delene av parkområdet fra nord mot sør. Ilabekken er del av et vassdrag som starter i bymarka og har utløp i Trondheimsfjorden. Helt siden 1100-tallet har bekken vært utnyttet til ulike formål. Den er en typisk flombekk, som på både godt og vondt har hatt innflytelse på byens befolkning. Fra gammelt av har den gitt grunnlag for både næringer, bosetninger og arbeidsplasser. Tilbake i middelalderen skaffet Ilabekken eksempelvis vannkraft til bruk i sag- og møllevirksomhet. Den var også lenge byens viktigste vannkilde. Fra slutten av 1700-tallet, til et godt stykke ut på 1900-tallet, ble vassdraget anvendt som drikkevann for bybeboere. I tillegg til vannverk og sag- og møllebruk, har det også vært reперbane og blekevoller her. Ellers har bekken lenge vært en yndet lekeplass for barn. Opp gjennom tidene har mennesker både badet, vadet og fisket i Ilabekken (Trondheim kommune, 2010).

Figur 4.31 Hus langs Ilabekken i 1896. Husene er i dag revet og Iladalen park er nå lokalisert i dette området. Bildet er tatt i dagens parkområde mot sør (Trondheim kommune, 2010). Foto: Dreesen, Wilh. Kilde: NTNU Universitetsbiblioteket (1896).

Den første bebyggelsen på Ila stammer fra begynnelsen av 1700-tallet. Siden slutten av 1800-tallet har deler av området hatt en bymessig utforming (Rosvold, 2020b). Figur 4.31 viser et bilde av bosetning langs Ilabekken omkring dette tidspunktet. Som det fremkommer av bildet, var det på denne tiden en god del bebyggelse i området der hvor Iladalen park i dag er lokalisert. Bildet er tatt i dagens parkområde mot sør, og illustrerer det nære forholdet mellom bekken og datidens beboere. Selv om Ilabekken opp gjennom historien har vært en viktig ressurs for Trondheim, er den også en del av et forholdvis flomfarlig vassdrag. Den verste flomkatastrofen fant sted på slutten av 1700-tallet. Tjueto menneskeliv og flere bygninger gikk da tapt etter at sterk snøsmeltning og flere dager med regn førte til at to demninger lenger oppe i vassdraget raste sammen. Til tross for at det også har skjedd skadeflommer i ettertid både Ilabekken og andre steder, er dette den eneste damulykken som har krevd menneskeliv i Norge (Trondheim kommune, 2010).

På 1900-tallet ble den nedre delen av Ilabekken lukket og lagt i rør. Først ble cirka 100 meter lukket på begynnelsen av 1900-tallet, før ytterligere 600 meter ble lagt i rør på 1950-tallet. Figur 4.32 viser et flyfoto fra 1980-årene. Som det fremkommer av dette bildet, er bekken her borte fra dagens parkområde. Som en følge av at bekken ble lagt i rør, ble imidlertid

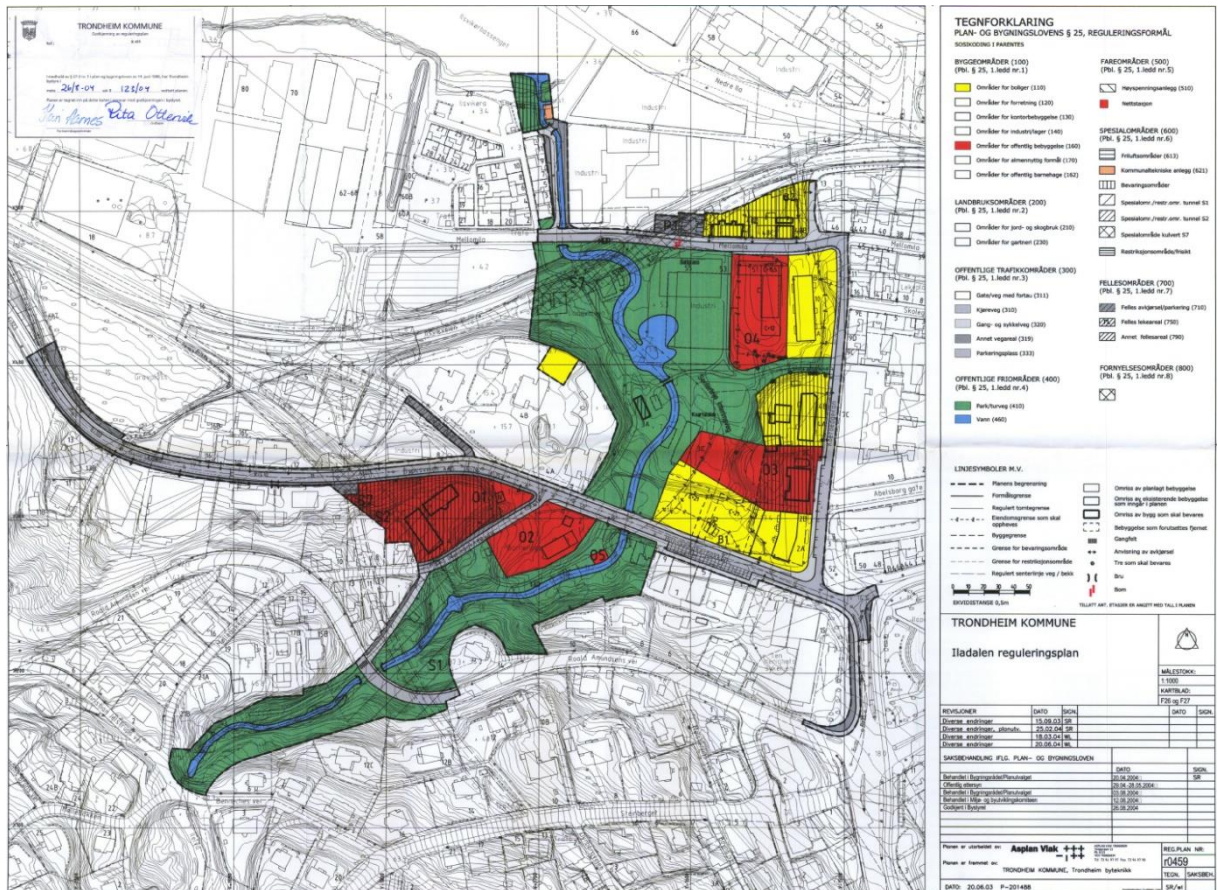

Figur 4.32 Flyfoto av området der Iladalen park i dag ligger fra år 1986. Kilde: Norge i bilder (1986), ©Kartverket.

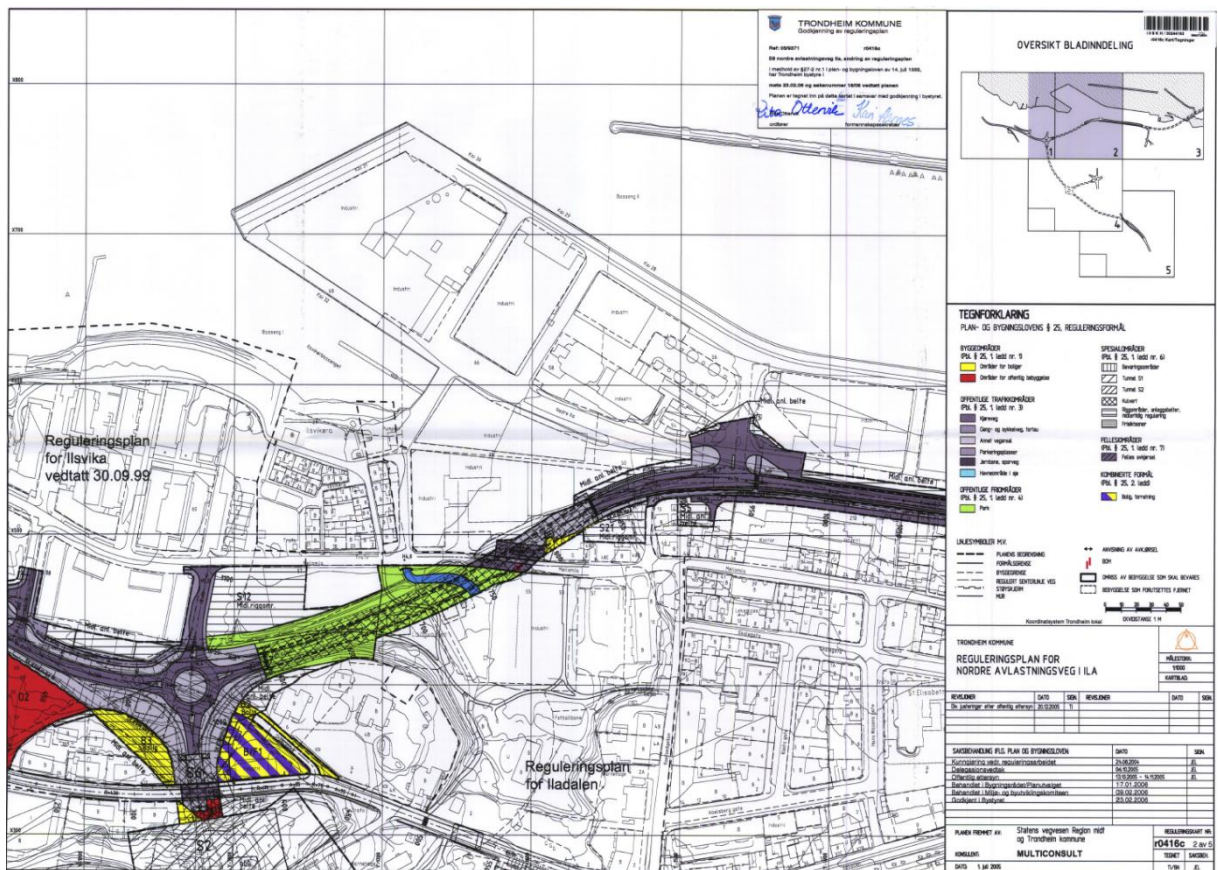
vannkvaliteten vesentlig dårligere med årene. Grunnen var at strekningen i mange tiår ble tilført store mengder urensset kloakk. Dette førte igjen til at deler av naturmangfoldet gikk tapt. Blant annet forsvant den tidligere sjøørreten som hadde brukt elva til å gyte i (Nøst, 2019). I perioden 2005-2008, muliggjorde imidlertid byggingen av et større veganlegg en gjenåpning av Ilabekken (Trondheim kommune, 2010). Samtidig med denne åpningen ble Iladalen park etablert og gjort tilgjengelig for allmennheten (Norske landskapsarkitekters forening [NLA], u.å.b). I årene rett forut for opparbeidelsen, var dagens parkområde i stor grad preget av spredtliggende bebyggelse. Området ble blant annet benyttet til lager for maskinelt utstyr og utleieboliger. I og med at svært lite av bebyggelsen hadde antikvarisk verdi, ble det meste av denne revet i opparbeidelsen av parken. Unntaket var det såkalte «Rødhuset», som er det eneste bygget som er blitt bevart (Trondheim kommune, 2010). På figur 4.33 kan man se omrisset av dette huset, samt de resterende bygningene som lå i parkområdet rett før parken ble dannet. Kommunen forteller at Rødhuset i dag ikke blir benyttet til noe spesielt, selv om at planen opprinnelig var at det skulle tas i bruk til publikumsrettede formål.

I intervjuet med Trondheim kommune, beskriver kommunen i dag Iladalen park som «en grønn lunge». Den er tenkt som et område der mennesker skal kunne oppleve natur blant omgivelser som ellers er preget av et ganske urbant miljø (Miljødirektoratet, 2020e). I likhet med Gåsaparken og Stiftsgårdsparken, er Iladalen park planlagt som et sted som kan anvendes til ulike rekreasjons- og friluftslivsaktiviteter. Eksempelvis er det opparbeidet en ballplass og en volleyballbane som inviterer til idrettslig bruk. Videre er det satt ut noen benker, plassert ut en steinlabyrint, samt opparbeidet en del planarealer. Kommunen forteller at parken både er tenkt som et område for opphold, men også som et sted man kan bruke til å gå gjennom – og da særlig med tanke på turer. Dette gjelder både kortere turer, men parken er også del av et større turdrag som strekker seg oppover i Bymarka (se figur 4.33). I tillegg til dette, har et sentralt formål med planleggingen vært å tilrettelegge for økt naturmangfold og å bidra positivt til den lokale vannforvaltningen (Nøst, 2019). Selv om disse aspektene også var gjeldene i Gåsaparken og Stiftsgårdsparken, er likevel inntrykket mitt at naturmangfold og overvannshåndtering har vært enda mer fremtredende i planleggingen av Iladalen park.

Figur 4.33 og figur 4.34 viser de nyeste reguleringsplanene som omfatter Iladalen park. Som det fremkommer av disse arealplanene, er hele parkområdet i dag regulert til offentlig friområde. Mer spesifikt symboliserer den grønne fargen på plankartet på figur 4.33 park/turveg, mens den blå fargen symboliserer vann. Den grønne fargen på figur 4.34 symboliserer park (Trondheim kommune, 2004; 2006b).

Figur 4.33 Reguleringsplan fra 2004 som omfatter området der Iladalen park ligger. Kilde: Trondheim kommune (2004).

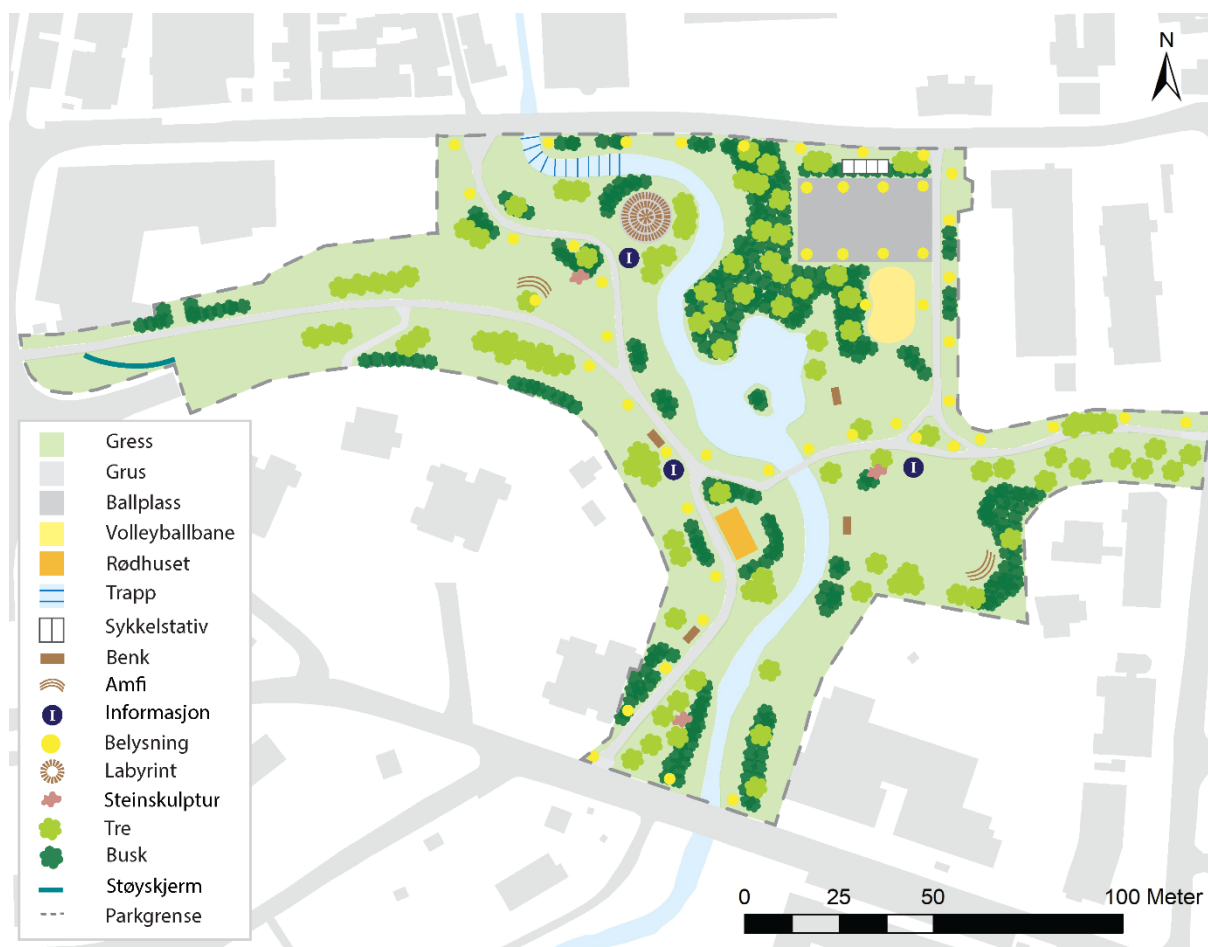

Figur 4.34 Reguleringsplan fra 2006 som omfatter området der Iladalen park ligger. Kilde: Trondheim kommune (2006b).

I likhet med reguleringsplanene for Gåsaparken og Stiftsgårdsparken, er også de någjeldende reguleringsplanene for Iladalen park laget før den nye plan- og bygningsloven trådte i kraft i 2008 (plan- og bygningsloven, 2008). Planen som vises på figur 4.33 er vedtatt i 2004, mens planen på figur 4.34 er vedtatt i 2006 (Trondheim kommune, 2004; 2006b). På denne tiden var det plan- og bygningsloven fra 1985 som var den gjeldende. Som tidligere nevnt var ikke grønnstruktur da definert som et eget hovedformål, slik det er i dagens plan- og bygningslovgivning. Likevel var det altså mulig i reguleringsplaner å avsette arealer til hovedformålet «friområder», og videre benytte «park», «turveg» og «vann» som underformål, slik man har gjort i disse reguleringsplanene (plan- og bygningsloven, 1985). Når det gjelder kommuneplanenes arealdel, gjelder denne som tidligere nevnt foran reguleringsplaner vedtatt før 1. oktober 2011 (Trondheim kommune, 2014a, § 2.3). Med andre ord gjelder arealdelen også foran de to overnevnte reguleringsplanene som omfatter Iladalen park. I dag er Iladalen park, i likhet med de to andre parkene, klassifisert som grønnstruktur i kommuneplanens arealdel. I tillegg er det lagt inn en juridisk linje som turveg/turdrag. Denne omfatter samtlige stier områder, med unntak av stipartiet lengst i vest. Selv om de tre parkene er omfattet av noe ulike bestemmelsesområder og hensynssoner (Trondheim kommune, 2014b), er de altså alle i dag formelt sikrede deler av grønnstrukturen i Trondheim (plan- og bygningsloven, 2008).

4.3.2 Utforming

Når det gjelder intensjonene bak utformingen av Iladalen park, har Ilabekken hatt en svært sentral rolle. Bekken renner igjennom hele parkområdet, og ifølge kommunen er det på mange måter den hele anlegget er bygd opp omkring (se figur 4.35, figur 4.36 og figur 4.37). Når det gjelder funksjonene til bekken, er den for det første tenkt til å bidra som et positivt opplevelseselement for mennesker. Det private firmaet forteller at man som en følge av dette blant annet har lagt vekt på å ha et variert bekkeløp. Ved å legge inn ulike svinger, bredder og helningsgrader, har formålet vært å gjøre bekken mer spennende. Mens særlig de nordligste og sørligste delene går igjennom et forholdsvis bratt terreng, er det midtre partiet av en noe mer rolig art. Her er det utformet et damlignende anlegg der vannet tidvis nærmest står helt stille. Videre er det satt ut en god del steiner i bekken. Også disse er ment til å skape variasjon og bevegelse i bekkeløpet. Selv om det med første øyekast kan se ut som om disse er ganske tilfeldig utplassert, er det et relativt møysommelig arbeid som ligger bak. Det private firmaet forteller at både type stein og lokaliseringen av disse er nøye gjennomtenkt. Tanken er likevel at både steinene og bekkeløpet for øvrig skal se ganske naturlig ut.

Figur 4.35: Utforming av Iladalen park. Laget av: Cathrine Fossdal. Kilde: Egne befaringer; Norge i bilder (2019), ©Kartverket. Kilde bakgrunnsbilde: FKB-data fra Kartverket, Geovekst (2020).

Samtidig som at bekken skal oppleves som flott visuelt, er det i tråd med Whyte (2001) sine anbefalinger, også lagt til rette for at folk skal kunne komme i fysisk kontakt med den. Ingen av skråningene ned mot vannet er av den grunn gjort særlig bratte. Videre kan man benytte en del av steinene i bekken til å bevege seg på – og slik sett komme enda nærmere vannet. Når det gjelder de auditive sidene ved vann, og at mennesker generelt opplever lyden av vann som hyggelig (Whyte, 2001), er også dette tenkt på. Ved at det er lagt inn en god del helninger, og at vannet også tidvis treffer flere større steiner, bidrar dette til å skape en god del lyd. Denne lyden kan ifølge Whyte (2001) også føre til at områder oppleves stillere. Sistnevnte aspekt har imidlertid ikke vært et uttalt mål med Ilabekken. Iladalen park er på et generelt grunnlag ikke ansett som en særlig støyutsatt park. Kommunen forteller at man av den grunn ikke har iverksatt noen vesentlige støydempende tiltak. Unntaket er en støyskjerm som er plassert helt vest i området. Her møter parken en riksvei. Denne biten er imidlertid først og fremst ansett som et tilkomststed – fremfor å være en del av de mest sentrale områdene i parken.

Foruten å ha en opplevelsesverdi for mennesker, er Ilabekken også utformet med tanke på å styrke naturmangfoldet. Etter at bekken ble lagt i rør, forsvant mange av de tidligere artene i

området. Et sentralt formål med opparbeidelsen var da å gjenvinne dette. Blant annet stod det å få den tidligere sjøørreten tilbake høyt på agendaen. Som en følge av dette er det eksempelvis blitt laget en del fisketerskler nord i parkområdet (Nøst, 2019). Lenger opp i bekkeløpet består videre bunnen av relativt fine masser som er velegnet for ørreten å gyte i. En god del fugler har ellers funnet seg godt til rette

Figur 4.36: Ilabekken. Foto: Cathrine Fossdal (16.03.20).

ved damanlegget. Dette gjelder blant annet stokkender, som har pleid å være hyppige gjester i denne delen av parkområdet (Trondheim kommune, 2010). Når det kommer til overvannshåndtering, er Ilabekken også blitt designet med tanke på å kunne takle dette. Det å legge bekken opp i dagen har vært et viktig første steg i retning av bedre flomsikring. Som nevnt i teorikapitlet, kan bekker som er lagt i rør skape kapasitetsproblemer ved store nedbørmengder. Til sammenligning vil åpne bekker ofte kunne fungere godt som flomdempende tiltak, og være mer robuste når det gjelder å transportere overvann bort fra særlig utsatt områder (Miljødirektoratet, u.å.). Også i utformingen på et mer detaljmessig nivå, har man tatt hensyn til variasjoner i vannføring. En sentral utfordring bestod blant annet i å finne en balansegang mellom å sikre bekken mot uønsket erosjon, og samtidig sørge for at den var visuelt fin å se på. I forbindelse med utplasseringen av steiner i bekkeløpet, forteller det private firmaet det følgende:

En utfordring var å sikre at bekken var godt nok sikret, samtidig som den ikke ble seende altfor stusselig ut når det er lite vann. Det må ganske store steiner til, spesielt lengre opp i bekkeløpet, for å vite at de tar de store flommene. Hvis steinene er altfor store risikerer man samtidig at vannet bare forsvinner ned i grunnen. At man liksom ikke ser vannet så godt. Det var en ganske stor utfordring, den balansegangen

Figur 4.37: Dammen. Foto: Cathrine Fossdal (16.03.20).

der. Hvordan er det sikkert nok, samtidig som det ser bra ut. Det er vel stort sett bra med vann i bekken nå. Men det er jo en del bekkeåpninger hvor det bare står som en sånn pukkstreng etterpå, og det er jo ganske trist da.

En annen problemstilling gikk på hvor nærme bekken man skulle opparbeide terrenget som grønt. Ifølge det private firmaet vurderte man ulike flomsituasjoner, og hvor mye av området omkring som burde være fritt for vegetasjon.

Til slutt endte man opp på en løsning der bekken slik den er i dag, kan komme til å gå et stykke opp på de nærliggende plenarealene når større flommer inntreffer. Selv om dette kan føre til at bekken drar meg seg en del av det grønne langs sidene når vannstanden stiger mye, har man heller valgt å sette inn ekstra ressurser til istandsetting av dette, fremfor å la mer areal være preget av steinmasser. Ifølge det private firmaet hadde det blitt seende ganske «grått og stusselig» ut langs bekken i periodene hvor vannføringen ikke var fullt så høy, dersom man ikke hadde gjort dette. På et generelt grunnlag er Iladalen park blitt utformet som et ganske flomsikkert område. Foruten bekken, er også mesteparten av parkområdet ellers laget slik at det kan takle større nedbørshendelser. Store deler av arealet innehar porøse og vanngjennomtrengelig flater. I tillegg finnes det en god del vegetasjon i området. Da også begge disse aspektene kan være med på å begrense problemer knyttet til flom, må alt i alt parken kunne sies å være godt rustet for en fremtid der tilfeller av ekstreme nedbørshendelser er forventet å øke (Miljødirektoratet, 2014).

Når det kommer til sitteplasser, er det totalt plassert ut fire benker i parken. Selv om det altså er en intensjon om at mennesker skal kunne sette seg ned her, er dette antallet vesentlig færre enn i Gåsaparken og Stiftsgårdsparken – både med tanke på selve mengden, og i forhold til at Iladalen park er flere ganger så stor som de to andre parkene. Riktignok er det også to mindre amfier til stede (se figur 4.38 og figur 4.39). Samlet sett legger likevel Iladalen park på denne måten i noe mindre grad opp til lengre sittende opphold. Samtlige av de overnevnte sitteplassene er orientert slik at de har utsikt mot bekken. I og med at vann ofte fungerer som et positivt opplevelseselement (Miljødirektoratet, 2014), kan dette være med på bygge opp under attraktiviteten til disse områdene. Kommunen forteller at man bevisst har plassert sitteplassene slik at man har noe «allright» å se på. Et annet element som mennesker vanligvis finner attraktivt, er tilstedeværelsen av andre personer (Whyte, 2001). Fra så å si alle sitteplassene har

Figur 4.38: Benk øst for elva. Bakerst kan man skimte amfiet og plenen i sørøst. Foto: Cathrine Fossdal (16.03.20).

man gode muligheter til å få utkikk til andre mennesker som beveger seg på stiene i rommet. Likevel er det noen steder man kommer nærmere disse enn andre. Sitteplassen som er plassert lengst unna en ferdselsåre, er amfiet i sørøst. De stedene hvor man kommer tettest på, er ved de to benkene på vestsiden av bekken. Begge disse er plassert i umiddelbar nærhet til stien.

Når mennesker ønsker å bruke noe tid et sted, søker de seg som oftest til kantene av rommet (Gehl, 2010a). Når det gjelder benkene i parken, er det særlig benkene vest for elva som innehar ryggdekning. I dette området skråner terrenget en god del oppover – noe som er med på å beskytte ryggene til de som sitter her. Også de to amfiene innehar elementer i bakkant. Elementene består i begge tilfeller av forholdsvis høy vegetasjon. Likevel er amfiet i sørøst noe mer beskyttet enn det amfiet i nord er. Mens det ved førstnevnte amfi er relativt mange trær og busker i bakkant, er det kun et enkelt tre som befinner seg ved sistnevnte amfi. Når det gjelder de to benkene øst for Ilabekken, har disse på sin side ingen form for ryggdekning. Arealene bak består så å si kun av flate plenområder. Muligens kan dette være med på å gjøre disse sitteplassene noe mindre populære, enn de resterende benkene i parken.

Samtlige av benkene i Iladalen park utgjør primære sittsteder. Det samme gjør de to amfiene. På flere måter er likevel ikke disse sittstedene like komfortable som det mange av de primære sittemulighetene i Gåsaparken og Stiftsgårdsparken er. For det første innehar ingen av de primære sitteplassene i Iladalen park armlener. For det andre er det bare benkene som innehar ryggstøtte. For det tredje er sitteflatene på benkene laget av gummibelagt metall, mens benkene i Gåsaparken og Stiftsgårdsparken innehar sitteflater i tre. Selv om det gummibelagte metallet kan være bedre å sitte på når det er vått ute, kjennes ikke treverk like kaldt ut ved lavere temperaturer. Når det gjelder amfiene, består toppdekket på disse av gressplen. Til tross for at dette kan være mykt og behagelig å sitte på når bakken er tørr, blir dekket ganske ubehagelig når det er bløtt. I og med at det som oftest ikke bare er nok at det er mulig å sette seg, men at det må være komfortabelt også (Gehl, 2010a), kan disse faktorene være med på å gjøre lengre sittende opphold ved disse stedene noe mindre aktuelt. Samtidig er det sentralt å påpeke at det har skjedd en oppgradering av komforten i sittemøblementet i Iladalen park de siste årene. Da parken først ble opparbeidet tilbake på starten av 2000-tallet (Trondheim kommune, 2010), var det ingen benker til stede. Tanken var da at mennesker skulle sette seg ned på diverse større, flate steiner som var plassert ut. Det private firmaet forteller at dette valget først og fremst handlet om at man ønsket at parken skulle se ganske enkel og naturlig ut – og at man av den grunn valgte å gå for steiner fremfor benker. Ifølge kommunen ble det imidlertid ganske raskt etterlyst benker av

Figur 4.39: Amfiet i nord.
Foto: Cathrine Fossdal (16.03.20).

befolkningen. Dette skyldtes både at steinene ikke var så komfortable å sitte på, men mange skjønnte heller ikke at det var meningen at man skulle sette seg der i første omgang. I 2010 ble Statens bolig- og byplanpris tildelt Iladalsområdet (Norsk bolig- og byplanforening [BOBY], 2010). I tillegg fikk kommunen samme år Statens Bymiljøpris for gjenåpningen av Ilabekken (Ramfjord, 2010). Dette gjorde at man fikk utdelt en del økonomiske midler. Disse ble da brukt til å gå til anskaffelse av de nåværende benkene.

Samtlige av benkene, pluss amfiet i nord, innehar et sociofugalt design. Ingen av dem er med på å fremme sosial interaksjon, da de naturlig orienterer menneskers ansikter fra hverandre (Hopper, 2007, som sitert i Mørch, 2014, s. 34-35). På grunn av den innoversnevrede formen til amfiet i sørøst, bidrar på sin side dette i noe større grad til det. Likevel er innoversnevringen ikke særlig markant, slik at det er noe usikkert hvor stor denne effekten egentlig er. Samtidig er det naturlig nok også mulig å sette seg ned på mer sekundære sitteplasser i parken – og der man da selv kan bestemme om man ønsker å innrette sitteposisjonen på en sociopetal eller socifugal måte. Blant annet inviterer de store plenflatene til at folk kan slå seg ned der når været er fint. Ellers er også steinene i og langs bekken mulige å benytte. Selv om de primære sittemulighetene som oftest er mer komfortable, har de sekundære sittemulighetene som tidligere nevnt den fordelen at de gjennom hele året kan brukes til andre formål. På travle dager, når etterspørselen er stor, kan de samtidig gi et verdifullt tilskudd til byrommets samlede tilbud av sitteplasser (Gehl, 2010a).

I Iladalen park har en av hovedintensjonene med opparbeidelsen vært å legge forholdene bedre til rette for naturmangfold. Dette skyldtes både av naturmessige hensyn, men parken er også tenkt som et område der mennesker skal kunne få naturopplevelser (Miljødirektoratet, 2020e). Det private firmaet forteller at selv om parken krever noe skjøtsel og vedlikehold, har man forsøkt å fokusere på at området utseendemessig skal være ganske naturlig. I og med at det var en del bygninger som stod i området fra før, og at arealet var mye preget av gjengroing, valgte man å plante en god del ny vegetasjon da man gikk i gang med opparbeidelsen. Av reguleringsplanen fra 2004 kan man eksempelvis se at det kun var noen få trær, primært i øst, som skulle bevares (Trondheim kommune, 2004). Selv om det å fjerne vegetasjon, for deretter å plante ny, ofte ikke er gunstig med tanke på naturmangfold (Miljødirektoratet, 2014), forteller det private firmaet at man på flere andre måter har forsøkt å støtte opp under dette.

Et sentralt tiltak for å legge til rette for naturmangfold, har blant annet vært å plante ut mye stedegen vegetasjon. Det private firmaet forteller: «Det ble lagt vekt på at man skulle ha plantemateriale som naturlig vokser vilt i området. Eller om det ikke vokser akkurat her, så i

hvert fall i tilsvarende vassdrag i Trøndelag». Særlig til sammenligning med Stiftsgårdsparken, har tilstedeværelse av stedegen vegetasjon blitt tillagt mye vekt. En utfordring med beplantningen har imidlertid vært at en del har vokst seg ganske stort med årene. Selv om man riktignok har vegetasjon som kan klassifiseres i alle fire vegetasjonssjikt – noe som også ofte er gunstig med tanke på naturmangfold (Miljødirektoratet, 2014; UiO, 2018), er deler av dette ifølge kommunen på det nåværende tidspunkt blitt noe for høyt. Delvis skyldes dette valg av stedegen beplantning, og at det har vært vanskelig å finne vegetasjon som holder seg særlig lav.

En annen grunn kommunen peker på som årsaken til veksten, er at en del av skjøtselen muligens kom noe uheldig ut ifra starten. Mer spesifikt trekker de frem at noe av buskbeplantningen kanskje ble klippet for langt ned, og at man derfra har havnet inn på en uheldig utvikling der plantene krever at man forholdsvis ofte skjærer dem ned. Samtidig er det i deler av parken også meningen at vegetasjonen nettopp skal være ganske høy og tett. Blant annet gjelder det i vegetasjonspartiet mellom ballplassen og damanlegget (se figur 4.40). Her har man ved hjelp av det grønne forsøkt å skape en ganske kraftig vegg. Det private firmaet forteller at dette delvis er gjort for å skjerme ballplassen, som er et noe «stivt element», bort fra bekken og gangsystemet der omgivelsene skal være mer «naturlig formet». I tillegg er det meningen at den tette vegetasjonen skal legge forholdene bedre til rette for frosk og salamandre som befinner seg her. Ved dammen er det for eksempel gjort diverse tiltak for støtte opp under froskegyting. Noen meter bortenfor dammen er det videre plassert ut en egen steinrøys som er spesialutformet for overvintring for salamandre (Miljødirektoratet, 2020e). Ved at vegetasjonen holdes forholdsvis tett, er blant annet håpet at folk ikke skal ferdes så mye her, og slik sett gi disse dyrene litt fred.

Også i Iladalen park, i likhet med Gåsaparken og Stiftsgårdsparken, er det lagt vekt på at vegetasjonen skal være fin til ulike årstider. Blant annet vil noen av vekstene blomstre til forskjellig tid, blader vil skifte farge, i tillegg til at det er plassert ut en del vintergrønt. I Iladalen park er det imidlertid noe mindre fargeinnslag i vegetasjonen enn det som er tilfelle i de to andre parkene. Eksempelvis er det ingen blomsterbed til stede, da plantene er tenkt til å se mer naturlig forekomne ut. Samtidig var det opprinnelig tegnet inn noen felter med blomstereng langs stien i nord. De første årene ble disse fargeklattene også opparbeidet, men der man i dag har gått over til å slå disse arealene som vanlig gressplen. Ifølge det private firmaet skyldes dette trolig at man med tiden fikk en del ugress opp nedenfra. De forteller at det ofte har en tendens til å bli slik med blomsterenger – i alle fall i områder som dette hvor plantene mest sannsynlig på grunn av for fet jord har blitt utkonkurrert av ugress. Det private firmaet forteller:

Figur 4.40: Tett vegetasjon mot ballplassen.
Foto: Cathrine Fossdal (16.03.20).

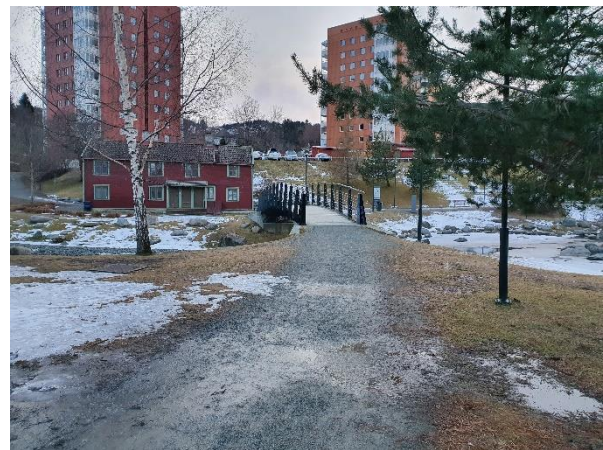
Det har lett for å bli slik med sånne blomsterenger. I hvert fall nede i sånne områder som det her, så er det for gode vekstforhold. Jorda var sikkert for fet. Vi prøvde å beskrive at det skulle blandes inn sand og at det ikke skulle være noen fet jord og sånn, men det er liksom litt vanskelig å kontrollere hvordan det blir. Selv om du har en mager jord akkurat når du sår, så kan det komme inn såpass mye lauv og forskjellig som kan ligge og råtne, sånn at det blir såpass mye næringsinnhold at det kommer til andre arter. Mer sånn ugress som konkurrerer ut blomsterengen. Så det er mye lettere å få til blomsterenger der det er litt skinnere, enn her da.

Det at vegetasjonen har vokst ganske mye til i Iladalen park de seneste årene, kan muligens ha bidratt til at parken er blitt noe mindre trygg å ferdes i. Det har gitt flere områder å gjemme seg bort i, og slik sett ført til at det finnes steder hvor man har mulighet til å skjule seg for andre mennesker. Samtidig forteller det private firmaet at man generelt har forsøkt å skape en ganske åpen park. Det er ikke blitt tilrettelagt for særlig mange avkroker, men der man stort sett har ganske god oversikt over omgivelsene når man befinner seg her. Hovedfokuset når det kommer til kriminalitetsforebygging, har imidlertid vært knyttet til lyssetting. I parken er det satt opp over femti lyktestolper, i tillegg til et par lyskastere som er plassert nedi bakken. Det meste av belysningen er konsentrert til stiene. Unntaket er lyktestolpene som befinner seg ved ballplassen og volleyballbanen. Området i vest innehar ingen lyselementer. Dette gjør at denne delen av parken fremstår som noe mer mørkbelagt på kvelds- og nattetid, enn det de andre delene gjør. Til tross for dette, må alt i alt parken kunne sies å være relativt godt opplyst på de mørkere delene av døgnet. Med tanke på at et godt lys både kan få flere mennesker til å oppholde seg utendørs når det er mørkt ute, i tillegg til å forsterke hvert par sett med øyne (Jacobs, 1961), kan dette fungere som en viktig trykghetsskapende faktor i Iladalen park.

Når det til sist kommer til lokalklimaet, er Iladalen park, i likhet med Gåsaparken, en park som innehar forholdsvis gode solforhold. Parken brer seg utover et ganske stort og flatt område, og der omgivelsene rundt hovedsakelig består av lavereliggende bebyggelse. Forholdet mellom parkens lengde, bredde og høyde, er med andre ord på en slik måte at de omkringliggende veggene ikke skaper særlige skygger i rommet. Unntaket er tre forholdsvis høyreiste blokker som er lokalisert sørvest for parken (se figur 4.41). Samtlige av disse innehar ti etasjer. I tillegg er de plassert oppå en liten høyde i terrenget. Som en følge av dette kaster de en god del skygger inn over særlig de vestre delene parkområdet gjennom dagen. Samtidig er bygningene ganske

smale og det er også en god del avstand mellom dem – noe som gjør at skyggeeffekten ikke blir altfor stor. På et mer detaljert nivå, vil naturlig nok også den forholdvis store mengden med trær i parken skape en del skygger lokalt. Sett bord ifra området nord for dammen, er likevel ikke disse plantet særlig tett. Mange står også inntil kanter, og der flesteparten har kroner som i hvert fall på det nåværende tidspunktet ikke er fult så store – i alle fall ikke dersom man sammenligner med de gamle lindetrærne i Stiftsgårdsparken. Alt i alt bidrar slik sett heller ikke vegetasjonen i Iladalen park til at området i vesentlig grad fremstår som særlig skyggefullt.

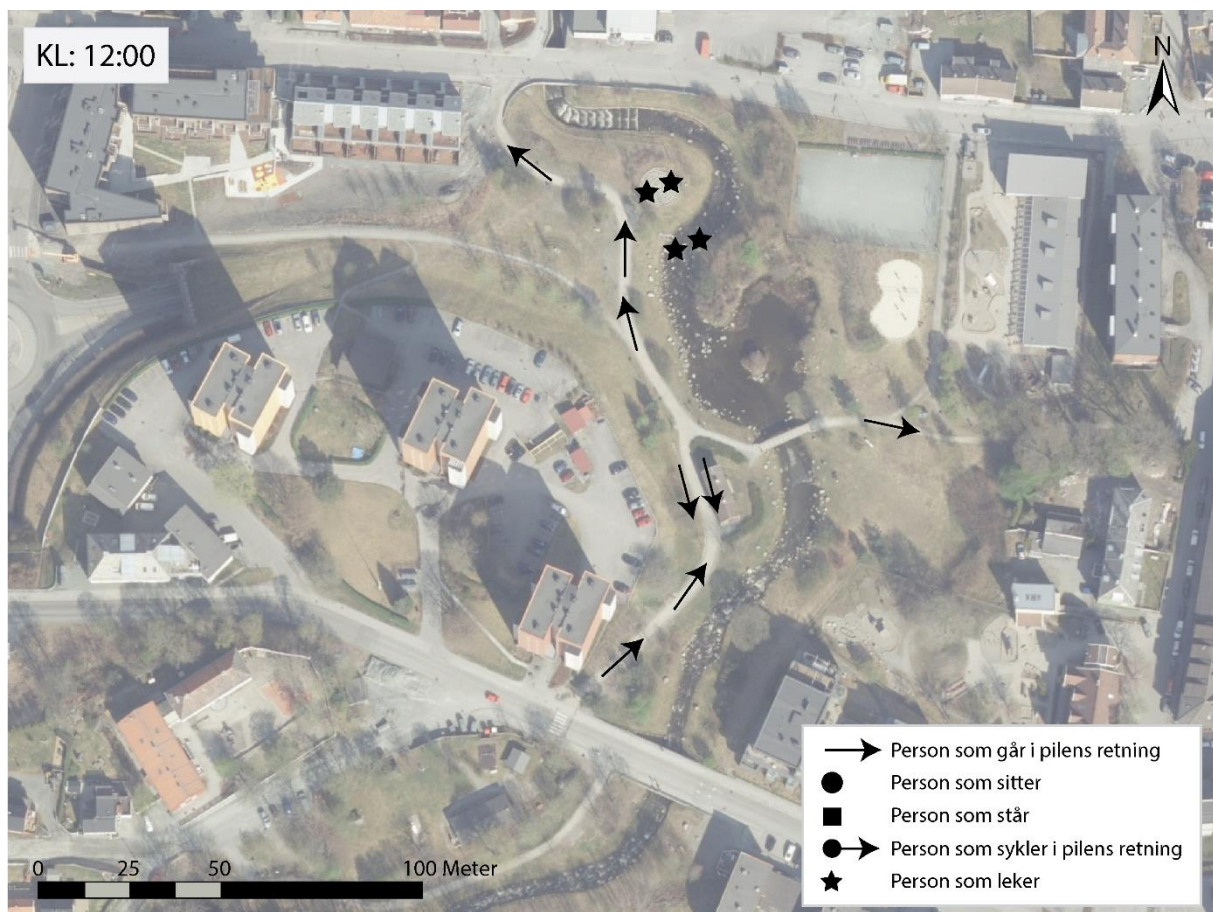
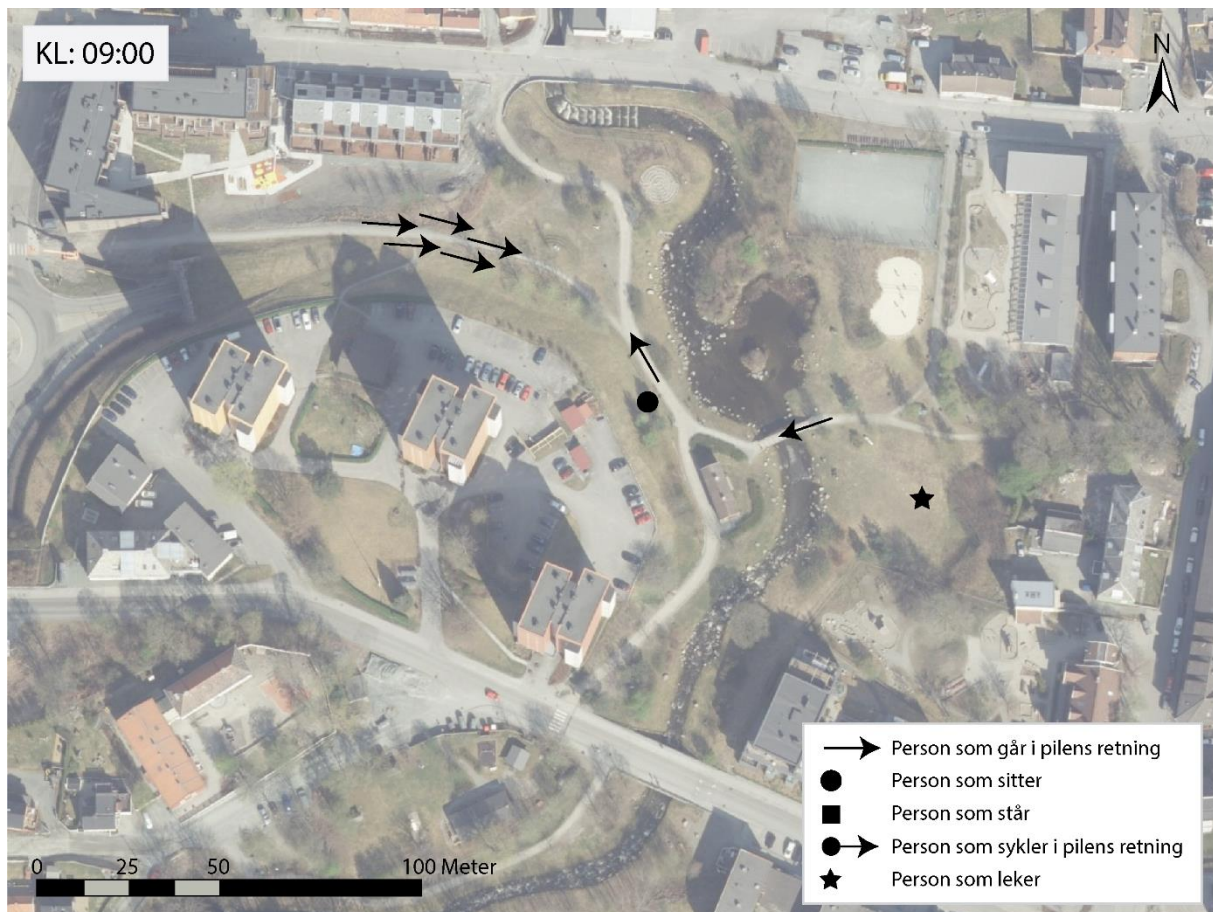
Det private firmaet forteller at man har forsøkt å holde det ekstra åpnet i områder der hvor det er finest solforhold. Blant annet gjelder dette ved det store plenarealet i sørøst. Her får man sola inn gjennom så å si hele dagen. Et annet sted man har gått inn for å dra mest mulig nytte av solstrålene, er ved dammen. Ifølge det private firmaet har man av den grunn ikke plante så mye høyreist vegetasjon over alt her. Det private firmaet forteller: «Nede ved dammen tenkte vi på at vi ikke skulle tette for mye igjen. At de skulle være bra med sol her, sånn at det ble et sånt areal som ble mye brukt». I tråd med Whyte (2001) sine anbefalinger, har man altså i Iladalen park stort sett forsøkt å dra mest mulig nytte av solen. Samtidig har man også i delområder bevisst lagt til rette for at det skal være ganske skyggefullt. Dette gjelder først og fremst langs Ilabekken. Det private firmaet sier man her stedvis har plantet ganske mye vegetasjon. Tanken er at dette skal gi skygge til bekken – noe som kan være gunstig for visse deler av naturmangfoldet. Når det gjelder vindforhold i parken, er disse i likhet med i Gåsaparken og i Stiftsgårdsparken relativt beskjedne. Iladalen park er riktignok noe større og åpnere enn de to sistnevnte parkene. Likevel ble ikke vinden opplevd som særlig problematisk i utformingen, ifølge det private firmaet. Med tanke på at mennesker her til lands ofte trives best i området med lite vind (Whyte, 2001), kan dette være nok et aspekt som kan være svært gunstig for bruken og opplevelsen av parken.

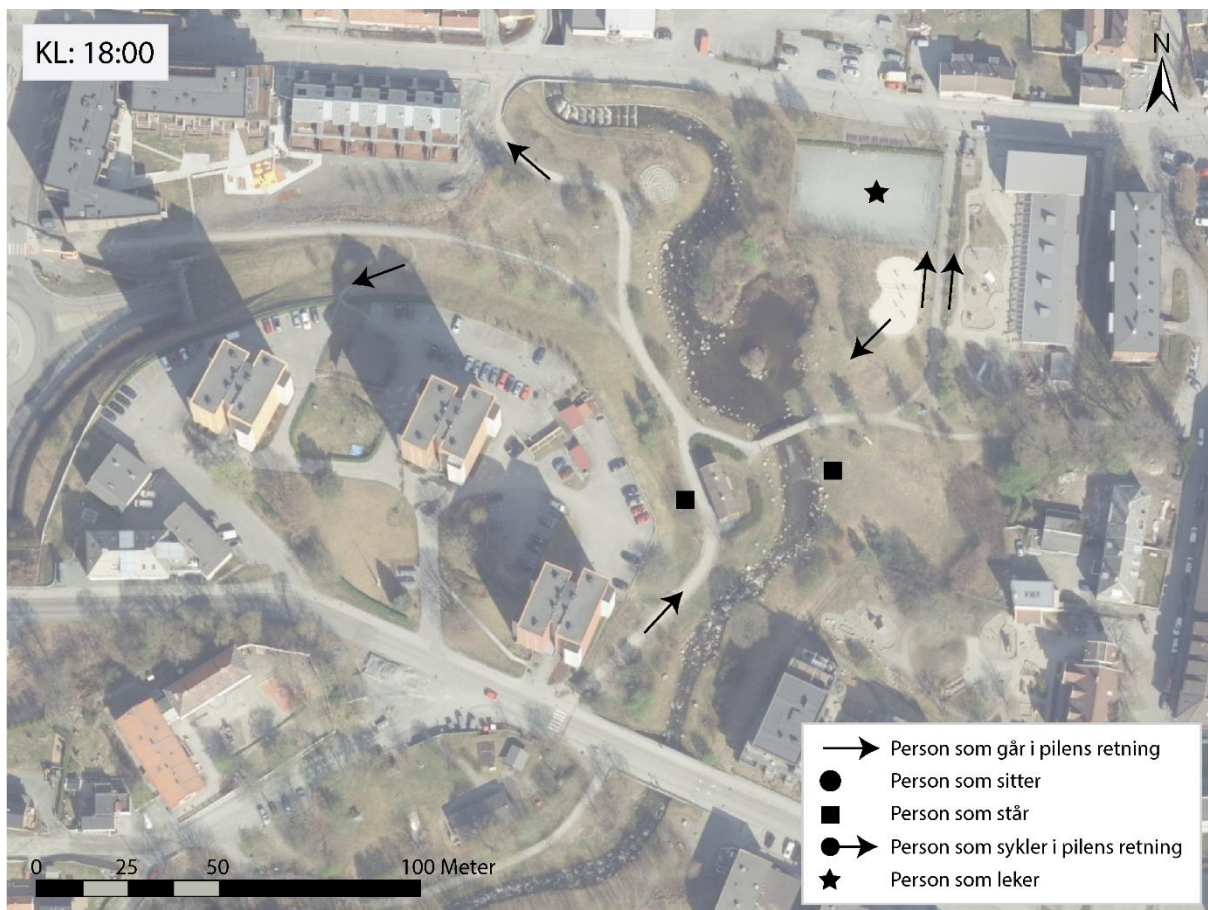
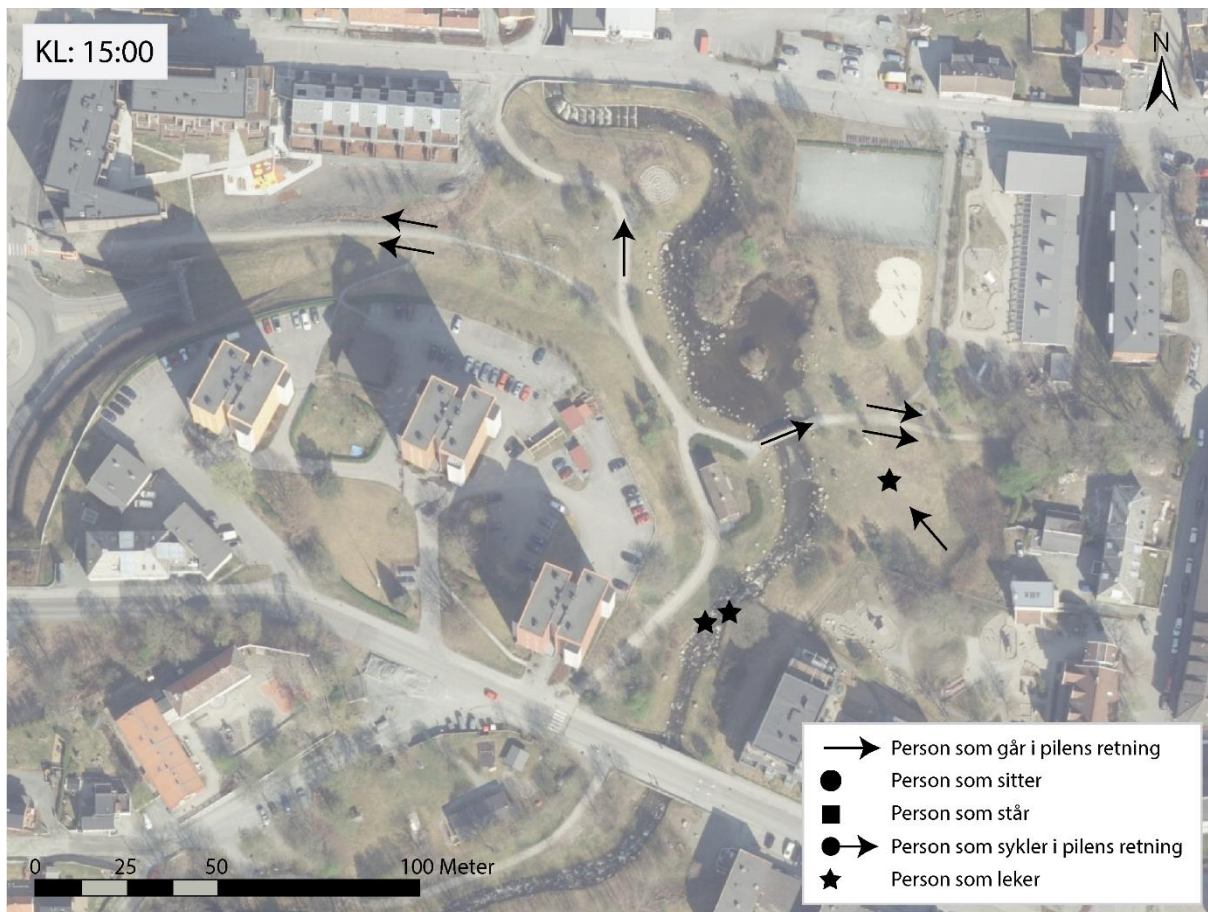

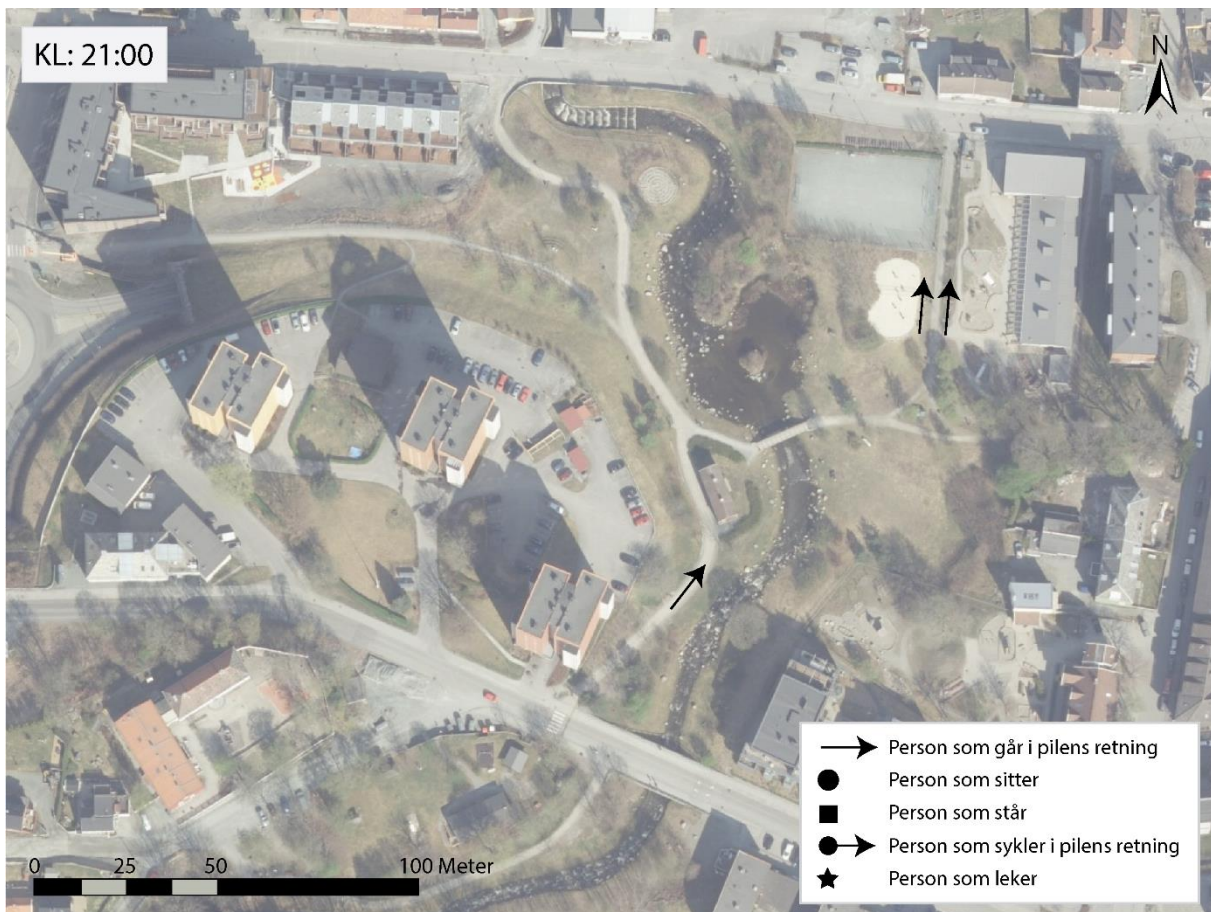
Figur 4.41: Høy blokkbebyggelse i bakgrunnen.
Foto: Cathrine Fossdal (16.03.20).

4.3.3 Bruk

I det følgende presenteres observasjonene ved de ulike observasjonstidspunktetene i Iladalen park. Videre følger en diskusjon omkring bruken av parken. Denne er basert på både observasjonene og funnene fra de fokuserte intervjuene.

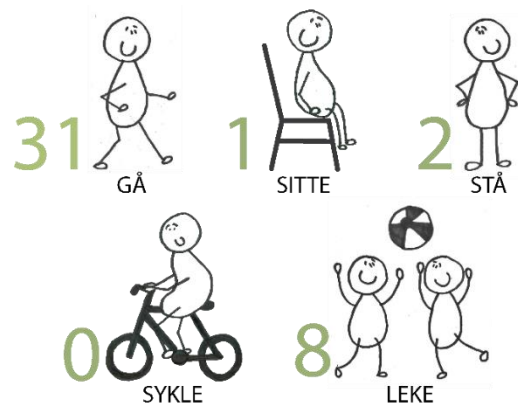

Figur 4.42 Observasjoner i Iladalen park klokken 09:00, 12:00, 15:00, 18:00 og 21:00 mandag 16. mars 2020. En tilhørende og mer dyptgående beskrivelse av de forskjellige observasjonene finnes i vedlegg 8. Laget av: Cathrine Fossdal. Kilde bakgrunnsbilder: Norge i bilder (2019), ©Kartverket.

Som figur 4.42 viser, oppholdt det seg mennesker i Iladalen park ved samtlige observasjoner. Totalt var det innom 43 personer i periodene hvor det ble observert. Dette var et omtrentlig likt antall som i både Gåsaparken og Stiftsgårdsparken, hvor det henholdsvis var 41 og 38 mennesker til stede. Foruten parkenes utforming, kan nok dette relativt like antallet ha sammenheng med at alle parkene ligger i forholdsvis tettbefolkede områder. Omgivelsene rundt er riktignok dominert av noe ulike funksjoner. Mens Gåsaparken hovedsakelig er omgitt av boliger og noen mindre butikker og serveringssteder, er Stiftsgårdsparken lokalisert i et område preget av handels- og næringsvirksomhet. Iladalen park er på sin side for det meste omkranset av boliger, men også en del industri- og næringsvirksomhet finnes her (Rosvold, 2019). Til tross for disse forskjellene, befinner de seg altså

Figur 4.43 Antall personer som gikk, satt, stod, syklet og lekte i Iladalen park. Laget av: Cathrine Fossdal.

alle på steder der det vanligvis er ganske mange mennesker. Personene i Iladalen park holdt imidlertid på med noe annerledes aktiviteter enn det som ble observert i de to andre parkene. Et flertall brukte parken som en gjennomfartsåre. I motsetning til i Stiftsgårdsparken, der mange så ut som om de var på vei til eller fra diverse ærender, var turgåing den dominerende aktivitetsformen i Iladalen park. Samlet sett var det 31 som ble registrert som gående, 1 som sittende, 2 som stående, ingen som syklende og 8 som lekende (se figur 4.43). Av disse var 21 kvinner, 17 menn og 5 barn. Både barn, voksne og eldre ble observert, men der det nok en gang var en overvekt av barn og voksne.

Når det gjelder de fokuserte intervjuene, gir tabell 4.5 en oversikt over hvilke forskjellige aktiviteter informantene nevnte når det ble spurt om hvordan de pleier å bruke Iladalen park. Som det fremkommer av tabellen, var det også i denne sammenheng et stort flertall som trakk frem at de vanligvis bruker parken som en gjennomfartsåre. En god del sa også mer spesifikt at de pleier å gå tur her. Alt i alt påpekte samtlige informanter at de pleier å bruke parken på en eller flere av disse måtene. Riktignok er det enkelte som også anvender den til andre formål. Eksempelvis er det noen som vanligvis har piknik, soler seg, eller bruker parken til å lese i. Totalt sa halvparten av informantene at de også pleier å ha lengre opphold i parken. Dette gjaldt blant annet dette informanten:

Jeg pleier å bruke parken til å gå tur i. Jeg og barna pleier også å se på endene her og ha piknik. Jeg er her en god del med familien. Jeg bruker parken cirka 50/50 som gjennomfartsåre og til opphold med barn (Mann 40-49 år).

Det at personene fra observasjonene og de fokuserte intervjuene både bruker parken til lengre opphold og som et sted de går igjennom, stemmer nok en gang godt overens med slik kommunen opprinnelig hadde planlagt at også denne parken skulle anvendes. Sammenlignet med planleggingen av parken, og det at man hovedsakelig hadde forstilt seg at den skulle brukes

Tabell 4.5 Hvordan informanter i de fokuserte intervjuene pleier å bruke Iladalen park.

Bruk av Iladalen park	Nevnes av informant										Totalt
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Gå tur						X		X	X	X	4
Lufte hunden						X					1
Se på og/eller mate fugler									X	X	2
Ha piknik									X		1
Være med familie/venner									X		1
Gjennomfartsåre/gå igjennom	X	X	X	X	X		X		X		7
Soling								X			1
Lesing							X				1
Lufte hunden						X					1

til både opphold og gjennomfart, må altså planleggingen og den faktiske bruken kunne sies å være ganske i overensstemmelse med hverandre. Videre var turgåing både i observasjonene og i de fokuserte intervjuene en svært fremtredende aktivitet. Med tanke på at parken særlig var planlagt for dette, er intensjonene og den faktiske bruken også sammenfallende på dette punktet. Hadde studien vært gjennomført nærmere sommeren, hadde man muligens kunne observert en noe mer variert bruk – og da hovedsakelig flere tilfeller av ulike oppholdsaktiviteter. Da flere av arealene var snø- eller isbelagte på observasjonstidspunktet, i tillegg til at temperaturen var ganske lav, kan nok dette ha virket begrensede særlig på slike aktivitetstyper.

I og med at Ilabekken renner igjennom de sentrale delene av parken, gjør dette at man så å si over alt kommer i ganske nær kontakt med vannet. Unntaket er ved ballplassen, samt helt vest og øst i området. Som en følge av dette er det kanskje ikke så overraskende at mer eller mindre alle personene som var til stede på observasjonsdagen, på et eller annet tidspunkt ble observert i nærheten av bekken. Noen var riktignok i mer nærkontakt med den enn andre. Mens enkelte lekte på steinene ute i vannet, og slik sett kom ordentlig tett på, var det andre som bare spaserte forbi. Til tross for at mange på grunn av parkens utforming nærmest automatisk befant seg i nærheten vannet, virket uansett bekken å ha en svært positiv innvirkning på bruken. Mange av de som var ute og gikk tur kikket eksempelvis utover vannet mens de var i bevegelse. Andre valgte å stoppe opp en stund for å betrakte den, før de gikk videre. Ut ifra dette tyder det altså på at Whyte (2001) sin uttalelse om at mennesker både liker å se på og å være i fysisk kontakt med vann, også stemte godt overens i dette tilfelle.

Ingen av informantene i de fokuserte intervjuene nevnte at de pleier å bruke parken på måter som spesifikt har med bekken å gjøre. Likevel var det et par stykker som trakk frem at de vanligvis ser på eller mater fuglene her. Dette gjaldt blant annet denne informanten: «Når barnebarna er på besøk, pleier vi av og til å være her for å mate fuglene» (Mann, 60-69 år). Naturmangfold kan, i likhet med vann, ofte ha en positiv opplevelsesverdi for mennesker (KMD, 2018). Det at man i parken har lagt mye vekt på å skulle styrke nettopp dette, kan slik sett ikke bare ha vært gunstig i naturmessig forstand – men også ført til at disse menneskene i større grad velger å ta i bruk parkområdet. Foruten ville dyr, ble det ellers observert en god del folk som hadde med seg sine egne hunder. Totalt var det åtte personer med hunder til stede i parken, mot tre i Gåsaparken og to i Stiftsgårdsparken. Til forskjell fra de to andre parkene, ble Iladalen park imidlertid ikke bare brukt til å gå tur med dem i. Ved flere anledninger var det personer som også enten slapp hundene løs eller hadde dem i langline mens de lekte eller trente med dem. Det ene tilfelle fant sted ved ballplassen, mens de to andre tilfellene skjedde ved

plenen i sørøst. Med andre ord var det de større, åpnere områdene som ble benyttet til dette. Det at tilsvarende arealer ikke finnes i Gåsaparken og Stiftsgårdsparken, og at flere generelt var ute og gikk tur i Iladalen, er mest sannsynlig noe av forklaringen på denne ulikheten i bruk.

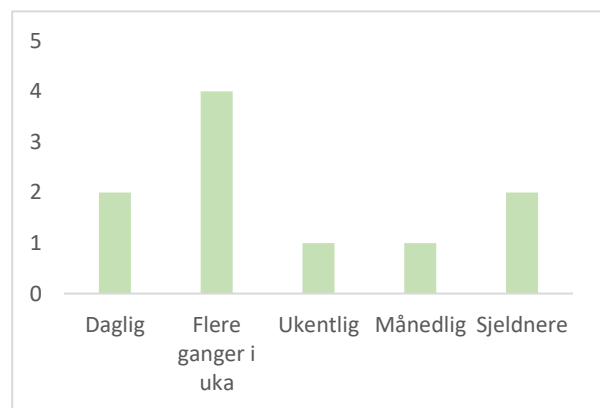
Gjennom observasjonsdagen var det bare én person som valgte å sette seg ned i parken. Dette skjedde ved benken rett nord for Rødhuset. Denne benken er som tidligere nevnt orientert mot bekken. I tillegg har den god utsikt mot mennesker som passerer på den nærliggende stien. Dette stipartiet var også det som ble hyppigst benyttet i løpet av dagen. Da begge disse faktorene ofte fungerer tiltrekkende på mennesker (Whyte, 2001), kan dette være noe av årsaken til hvorfor akkurat denne sitteplassen ble valgt. En annen grunn kan skyldes at terrenget her i bakkant skråner en god del oppover. Dette bidrar til å skape en form for kanteffekt – noe som vanligvis er nok et positivt trekk ved oppholdssteder (Gehl, 2010a). Det som kanskje likevel er enda mer interessant å spørre seg om, er hvorfor ingen av de andre sittestedene i parken ble benyttet gjennom dagen. Selv om det riktignok er relativt få primære sittsteder tilgjengelig, stod det likevel ikke på mangelen i antall ledige seter. Komfort, og da mer spesifikt mangel på komfort, kan muligens være én forklaringsfaktor. Sett bort ifra varierende grad av ryggdekning, ryggstøtte og fravær av armlener, var sitteunderlagene på de primære sittestedene ikke optimale denne dagen. Når det gjelder benkene, var metallet som disse består av ganske kaldt som en følge av lav temperatur utendørs. Amfiene var på sin side delvis dekket av snø og is, og generelt ganske fuktige. Med tanke på at et komfortabelt sittemøblement vanligvis er viktig for lengre sittende opphold (Gehl, 2010a), kan dette trolig være noe av forklaringen på hvorfor disse sittestedene ikke ble benyttet.

Gjennom observasjonsdagen var antallet mennesker som var til stede i parken ganske jevnt. Særlig i forhold til Gåsaparken, der et stort flertall benyttet parken på ettermiddagstid, var det ikke fult så store forskjeller mellom de ulike observasjonstidspunktene i Iladalen park. Likevel var det, slik også tilfelle var i Gåsaparken og Stiftsgårdsparken, vesentlig færre til stede ved den siste observasjonen klokken ni om kvelden. På denne tiden var det kun tre personer i parken. Som i de to andre parkene, handler nok dette sistnevnte aspektet først og fremst om at det da hadde blitt mørkt ute. Samtidig var det en god del mer belysning i Iladalen park, enn det det var på de to andre studiestedene. Det relativt høye antallet lyktestolper bidrog alt i alt til at parken fremstod som ganske opplyst. Selv om god belysning ofte kan føre til at rom oppleves som trygge (Jacobs, 1961), var det imidlertid et par andre faktorer som kan ha bidratt til å redusere denne trygghetsfølelsen noe.

For det første er ikke Iladalen park, på tilsvarende måte som Gåsaparken og Stiftsgårdsparken, omkranset av en like tett bystruktur med en blanding av funksjoner. Trolig gjør dette at forholdene ikke ligger fullt så godt til rette for at forskjellige brukergrupper ankommer og forlater byrommet til ulike tider (Jacobs, 1961). Særlig gjelder dette på kveldstid, da det nærmere sentrumsområdet er flere virksomheter som holder åpent forholdsvis sent. For det andre er parken såpass stor at det enkelte steder er en del avstand til nærmeste bygning. Sett bort ifra Rødhuset, ligger i hvert fall de midtre delene av parken et godt stykke unna bebyggelse. Til tross for at flere av vinduene i de nærmeste bygningene er vendt mot parken, befinner seg på bakkeplan, samt var opplyste på observasjonsdagen – noe som alle er aspekter som kan være gunstig for trygghet (Jacobs, 1961), kan nok disse bebyggelsesforholdene ha vært noe av årsaken til at ikke enda flere valgte å bevege seg inn i området på dette tidspunktet.

En annen grunn til at ikke befant seg så mange i parken klokken ni om kvelden, kan henge sammen med lokalklimatiske forhold. Det at solen ikke skinte på dette tidspunktet, gjorde det noe kaldere å bevege seg utendørs da enn tidligere. I og med at mennesker i Norge som oftest trives best i solrike omgivelser (Gehl, 2010a), kan dette muligens ha vært en årsak. Hvordan solen hadde innvirkning på bruken av parken, kom til en viss grad også til syne gjennom andre deler av dagen. Blant annet befant flesteparten av dem som hadde et noe lengre opphold seg i de solrike delene. Benken rett nord for Rødhuset, ble eksempelvis benyttet klokken ni om morgenen når solen skinte på denne. Ved senere observasjoner lå denne sitteplassen imidlertid i skyggen – primært som en følge av høyblokkene i sørøst og høyden disse står på. Muligens kan også dette ha bidratt til å gjøre denne sitteplassen noe mindre populær ettersom dagen skred frem. Generelt skinte likevel solen inn over store deler av parken gjennom hele observasjonsdagen. Selv om riktignok vestsiden etter hvert lå noe mer i skyggen enn østsiden, var det fremdeles mange muligheter for å finne seg en plass i sola ved alle tidspunktene frem til klokken 18:00. Det at de lokalklimatiske forholdene jevnt over var såpass gode hele dagen – både når det kom til sol og vind, kan ha bidratt til at det var noe mindre forskjell mellom bruken ved de ulike tidspunktene – i hvert fall til sammenligning med Gåsaparken, der sol- og skyggeforholdene var noe mer skiftende gjennom dagen.

Figur 4.44 viser hva informantene i de fokuserte intervjuene svarte når de ble spurt

Figur 4.44 Hvor ofte informantene i de fokuserte intervjuene pleier å bruke Iladalen park.

om hvor ofte de pleier å bruke Iladalen park. Som det fremkommer av tabellen, var det ganske variert hvor hyppig informantene sa at de pleier å være til stede. Mens enkelte er her daglig eller flere ganger i uken, er det andre som er her en god del sjeldnere enn det. Sammenlignet med Gåsaparken og Stiftsgårdsparken, lå Iladalen park et sted midt imellom disse når det kom til informantens oppgitte hyppighet av bruk. Det at Iladalen park også befant seg imellom disse når det kom til andelen oppholds- versus gjennomfartsaktiviteter, kan være en årsak til dette. Mens daglige gjøremål, slik som ærender, som tidligere nevnt er nødt til å gjennomføres så å si uansett vær, er lengre oppholdsformer vanligvis mer værsensitive (Gehl, 1996). Det at det i Iladalen park ikke var fullt så mange aktiviteter knyttet til daglige gjøremål som det det var i Stiftsgårdsparken, og heller ikke like mange oppholdsaktiviteter som det det var i Gåsaparken, kan være en grunn til denne forskjellen i bruk gjennom året.

4.3.4 Opplevelse

Når det gjelder menneskers opplevelse, viser figur 4.45 hvor godt informantene sa at de likte Iladalen park på en skala fra 1-10. Tabell 4.6 gir en oversikt over hvordan informantene opplever parken, mens figur 4.46 viser hvilke endringer de kunne ønske seg. Til sist fremkommer det av figur 4.47 hva informantene fortalte at de liker spesielt godt ved Iladalen park.

Figur 4.45 Hvor godt informantene i de fokuserte intervjuene liker Iladalen park på en skala fra 1-10.

Tabell 4.6 Hvordan informantene i de fokuserte intervjuene opplever Iladalen park.

Opplevelse av Iladalen park	Nevnes av informant										Totalt
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Rolig/stille/fredelig			X	X	X	X			X	X	6
Pusterom/avbrekk							X		X		2
Liker tilstedeværelsen av bekken	X	X		X		X			X		5
Liker ikke så godt måkene									X		1
Godt skjermet	X				X						2
Liker de ulike høydenivåene	X										1
Fin	X							X			2
Koselig		X									1
Liker ikke så godt omgivelsene rundt		X									1
Grønn lunge/grønn oase							X	X			2
Grøntområde med dyreliv					X						1
Liker at parken oppleves naturlig					X						1
Fine skulpturer							X				1
Liker tilstedeværelsen av fugler							X				1
Idyllisk				X							1
Liker broa over bekken				X							1
Liker informasjonsskiltene						X					1
Kan brukes til ulike aktiviteter						X					1

Endringer på rødhuset
Strøing av stiene
Varmekabler i stiene

Ingen endringer

Mer skjerming mot omgivelsene rundt

Kunstgressbane
Saltning av stiene

Figur 4.46 Hvilke endringer informantene i de fokuserte intervjuene kunne ønske seg i Iladalen park.

Naturen

Bekken

Fuglene
Dyrelivet
Brua over bekken

Figur 4.47 Hva informantene i de fokuserte intervjuene liker spesielt godt ved Iladalen park.

Som figur 4.45 og tabell 4.6 viser, er også Iladalen park et område som informantene gav uttrykk for at de liker godt. På en skala fra 1-10 gav informantene i snitt parken en score på 8,2. Parken ble også stort sett omtalt i positive ordelag når de ble bedt om å beskrive opplevelsen de har området. Blant begrepene som ble brukt, finner man blant annet ordene «idyllisk», «fin» og «koselig». Det som likevel ble trukket hyppigst frem, var at informanter opplever Iladalen park som et stille, rolig eller fredelig område. Andre brukte også lignende benevnelser, slik som at de opplever den som et pusterom eller avbrekk fra omgivelsene rundt. Enkelte begrunnet disse egenskapene med at de synes parken er godt skjermet mot de omkringliggende områdene. Dette gjaldt blant annet denne informanten: «Jeg opplever parken som behagelig og fredelig [...]. Parken er ganske godt skjermet med vegetasjon. Det gjør at man føler at man ikke er iblant asfalten og betongen, men heller iblant natur og i friluft» (Mann 30-39 år). Samtidig var det ikke alle som var like enig i dette. Flere kommenterte nemlig også på at de gjerne kunne ha ønsket seg enda mer skjerming. For eksempel forslo denne informanten å plante ytterligere mer vegetasjon langs kantene, for å på den måten skape et tydeligere skille mellom parken og områdene rundt: «Jeg kunne ønske at parken ble enda mer skjermet fra boligfeltene og fra veiene. For eksempel kunne det ha vært plantet mer trær her» (Kvinne 20-29 år).

Problematikken knyttet til skjerming, virker ikke først og fremst å være knyttet til støymessige forhold. Ingen av informantene nevnte spesifikt at de opplever støy i parken som et problem. Det at det i utformingen ikke er gjort noen særlige tiltak knyttet til dette, med unntak av

støyskjermen i vest, virker altså å ha vært en riktig avgjørelse. Skjermingen informantene snakker om, dreier seg snarere om at man ønsker å skape et kraftigere skille mellom det naturpreget parken innehar, versus områdene rundt som er dominert av hardere flater. Som nevnt i teoridelen liker mennesker best å oppholde seg i klart definerte rom, der grensene eller veggene i rommet er lette å få øye på (Lorange, 1984). Det at parken ikke innehar et fullt så tydelig skille til omgivelsene, blant annet til sammenligning med Gåsaparken og Stiftsgårdsparken, virker følgelig å ha bidratt noe negativt til informanters opplevelse. Samtidig kan det at studien ble gjennomført på et tidspunkt der mye av vegetasjonen var uten blader, ha bidratt til å forsterke dette inntrykket. På sommerhalvåret, når bladene på trær og busker har sprunget ut, kan det hende at dette aspektet ikke hadde blitt fullt så ofte kommentert på.

Når informantene ble spurt om hva de liker spesielt godt ved parken, var det et element som ble betydelig hyppigere nevnt enn andre. Samtlige informanter, men unntak av én, sa at bekken er det de liker aller best ved Iladalen park (se figur 4.47). Den ene informanten som ikke spesifikt nevnte bekken, sa likevel at selve broa over bekken er blant det han liker spesielt godt. Det samme gjorde også to andre. Her forteller to informanter om sin opplevelse av bekken:

Det jeg liker spesielt godt ved parken er bekken. Jeg synes det er deilig å gå langs bekken og nyte naturen når man skal gjøre ting i hverdagen (Mann, 20-29 år).

Det jeg liker spesielt godt ved parken er endene og vannet som renner igjennom den. Jeg liker å sitte og høre på vannet som sildrer og å se på at det renner. Det er veldig sånn meditativt (Kvinne 30-39 år).

Som disse to personene eksemplifiserer, er det flere sanser som blir trukket frem når informanter går inn på hvorfor de nettopp liker Ilabekken så godt. Først og fremst er det synet av bekken informanter sier at de setter pris på. Likevel blir også det å høre lyden og å komme i nærkontakt med vannet uttalt som positivt. Med andre ord blir Whyte (2001) sitt utsagn om at mennesker ofte både liker å se, høre og berøre vann, også bekreftet i dette tilfelle. Samtidig ligger det som tidligere nevnt et svært grundig arbeid bak bekken. Selv om det har vært ressurskrevende, virker likevel den innsatsen man har lagt ned, og den utformingen man har endt opp på, alt i alt å ha hatt svært mye å si for at informanter opplever parken såpass positivt som det de gjør.

Det var ingen informanter som kommenterte noe spesifikt på sitteplassene i parken – hverken i positiv eller negativ forstand. Det som likevel ble trukket frem en god del, var at mange liker at parken er såpass naturpreget som det den er. Enkelte beskriver den som en «grønn oase» og en «grønn lunge», og der folk synes det er flott at tilstedeværelsen av natur er såpass dominerende.

Når informantene ble spurt om hva de liker spesielt godt ved parken, var det eksempelvis så å si bare naturelementer som ble trukket frem. Nettopp det at man ikke har plassert ut for mange «kunstige elementer», slik som benker, har kanskje bidratt til å støtte opp under dette inntrykket. Som tidligere nevnt var den opprinnelige tanken å ikke ha noen benker til stede. Grunnen var at parken skulle se mest mulig enkel og naturlig ut. Ved at man fremdeles ikke har plassert ut for mange av disse, har man tilsynelatende i stor grad klart å beholde dette uttrykket – og gjennom dette også hatt en gunstig effekt på informanters opplevelse.

Overordnet er det mange ulike sider ved naturen informantene sier at de liker. Noen forteller at de mer generelt liker at parken oppleves som naturlig. Andre trekker frem mer spesifikke aspekter. Noen sier for eksempel at de liker dyrelivet og fuglene her. Dette gjelder blant annet denne informanten: «Det jeg liker spesielt godt ved parken er bekken og fuglene. Det er på en måte det som gjør parken» (Mann, 60-69 år). I likhet med Gåsaparken, men i motsetning til Stiftsgårdsparken, blir fuglene i Iladalen park i stor grad opplevd som et positivt tilskudd. Unntaket er en informant som sier at han at han ikke liker måkene her særlig godt: «Om sommeren kan det være en del måker her. Jeg er ikke så glad i det» (Mann 40-49 år). Sett bort ifra dette, er informantene stort sett tilfreds med de fuglene som befinner seg her. Totalt sett har planleggingen for et rikt naturmangfold i Iladalen park altså ikke bare vært gunstig i naturmessig forstand – i tråd med Kommunal- og moderniseringsdepartementet (2018) har dette fokuset også åpnet opp for naturopplevelser for mennesker.

Når det kommer til kriminalitetsforebygging, var det ingen informanter som sa at de opplever parken som et utrygt sted å være. Selv om omgivelsene rundt ikke innehar like blandede funksjoner som i de to andre parkene, og bebyggelsen også er noe mer tilbaketrukket, virker altså de tiltakene som er blitt gjort – blant annet med å inneha mye belysning, å ha hatt en god effekt på dette området. Parken ble likevel opplevd som noe mindre trygg i en annen forstand. Som det fremkommer av figur 4.46, var det flere informanter som kommenterte på at de kunne ønske at stiene var mindre glatte å bevege seg på om vinteren. Både det å salte, strø og å legge varmekabler i dem, ble foreslått som mulige løsninger. På observasjonsdagen var det generelt ganske glatt i området. Særlig gjaldt dette på stipartiene i nord og i vest. Tilsynelatende som en følge av dette, ble det sett personer som valgte å gå utenom disse. Ved flere anledninger ble det eksempelvis observert mennesker som gikk i en stor bue utpå gresset ved stien i nord for komme seg ut av området. Et par valgte også å snu her og gå ut av parken i en annen retning – antageligvis av samme årsak. Enkelte av dem som befant seg ute i den tilgrensende gata i nord, så i tillegg ut som om de ombestemte seg og valgte å ikke gå inn i parkområdet da de fikk øye

på føret. Delvis skyltes nok dette også at terrenget her er ganske bratt – noe som kunne gjøre det ytterligere vanskelig å holde seg beina.

Det at høyblokkene og terrenget disse står på bidrar til å skape en god del skygger, er nok noe av årsaken til at enkelte deler av parken var mer snø- og isbelagte enn andre. Samtidig var det også andre mer solfylte områder – slik som det åpne arealet i sørøst, hvor bakken var ganske glatt. Overordnet er det nok et komplisert samspill mellom ulike lokalklimatiske faktorer som har vært innvirkende på hvorfor forholdene var slik de var akkurat denne dagen. Det som uansett er poenget å fremheve i denne sammenheng, er at informanter gjerne kunne ønske at det ble iverksatt flere tiltak for å gjøre parken lettere å ta seg frem på når det er snø og is ute. Som tidligere nevnt bør byrom som oftest planlegges for helårsbruk (KMD, 2018). Selv om man i utformingen stort sett har forsøkt å skape gunstigst mulig solforhold, kunne det ha vært en idé å i fremtiden se nærmere på hvordan parken kunne blitt mer fremkommelig når det ikke er fullt så varmt og solfylt ute.

De fleste aktivitetene som ble observert på observasjonsdagen kan kategoriseres som valgfrie aktiviteter, i tråd med Gehl (1996) sin klassifisering. Det samme kan aktivitetene som informantene snakket om i de fokuserte intervjuene. Både det å gå tur, leke og å stoppe opp for å se på omgivelsene rundt seg, er eksempler på aktiviteter som mennesker deltar i hvis de har et ønske om å gjøre det, og dersom stedet og tiden muliggjør det. En del av aktivitetene ble imidlertid også gjennomført av flere personer i sammen. Enkelte gikk for eksempel tur i felleskap, mens andre lekte med hverandre på steinene i bekken eller ved labyrinten. Da sosiale aktiviteter omfatter aktiviteter som inkluderer kontakt mellom mennesker (Gehl, 1996), kan følgelig en god del av bruken også klassifiseres i denne kategorien. Samtidig var det noe flere nødvendige aktiviteter til stede i Iladalen park, sammenlignet med i Gåsaparken. Andelen var likevel ikke like høy som i Stiftsgårdsparken. Både det å gå tur med hunder og å gjøre ærender, slik det ble observert at enkelte i Iladalen gjorde, er eksempler på aktiviteter som så å si alle mennesker i større eller mindre grad er nødt til å gjøre i hverdagen (Gehl, 1996). Også det at personer i de fokuserte intervjuene sa at de bruker parken som en gjennomfartsåre, kan tolkes som at de anvender den til nødvendige formål. I og med at andelen valgfrie og sosiale aktiviteter likevel var klart dominerende, kan man ut ifra Gehl (1996) sin teori anslå at parken av deltagerne oppleves som å inneha god kvalitet. Selv om det riktignok også kom frem noen kritiske bemerkninger under de fokuserte intervjuene, har likevel den planleggingen og utformingen som har funnet sted resultert i at deltagerne i dag stort sett sitter igjen med en positiv opplevelse av det å være til stede i Iladalen park.

5 KONKLUSJON

I denne masteroppgaven er det blitt arbeidet for å finne svar på følgende hovedproblemstilling: «Hvordan har planleggingen og utformingen av Gåsaparken, Stiftsgårdsparken og Iladalen park innvirket på menneskers bruk og opplevelser av dem?». Dette spørsmålet er blitt tilnærmet gjennom å anvende teori om byparker og gode byrom for mennesker. I tillegg har hovedproblemstillingen blitt delt opp i fire underproblemstillinger. Den følgende konklusjonen er også delt opp etter disse delspørsmålene. Omsider vil det også bli trukket noen overordnede slutninger opp mot hovedproblemstillingen. Kapitlet avsluttes med noen forslag til videre forskning. Her vil det bli fremsatt en del ideer til hva det kunne vært interessant å se nærmere på i andre prosjekter.

1. Hvordan har parkene vært planlagt?

Gåsaparken, Stiftsgårdsparken og Iladalen park er alle grøntområder som i dag er planlagt som parker. Det er imidlertid noe ulikt hvor langt tilbake i tid dette strekker seg. Mens Gåsaparken har vært planlagt som et grøntareal siden begynnelsen av 1990-tallet (Trondheim kommune 1994a), har det samme vært tilfelle for Stiftsgårdsparken helt siden 1600-tallet (Trondheim kommune, 2006a). Iladalen park er den nyligst opparbeidede parken. Helt frem til begynnelsen av 2000-tallet ble området brukt på andre måter (Trondheim kommune, 2010). I dag er Gåsaparken planlagt som et område som kan benyttes til ulike aktiviteter knyttet til rekreasjon og friluftsliv. Parken er ikke først og fremst tenkt som noen ferdselsåre, men heller som et sted man kan oppholde seg over lengre tid. Området skal også i noen grad bidra til å støtte opp under naturmangfold og den lokale overvannshåndteringen. I Stiftsgårdsparken er i stor grad det samme tilfelle. I motsetning til Gåsaparken, er imidlertid Stiftsgårdsparken i større grad planlagt som en gjennomfartsåre – fremfor å hovedsakelig være et sted for opphold. Når det til sist kommer til Iladalen park, er også denne planlagt som et område som kan anvendes til ulike rekreasjons- og friluftslivsaktiviteter. Parken er både tenkt som et sted for opphold, men også som en plass å gå igjennom – og da særlig med tanke på turer. I større grad enn ved de to andre parkene, har imidlertid ivaretagelse av naturmangfold og overvannshåndtering stått sentralt i planleggingen av Iladalen park. Til tross for disse forskjellene, er likevel alle parkene i dag klassifisert som grønnstruktur i kommuneplanens arealdel (Trondheim kommune, 2014b). Selv om parkenes reguleringsplaner strekker seg noe ulikt tilbake i tid (Trondheim kommune, 1981; 1994a; 2004; 2006b), betyr dette at både Gåsaparken, Stiftsgårdsparken og Iladalen park er juridisk sikrede deler av grønnstrukturen i Trondheim (plan- og bygningsloven, 2008).

2. Hva har vært intensjonene bak utformingen av parkene?

Vann har vært et sentralt element i utformingen av samtlige parker. Mens vannet består av en elv i Gåsaparken, utgjøres det av en fontene i Stiftsgårdsparken og en bekk i Iladalen park. I Gåsaparken er vannet tenkt som et berikende opplevelseselement som man både skal kunne se og komme i fysisk kontakt med. Også i Stiftsgårdsparken og i Iladalen park har man lagt vekt på dette. I tillegg har noe av intensjonen i Stiftsgårdsparken vært at lyden fra fontenen skal oppleves som behagelig. I Iladalen park har på sin side et sentralt formål med bekken vært å styrke naturmangfoldet, og å sørge for at man bedre skal kunne håndtere problemer knyttet til overvann. I samtlige parker er det videre lagt til rette for en del primære sitteplasser. Intensjonene med disse er overordnet å innby til opphold. Mange av sitteplassene er orientert i retning av vannelementene i rommene. Sittemøblelementet er imidlertid også noe forskjellig – både innad og imellom de ulike områdene. Både når det kommer til om sitteplassene er plassert inntil kanter, i nærheten av bevegelseslinjer, eller om de er sociopetalt eller sociofugalt designet, finnes det ulikheter. Også komforten varierer en del. Det som kanskje likevel er den største forskjellen, er at det er plassert ut vesentlig flere benker i Stiftsgårdsparken, sammenlignet med i de to andre parkene. I Iladalen park finnes det desidert færrest benker – både med tanke på selve antallet, og i forhold til at denne parken er flere ganger så stor som de to andre.

I samtlige parker har det vært en intensjon om å legge til rette for et variert plante- og dyreliv. I alle grøntområdene har man valgt å beholde eldre vegetasjon, inneha stedegen beplantning, i tillegg til at vegetasjonen kan klassifiseres i ulike vegetasjonssjikt. Likevel har man i utformingen av Iladalen park hatt et særlig stort fokus på naturmangfoldet. Delvis skyldes dette hensynet til naturen i seg selv, men også opplevelsesmessige aspekter ligger til grunn. Når det gjelder trygghet, har man i alle parkene gjort tiltak knyttet til dette. Først og fremst har det handlet om å sette opp belysning. Samtidig har man også tenkt på at vegetasjonen ikke skal skape særlige gjemmesteder. Spesielt i Stiftsgårdsparken har man imidlertid hatt en utfordring med tilstedeværelse av rus, og at dette kan bidra til at stedet oppleves som utrygt. Det siste året har man likevel gjort tiltak knyttet til dette – blant annet gjennom å sette opp et nytt lekeapparat. Når det til sist kommer til lokalklimaet, er ingen av parkene særlig preget av vind. Gåsaparken og Iladalen park er på sin side noe mer solfylte enn det Stiftsgårdsparken er. Bygninger og trær omkring Stiftsgårdsparken bidrar til å skape en god del skygger her. Likevel har man i samtlige parker forsøkt å dra mest mulig nytte av de solstrålene som finnes. Sitteplasser og andre oppholdsarealer er eksempelvis blitt plassert i de mest solrike delene, og vegetasjon er blitt plantet slik at den ikke skal skape uønskede skyggeeffekter.

3. Hvordan bruker mennesker parkene?

Deltagerne i studien brukte Gåsaparken, Stiftsgårdsparken og Iladalen park på noe ulike måter. I Gåsaparken var det ganske forskjellige aktiviteter som fant sted. Likevel var det et stort flertall som anvendte parken til oppholdsaktiviteter. I Stiftsgårdsparken holdt ikke deltagerne på med fullt så ulike aktiviteter. De fleste brukte området som en gjennomfartsåre. Også i Iladalen park var det flest mennesker som bare gikk igjennom parken, uten å stoppe opp. I motsetning til i Stiftsgårdsparken, der et flertall var på vei til eller fra diverse ærender, var dog turgåing den dominerende aktivitetsformen her. Alt i alt stemte den faktiske bruken og slik parkene opprinnelig var planlagt, forholdsvis godt overens. Unntaket var i noen grad i Stiftsgårdsparken, der planen var at en større andel oppholdsaktiviteter skulle finne sted. Stiftsgårdsparken ble imidlertid brukt på en noe hyppigere basis enn det Gåsaparken og Stiftsgårdsparken ble.

En god del mennesker befant seg i nærheten av vannet i Gåsaparken og i Iladalen park. Da fontenen var slått av i Stiftsgårdsparken, var ikke dette mulig å observere her. Den innsatsen man har lagt ned i disse elementene, virker uansett å ha hatt en positiv effekt for bruken. Når det gjelder sitteplasser, valgte de fleste å sette seg slik at de hadde utsikt mot vannet i rommet. Videre valgte alle som satt, men unntak av én, å sette seg på primære sittsteder. Mange satte seg også på steder langs kanter, ved bevegelseslinjer, og på sociofugalt designet sittemøblement. Med andre ord var det først og fremst sitteplasser med disse egenskapene som ble ansett som attraktive. Når det kommer til naturmangfold, var det særlig kontakt med fugler som var fremtredende ved bruken av parkene. I Gåsaparken og Iladalen park var det hovedsakelig ender deltagerne interagerer med. I Stiftsgårdsparken var på sin side duer som var den dominerende fuglearten. I parkene ble det registrert at folk både så på og gav fuglene mat. Når det gjelder trygghet, var det en god del færre mennesker til stede i samtlige parker på kveldstid. Selv om alle innehar noen form for belysning, kan dette dreie seg om at det da var blitt forholdsvis mørkt ute. I tillegg kan det henge sammen med at det var ganske få lyssatte vinduer på bakkeplan som henvendte seg til byrommene. I Iladalen park kan det videre skyldes at omgivelsene rundt ikke er like preget av en tett bystruktur med en blanding av funksjoner, slik de to andre parkene er. Når det til sist kommer til lokalklimaet, oppholdt de fleste menneskene seg i de mest solrike delene av områdene. Tilstedeværelse av noe mer skygge i Stiftsgårdsparken, kan imidlertid ha vært noe av årsaken til at ikke like mange valgte å være her over lengre tid.

4. Hvordan opplever mennesker parkene?

Deltagerne hadde noe ulike opplevelser av de tre parkene. Generelt var likevel alle områdene ganske godt likt. Stort sett ble parkene omtalt i positive ordelag, selv om det også kom frem noen kritiske bemerkninger – og da i noe større grad om Stiftsgårdsparken enn om de to andre parkene. Både Gåsaparken og Iladalen park ble hovedsakelig opplevd som rolige og stille. Det samme ble i noen grad også Stiftsgårdsparken, men der det var andre elementer som ble hyppigere nevnt. I samtlige parker ble tilstedeværelsen av vann opplevd som positivt. I noe varierende grad ble både det å se, høre og berøre vann trukket frem som aspekter informantene likte. Også sitteplassene opplevdes som nokså gode. Det kom frem få kritiske bemerkninger knyttet til disse. Unntaket var at informanter gjerne i Gåsaparken og i Stiftsgårdsparken kunne ønske seg flere bord. Også flere benker ble etterlyst i Gåsaparken. Når det kommer til naturmangfold, var det mange som satte stor pris på det grønne i parkene. Dette strakk seg fra spesifikke elementer slik som trær og blomster, til mer generelle utsagn om at folk likte at parkene er naturpregede. I samtlige parker ble opplevelsen av fuglene trukket frem. Mens fuglene i Gåsaparken og Iladalen park stort sett ble opplevd som et positivt tilskudd, var det mer kritiske bemerkninger som kom frem omkring duene i Stiftsgårdsparken. Selv om riktignok noen også satt pris på dem, var det flere som opplevde den store mengden som befinner seg her som problematisk.

Når det gjelder kriminalitetsforebygging var det ingen i Gåsaparken eller i Iladalen park som fortalte at de opplever parkene som utrygge. Det at det var relativt få mennesker til stede på kveldstid når det var blitt mørkt ute, kan imidlertid ha vært et tegn på at enda mer kunne ha blitt gjort på denne fronten. Det samme var tilfelle i Stiftsgårdsparken. Her ble imidlertid i tillegg tilstedeværelse av rusmisbrukere en del kommentert på. Selv om mange ikke direkte påpekte at disse var med på å gjøre området mindre trygt, var det flere som opplevde dette som en noe negativ side ved parken. Når det til sist kommer til lokalklimaet, var de ingen informanter som sa at de opplevde parkene som vindfulle. Gåsaparken ble av informanter videre ansett som solrik. Stiftsgårdsparken ble på sin side opplevd som noe mer skyggefull. I Iladalen park var det særlig forhold knyttet til stiene i området som ble kommentert på. Flere opplevde disse som for glatte på vinterstid, og der man gjerne kunne ha ønsket seg tiltak knyttet til dette. Alt i alt var det flest valgfrie og sosiale aktiviteter som fant sted i Gåsaparken og i Iladalen park. I Stiftsgårdsparken var det i større grad nødvendige aktiviteter som forekom. Også dette funnet var med på å underbygge det at de to førstnevnte parkene ble ansett som å inneha noe høyere kvalitet, enn det Stiftsgårdsparken hadde på tidspunktet da studien ble gjennomført.

Hvordan har planleggingen og utformingen av Gåsaparken, Stiftsgårdsparken og Iladalen park innvirket på menneskers bruk og opplevelser av dem?

Planleggingen og utformingen av de tre parkene har ført til at områdene ble brukt på noe ulike måter. Samlet sett stemte den faktiske bruken og slik parkene opprinnelig var planlagt, likevel forholdsvis godt overens. Mens Gåsaparken ble mest brukt til opphold, ble Stiftsgårdsparken i større grad brukt til gjennomfart. Også i Iladalen park var det mange som gikk igjennom. Flertallet av disse var på sin side ute og gikk tur, snarere enn å utføre nødvendige aktiviteter slik tilfelle var i Stiftsgårdsparken. Den innsatsen som er blitt lagt ned av kommunen og private aktører i utformingen av vannelementer, sitteplasser, naturmangfold, trygghet og lokalklimatiske forhold, har stort sett hatt en positiv effekt på både bruken og opplevelsen til deltagerne. Tilstedeværelsen av vann, et komfortabelt sittemøblement, naturmangfold, trygge omgivelser og et behagelig lokalklima, er alle faktorer som i casestudien jevnt over har vist seg å være gunstige for kvaliteten til byrommene. Med andre ord bekrefter funnene fra studien på mange måter de teorier det er blitt tatt utgangspunkt i, samt underbygger verdien av flere av de plan- og utformingsmessige grepene som er blitt iverksatt av kommunen og private aktører. Samtidig som det også kom frem noen kritiske bemerkninger – og da i noe større grad om Stiftsgårdsparken enn om de to andre parkene, ble parkene stort sett av deltagerne ansett som positive tilskudd til Trondheim by.

5.1 Forslag til videre forskning

I videre forskning kunne det ha vært interessant å se nærmere på hvordan andre parker i Trondheim har vært planlagt og utformet, sammenlignet med hvordan de brukes og oppleves av befolkningen. Funnene fra denne studien kunne da ha blitt anvendt som sammenligningsgrunnlag. Videre kunne det ha vært en idé å undersøke hvordan Gåsaparken, Stiftsgårdsparken og Iladalen park blir brukt og opplevd til ulike årstider. Denne oppgaven har mer generelt sett på bruken og opplevelsen av parkene – men der funnene nok er blitt noe preget av den tiden på året da datainnsamlingen ble gjennomført. Muligens kunne man ha observert andre bruksformer midt på sommeren eller vinteren. Til sist hadde det vært spennende å se nærmere på hvordan ulike befolkningsgrupper bruker og opplever parkene. For eksempel kunne man gått nærmere inn på hvordan forskjellige aldersgrupper anvender parkene, eller hvordan mennesker med ulikt kjønn synes det er å være her. Det blir uansett spennende å følge med på den videre utviklingen – og å se om planleggingen, utformingen, bruken eller opplevelsen av de tre parkene endrer seg i fremtiden.

Referanseliste

- Alexander, C., Ishikawa, S., Silverstein, M., Jacobson, M., Fiksdahl-King, I. og Angel, S. (1977) *A pattern language*. New York: Oxford University Press.
- Artsdatabanken (2014) *Sjiktning*. Tilgjengelig fra: <https://www.artsdatabanken.no/Pages/137963/Sjiktning> (Hentet: 01. juni 2020).
- Bakklandet (u.å.) *Øvre Bakklandet*. Tilgjengelig fra: <http://bakklandet.info/subsites/ob33.html> (Hentet: 09. juni 2020).
- Bratberg, T. (2012) Stiftsgården i Trondheim, *Store Norske Leksikon*. Tilgjengelig fra: https://snl.no/Stiftsgården_i_Trondheim (Hentet: 01. juni 2020).
- Bruun, M. (2020) Park, *Store Norske Leksikon*. Tilgjengelig fra: https://snl.no/park_-_grøntområde (Hentet: 01. juni 2020).
- Bygningsloven (1965) *Bygningslov av 18. juni 1965*. Tilgjengelig fra: https://www.regjeringen.no/contentassets/ba48feb9f3ab4bac840dd1cc2f768ffc/bgl_180665_trykt_1965.pdf (Hentet: 02. juni 2020).
- Christiansen, P. og Olsen, K. A. (2017) Stiftsgårdsparken 1925 og 2017, *Adresseavisen* Tilgjengelig fra: <https://www.adressa.no/pluss/magasin/2017/09/04/Stiftsgårdsparken-1925-og-2017-15223240.ece> (Hentet: 06. juni 2020).
- Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora [NESH] (2016) *B. Hensyn til personer (5-18)*. Tilgjengelig fra: <https://www.etikkom.no/forskningsetiske-retningslinjer/Samfunnsvitenskap-jus-og-humaniora/b.-hensyn-til-personer-5---18/> (Hentet: 04. juni 2020).
- Det norske kongehus (2019) *Stiftsgården*. Tilgjengelig fra: <https://www.kongehuset.no/artikkel.html?tid=27636> (Hentet: 01. juni 2020).
- Falkanger, T., Reusch, M. og Solvik, F. (2017) Plan- og bygningsloven, *Store Norske Leksikon*. Tilgjengelig fra: <https://snl.no/plan-og-bygningsloven> (Hentet: 02. juni 2020).
- Forsvarsbygg (2016) *Byplanlegging*. Tilgjengelig fra: <https://www.forsvarsbygg.no/no/verneplaner/landsverneplan-for-forsvaret/artikkelsamling/...modernitetens-spydspisser-i-det-provinsielle-norge/byplanlegging/> (Hentet: 06. juni 2020).
- Gehl, J. (1996) *Life between buildings: Using public space*. Oversatt fra *Livet mellom husene* av J. Koch. 3. utg. Copenhagen: Arkitektens Forlag.
- Gehl, J. (2010a) *Byer for mennesker*. København: Bogværket.

- Gehl, J. (2010b) *Cities for People*. Washington: Island Press.
- Geovekst (2020) *Felles KartdataBase (FKB)*. Tilgjengelig fra: <https://kartkatalog.geonorge.no/metadata/geovekst/felles-kartdatabase-fkb/0e90ca71-6a02-4036-bd94-f219fe64645f> (Hentet: 01. juni 2020).
- Google Maps (2020) *Uten tittel* [kart]. Tilgjengelig fra: <https://www.google.com/maps> (Hentet: 10. juni 2020).
- Grankvist (2009) Johan Caspar De Cicignon, *Store Norske Leksikon*. Tilgjengelig fra: https://nbl.snl.no/Johan_Caspar_De_Cicignon (Hentet: 06. juni 2020).
- Grankvist, R. (2017) Kampen for å bevare trehusdelen av Midtbyen og Baklandet på 1970-tallet, i Vik, K. L. (red.) *Strinda den gang da: årbok for Strinda historielag 2017*. Trondheim: Strinda historielag, s. 115-133.
- Grøtte, I. (2019) *Ei krone vil stige opp i Stiftsgårdsparken*. Tilgjengelig fra: <https://trondheim2030.no/2019/09/16/ei-krone-vil-stige-opp-i-stiftsgardsparken/> (Hentet: 06. juni 2020).
- Helle, T. (2016) *Gåsaparken er klar for innrykk!* Tilgjengelig fra: <https://trondheim2030.no/2016/06/13/gasaparken-klar-innrykk/> (Hentet: 01. juni 2020).
- Helsenorge (2020a) *Når skal jeg være hjemme og når gjelder karantene eller isolasjon?* Tilgjengelig fra: <https://helsenorge.no/koronavirus/karantene-og-isolasjon> (Hentet: 18. mars 2020).
- Helsenorge (2020b) *Omfattende tiltak for å hindre spredning av koronaviruset*. Tilgjengelig fra: <https://helsenorge.no/koronavirus/arrangement-og-aktiviteter> (Hentet: 18. mars 2020).
- Helsenorge (2020c). *Barnehager og skoler*. Tilgjengelig fra: <https://helsenorge.no/koronavirus/barnehager-og-skoler> (Hentet: 18. mars 2020).
- Jacobs, J. (1961) *The Death and Life of Great American Cities*. New York: Random House.
- Jones, K. R. og Wills, J. (2005) *The Invention of the Park: Recreational Landscapes from the Garden of Eden to Disney's Magic Kingdom*. Cambridge: Polity.
- Jørgensen, K. og Stabel, V. (2010) *Ny norsk landskapsarkitektur*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Kaplan, R., Kaplan, S. og Ryan, R. L. (1998) *With People in Mind: Design And Management Of Everyday Nature*. Washington, D. C.: Island Press. Tilgjengelig fra: https://books.google.no/books?hl=no&lr=&id=snqtOUwq1XsC&oi=fnd&pg=PR9&dq=kaplan+et+al+1998+people+and+nature&ots=cC_zdNBjMW&sig=B5ghVEIKkeyzbZ8lMXqcZLU4m7Y&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false (Hentet: 09. juni 2020).

- Kartverket (2019) *Vilkår for bruk av Kartverkets åpne data*. Tilgjengelig fra:
<https://kartverket.no/data/Lisens/> (Hentet: 04. juni 2020).
- Kartverket (2020) *Topografisk Norgeskart*. Tilgjengelig fra:
<https://kartkatalog.geonorge.no/metadata/f004268c-d4a1-4801-91cb-daa46236fab7>
(Hentet: 01. juni 2020).
- Kittang, D. (2006) *Trebyen Trondheim – forvitring og fornying. Ein studie av ein byplandiskrus*. Doktoravhandling. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.
Tilgjengelig fra: <https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/handle/11250/231075> (Hentet: 09. juni 2020).
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet [KMD] (2018) *Byrom – en idehåndbok: Hvordan utvikle byromsnettverk i byer og tettsteder*. Tilgjengelig fra:
https://www.regjeringen.no/contentassets/c6fc38d76d374e77ae5b1d8dcd92a/byrom_idehandbok.pdf (Hentet: 01. juni 2020).
- Lorange, E. (1984) *Byen i landskapet: Rommene i byen*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Mauland, M. (2016) *Blomsterrevolusjon i byens parker*. Tilgjengelig fra:
<https://trondheim2030.no/2016/01/18/trondheim-har-gjennomgatt-en-blomsterrevolusjon/> (Hentet: 06. juni 2020).
- Meagher, B. R. og Marsh, K. L. (2017) Seeking the safety of sociofugal space: Environmental design preferences following social ostracism, *Journal of Experimental Social Psychology*, 68(1), s. 192-199. doi: 10.1016/j.jesp.2016.07.004.
- Miljødirektoratet (u.å.) *Eksempler på klimatilpasningstiltak*. Tilgjengelig fra:
<https://www.miljodirektoratet.no/myndigheter/klimaarbeid/klimatilpasning/eksempler/>
(Hentet: 09. juni 2020).
- Miljødirektoratet (2014) *Planlegging av grønnstruktur i byer og tettsteder*. Tilgjengelig fra:
<https://www.miljodirektoratet.no/globalassets/publikasjoner/M100/M100.pdf> (Hentet: 01. juni 2020).
- Miljødirektoratet (2020a) *Kartlagt friluftslivsområde: Gåsaparken*. Tilgjengelig fra:
<https://faktaark.naturbase.no/?id=FK00018507> (Hentet: 01. juni 2020).
- Miljødirektoratet (2020b) *Kartlagt friluftslivsområde: Stiftsgårdsparken*. Tilgjengelig fra:
<https://faktaark.naturbase.no/?id=FK00018490> (Hentet: 01. juni 2020).
- Miljødirektoratet (2020c) *Kartlagt friluftslivsområde: Iladalen*. Tilgjengelig fra:
<https://faktaark.naturbase.no/?id=FK00018809> (Hentet: 01. juni 2020).
- Miljødirektoratet (2020d) *Naturtyper: Stiftsgårdsparken*. Tilgjengelig fra:
<https://faktaark.naturbase.no/?id=BN00087510> (Hentet: 06. juni 2020).

- Miljødirektoratet (2020e) *Naturtyper: Ilabekken, nedre del*. Tilgjengelig fra: <https://faktaark.naturbase.no/?id=BN00087529> (Hentet: 07. juni 2020).
- Miljøverndepartementet (1998) *Fortetting med kvalitet: Bebyggelse og grønnstruktur*. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/t-1267-fortetting-med-kvalitet/id87454/> (Hentet: 03. juni 2020).
- Mørch, K. R. (2014) *Urbane nærmiljø for eldre: En studie av sosiale byrom for eldre*. Masteroppgave. Norges miljø- og biovitenskapelige universitet. Tilgjengelig fra: <https://nmbu.brage.unit.no/nmbu-xmlui/handle/11250/196971> (Hentet: 09. juni 2020).
- Nasjonalbiblioteket (2020) *364 Trondhjem Stiftsgaardshaven* [fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://www.nb.no/items/25ac05e9c88d86fa28619063f26da536?page=0&searchText=stiftsgaardshaven> (Hentet: 06. juni 2020).
- Naturmangfoldloven (2009) *Lov om forvaltning av naturens mangfold*. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-06-19-100> (Hentet: 09. juni 2020).
- Nordh, H. og Østby, K. (2013) Pocket parks for people – A study of park design and use, *Urban Forestry & Urban Greening*, 12(1), s. 12-17. Tilgjengelig fra: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1618866712001173?via%3Dihub> (Hentet: 01. april 2020).
- Norge i bilder (1986) *Melhus-Trondheim 1986* [kart]. Tilgjengelig fra: <https://www.norgebilder.no/> (Hentet: 08. juni 2020).
- Norge i bilder (2019) *Trondheim 2019* [kart]. Tilgjengelig fra: <https://www.norgebilder.no/> (Hentet: 04. juni 2020).
- Norgeskart (u.å.) *Norgeskart* [kart]. Tilgjengelig fra: <https://www.norgeskart.no/#!?project=norgeskart&layers=1002&zoom=4&lat=7197864.00&lon=396722.00> (Hentet: 01. juni 2020).
- Norsk bolig- og byplanforening [BOBY] (2010) *BOBY-prisen 2010 til Iladalsområdet*. Tilgjengelig fra: <https://boby.no/boby-prisen-2010/> (Hentet: 09. juni 2020).
- Norsk senter for forskningsdata [NSD] (2020a) *Samtykke*. Tilgjengelig fra: <https://nsd.no/personvernombud/hjelp/samtykke.html> (Hentet: 04. juni 2020).
- Norsk senter for forskningsdata [NSD] (2020b) *Hva må jeg informere om?* Tilgjengelig fra: https://nsd.no/personvernombud/hjelp/informere_om.html (Hentet: 04. juni 2020).
- Norske landskapsarkitekters forening [NLA] (u.å.a) *Gåsaparken*. Tilgjengelig fra: <https://landskapsarkitektur.no/prosjekter/gasaparken> (Hentet: 01. juni 2020).
- Norske landskapsarkitekters forening [NLA] (u.å.b.) *Ilabekken*. Tilgjengelig fra: <https://landskapsarkitektur.no/prosjekter/ilabekken> (Hentet: 07. juni 2020).

- NTNU Universitetsbiblioteket (1896) *Ilbækken og Møllehaugen* [fotografi]. Tilgjengelig fra: <https://ntnu.tind.io/record/90660?ln=no#?c=0&m=0&s=0&cv=0&r=0&xywh=-730%2C-1%2C4750%2C2464> (Hentet: 07. juni 2020).
- Nøst, T. (2019) Bekken fra fortiden fikk livet tilbake, *VAnytt*. Tilgjengelig fra: <https://www.vanytt.no/2019/05/22/en-glemte-bekk-fra-fortiden-fikk-nytt-liv/> (Hentet: 09. juni 2020).
- Plan- og bygningsloven (1985) *Lov om plan- og bygningslov*. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/ba48feb9f3ab4bac840dd1cc2f768ffc/lti-lov-1985-06-14-77.pdf> (Hentet: 02. juni 2020).
- Plan- og bygningsloven (2008) *Lov om planlegging og byggesaksbehandling*. Tilgjengelig fra: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2008-06-27-71/*#* (Hentet: 01. juni 2020).
- Ramfjord, O. J. (2010) Fikk overrakt pris for bekkeåpning, *NRK*. Tilgjengelig fra: <https://www.nrk.no/trondelag/fikk-overrakt-bymiljopris-1.7306108> (Hentet: 09. juni 2020).
- Regjeringen (2017) *Grønnstruktur*. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/sub/stedsutvikling/ny-emner-og-eksempler/gronnstruktur/id685512/> (Hentet: 01. juni 2020).
- Rosvold, K. A. (2019) Ilsvika, *Store Norske Leksikon*. Tilgjengelig fra: <https://snl.no/Ilsvika> (Hentet: 01. juni 2020).
- Rosvold, K. A. (2020a) Bakklandet, *Store Norske Leksikon*. Tilgjengelig fra: <https://snl.no/Bakklandet> (Hentet: 09. juni 2020).
- Rosvold, K. A. (2020b) Ila – Trondheim, *Store Norske Leksikon*. Tilgjengelig fra: https://snl.no/Ila_-_Trondheim (Hentet: 07. juni 2020).
- Sherling, M. R. (2018) *Retten til bruk av bylandskapet: Universell utforming i Sjørengas offentlige byrom*. Masteroppgave. Norges miljø- og biovitenskapelige universitet. Tilgjengelig fra: <https://nmbu.brage.unit.no/nmbu-xmlui/handle/11250/2566917> (Hentet: 10. juni 2020).
- Tjora, A. (2017) *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. 3. utg. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Trondheim byarkiv (2009) *Bakklandet Barneasyl / Øvre Bakklandet 52* [fotografi]. Tilgjengelig fra: https://www.flickr.com/photos/trondheim_byarkiv/4080120850/in/photolist-7dxFMd-GLKz5f/ (Hentet: 06. juni 2020).
- Trondheim byarkiv (2010) *Cicignons Byplan 1681* [kart]. Tilgjengelig fra: https://www.flickr.com/photos/trondheim_byarkiv/5014188703/in/photolist-8D62Bn-

[KQ5YgY-74jYCT-cHKLP5-2gQuhiF-5Vm99e-r5hD4t-xvdapd-gZ489g-gkWVzg-gkWUcE-zLRf4w-r2Znab-r5hEdT-Z3BeKj-6nrT38-qMGDbu-r58EJg-q8uBwV-r5hDFR-q8uB1z-r58F3x-qMQ4xH-qMRQ9n-q8uAMP-r58Ftx-r5hE56-qMQ59c-q8h2GW-bQtiA4-qMRPra-r58Ft2-r58Ewx-r2Zn2W-qMJ1RU-q8h3au-q8uAb8-r5hD48-qMRNVF-qMJ2ph-r58Fy2-qMRPYx-Z3BePN-qMQ5en-r2ZkSw-qMRQ5z-bQthkP-zPa5wB-bAZUBU-bAZWE](https://www.kart5.nois.no/trondheim/Content/Main.aspx?layout=trondheim&map=kommuneplanensarealdel2012-2024&mode=plandialog&time=637270695334391005&vwr=asv) (Hentet: 06. juni 2020).

Trondheim kommune (u.å.a) *Vi tar vare på historien*. Tilgjengelig fra:

<https://torvetitrondheim.no/tema/historie/> (Hentet: 06. juni 2020).

Trondheim kommune (u.å.b) *Digitalt plankart* [kart]. Tilgjengelig fra:

<https://kart5.nois.no/trondheim/Content/Main.aspx?layout=trondheim&map=kommuneplanensarealdel2012-2024&mode=plandialog&time=637270695334391005&vwr=asv> (Hentet: 06. juni 2020).

Trondheim kommune (1981) *R0118 Midtbyplanen* [plankart]. Tilgjengelig fra:

<http://kart5.nois.no/trondheimbraarkiv/getfile.aspx?id=20001015> (Hentet: 06. juni 2020).

Trondheim kommune (1994a) *r0376 Øvre Bakklandet* [plankart]. Tilgjengelig fra:

<http://kart5.nois.no/trondheimbraarkiv/getfile.aspx?id=20003148> (Hentet: 05. juni 2020).

Trondheim kommune (1994b) *r0376 Øvre Bakklandet* [bestemmelser]. Tilgjengelig fra:

<http://kart5.nois.no/trondheimbraarkiv/getfile.aspx?id=20184086> (Hentet: 05. juni 2020).

Trondheim kommune (2004) *r0459 Iladalen* [plankart]. Tilgjengelig fra:

<http://kart5.nois.no/trondheimbraarkiv/getfile.aspx?id=20006571> (Hentet: 07. juni 2020).

Trondheim kommune (2006a) *Byromsregistrering*. Tilgjengelig fra:

<https://docplayer.me/43066165-Byromsregistrering-byplankontoret-trondheim-kommune-april-2006.html> (Hentet: 06. juni 2020).

Trondheim kommune (2006b) *r0416c E6 Nordre Avlastningsveg Ila* [plankart]. Tilgjengelig

fra: <http://kart5.nois.no/trondheimbraarkiv/getfile.aspx?id=20099836> (Hentet: 07. juni 2020).

Trondheim kommune (2010) *Byutvikling: Iladalen*. Tilgjengelig fra:

<https://docplayer.me/232939-Byutvikling-iladalen.html> (Hentet: 01. juni 2020).

- Trondheim kommune (2013) *Kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljøer 2013-2025*. Tilgjengelig fra: <https://www.trondheim.kommune.no/globalassets/10-bilder-og-filer/10-byutvikling/miljoenheten/byantikvaren/kulturminneplan/kommunedelplan-for-kulturminner-og-kulturmiljoer-2013-2015.pdf> (Hentet: 09. juni 2020).
- Trondheim kommune (2014a) *Retningslinjer og bestemmelser: Kommuneplanens arealdel 2012-2024*. Tilgjengelig fra: https://www.trondheim.kommune.no/globalassets/10-bilder-og-filer/10-byutvikling/byplankontoret/kommuneplan/kpa-trondheim-2012-2024/2_bestemmelser_retningslinjer_web_rev.pdf (Hentet: 05. juni 2020).
- Trondheim kommune (2014b) *Kommuneplanens arealdel 2012-2024* [plankart]. Tilgjengelig fra: https://www.trondheim.kommune.no/globalassets/10-bilder-og-filer/10-byutvikling/byplankontoret/kommuneplan/kpa-trondheim-2012-2024/kpa_bystyret24042014_20000.pdf (Hentet: 05. juni 2020).
- Trondheim kommune (2016a) *Byrom i sentrum: Byromsstrategi for Trondheim sentrum*. Tilgjengelig fra: <https://www.trondheim.kommune.no/globalassets/10-bilder-og-filer/10-byutvikling/byplankontoret/temaplaner/bra-byrom/20170629-byrom-i-sentrum---bok-til-nettside-1.pdf> (Hentet: 01. juni 2020).
- Trondheim kommune (2016b) *Folk i byen: Byromsundersøkelse i Trondheim 5. september 2016*. Tilgjengelig fra: <https://trondheim2030.no/wp-content/uploads/sites/27/2017/01/2017-01-31-Folk-i-byen.pdf> (Hentet: 01. juni 2020).
- Trondheim kommune (2019a) *Kommunalteknikk*. Tilgjengelig fra: <https://www.trondheim.kommune.no/kommunalteknikk/> (Hentet: 01. juni 2020).
- Trondheim kommune (2019b) *Folk i byen: Byromsundersøkelse i Trondheim 2. september 2019*. Tilgjengelig fra: <https://trondheim2030.no/wp-content/uploads/sites/27/2020/03/2019-Folk-i-byen-redusert.pdf> (Hentet: 01. juni 2020).
- Trondheim kommune (2020a) *Kommuneplanens arealdel/delplaner*. Tilgjengelig fra: <https://www.trondheim.kommune.no/arealdel/> (Hentet: 02. juni 2020).
- Trondheim kommune (2020b) *Park og lekeplasser*. Tilgjengelig fra: <https://www.trondheim.kommune.no/lekeplasser/> (Hentet: 09. juni 2020).
- Trøndelag fylkeskommune (u.å.) *Baklandet Skydsstation – Øvre Bakklandet 33*. Tilgjengelig fra: <https://kulturminnesok.no/minne/?queryString=https%3A%2F%2Fdata.kulturminne.no%2Faskeladden%2Flokaltet%2F117806> (Hentet: 01. juni 2020).

- Tønnesen, K. (2011) *3 byrom i Trondheim: Om planer, bruk og opplevelser*. Masteroppgave. Norges miljø- og biovitenskapelige universitet. Tilgjengelig fra: <https://nmbu.brage.unit.no/nmbu-xmlui/handle/11250/188206> (Hentet: 01. juni 2020).
- Universitetet i Oslo [UiO] (2018) *Vegetasjonsanalyse*. Tilgjengelig fra: <https://www.mn.uio.no/ibv/tjenester/kunnskap/plantefys/leksikon/v/vegetasjonsanalyse.html> (Hentet: 01. juni 2020).
- Walberg, R. (2015) *Fotgjengervennlige omgivelser: En studie av omgivelsenes innvirkning på valg av gange som transportmiddel*. Masteroppgave. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet. Tilgjengelig fra: <http://docplayer.me/19619021-Fakultet-for-arkitektur-norges-teknisk-naturvitenskapelige-institutt-for-byforming-og-planlegging-masteroppgave-2015-vedlegg-fysisk-planlegging.html> (Hentet: 01. juni 2020).
- Whyte, W. H. (2001) *The Social Life of Small Urban Spaces*. New York: Project for Public Spaces.
- Yin, R. K. (2018) *Case Study Research and Applications : Design and Methods*. 6. utg. Los Angeles: SAGE.
- Yr (2020) *Værvarsel for Trondheim (Trøndelag)*. Tilgjengelig fra: <https://www.yr.no/sted/Norge/Trøndelag/Trondheim/Trondheim/> (Hentet: 04. juni 2020).

VEDLEGG

Vedlegg 1: Informasjonsskriv

Vil du delta i forskningsprosjektet

«Parken i byen – en studie av hvordan Gåsaparken, Stiftsgårdsparken og Iladalen park er planlagt, utformet, brukt og opplevd»?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke hvordan Gåsaparken, Stiftsgårdsparken og Iladalen park i Trondheim er planlagt og utformet, sammenlignet med hvordan disse parkene brukes og oppleves av befolkningen. I dette skrivet gir jeg deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltagelse vil innebære for deg.

Formål

Jeg studerer en master i Fysisk planlegging ved NTNU og dette forskningsprosjektet utgjør masteroppgaven min. Formålet med prosjektet er å undersøke hvordan Gåsaparken, Stiftsgårdsparken og Iladalen park er planlagt og utformet, sammenlignet med hvordan disse parkene brukes og oppleves av befolkningen. Jeg håper å finne ut av hvordan kommunen og private aktører har tenkt omkring planleggingen og utformingen av de ulike parkene, og videre hvordan dette har innvirket på menneskers bruk og opplevelser av parkene.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet NTNU / Institutt for arkitektur og planlegging er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Jeg ønsker å snakke med personer som jobber i kommunen og hos private aktører som har vært involvert i, eller i alle fall har god kjennskap til, planleggingen og utformingen av en eller flere av parkene og som er villige til å stille opp på et intervju.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet innebærer det at du deltar på et intervju. Intervjuene vil bli gjennomført i løpet av de første månedene i 2020 og tar cirka 60 minutter. Spørsmålene vil omhandle planleggingen og utformingen av de ulike parkene, i tillegg til befolkningens bruk og opplevelser av dem. Dersom informanten godtar det, vil intervjuene bli tatt opp på lydopptak, i tillegg til at jeg vil ta noen notater underveis i samtalen.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan jeg oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg har fortalt om i dette skrivet. Jeg behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personregelverket. Det er kun meg og veilederen min som vil ha tilgang til personopplysninger. Ingen personer vil kunne bli gjenkjent i den ferdige masteroppgaven. Eksempelvis vil jeg gi de som deltar et annet navn og utelate andre kjennetegn som kan knyttes til personen. Navnet og kontaktopplysningene dine vil jeg erstatte med en kode som lagres på en egen kryptert navneliste adskilt fra øvrige data for å sikre at ingen uvedkomne får tilgang til personopplysninger. Lydopptaket vil være passordbeskyttet og vil bli slettet etter at jeg har skrevet av informasjonen jeg trenger.

Hva skjer med opplysningene når jeg avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes den 10. juni 2020. Alle personopplysninger vil da bli anonymisert.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir meg rett til å behandle personopplysninger om deg?

Jeg behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra NTNU / Institutt for arkitektur og planlegging har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Dersom du har spørsmål til studien eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- NTNU / Institutt for arkitektur og planlegging ved Cathrine Fossdal på telefon: 90762273 eller e-post: cathrfos@stud.ntnu.no.
Veilederen min for masteroppgaven er Helge Hillnhütter. Han kan kontaktes på telefon: 73559479 eller e-post: helge.hillnhutter@ntnu.no.
- Vårt personvernombud: Thomas Helgesen (e-post: thomas.helgesen@ntnu.no, telefon: 93079038).
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personverntjenester@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen
Cathrine Fossdal

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «*Parken i byen – en studie av hvordan Gåsaparken, Stiftsgårdsparken og Iladalen park er planlagt, utformet, brukt og opplevd*», og fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. 10. juni 2020.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 2: Intervjuguide dybdeintervjuer

Intervjuguide

Formaliteter

Informert samtykke

Bakgrunnsinformasjon

1. Hva er din stilling i kommunen/i det private firmaet og hva innebærer den?
2. Hvordan har du jobbet med Gåsaparken/Stiftsgårdsparken/Iladalen park i jobbsammenheng?
3. Hvis du skulle beskrive parken kort, hvordan ville du karakterisere den?
4. Hva vil du si er særegent ved parken?

Planlegging

1. Kan du fortelle litt kort om prosessen med å opparbeide parken slik den er i dag?
2. Hva er bakgrunnen for at parken ligger akkurat der den ligger? Hvorfor har dere valgt å ha en park akkurat her?
3. Hva var bakgrunnen for at dere valgte å gå i gang med den nye oppgraderingen av parken? Hvordan var de eksisterende forholdene i parken før dette?
4. Hva vil du si var den overordnede målsetningen med parken? Hva ville dere oppnå?
5. Hvordan opplevdes den gjeldende reguleringsplanen? Ble det gjort noen dispensasjoner fra denne?
6. Var det noen planer, lover eller reguleringer som var særlig førende for hvordan prosjektet ble?
7. Hvordan ble det lagt til rette for medvirkning fra brukere? Hvem medvirket? Hvilke resultater/konsekvenser fikk medvirkningen (konkrete fysiske utfall)?
  - Har dere opplevd mye engasjement fra brukerne? På hvilken måte?
8. Hvordan var de økonomiske rammene? Hvilke konsekvenser fikk dette? Ble de økonomiske rammene overholdt?
  - Hvor følte dere at det var verdt å investere litt ekstra? Var det noe dere måtte fjerne/utelate på grunn av økonomiske forhold, selv om det hadde vært relevant for prosjektet?
9. Hvordan var de tidsmessige rammene? Hvilke konsekvenser fikk dette? Ble disse overholdt? Var det noe som stoppet opp underveis?
10. Hvilke tanker har dere om parkens lokalisering? Hvordan tror dere beliggenheten til parken innvirker på bruken av den? Hvordan tror dere funksjoner rundt parken innvirker på bruken av den?
11. Hadde parkområdet noen særlig fysiske eller sosiale utfordringer eller muligheter med tanke på oppgraderingen? Hvilke konsekvenser fikk dette?
12. Dukket det opp noen overraskelser underveis i prosjektet? Positive/negative? Hvilke konsekvenser fikk dette?
13. Hvordan vil dere si at parken henger sammen med den mer overordnede grønnstrukturen i byen?

Utforming

1. Hva vil du si er det overordnede konseptet i parken? Hva er det overordnede plangrepet?
2. Hvordan har dere tenkt omkring topografiske forhold/terrenget i utformingen av parken?
3. Hvordan har dere tenkt omkring plante- og dyrelivet i utformingen av parkene? Hvilken funksjon er dette tenkt til å ha?
  - Har dere gjort noen spesielle tiltak for å ta vare på eller styrke dette?
  - Hvilke type trær og planter har dere brukt? Plassering? Mengde? Bevaring/fjerning/nyplanting? Vegetasjonssjikt?
  - Hvordan har dere tenkt omkring biodiversitet og viktige naturtyper?
  - Hvordan tror dere plante- og dyrelivet innvirker på bruken og opplevelsen av parken?
4. Har grunnforhold (kvikkleire/forurenset grunn) hatt noen innvirkning på utformingen av parkene? Hvordan? Hvordan har dere tenkt omkring dekket på bakken i parken?
5. Hvordan har dere tenkt omkring tilstedeværelsen av vann i utformingen av parkene (både som herlighetsverdi og med tanke på overvannshåndtering, flom og økt vannstand)?
6. Har dere gjort noen tiltak for å skjerme parkene for støy? Har dere tatt hensyn til støyforhold i utformingen av parken?
7. Hvordan har dere tenkt omkring sol/skyggeforhold? Hva har dere gjort for å realisere dette? Utfordringer?
  - Hvordan har dere tenkt omkring vindforhold? Hva har dere gjort for å realisere dette? Utfordringer?
8. Hvordan har dere tenkt omkring fremtidige klimaforhold i utformingen av parken (vann, planter, lokalklima/globalt klima)?
9. Det finnes en del bygg som har antikvarisk verdi i nærheten av parken. Har dere lagt vekt på dette i utformingen av parken? Hvordan? Hvorfor?
10. Hvordan ønsker dere at folk bruke parken? Hva har dere gjort for å legge til rette for dette? Hvem ønsker dere at skal bruke parken?
  - Hvordan ønsker dere at folk skal oppleve parken? Hva har dere gjort for å legge til rette for dette?
  - Hvordan har dere tenkt omkring barns interesser i utformingen av parkene?
  - Hvordan har dere tenkt omkring aktiviteter i parkene? Hvordan har dere lagt til rette for dette?
  - Hvordan har dere tenkt omkring det at parken skal være en ferdselsåre versus et sted for opphold?
11. Har dere lagt vekt på at parken skal være funksjonell og estetisk vakker i visse årstider fremfor andre? Hvordan har dere gjort dette?
12. Hvordan har dere lagt vekt på tilpasning versus kontrast til omgivelsene i utformingen av parken?

13. Hvordan har dere vektlagt fornyelse versus vern/bevaring i utformingen av parken?
14. Hvordan har dere lagt vekt på en landskapsarkitektur som er mer eller mindre vedlikeholdsfri, versus anlegg som krever hyppig omsorg og pleie?
15. Hvordan har dere tenkt i forhold til lengde-, bredde og høydeforhold i parkene? Hvilken effekt har dere ønsket å oppnå med dette?
16. Hvordan har dere tenkt når det gjelder å trekke inn elementer som ligger utenfor rommet, inn i parbildet (f.eks. sikten til fjell, bygg, osv.)? Har dere lagt vekt på at parken skal støtte opp under visse utsikter? Hvilke? Hvordan?
17. Hvordan har dere tenkt når det gjelder å skape et åpent versus et lukket rom (vegger i rommet)?
18. Har kriminalitetsforebygging vært innvirkende på planleggingen og utformingen av parken? Hvordan har dere tenkt omkring bruken av parken på nattestid versus på dagtid?
19. Folk liker vanligvis å oppholde seg langs kantene i et rom dersom de skal tilbringe en del tid der. Er dette noe dere har tenkt på i utformingen?
20. Hvordan har dere tenkt når det gjelder sosial kontakt mellom mennesker i parken? Er det lagt til rette for at man skal komme i kontakt med fremmede? Hvordan?
21. Hvordan har dere tenkt omkring sittemuligheter i parkene? (Plassering, type, antall).
22. Har dere gjort noen grep for å gjøre parkene forståelige (lesbare og sammenhengende)? Hvilke? Har dere gjort noen grep for å bygge opp under utforskertrangen til mennesker (mystikk og kompleksitet)? Hvilke?
23. Kan du gi noen eksempler på hvordan dere har tatt hensyn til universell utforming? Har det vært noen utfordringer knyttet til universell utforming?
24. Kan dere fortelle litt om forvaltningen, driften og vedlikeholdet av parken?

Fremtid

1. Sånn oppsummert, er dere fornøyde med parken slik den er i dag?
  - Hvilke kvaliteter vil dere si parken har i dag (fysiske og sosiale)? Er det noe ved parken dere er spesielt fornøyde med?
  - Hvilke utfordringer vil du si parken har i dag (fysiske og sosiale)? Har dere noen planer om å gjøre noen endringer/løse disse utfordringene? Har dere noen forslag til løsninger?
2. Opplever dere at parken brukes og oppleves slik dere i utgangspunktet hadde tenkt (hvor mye den blir brukt, av hvem, når på døgnet/i året)?
3. Hvordan ser dere for dere den fremtidige utviklingen til parken? Hvilke muligheter og utfordringer finnes (fysiske og sosiale)?
4. Hvordan håper dere at parken utvikler seg i fremtiden?

Er det noe mer du ønsker å legge til eller fortelle, og som kan være lurt for meg å få med? Er det ok om jeg tar kontakt i etterkant av intervjuet på e-post for eventuelle avklaringer rundt intervjuet?

Takk for intervjuet

Vedlegg 3: Transkripsjoner av fokuserte intervjuer fra Gåsaparken

Informant 1

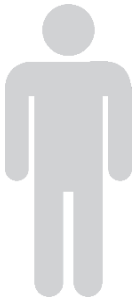
Kvinne 20-29 år

1. 8
2. Jeg pleier å gå hit med en kaffe. Jeg kjøper kaffe på en av de omkringliggende kaféene eller tar med meg hjemmefra og setter meg her. Jeg sitter her også av og til med en bok.
3. Jeg pleier mest å være her på våren og sommeren. Da er jeg her omtrent to ganger i uka. Om høsten og om vinteren er jeg her maks en gang i måneden.
4. Jeg liker godt at parken er litt forskjellig. At mange kan være her på samme tid på litt ulike steder. Jeg liker også at man kan gå ned å se på elvekanten og at det er ulike steder å sitte her.
5. Jeg kunne ha ønsket meg flere blomsterbed. Generelt mer blomster og trær.
6. Det jeg liker spesielt godt ved parken er at det er god oversikt her. At parken er oversiktlig og at man har en fin utsikt.

Informant 2

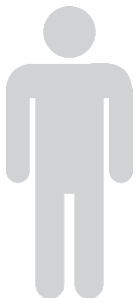
Mann 20-29 år

1. 8
2. Jeg pleier å bruke parken til å ta bilder i, mate fugler, og rett og slett slappe av ute.
3. Det varierer litt hvor ofte jeg bruker parken, men enkelte uker er jeg her flere dager i uka.
4. Jeg opplever parken som åpen og koselig. Selv om parken ligger veldig bynært til, opplever jeg det som en rolig plass. Det er ganske mange benker her også egentlig.
5. Det er egentlig ikke noe spesielt jeg kunne tenke meg å endre på egentlig. Er par flere bord kanskje.
6. Det jeg liker spesielt godt ved parken er nærheten til elva, at det er ganske grønt her og endene. Det er koselig med litt fugleliv.

Informant 3

Mann 20-29 år

1. 8
2. Jeg pleier å gå gjennom eller går tur gjennom parken, også hender det at jeg stopper opp og setter meg ned her. Da pleier jeg å sette meg et sted hvor jeg ser vannet.
2. Jeg pleier å være her en gang i måneden.
3. Jeg opplever parken som rolig, men også spennende. Det som gjør parken rolig er Nidelva og endene, mens det som gjør parken spennende er at det er forskjellige folk her og forskjellige nivåer i parken.
4. Jeg kunne kanskje ønske at de fjernet taggingen på bygningene her kanskje.
5. Det jeg liker spesielt godt med parken er at det er mange forskjellige nivåer å være på. Jeg liker også at parken ligger rett ved elva og at det er solfylt her.

Informant 4

Kvinne 30-39 år

1. 10
2. Jeg sittet her og drukket kaffe en gang før. Det gjør jeg i dag også.
3. Det er andre gangen jeg er her.
4. Jeg synes det er et veldig fint område med en fin utsikt. Jeg opplever det som et rolig område. Det pleier ikke å være så mange andre folk her, så det oppleves fredfullt å være her. Avkoblende.
5. Jeg ønsker ingen endringer.
6. Det jeg liker spesielt godt med parken er utsikten til vann og bygninger og til Bybroa. Jeg liker også godt at man ser bygningene på Bakklandet fra parken. Ellers liker jeg at parken ligger litt skjermet til og at det ikke er veldig mye folk her sånn at parken er rolig.

Informant 5

Kvinne 30-39 år

1. 9
2. Jeg kommer gjerne innom parken her og drikker kaffe når jeg er ute og går tur. Men jeg går forbi parken hver dag. Jeg bruker parken mest som er rekreasjonssted og for å drikke kaffe. Jeg kjøper ofte kaffe på en av kaféene her i nærheten, også tar jeg den med meg hit.
3. Jeg er her 1-2 ganger i uka kanskje.
4. Jeg opplever parken som et fint sted å sitte og se på elva og høre på musikk. Det er en veldig fin utsikt her men elva og Nidarosdomen. Selv om det er en lekeplass her, opplever jeg likevel parken som rolig. Parken er såpas liten at det aldri blir mye bråk her fra større grupper, slik som det for eksempel kan bli på Marinen. Det er en koselig plass som ligger sentralt til. Ellers synes jeg at det er tilstrekkelig med benker her. Jeg liker også at det er ulike høydenivåer her i parken, og at det er et sted hvor folk kan gå med ungene sine for å se på endene.
5. Jeg ønsker ingen endringer.
6. Jeg liker spesielt godt utsikten. I tillegg liker jeg at parken ligger med elva og er så åpen, slik at man ser mot alle de fine bygningene rundt.

Informant 6

Kvinne 30-39 år

1. 8
2. Jeg pleier å komme hit for å mate ender, eller bare gå innom. Om sommeren kommer jeg typisk hit og har med is og sånne ting. Jeg pleier også å leke litt i lekeapparatene her med barna mine.
3. Jeg bruker parken litt i perioder. Jeg bruker den mindre om vinteren, sammenlignet med om våren, sommeren og utover høsten. Jeg er her kanskje 1-2 ganger i måneden i snitt, men det varierer litt ettersom.
4. Jeg synes det er et fint sted. Det er sjeldent møkkete her og søppel som ligger rundt. Det kan av likevel være litt skrot her av og til, og søppelbøttene kan noen ganger være for fulle. Ellers synes jeg at det er et stille og rolig sted. Jeg synes det er fint at de har beholdt det ganske sånn naturlig og autentisk nede ved elva. At det ikke er plattinger der og sånne ting. At man liksom kan komme helt ned til elva. Jeg liker også at det er ulike nivåer i parken, og at man for eksempel har benker i noen deler av parken og andre ting i andre deler av parken. Jeg synes for øvrig at det er greit med benker i parken.
5. Jeg kunne kanskje ha ønsket meg litt flere lekeapparater.
6. Det jeg liker spesielt godt ved parken er at det er åpent rett ned mot elva. Jeg føler også at elva gjør at det blir rolig her. Det er mest det, at du kan sitte her og kjenne på det.

Informant 7

Mann 40-49 år

1. 10
2. Jeg pleier å bruke parken til å slappe av i. Jeg pleier å drikke kaffe her og å se utsikten. Jeg finner meg vanligvis en stein her eller noe annet å sette meg på. Jeg bruker det som et rekreasjonssted.
3. I det siste har jeg vært her nesten hver dag. Til vanlig er jeg her kanskje 2-3 ganger i uken.
4. Jeg opplever parken som et slags fristed. Som en liten oase. Det er alltid ender her, noe som er veldig trivelig. Det er gode solforhold her, og det er en fin utsikt til Domkirka, elva og Gamle Bybro. Rett og slett et rolig og deilig sted å være.
5. Jeg kunne ha ønsket at kafé Gåsa kom tilbake igjen.
6. Det jeg liker spesielt godt med parken er elva og fuglene. Jeg liker at man ser at også andre folk koser seg med parken.

Informant 8

Kvinne 40-49 år

1. 9
2. Jeg pleier å gå tur med hunden her. I tillegg pleier jeg å sitte her på sommeren, på benkene.
3. Jeg pleier å være her flere ganger om dagen. Jeg bor rett i nærheten.
4. Jeg synes parken er veldig fin på våren og om sommeren. Da er det masse fine blomster her. I tillegg synes jeg at det er artig at man kan gå ned å se på endene. Utsikten til Nidarosdomen er også fin.
5. Jeg liker ikke veggen på det bygget [bygget sør-øst i parken]. Jeg synes at den er grå og trist og skitten. Derfor skulle jeg ha ønsket at de kunne ha endret på den. Jeg synes ikke at den passer inn i forhold til resten av Bakklandet.
6. Det jeg liker spesielt godt ved parken er Nidelva og fuglelivet.

Informant 9

Kvinne 50-59 år

1. 8
2. Jeg pleier å bruke Gåsaparken for å komme i nærkontakt med fugler og folk i nærområdet. Jeg pleier også å treffe familien her. Så du kan si at det er et slags møtepunkt for familie og det sosiale. Jeg pleier både å sitte her for å se på fuglelivet og på menneskene her. Ofte har jeg med meg mat og drikke hit, både til meg selv og de jeg er sammen med, men jeg pleier også å mate fuglene her.
3. Jeg pleier å være her to eller flere ganger i uka da jeg bo i nærheten. Men det kan også variere noe hvor ofte jeg er her.
4. Jeg synes det å komme til Gåsaparken gir en fin pause i hverdagen. Det er en trivelig plass å komme til, både for å være sosial og samtidig som du kan få tid alene her. Ellers synes jeg det er en veldig fin utsikt her og mange fine blomster. Opplevelsen min preges nok også mye av fuglelivet med endene.
5. Jeg kunne kanskje ha tenkt meg litt flere benker. Ellers kunne man kanskje ha hatt litt mer belysning her, for eksempel i form av belysning i trærne, for å gjøre det litt mer koselig.
6. Det jeg liker spesielt godt ved parken er endene.

Informant 10

Kvinne 60-69 år

1. 9

2. Jeg pleier å være her med barnebarna for å mate endene og å leke i lekeapparatene. Når vi er ute å gå tur uten barnebarna, pleier vi også av og til å komme innom her og mate dem.

3. Det varierer veldig hvor ofte jeg er her. Det avhenger litt av når barnebarna er på besøk. Kanskje vi er her en gang i måneden cirka.

4. Jeg synes det er hyggelig med den lille stranda med ender. Det er en hyggelig park. Den er også veldig tilgjengelig for oss med tanke på at vi bor i nærheten.

5. Jeg kunne ikke ønske meg noen endringer. Jeg synes stort sett den er fin sånn som den er. Jeg synes endringene de har gjort her er blitt veldig fine.

6. Det jeg liker best ved parken er tilgjengeligheten til vannet og fuglelivet.

Vedlegg 4: Transkripsjoner av fokuserte intervjuer fra Stiftsgårdsparken

Informant 1

Kvinne 20-29 år

1. 8

2. Da jeg tidligere jobbet i nærhet av parken pleide jeg å spise lunsj her. Stiftsgårdsparken var den parken som da var nærmest tilgjengelig arbeidsstedet mitt. Da fungerte den som en lunsjplass. I dag, når jeg ikke jobber der lengre, bruker jeg den som en gjennomfartsåre.

3. Jeg pleide å bruke parken hver dag før når jeg jobbet i byen. Nå bruker jeg den kanskje en gang i uka.

4. Jeg opplever parken som veldig fin estetisk. Det er artig at det er litt liv her. Jeg synes benkene her er veldig greie. Samtidig mener jeg at parken har litt mer potensiale. Parken er en del av rusmiljøet i byen. Hvis man snakker med lokale mennesker i Trondheim så vet alle at det er rusmisbrukere her. Ellers synes jeg det er et artig grep med lekeapparatet de har satt inn. Det er fint at det er kommet opp. Likevel er det nok et spørsmål om hvor mange som faktisk har lyst til å ta i bruk parken med tanke på rusmiljøet. Men kanskje kan lekeapparatet fungere som et trekkplaster for en litt annen målgruppe, sånn at man får litt mer ulike mennesker som oppholder seg her. Selv opplever jeg ikke parken som et farlig sted. Parken er en fin oppholdsplass om sommeren spesielt. Stiftsgårdsplassen er rett og slett en fin grønn lunge som jeg ikke håper forsvinner.

5. Det hadde kanskje vært hyggelig med matservering eller en matvogn her. Det kunne kanskje ha fungert som et trekkplaster for flere ulike befolkningsgrupper, sånn at man hadde fått en mer blandet sammensetning av mennesker her. Jeg tror det kunne ha vært et fint grep. Da kunne man for eksempel ha utnyttet hjørne i sør-øst til noe annet enn den labyrinten. Jeg synes labyrinten er litt kjedelig. Jeg kunne også ønske meg noen flere lekestativer her, sånn at man kunne ha fått noen flere opplevelser her for barn.

6. Det jeg liker spesielt godt ved parken er at det er fint å se på Stiftsgården. Jeg har alltid hatt en følelse av å ville gå inn i Stiftsgården, men den fungerer fint som bakgrunn i parken også. Samtidig synes jeg de store trærne gjør det veldig fint her.

Informant 2

Kvinne 20-29 år

1. 7

2. Jeg pleier å legge turene mine innom her hver gang jeg skal til torvet. Jeg pleier ikke å sitte her så mye, jeg går mest rett gjennom.

3. Jeg er her hver dag.

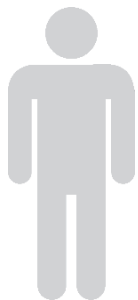
4. Jeg opplever parken som veldig koselig. Man kan få en slags pustepause her fra resten av bylivet. Det er veldig mye duer her da. Det kan bli litt for mye. Det kan nesten ende opp med at jeg velger å ikke sitte her på grunn av det. Fontenen skaper en veldig fin opplevelse da. Parken er på en måte et lite grøntområde midt i byen – et fristed. Samtidig så opplever jeg ikke parken som stor nok til at man får en ordentlig parkfølelse. Jeg går liksom heller i en annen park hvis jeg skal oppsøke en park. Ellers synes jeg at det er fint med benker her.

5. Jeg kunne ønsket at det var mer bord her sånn at det ble enklere å sette seg ned å spise. Jeg synes det er fint med benker, men det burde i alle fall være et bord her. Det at folk gir mat til duene, og at det er så mye duer her, kan nok hindre folk i å bruke parken.

6. Det jeg liker spesielt godt ved parken er de høye trærne. Det skaper en stemning her. Man slipper på en måte litt unna omgivelsene rundt med de store trærne.

Informant 3

Mann 20-29 år

1. 7
2. Jeg pleier å bruke parken som en gjennomfartsåre til og fra jobb hovedsakelig. Jeg jobber her i nærheten. Jeg pleier også å luften hunden min her, men jeg bruker ikke parken som noe oppholdssted.
3. Jeg er her stort sett hver dag. Kanskje 3-4 ganger i uka i gjennomsnitt.
4. Jeg opplever parken som veldig fin. Jeg synes det er fint med et grøntområde midt i byen. Trærne og buskene her er noe annet en brostein. Av like vel så merker man at parken er litt berørt av rusmiljøet i Trondheim. Jeg opplever ikke at de skaper noe trøbbel, men de samler seg av og til her. Ellers er det mye fugler her.
5. Fuglene her plager meg ikke så mye, men de ødelegger litt for hvordan det ser ut her med tanke på at parken blir skitten. Om sommeren kan det også ligge litt søppel her når det er mye folk. Jeg synes det bør være rent og fint her.
6. Det jeg liker spesielt god ved parken er at det er en liten lunge midt i byen. Det er en liten pustepause i byen.

Informant 4

Kvinne 30-39 år

1. 5
2. Jeg pleier bare å gå gjennom parken.
3. Jeg er her cirka to ganger i uka.
4. Jeg liker vestsiden av parken godt. Jeg synes Stiftsgårdsparken er fin, i tillegg til beplantningen her og fontenen. Østsiden av parken synes er derimot ikke så fin. Jeg liker ikke fasadene her og området er ganske mørkt. Det at halve parken er mørk gir et dårligere inntrykk. Det kunne ikke ha falt meg inn å sette meg ned her for å spise for eksempel. Ellers har parken et rykte på seg som tilholdssted for byens løse fugler. Jeg føler meg ikke trygg i miljøet her. Det er ikke den første plassen jeg ville ha tatt med ungene til. I tillegg er ikke parken så godt vedlikeholdt på vinterstid.
5. Jeg synes hele området burde bli mer opplyst.
6. Det jeg liker best ved parken er trærne og at det er grønt her om sommeren.

Informant 5

Mann 40-49 år

1. 10
2. Jeg pleier å bruke parken som gjennomfartsvei til jobb. Jeg blir ikke sittende her.
3. Jeg bruker parken 1-2 ganger i uka.
4. Jeg opplever parken som godt vedlikeholdt. Det pleier å være mye folk som sitter her om sommeren. Jeg synes Stiftsgården skaper en stemning her, med tanke på historien til bygget. Det skaper en majestetisk følelse. Det er på en måte en stille perle midt i sentrum.
5. Jeg kunne ønske meg mer beplantning her. Gjerne noen større busker i midten av parken. Det hadde også vært fint med noen blomstrende trær her, slik som for eksempel fruktrær.
6. Det jeg liker spesielt godt ved parken er intimiteten her. Det er en liten plass. Samtidig er det godt med plass til mennesker her. Jeg synes at det er koselig når folk sitter her.

Informant 6

40-49 år

1. 5

2. Jeg har bodd i Trondheim en god stund, og jeg kan nok teller på to hender hvor mange ganger jeg faktisk har satt meg ned her. Jeg bruker parken stort sett som en gjennomfartsåre. Det er liksom bare en snarvei som jeg går igjennom for å gå en annen trasé en dag.

3. Jeg er her kanskje to ganger i måneden.

4. Stiftsgårdsparken har jo alltid vært et ruspark. Jeg kan skjønne at folk kan tenke at det er en litt shady plass. Den har nok litt stigma på seg. Med tanke på sosial trygghet, så kan nok folk oppleve det som litt ekkelt å sitte er på grunn av rus. Parken i seg selv synes jeg av like vel er fin. Det var greit at de fikk opp det lekeapparatet synes jeg. Det kan kanskje bidra til større sosial trygghet. Folk jeg kjenner sier at de savner områder i Midtbyen hvor de trygt kan slippe ungene fri. Så det nye lekeapparatet har kanskje hjulpet litt på det. Ellers er det jo en park med mye skygge. Det er kanskje ikke så mye å få gjort med de trærne med tanke på skygge.

5. De kunne kanskje ha satt opp litt flere lekeapparater her. Det kunne også ha vært litt mer belysning her. Jeg selv er ikke den som er mest redd, men mer lyssetting hadde kanskje gjort at parken oppleves som tryggere. Ellers tror jeg parken hadde opplevdes som annerledes dersom man hadde hatt mer åpne fasader øst i parken. Sånn som det er i dag, så henvender disse fasadene seg mot Norde gate. Det hadde nok vært positivt å fått mer åpne fasader i parken.

6. Det jeg liker best ved parken er fontenen når den er i drift. Jeg har alltid likt vann. Fontenen er visuelt veldig fin å se på.

Informant 7

Kvinne 50-59 år

1. 10

2. Jeg bruker parken mest om sommeren. Da pleier jeg både å sitte her og å bruke den som en gjennomfartsåre.

3. Jeg bruker kanskje parken 2-3 ganger i uka.

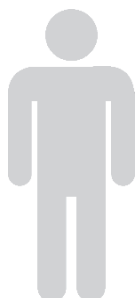
4. Jeg føler at jeg får en fred og ro her i parken. Du finner på en måte roen her. Når jeg er i parken, får jeg også en følelse av royalitet. Av like vel opplever jeg at parken blir litt gjemt selv om den ligger midt i byen. Flere av de som sitter her i parken er rusmisbrukere. Jeg opplever det som en god plass å være for rusmisbrukere – det er en plass som de kan trekke seg tilbake i.

5. Jeg synes hjørnet i parken i sør-øst er upersonlig. Jeg liker ikke det hjørnet så godt, det passer liksom ikke inn. Det samme gjelder glassbygget i høst. Den fasaden synes jeg heller ikke passer her. Så det kunne man gjerne ha endret på.

6. Det jeg liker spesielt godt ved parken er fontenen og blomstene.

Informant 8

Mann 60-69 år

1. 6

2. Jeg bruker parken til å få igjennom til jobb.

3. Jeg er her hver dag.

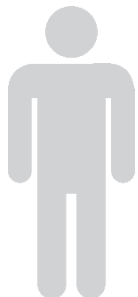
4. Jeg opplever parken som et ålreit fristed midt i byen. Det er på en måte en grønn oase midt i byen. Likevel er det en noe ruspreget park.

5. Jeg kunne gjerne ha ønsket meg en uteserveringsplass her. En kafé eller en uteserveringsplass, for eksempel i hjørnet i sør-øst. Det kunne kanskje skapt litt mer varig liv her som kunne tatt bort litt av ruspreget til parken.

6. Det jeg liker spesielt godt ved parken er det grønne og trærne.

Informant 9

Mann 60-69 år

1. 7
2. Jeg pleier å mate duene her nesten hver dag. Jeg får ikke sett familien min så ofte, så da synes jeg det er fint å ha fuglene å mate. Jeg pleier også å sitte her og slappe av.
3. Jeg er her hver dag eller annenhver dag.
4. Jeg liker parken godt. Jeg synes det er en fin park og jeg føler at det er fredfullt her. Jeg liker godt trærne, duene og alt det andre her også egentlig. At de fikk på plass det nye lekestativet, synes jeg er bra. Ellers synes jeg det er litt vanskelig å forholde seg til rusmiljøet her. De fleste er greie altså, men rusmiljøet kan kanskje gjøre det mindre attraktivt å være for noen å være her.
5. Jeg kunne ønske at det var flere lekeapparater i parken sånn at flere familier kom hit. Det hadde kanskje bidratt til å få en litt annen sammensetning av folk her.
6. Spesielt om vinteren når det er snø her liker jeg parken godt. Da er det som et bilde her.

Informant 10

Kvinne 70-79 år

1. 8
2. Stiftsgårdsparken er en park som jeg egentlig bare går igjennom.
3. Jeg bor et stykke utenfor Trondheim. Det er bare når jeg er i byen at jeg går gjennom parken.
4. Jeg opplever parken som ærverdig. De store trærne her gir parken en rolig følelse og gjør det trivelig her. Jeg opplever parken som er rolig park. Et slags hvilepunkt når du er i Midtbyen. Nå er det jo kommet et sånt lekeapparat for ungene også. Det synes jeg er bra. I tillegg synes jeg fontenen her er veldig fin.
5. Jeg kunne ikke ønske meg noen endringer i parken.
6. Det jeg liker spesielt godt ved parken er at den ligger ved en kongelig bygning og at det er rolig her.

Vedlegg 5: Transkripsjoner av fokuserte intervjuer fra Iladalen park

Informant 1

Kvinne 20-29 år

1. 8
2. Jeg pleier å gå gjennom parken til daglige gjøremål.
3. Jeg er her cirka tre ganger i måneden.
4. Selv om parken ligger midt i et boligfelt, synes jeg av like vel at den er relativt godt skjerm. Jeg synes de har utnyttet parken godt, og gjort mye ut av elva her. Ellers er det mange forskjellig nivåer her. Parken ser veldig fin ut.
5. Jeg kunne ønske at parken ble enda mer skjermet fra boligfeltene og fra veiene. For eksempel kunne det ha vært plantet mer trær her. Eller synes jeg det burde vært varmekabler i stien.
6. Det jeg liker spesielt godt ved parken er elva. Jeg er veldig glad i vann.

Informant 2

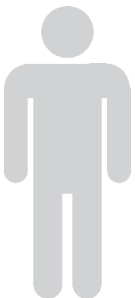
Kvinne 20-29 år

1. 6
2. I dag er første gang jeg går gjennom parken. Jeg bor i Trondheim, og har bodd i nærheten av parken i cirka et halvt år, men jeg har bare ikke visst om den.
3. Jeg var i parken første gang i dag.
4. Jeg har hørt at parken er veldig bra. Jeg synes det er veldig koselig her, og synes de har klart å utnytte parken bra. Området rundt, med de fabrikkene blant annet, synes jeg derimot ødelegger litt. Jeg liker Ilaparken bedre. Ellers synes jeg elva er veldig koselig. Jeg liker at man kan gå nære elva.
5. Jeg kunne ønsket at parken ble skjermet mer. Det røde huset her i parken synes jeg ødelegger litt. Det står litt i veien. Man kunne heller ha brukt området til noe annet, sånn som lekeplass eller hatt gress der. Eventuelt kunne de ha brukt huset til noe, sånn som kafé for eksempel.
6. Det jeg liker spesielt godt ved parken er elva og broa som går over den.

Informant 3

Mann 20-29 år

1. 8
2. Jeg går mest gjennom parken. Jeg bor i nærheten, så jeg bruker den mest som en gjennomfartsåre.
3. Jeg er her hver dag cirka.
4. Hvordan jeg opplever parken spørs litt på årstidene. Jeg opplever parken som stille og rolig om vinteren. På sommeren er det derimot mye aktivitet her. Jeg liker at det er mye folk her om sommeren, men jeg liker også parken godt når det er stille her.
5. Man kunne godt ha salta bakken.
6. Det jeg liker spesielt godt ved parken er bekken. Jeg synes det er deilig å gå langs bekken og å nyte naturen når man skal gjøre ting i hverdagen. Parken er med på å gi et naturpreg i livet.

Informant 4

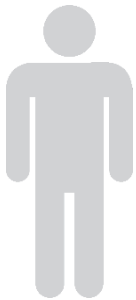
Kvinne 20-29 år

1. 9
2. Det er første gang jeg er her, så til nå bruker jeg parken som et område jeg går gjennom. Samtidig har jeg bodd i Trondheim en stund, men ikke i nærheten av parken før nå de siste månedene.
3. Det er første gang jeg er her.
4. Jeg opplever parken som idyllisk. Jeg liker godt vannet og broa. Jeg får på en måte ro i sjela når jeg er her.
5. Jeg kunne ikke ønske meg noen endringer i parken.
6. Det jeg liker spesielt godt ved parken er broa. Den er fin.

Informant 5

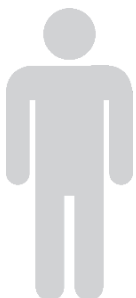
Mann 30-39 år

1. 8
2. Jeg pleier å bruke parken mest til å gå igjennom. Jeg pleier ikke å oppholde meg her, men trasker heller gjennom den.
3. Jeg er her cirka to ganger i uka.
4. Jeg opplever parken som behagelig og fredelig. At det er et grøntområde med dyreliv i. Fugleliv. Parken er ganske godt skjermet med vegetasjon. Det gjør at man føler at man ikke er iblant asfalten og betongen, men heller iblant natur og i friluft. Jeg liker at parken oppleves som naturlig.
5. Jeg kunne ikke ønske meg noen endringer i parken.
6. Det jeg liker spesielt godt ved parken er bekken og dyrelivet.

Informant 6

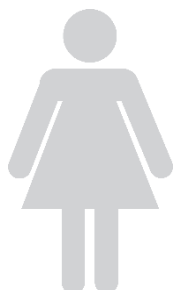
Mann 30-39 år

1. 7
2. Det varierer litt hvordan jeg bruker parken. Før når jeg ikke hadde hage var det veldig fint å ha denne parken. Nå bruker jeg parken mest til å gå tur i. Jeg går tur gjennom parken. Jeg er her ofte for å lufte hunden min.
3. Jeg bruker parken daglig.
4. Jeg opplever parken som en fin del av gårunden jeg pleier å ha med hunden min. Det er hyggelig med vannet som sirkler. Jeg synes parken oppleves som rolig. På sommeren er det flere her som blant annet griller. Ellers synes jeg det er fint at de har satt opp litt informasjon rundt forbi med informasjon om historien til parken. Det er lagt fint til rette for ulike aktiviteter her, slik som fotball, volleyball og grilling.
5. Jeg kunne kanskje ha ønsket meg en kunstgressbane her. Et idrettsanlegg i nærheten av Ila. Det kunne gjerne også ha blitt strødd litt her om vinteren.
6. Det jeg liker spesielt godt ved parken er vannet og broa. Det er veldig fint at bekken er demmet opp.

Informant 7

Kvinne 30-39 år

1. 6
2. Jeg bruker parken til å gå til og fra der jeg bor og butikken. Om våren og sommeren pleier jeg å lese en del i den. Da legger jeg meg på gresset eller setter opp en hengekøye blant noen av trærne her.
3. Jeg er her omtrent en gang i uka.
4. Jeg opplever parken som et avbrekk midt i byen. Den ligger jo litt utenfor byen, men det er mye boligbebyggelse og industriområder her. Jeg synes det er en fin byutvikling å putte parken her. Parken har fine skulpturer og jeg liker godt fuglene som svømmer i vannet. Det er min lille grønne oase.
5. Jeg kunne ønske meg enda mer grønt som kanskje kunne ha hjulpet med å skjerme parken mot de omkringliggende områdene.
6. Det jeg liker spesielt godt ved parken er endene og vannet som renner igjennom den. Jeg liker å sitte og høre på vannet som sildrer og å se på at det renner. Det er veldig sånn meditativt.

Informant 8

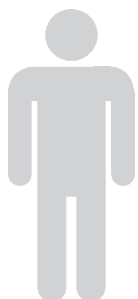
Kvinne 40-49 år

1. 10
2. Jeg pleier å bruke parken til å gå tur gjennom. Om sommeren pleier jeg å sole meg her. Ellers pleier jeg ikke å oppholde meg så mye her.
3. Jeg bruker parken mange ganger i uka. Jeg bor rett i nærheten, så det er veldig lettvisst for meg å komme seg hit.
4. Jeg opplever parken som et fint område. Det er på en måte en grønn lunge midt i byen.
5. Jeg kunne ikke ønske meg noen endringer i parken.
6. Det jeg liker spesielt godt ved parken er bekken. Den er med på å gi litt stillhet til omgivelsene.

Informant 9

Mann 40-49 år

1. 10
2. Jeg pleier å bruke parken til å gå tur i. Jeg og barna pleier også å se på endene her og ha piknik. Jeg er her en god del med familien. Jeg bruker parken cirka når barnebarne er på besøk som gjennomfartsåre og til opphold med barn.
3. Jeg er her 2-3 ganger i uka. Litt mindre om vinteren.
4. Jeg opplever parken som stille og rolig. Den er et lite pusterom fra omgivelsene rundt. Jeg opplever parken som roligere enn llaparken. Jeg synes det er veldig fint med vannet her. Om sommeren kan det være en del måker her. Jeg er ikke så glad i det.
5. Jeg kunne ikke ønske meg noen endringer i parken.
6. Det jeg liker spesielt godt ved parken er nærheten til llabekken og naturen. Det er veldig fint med bekken. I tillegg er det spennende for barna å være her.

Informant 10

Mann 60-69 år

1. 10
2. Jeg bruker parken mest til turgåing. Jeg går gjennom den når jeg går på tur. Jeg bruker ikke parken så mye til opphold. Når barnebarna er på besøk, pleier vi av og til å være her for å mate fuglene.
3. Jeg bor i nærheten så jeg går kanskje tur i parken 2-3 ganger i uka.
4. Jeg opplever parken som stille og fredelig med bekken og fuglene.
5. Jeg kunne ikke ønske meg noen endringer i parken.
6. Det jeg liker spesielt godt ved parken er bekken og fuglene. Det er på en måte det som gjør parken.

Vedlegg 6: Beskrivelse av observasjoner i Gåsaparken

	Gåsaparken kl 09:00
Dato	Mandag 16. mars 2020
Vær fra yr.no	Grader: 1°C Vind: 4 m/s fra sørvest Nedbør: 0 mm Vær: Sol
Egne værobservasjoner	Det er full sol ute. Hele parken ligger likevel i skyggen, med unntak av noe av området i sør. Litt haggel på bakken fra natten.
Totalt antall personer	2
Kjønn og alder	2 kvinner. Voksne.
Aktivitet	En kvinne kommer gående gjennom parken med en hund. Hun kommer inn i parken fra nord og går ut igjen av parken i øst. En kvinne kommer deretter gående inn i parken sør. Det ser ut som om hun er ute å trener. Også hun går ut igjen av parken i øst. Ingen av dem stopper opp. Samtidig er det en god del mennesker som beveger seg ute i gata på Bakklandet øst for parken. Det ser ut som at de fleste er på vei til jobb/for å gjøre ærender, men noen er også ute å går tur. På andre siden av elva, der sola skinner, er det også en god del mennesker som befinner seg.

	Gåsaparken kl 12:00
Dato	Mandag 16. mars 2020
Vær fra yr.no	Grader: 4°C Vind: 3 m/s fra sørøst Nedbør: 0 mm Vær: Sol og sky
Egne værobservasjoner	Det er sol fra skyfri himmel. Den vestre halvdel av parken ligger nå i sola. Huset i sørøst kaster relativt lange skygger over den østlige delen av parken.
Totalt antall personer	4
Kjønn og alder	1 kvinne, 1 mann, 2 barn. Voksne og barn.
Aktivitet	En kvinne kommer inn i parken fra sør med et barn. De leker en stund i lekeapparatene før de går ned til vannet. Også en mann og et barn kommer inn i parken fra sør. De går gjennom nesten hele parken før de beveger seg ned til de store steinene ved vannkanten via stien. Her blir de stående å se på endene.

Gåsaparken kl 15:00	
Dato	Mandag 16. mars 2020
Vær fra yr.no	Grader: 5°C Vind: 5 m/s fra sørvest Nedbør: 0 mm Vær: Overskyet
Egne værobservasjoner	Det er sol, og så å si hele parken blir nå truffet av solens stråler.
Totalt antall personer	22
Kjønn og alder	7 kvinner, 8 menn, 8 barn. Barn, voksne og eldre.
Aktivitet	Menneskene i parken holder på med ganske ulike aktiviteter. En god del sitter på bekenes rundtomkring. Noen har i tillegg med seg noe å spise og/eller drikke. En mann sitter i amfiet, mens et par barn leker i lekeapparatene. Noen voksne mennesker, en av dem med hund, kommer gående gjennom parken uten å stoppe opp. Det ser ut som de er ute og går tur. En mann står og strekker ut på planarealet i nord, en kvinne står lenge å ser på mobilen ved et av trærne i midten av parken, mens en mann og et barn er nede ved vannet og ser på endene. I tillegg står en mann og tre barn og ser på en del ender som har beveget seg opp på gressflaten øst i parken. Mange betrakter utsikten.

Gåsaparken kl 18:00	
Dato	Mandag 16. mars 2020
Vær fra yr.no	Grader: 4°C Vind: 5 m/s fra sørøst Nedbør: 0 mm Vær: Sol og sky
Egne værobservasjoner	Det er sol, og så å si hele parken ligger i sola.
Totalt antall personer	12
Kjønn og alder	4 kvinner, 6 menn, 2 barn. Barn, voksne og eldre.
Aktivitet	To kvinner og en mann sitter ved sittegruppen med bord og to benker. De har med seg mat og drikke. Et par står å kikker utover utsikten lenger sør i parken. Et eldre par kommer gående inn i parken fra nord. De går langs vannkanten hvor de mater endene før de går ut av parken i øst. En mann sitter på steinene ved vannkanten. Også han mater endene. To kvinner går rett gjennom parken fra nord til sør. Det ser ut som om de er ute å går tur. Et par unge gutter har beveget seg ut på skjæret i vannet hvor de mater endene.

	Gåsaparken kl 21:00
Dato	Mandag 16. mars 2020
Vær fra yr.no	Grader: 2°C Vind: 5 m/s fra sørøst Nedbør: 0 mm Vær: Overskyet
Egne værobservasjoner	Oppholdsvær. Det er nå blitt mørkt ute. En god del belysning både i og omkring parken lyser likevel Gåsaparken opp noe. En av pærene i en av lyktestolpene i parken fungerer ikke.
Totalt antall personer	0
Kjønn og alder	
Aktivitet	Det er ingen mennesker i parken. Det er av like vel en gode del mennesker som beveger seg ute i gata. Det ser ut til at de fleste av disse er ute å går tur. Ingen av dem velger imidlertid å ta turen innom Gåsaparken.

Vedlegg 7: Beskrivelse av observasjoner i Stiftsgårdsparken

	Stiftsgårdsparken kl 09:00
Dato	Mandag 16. mars 2020
Vær fra yr.no	Grader: 1°C Vind: 4 m/s fra sørvest Nedbør: 0 mm Vær: Sol
Egne værobservasjoner	Det er full sol ute. Så og si hele parken er likevel skyggebelagt. Et lite lag med haggel ligger på bakken fra natten før.
Totalt antall personer	5
Kjønn og alder	2 kvinner. 3 menn. Voksne.
Aktivitet	Samtlige personer går gjennom parken. En person går fra sør mot nord, mens resten beveger seg fra nord mot sør. Ingen av dem stopper opp. Unntaket er en person som et øyeblikk stanser for å ta bilde av Stiftsgården, før han går videre. De fleste ser ut til å skulle på jobb/gjøre ærend. En kvinne ser ut til å være ute å trene. Det er relativt mange duer tilstede i parken. Det virker som om noen nettopp har vært her å gitt dem mat, da de flokker seg rundt noen smuler som ligger på bakken. En god del mennesker passerer parken på utsiden, men velger å ikke gå innom den. Det ser ut som om disse skal på jobb/gjøre ærend, går tur eller trener.

	Stiftsgårdsparken kl 12:00
Dato	Mandag 16. mars 2020
Vær fra yr.no	Grader: 4°C Vind: 3 m/s fra sørøst Nedbør: 0 mm Vær: Sol og sky
Egne værobservasjoner	Det er sol fra skyfri himmel. Sola skinner nå inn over flere deler av parken. Hjørnet i sørøst er likevel særlig skyggebelagt.
Totalt antall personer	5
Kjønn og alder	3 kvinner. 2 menn. Voksne og eldre.
Aktivitet	En dame kommer syklene gjennom parken. En mann, en kvinne og en eldre person kommer gående. Ingen av dem stopper opp. En mann spaserer inn. Han stopper opp på en av gressflatene ved fontenen i midten av området. Han har med seg en hund som han blir stående med en stund. Samtlige personer seg ut som de skal på jobb/gjøre ærend, eller er ute å går tur. Alle personene beveger seg fra nord til sør i parken.

	Stiftsgårdsparken kl 15:00
Dato	Mandag 16. mars 2020
Vær fra yr.no	Grader: 5°C Vind: 5 m/s fra sørvest Nedbør: 0 mm Vær: Overskyet
Egne værobservasjoner	Sola skinner og mye av parken blir truffet av solens stråler. Også en del mer av hjørnet i sørøst ligger nå sola. Det er likevel fortsatt ganske skyggefult her.
Totalt antall personer	20
Kjønn og alder	12 kvinner, 7 menn, 1 barn. Både barn, voksne og eldre mennesker.
Aktivitet	To unge kvinner sitter på en av benkene nord i parken. De mater og leker med en god del duer. To andre kvinner sitter på en benk lenger øst. De resterende menneskene beveger seg gjennom området, uten å stoppe opp. Igjen ser det ut som om disse skal på jobb/gjøre ærender, eller er ute å går tur. Totalt sett er det tre par som kommer gående gjennom parken. Resten går alene. En kvinne går igjennom parken med barnevogn. Syv personer går gjennom parken fra sør mot nord, mens ni personer går gjennom motsatt vei.

	Stiftsgårdsparken kl 18:00
Dato	Mandag 16. mars 2020
Vær fra yr.no	Grader: 4°C Vind: 5 m/s fra sørøst Nedbør: 0 mm Vær: Sol og sky
Egne værobservasjoner	Sola skinner. Den er likevel helt borte fra parken som nå ligger i skyggen.
Totalt antall personer	7
Kjønn og alder	4 kvinner, 2 menn, 1 barn. Voksne og barn.
Aktivitet	Samtlige personer går gjennom parken, med unntak av en som jogger. Ingen av dem stopper opp. Et par kommer gående. Det samme gjør en kvinne med et barn, en kvinne som går tur med hunden, samt en kvinne som går alene. Samtlige personer ser ut som de er ute å går tur, trener eller skal på jobb/gjøre ærend. Fem av personene beveger seg fra nord til sør, mens to personer beveger seg motsatt vei.

	Stiftsgårdsparken kl 21:00
Dato	Mandag 16. mars 2020
Vær fra yr.no	Grader: 2°C Vind: 5 m/s fra sørøst Nedbør: 0 mm Vær: Overskyet
Egne værobservasjoner	Oppholdsvær. Det er nå blitt mørkt ute. En god del belysning omkring parken lyser området opp noe. Parken er likevel ganske mørkbelagt. De tre lysinstallasjonene rundt statuen av Kong Olav er avslått.
Totalt antall personer	1
Kjønn og alder	1 mann. Voksen.
Aktivitet	En voksen mann går gjennom området langs vestsiden av parken. Han er ute og lufter en hund. Det er samtidig en god del mennesker som på dette tidspunktet beveger seg ute i gata i nord. Ingen flere velger imidlertid å ta turen innom parken. Det ser ut til at de fleste ute i gata er ute å går tur, eller er på vei hjem fra diverse ærender.

Vedlegg 8: Beskrivelse av observasjoner i Iladalen park

	Iladalen park kl 09:00
Dato	Mandag 16. mars 2020
Vær fra yr.no	Grader: 1°C Vind: 4 m/s fra sørvest Nedbør: 0 mm Vær: Sol
Egne værobservasjoner	Det er full sol ute, og den skinner på store deler av parken. Det ligger noe haggel på bakken fra natta før. Enkelte områder i parken er snø/isbelagte. Dette gjelder særlig stiene i nord og vest, samt grusbanen, volleyballbanen og det åpne området i sørøst.
Totalt antall personer	9
Kjønn og alder	6 kvinner. 3 menn. Voksne og eldre.
Aktivitet	Fem unge kvinner kommer gående fra vest i parken og går ut av parken i øst. En mann sitter på benken rett nord for huset i sola. En eldre mann går nordover i parken, mens en kvinne med hund går fra øst mot vest. En mann står på det åpne plenområdet i sørøst og leker med en hund. De aller fleste menneskene ser ut som om de er ute å går tur.

	Iladalen park kl 12:00
Dato	Mandag 16. mars 2020
Vær fra yr.no	Grader: 4°C Vind: 3 m/s fra sørøst Nedbør: 0 mm Vær: Sol og sky
Egne værobservasjoner	Det er sol fra nærmest skyfri himmel. Enkelte av områdene som lå i sola kl 9 ligger nå i skyggen. Blant annet gjelder dette benken rett nord for huset.
Totalt antall personer	12
Kjønn og alder	4 Kvinner, 5 menn, 3 barn. Barn, voksne og eldre.
Aktivitet	En dame kommer gående fra vest, en annen fra øst. Disse møtes ved huset og slår følge sørover i parken. To menn går nordover i parken. Det gjør også en eldre mann. En mann og et barn leker i labyrinten. To andre barn leker på noen steiner i elva like ved. En kvinne går gjennom parken fra nord til øst, mens en kvinne og en mann går inn i parken fra sør før de fortsetter nordover. Et flertall av menneskene ser ut som om de er ute å går tur.

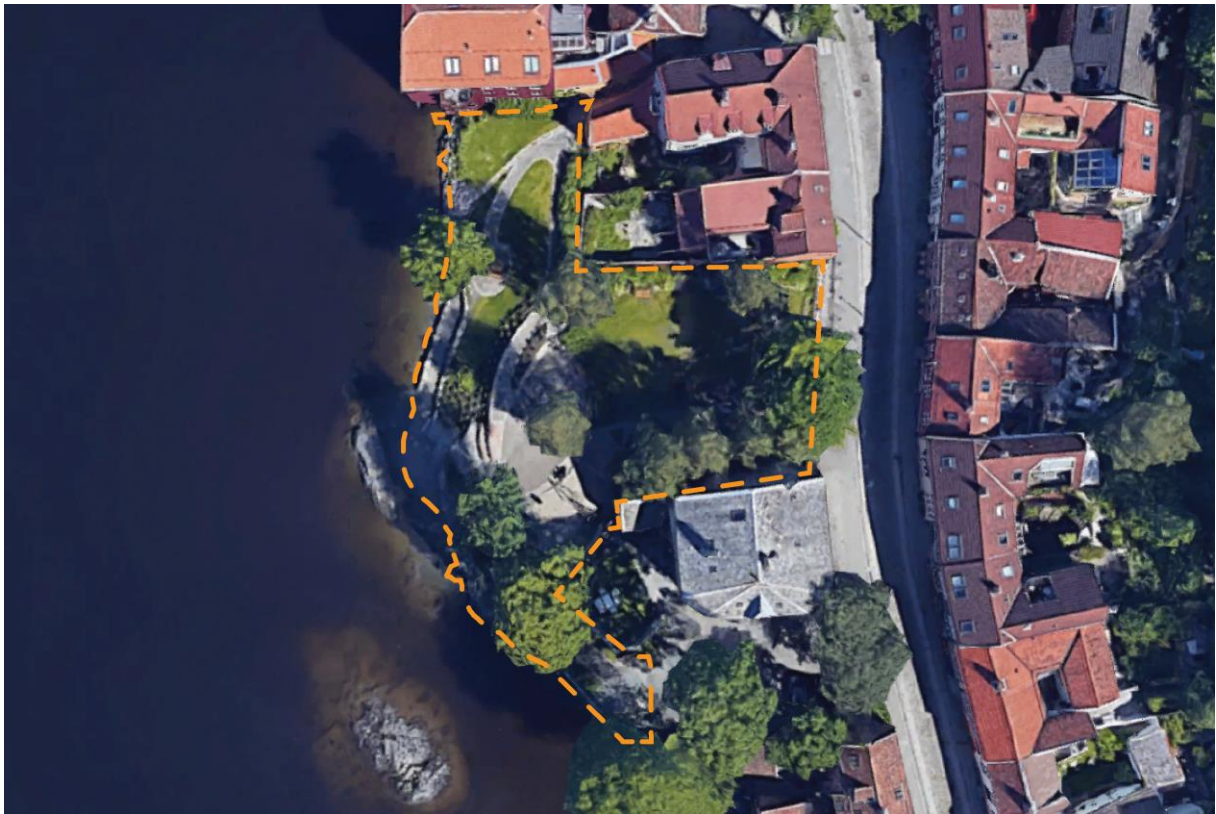

	Ildalen park kl 15:00
Dato	Mandag 16. mars 2020
Vær fra yr.no	Grader: 5°C Vind: 5 m/s fra sørvest Nedbør: 0 mm Vær: Overskyet
Egne værobservasjoner	Det er sol ute. Likevel er det skygge over store deler av vestsiden av parken. Dette skyldes hovedsakelig bygninger og høydeforskjeller i terrenget.
Totalt antall personer	10
Kjønn og alder	5 kvinner, 3 menn, 2 barn. Barn og voksne.
Aktivitet	En kvinne går gjennom parken med et barn fra sør til vest. En annen kvinne går med trillekoffert fra sør til nord, mens et ungt par og en mann går ut av parken i øst. En ung kvinne kommer gående over gressletta i sørøst. Heller ikke hun stoppet opp før hun går ut av parken – denne gangen i sør. Ellers står en voksen mann og leker med en hund på gressletta. En voksen kvinne med barn leker på sin side på steiner i bekken sør i parken. Igjen ser det ut som om de fleste går tur i parken, men enkelte gjennomfører også mer nødvendige aktiviteter.

	Ildalen park kl 18:00
Dato	Mandag 16. mars 2020
Vær fra yr.no	Grader: 4°C Vind: 5 m/s fra sørøst Nedbør: 0 mm Vær: Sol og sky
Egne værobservasjoner	Været er fint, men sola er helt borte fra parken.
Totalt antall personer	9
Kjønn og alder	5 kvinner, 4 menn. Voksne og eldre.
Aktivitet	En eldre mann går opp den lille stien til høyhusene vest i parken. To kvinner, ei med hund, går gjennom parken fra sør til nord. En kvinne med en annen hund står lenge og lener seg inntill en mur bak huset mens hun er på telefonen. En mann står å ser utover bekken. En dame kommer inn i parken i nordøst, før hun går over volleyballbanen og ut av parken i sør. Et ungt par går gjennom parken fra sør mot nordøst, mens en mann leker med en hund på ballplassen. Igjen ser det ut som om flertallet er ute å går tur.

	Iladalen park kl 21:00
Dato	Mandag 16. mars 2020
Vær fra yr.no	Grader: 2°C Vind: 5 m/s fra sørøst Nedbør: 0 mm Vær: Overskyet
Egne værobservasjoner	Oppholdsvær. Det er nå blitt mørkt ute. En god del belysning både i og omkring parken lyser likevel parken opp noe. Både stiene, med unntak av stien i vest, samt ballplassen er relativt godt opplyste. De resterende områdene i parken er noe mørkere. To lykter i parken er ikke slått på, deriblant den ene som skal lyse opp volleyballbanen.
Totalt antall personer	3
Kjønn og alder	1 kvinne. 2 menn. Voksne.
Aktivitet	En kvinne og en mann går ut av parken i nordøst. Før dette har de vært på vei ut av parken i på stien lenger mot vest, men der de tilsynelatende bestemmer seg snu da de synes at det er for gladd å gå ned bakken her. En mann går gjennom parken med en hund fra sør mot nord. Samtlige personer ser ut som om de er ute å går på tur.

Vedlegg 9: Kart over parkene som ble brukt under dybdeintervjuene

Figur 5.1 Gåsaparken. Kilde: Google Maps (2020).

Figur 5.2 Stiftsgårdsparken. Kilde: Google Maps (2020).

Figur 5.3 Iladalen park. Kilde: Google Maps (2020).

